

פרשת ואלה שמות

[זהר ח"ב בע"א] [p. 1] ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו. (דניאל י"ב: 3) והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד. והמשכילים אינון דמסתכלי ברזא דחכמתא.

יזהירו, נהרין ונצצין בזיוא דחכמתא עלאה.

כזהר, נהירו נציצו דנהרא דנפיק מעדן, ודא איהו רזא סתימא דאקרי הרקיע, ביה קיימין כוכביא ומזלי שמשא וסיהרא וכל אינון בוצינין דנהורא.

[p. 2] זהר דהאי רקיע נהיר בנהירו על גנתא, ואילנא דחיי קיים במציעות גנתא, ענפוי חפין על כל אינון דיוקנין ואילנין ובוסמין במאנן דכשראן, ותטללין תחותיה כל חיות ברא וכל צפרי שמיא ידורון תחות אינון ענפין.

זהר, איבא דאילנא יהיב חייך לכלא, קיומיה לעלם ולעלמי עלמין. סטרא אחרא לא שריא ביה אלא סטרא דקדושה. זכאה חולקיהון דאינון דטעמין מניה, קיימין אינון לעלם ולעלמי עלמין. אליון אקרון חיים להאי עלמא וחיים לעלמא דאתי.

זהר, אילנא דא זקפא לעילא לעילא, חמש מאה פרסי הלוכיה, שתין רבוא איהו בפשיטותיה. בהאי אילנא קיימא חד זהרא, זהר, כל גוונין קיימין ביה. אינון גוונין סלקין ונחתין, לא מתישבי בדוכתא אחרא בר בההוא אילנא. כד נפקי מניה לאתחזאה בגו זהר דלא נהרא מתישבן ולא מתישבן, קיימן ולא קיימן בגין דלא מתישבן באתר אחרא.

מאילנא דא נפקו תריסר שבטין דמתחמן ביה, ואינון נחתו בהאי זהר דלא נהרא לגו גלותא דמצרים בכמה משיריין עלאין הה"ד ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה.

[p. 3] רבי שמעון פתח (יחזקאל א': 3) היה היה דבר יי' אל יחזקאל בן בוזי וגו'. היה היה

תרי [ב' ע"ב] זמני אמאי. ותו אית לשאלה אי יחזקאל נביאה מהימנא הוה אמאי גלי כל מה דחמא, מאן דמלכא אעיל ליה בהיכליה אית ליה לגלאה רזין דחמי. אלא ודאי יחזקאל נביאה מהימנא הוה וכל מה דחמא במהימנותא איהו וברשותא דקב"ה גלי כל מה דגלי וכלא אצטריך.

ואמר ר' שמעון מאן דארגיל בצערא אע"ג דאתי לפום צערא סביל מטלנוי ולא חייש,

אבל מאן דלא ארגיל בצערא והוי כל יומוי בתפנוקין ועידונין ואתי לצערא דא איהו צערא שלים ועל דא אצטריך למבכי.

ישראל כד נחתו למצרים רגילין בצערא הוו דהא כל יומי דההוא זכאה אבוהון בצערא הוו ועל דא סבלו גלותא כדקא יאות, אבל גלותא דבבל ההוא הוה צערא שלים, ההוא הוה צערא דעלאין ותתאין בכו עליה. עלאין דכתיב (ישעיה ל"ג: 7) הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום חר יבכיון. תתאין דכתיב (תהלים קל"ז: 1) על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו. כלא בכו על גלותא דבבל. מ"ט, בגין דהוו [p. 4] בתפנוקי מלכין דכתיב (איכה ד': 2) בני ציון היקרים המסולאים בפז וגו'. והשתא הוו נחתי לגלותא ברחיין על קדליהון וידיהון מהדקן לאחורא. וכד הוו בגלותא חשיבו דהא לית להו קיימא לעלמין והא קב"ה שביק לון לעלמין.

ותנין בההוא שעתא קרא קב"ה לכל פמליא דיליה ואמר לון מה אתון עבדין הכא, ומה בני בגלותא דבבל ואתון הכא. קומו נחתו כלכון לבבל ואנא עמכון, הה"ד (ישעיה מ"ג: 14) כה אמר יי' למענכם שולחתי בבלה והורדתי בריחים כלם. למענכם שולחתי בבלה, דא קב"ה. והורדתי בריחים כולם, אלין כל רתיכין ומשריין עלאין.

בההוא שעתא אתגלי קב"ה על יחזקאל וחמא כל מה דחמא, אמר לון לישראל הא מאריכון הכא. [p. 5] לא הימנוה, עד דאצטריך לגלאה כל מה דגלי, וארא וארא. ואי גלי יתיר כלא אצטריך. כיון דחמו ישראל כך חדו, וכד שמעו מלין מפומיה דיחזקאל לא חיישו על גלותהון כלל דהא ידעו דקב"ה לא שביק לון, וכל מאן דגלי ברשותא גלי. ותנין בכל אתר דישראל גלו תמן שכינתא אתגליא עמהון, והכא בגלותא דמצרים מה כתיב, ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב. כיון דכתיב בני ישראל מהו את יעקב, הבאים אתו אצטריך למימר. אלא אלה שמות בני ישראל אינון רתיכין ומשריין עלאין דנחתו עם יעקב בהדי שכינתא בגלותא דמצרים.

רבי חייא פתח (שיר ד': 8) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממעונות אריות מהררי נמרים. האי קרא על כנסת ישראל אתמר, בשעתא דנפקו ישראל ממצרים וקריבו לטורא דסיני לקבלא אורייתא אמר לה קב"ה אתי מלבנון, מן ההוא עדונא עלאה קא אתת.

כלה, שלימתא כהאי סיהרא דאשתלימת מן שמשא בכל נהורא ונציצו. [ג ע"א]

[p. 6] אתי מלבנון תבואי, בגין לקבלא בניך אורייתא.

תשורי מראש אמנה, תשורי כד"א (שמואל א' ט': 7) ותשורה אין להביא. תקביל

תקרובתא על בניך.

מראש אמנה, מראשיתא דעאלו במהימנותא עלאה ואמרו (שמות כ"ד: 7) כל אשר דבר יי' נעשה ונשמע, והווי במתקלא חדא כמלאכין עלאין דהכי כתיב בהו (תהלים ק"ג: 20) ברכו יי' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. כדין קבילת כנסת ישראלתשורה.
מראש שניר וחרמון, דא טורא דסיני דקריבו לגביה ואתעתדו תחותיה דכתיב (שמות י"ט: 17) ויתיצבו בתחתית ההר.

ממענונת אריות, אלין בני שעיר דקב"ה זמין לון באורייתא ולא בעו לקבלה.
ומהררי נמרים, אלין בני ישמעאל דכתיב (דברים ל"ג: 2) יי' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתא מרבבות קדש.

[p. 7] מאי ואתא מרבבות קדש, דתנינן כד בעא קב"ה למיהב אורייתא לישראל אתו משריין דמלאכי עילאי, פתחו ואמרו (תהלים ח': 2) יי' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים. בעון דיתיהיב לון אורייתא.
אמר לון קב"ה וכי אית ביניכון מותא דכתיב (במדבר י"ט: 14) אדם כי ימות באהל, (דברים כ"א: 22) וכי יהיה באיש חטא משפט מות. אית בינייכו חטאה. אתון בעיין לדינין. אית בינייכו גזל או גנבה דכתיב (שמות כ': 13) לא תגנב. אית בינייכו נשין דכתיב (שם) לא תנאף. אית בינייכו שקרא דכתיב (שם) לא תענה ברעך עד שקר. אית בינייכו חמדה דכתיב (שם: 14) לא תחמד. מה אתון בעאן אורייתא. מיד פתחו ואמרו יי' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ, ואלו אשר תנה הודך על השמים לא כתיב. ועל דא ואתא מרבבות קדש, כדין מימינו אש דת למו.

ר' יוסי אוקים להאי קרא כד נחתת שכינתא בגלותא דמצרים.
ר' שמעון אמר האי קרא על רזא דיחודא דמהימנותא אתמר. אתי מלבנון כלה, קול אמר לדבור אתי בגין דהאי קול אתי לדבור ומדברא ליה בהדיה כחדא בלא פרודא כלל, בגין דקול איהו כלל, דבור איהו פרט. ועל דא כלל אצטריך לפרט ופרט אצטריך לכלל, דהא לית קול בלא דבור ולית דבור בלא קול. ועל דא אתי מלבנון, דעקרא דתרוייהו מלבנון קא אתיין.
[p. 8] תשורי מראש אמנה, דא איהו בי גרון דמתמן נפקא רוחא לאשלמא בלא מרזא דלבנון סתים וגניז.

מראש שניר וחרמון, דא איהו לישראל רישא ואמצעיתא דמחתכא לדבור.
ממענונת אריות, אלין אינון שינים.
מהררי נמרים, אלין אינון שפון שלימו דאשתלים בהו דבור.

ואלה שמות בני ישראל, רבי חייא פתח (משלי כ"ג: 6) אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמתיו. אל תלחם את לחם רע עין, בגין דנהמא או הנאה דההוא בר נש דהוי רע עין לאו איהו כדאי למיכל ולאתהני מניה. דאי כד נחתו ישראל למצרים לא יטעמון נהמא דמצראי לא אשתבקו בגלותא ולא יעיקון לון מצראי.

[p. 9] אמר ליה רבי יצחק והא גזרא אתגזר.

א"ל כלא איהו כדקא יאות, דהא לא כתיב (בראשית ט"ו: 13) כי גר יהיה זרעך בארץ מצרים, אלא בארץ לא להם, ואפילו בארעא אחרא.

אמר ר' יצחק מאן דאיהו בעל נפש דמיכליה יתיר משאר בני נשא או מאן דהוה אזיל בתר מעוי, אי אערע בההוא רע עין יכוס גרמיה ולא ייכול מנהמא דיליה, דלית נהמא בישא בעלמא בר מההוא רע עין. מה כתיב, (שם מ"ג: 32) כי לא יוכלון המצרים לאכל את העברים לחם כי תועבה היא למצרים, הא לך לחם רע עין.

תלתא אינון דדחיין שכינתא מעלמא וגרמין דדיריה דקב"ה לא הוי בעלמא, ובני נשא צווחין ולא ישתמע קליהון. ואלין אינון, מאן [ג ע"ב] דשכיב בנדה, בגין דלית מסאבו תקיף בעלמא בר מסאבו דנדה. מסאבו דנדה קשיא מכל מסאבו דעלמא, אסתאב איהו וכל דמקרבין בהדיה יסתאבון עמיה, בכל אתר דאזלין אתדחייא שכינתא מן קמייהו.

[p. 10] ולא עוד אלא דגרים מרעין בישין על גרמיה ועל ההוא זרעא דיוליד, דכיון דיקרב ב"נ לגבי נדה ההוא מסאבו דליג עלוי וישתאיב בכל שייפין דיליה. זרעא דיוליד בההוא שעתא משכין עלוי רוח מסאבו וכל יומוי יהא במסאבו דהא בנינא ויסודא דיליה איהו במסאבו רב ותקיף מכל מסאבו דעלמא, דמיד דיקרב ב"נ לגבי נדה ההוא מסאבו דליג עלוי דכתיב (ויקרא ט"ו: 24) ותהי נדתה עליו.

מאן דשכיב בגויה, דאעיל ברית ואת קיימא דקודשא ברשו אחרא דכתיב (מלאכי ב': 11) ובעל בת אל נכר. ותניין לית קנאה קמי קב"ה בר קנאה דברית קדישא דאיהו קיומא דשמא קדישא ורזא דמהימנותא. מה כתיב, (במדבר כ"ה: 1, 3) ויחל העם לזנות אל בנות מואב מיד ויחר אף יי' בישראל, רישי עמא דיצעני ולא מיחו בידיהו אתענשו בקדמיתא דכתיב (שם: 4) קח את כל ראשי העם והוקע אותם ליי' נגד השמש.

רבי אבא אמר מאי נגד השמש, נגד הברית דאקרי שמש, ועליה אתמר (תהלים פ"ד: 12) כי שמש ומגן יי' צבאות. שמש ומגן דא ברית קדישא. מה שמש זרח ואנהיר על עלמא, אוף הכי ברית קדישא זרח ואנהיר גופא דב"נ. [p. 11] מגן, מה מגן איהו לאגנא עליה דב"נ, אוף הכי

ברית קדישא מגן עליה דב"נ, ומאן דנטיר ליה לית נזקא בעלמא דיכיל למקרב בהדיה ודא
איהו נגד השמש.

רישי עמא יתפסון בכל דרא ודרא בחובא דא אי ידעין בגין דחובתא דא עליהו לקנאה
ליה לקב"ה בהאי ברית. מאן דאעיל קודשא דא ברשותא אחרא עליה כתיב (שמות כ': 3,5) לא
יהיה לך אלהים אחרים על פני, לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יי' אלהיך אל קנא,
וכלא קנאה חדא. ועל דא אתדחייא שכינתא מקמיה. מאן דמשקר בברית קדישא דחתים
בבשריה דב"נ כאילו משקר במהימנותא דקב"ה, מאן דמשקר חותמא דמלכא משקר ביה
במלכא, לית ליה חולקא באלהא דישראל אי לאו בחילא דתיובתא יתיר.

ר' יוסי פתח ויעזבו בני ישראל את יי' וימכור אותם. מאי ויעזבו, דדחו מנייהו ברית
קיימא דקודשא, הו גזרין ולא פרעין, עד דאתת דבורה ונדיבת בהאי לכל ישראל כמה דכתיב
(שופטים ה': 2) בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יי'.

[p. 12] מאן דקטיל בנוי ההוא דמתעברא אתתיה וגרים לקטלא ליה במעהא, דסתיר
בניינא דקב"ה ואומנותא דיליה. אית מאן דקטיל בר נש והאי קטיל בנוי. תלתא בישין עביד
דכל עלמא לא יכיל למסבל ועל דא עלמא מתמוגגא זעיר זעיר ולא ידיע וקב"ה אסתליק
מעלמא וחרבא וכפנא ומותנא אתיא על עלמא. ואלין אינון, קטיל בנוי, סתיר בניינא דמלכא,
דחיא נשמתא דאזלא ומשטטא בעלמא ולא אשכחת נייחא. ועל אלין רוחא דקודשא עביד בכיה
ועלמא אתדן בכל הני דינין. ווי להווא ב"נ ווי ליה, טב ליה דלא איברי בעלמא.

זכאין אינון ישראל דאע"ג דהו בגלותא דמצרים אסתמרו מכל הני תלתא, מנדה
ומגויה ואשתדלו בפריה ורביה, דאע"ג דגזרה אתגזר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו לא
אשתכח ביניהון דקטיל עוברא במעהא דאתתא כל שכן לבתר, ובזכותא דא נפקו מן גלותא.
מנדה דתני רבי חייא מאי [ד ע"א] דכתיב (שמות ל"ח: 8) ויעש את הכיור נחשת ואת
כנו נחשת במראות הצובאות וגו'. מפני מה זכו נשין להאי, בגין דאסתמרו גרמייהו בגלותא
דמצרים, דלבתר דאתדכיין הו אתיין מתקשטן ומסתכלן במראה בבעליהון ומעוררין לון לפריה
ורביה.

[p. 13] מגויה דכתיב (שם י"ב: 41) יצאו כל צבאות יי' מארץ מצרים, (תהלים קכ"ב: 4)
שבטי יה עדות לישראל, ואלה שמות בני ישראל, שבטי בני ישראל, בני
ישראל ודאי.

ואי תימא והא כתיב והוא בן איש מצרי, הא ודאי חד הוה ופרסמו קרא דכתיב (ויקרא
כ"ד: 10) והוא בן איש מצרי, ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן.

פריה ורביה דכתיב (שמות א' 7) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו וגו'. ומכל הני אסתמרו ישראל, בני ישראל עאלו, בני ישראל נפקו, הה"ד ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו'.

[p. 14] ואלה שמות בני ישראל. רבי אלעזר ורבי יוסי הוּו אזלי באורחא. עד דהוּו אזלי אמר רבי אלעזר פתח פומך וינהרון מילך.

אמר ליה ניחא קמיה דמר דאשאל מלה חדא דקשיא לי, הא שמענא מבוצינא קדישא דהוּו אמר ואלה שמות בני ישראל, ישראל סבא, כל אינון חילין ומשריין דהוּו נחתי בהדיה דיעקב דכתיב את יעקב. מהו איש וביתו.

אמר ליה הכי הוא ודאי אבל הא תנינן מאן דמקבל מאחרא איהו ביתא מההוא דיהיב, ועל דא איש וביתו באו.

פתח רבי אלעזר ואמר (מלכים א' ט' 1) ויהי ככלות שלמה לבנות את בית יי' ואת בית המלך וגו'. וכי כיון דאתמר את בית יי' מהו ואת בית המלך. אי בגין שלמה אתמר לאו הכי, אלא את בית יי' דא בית המקדש, בית המלך דא קדש הקדשים דאיהו פנימאה דכלא. המלך סתם, דא מלך אע"ג דאיהו מלך עלאה איהו נוקבא לגבי נקודה עלאה סתימא דכלא, ואע"ג דאיהו נוקבא [p. 15] איהו דכורא לגבי מלך דלתתא, ובגין כך כלא כגוונא דא, ועל דא תתאי ברזא דא כתיב בהו איש וביתו באו.

[ה ע"ב] ויקם מלך חדש על מצרים. ר' אבא פתח (ישעיה ל"ב: 20) אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור. זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהו מכל שאר עמין וקריב לון לגביה דכתיב (דברים י"ד: 2) ובך בחר יי' להיות לו לעם סגולה וגו', וכתיב (שם ל"ב: 9) כי חלק יי' עמו יעקב חבל נחלתו. ישראל מתדבקין ביה בקב"ה דכתיב (שם ד' 4) ואתם הדבקים ביי' אלהיכם חיים כולכם [ו ע"א] היום.

ועל דא זכאין אינון קמיה בגין דאינון זרעין על כל מים. מאיעל כל מים, דזרעין לצדקה. [p. 16] ומאן דזרע לצדקה כתיב ביה (תהלים נ"ז: 11) כי גדול עד שמים חסדך. על כל מים, הה"ד (שם ק"ח: 5) כי גדול מעל שמים. מעל שמים, על כל מים איהו, ומאן איהו מעל שמים, דא עלמא דאתי, וישראל זרעי זרעא על כל מים.

בספרא דרב ייבא סבא הכי אמר כתיב (דניאל ד' 14) בגזרת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאלתא. כל דינין דהאי עלמא וכל גזרין וכל שאלתא כלהו קיימי בחד היכלא דתמן ע"ב סנהדרין מעיינין בדינין דעלמא, וההוא היכלא אקרי היכל זכותא בגין דכד דיינין דינא מהפכין בזכותא דבר נש בקדמיתא, דלאן הכי בדרגא דההוא סטרא אחרא דתמן [p. 17] איהו

אתר דאקרי חובה בגין דכל עובדוי דההוא אתר דנחש אשת זוננים לאו איהו אלא למהפכא בחובה דב"נ ולמלשן עבדא למאריה.

אינון דהיכלא דזכותא אקרון מים מתיקין מים צלילן. אינון דהיכלא דחובה אקרון מים מרירין (במדבר ה': 18) מי המרים המאריים. בההוא היכלא דזכותא לא קיימי תלת, בני חיי ומזוני, ולא בההוא אתר דחובה, לאו במים מתיקין וצלילן ולא במים מרירין מלטטיא. ועל דא ישראל זרעיעל כל מים, זרעא קדישא דאולידועל כל מים איהו דהא לאו נכון זרעא דילהו אלא לעילא, במזלא קדישא תלי מלה, על כל מים איהו.

משלחי רגל השור והחמור, דלא אית לון בההוא סטרא בישא כלום, ומשדרן מנייהו כל חולקין בישין ומתדבקן בסטרא טבא דכל קדושין עלאין. שור וחמור כד מזדווגן כחדא תרין פגעין בישין אינון. שור סטרא דדינא קשיא איהו ואתדבקותא דסטר קדושא איהו. חמור כד אזדווג בהדיה דאיהו מסטרא אחרא תרין פגעין בישין אינון לעלמא. ועל דא שמעון תוקפא דדינא קשיא הוה ביה וכד מזדווגן כחדא לא יכיל עלמא למסבל, ובגין כך (דברים כ"ב: 10) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו. ועל דא שדר יעקב לעשו מלה דא דכתיב (בראשית ל"ב: 6) ויחי לי שור וחמור. ואי לאו דמאיך יעקב גרמיה דחילו סגי נפל ביה בעשו.

[p. 18] ת"יח כל עמין דעלמא וכל מלכין דעלמא לא מתתקפי בשולטניהון אלא בגיניהו דישאל. מצרים לא הוו שלטין על כל עלמא עד דאתו ישראל ועאלו בגלותא, כדן אתתקפו על כל עמין דעלמא. בבל לא אתתקפו על כל עמין דעלמא אלא בגין דישאל להוון בגלותהון. אדום לא אתתקפו על כל עמין דעלמא אלא בגיניהו דישאל דלהוון בגלותהון, דהא עמין אלין בשפלותא הוו דשאר עמין ומאיכין הוו מכלהו ובגין ישראל אתתקפו. מצרים דכתיב (שמות כ': 2) מבית עבדים, עבדים אקרון ממש דהא מצרים בשפלותא דשאר עמין הוו. בבל דכתיב (ישעיה כ"ג: 13) הן ארץ כשדים זה העם לא היה. אדום דכתיב (עובדיה א': 2) הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד.

וכלהו לא נטלו תוקפא אלא בגיניהו דישאל, דכד עמא דישאל בגלותהון מיד מתתקפי על כל עמין דעלמא. מ"ט, בגין דישאל אינון בלחודייהו לקביל כל עמין דעלמא. כד עאלו ישראל בגלותא מיד הוה קימא למצרים ואתתקף שולטנותא דלהון על כל שאר עמין דכתיב ויקם מלך חדש על מצרים. ויקם, קימה הוה לון דאתתקף וקם ההוא ממנא שולטנא דמצרים ואתייהיב ליה תוקפא [p. 19] ושלטנותא על כל שאר עמין, דהא בקדמיתא אית שולטנותא לההוא ממנא דלעילא, ולבתר לעמא [ו ע"ב] לתתא. ובגין כך ויקם מלך חדש על מצרים, דא ההוא ממנא דלהון. חדש, דעד יומא הדין לא הוה ליה שולטנו על כל שאר עמין

והשתא אתקם לשלטאה על כל עמין דעלמא, וכדין אתקיים (משלי ל': 21-22) תחת שלש רגזה ארץ וגו' תחת עבד כי ימלוך וגו'.

ר' חייא אמר תלתין יומין עד לא ייתי תוקפא לעמא בארעא או עד לא ייתי תבירו לעמא בארעא מכרזי בעלמא ההוא מלה ולזמנין דאתמסר ההוא מלה בפומא דרביי, ולזמנין באינון בני נשא דלית בהו דעתא, ולזמנין דההוא מלה אתמסר בפומא דעופי ומכרזי בעלמא ולית מאן דישגח ביה. כד עמא זכאין אתמסר ההוא מלה לאינון רישין זכאין דעמא בגין דיודע לון ויתובון למאריהון, וכד לאו אינון זכאין כדקאמרן.

ר' אלעזר הוה יתיב אבבא דתרעא דלוד והוה יתיב עמיה רבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי. א"ר יוסי אימא לכו מה דחמית יומא דא בצפרא, קמית בנהורא חמית חד עופא דהוה טאס, זקף לעילא תלת זמנין ומאיך חד והוה אמר עלאין עלאין טאסי רקיעין לימינא, [p. 20] תלת זקפין ממנן שלטנין על ארעא, חד יתיב דלא יתיב אעברו ליה בנורא דדליק, מעברין קיימיה מעברין שלטניה. תלת סמכין שליטין עלאין קיימין על עלמא. רמינא ליה לההוא עופא קלא, אמינא ליה עופא עופא אימא לי ההוא דמעברן קיימיה ואינון שולטנין דקיימין על עלמא, מאן אינון.

רמא לי מגדפוי דימינא תלת גירין אליון, מגדפוי דשמאלא חד, ולא ידענא מאי רמיזא. נסיב להו רבי אלעזר, נחית להו לנחירוי, נפק דמא מנחירוי. אמר ודאי תלת שלטנין עמין קיימין על עלמא ואינון לסטר רומאי וזמינין למעבד גזרין בישיין לישראל. נסב ההוא גירא דמגדפא שמאלא, ארח ונפק אשא אוכמא מניה. אמר שלטנא דמצראי אעדיו וזמין חד מלכא דרומאי לאעבר בכל ארעא ולמנאה במצרים רברבי תריסין וסתיר בנין ובני בנין.

רמא לון ר' אלעזר לארעא, נפלו אליון תלת על חד דלסטר שמאלא. עד דהוו יתבי אעבר חד ינוקא והוה קארי (ישעיה י"ט: 1) משא מצרים הנה יי' רוכב על עב קל ובא מצרים ונעו אלילי מצרים מפניו ולבב מצרים ימס בקרבן. אעבר תניינא חבריה ואמר וארץ מצרים תהיה שממה. אעבר תליתאה חבריה ואמר ואבדה חכמת מצרים. חמו גירא דבגדפא שמאלא דאתוקד ותלת אחרנין דהוו עליה לא אתוקדו.

[p. 21] א"ר אלעזר האי דעופא דדרדקי כלא נבואה עלאה היא, ובעא קב"ה לאחזאה לן סתרי דאיהו עביד הה"ד (עמוס ג': 7) כי לא יעשה יי' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים, וחכימי עדיפי מנביאי בכל זמן, דהא לנביאי לזמנין שרת עלייהו רוח קודשא ולזמנין

לא וחכימי לא אעדי מנהון רוח קודשא אפילו רגעא חדא, ועוד דידיעי מה לעילא ותתא ולא בעא לגלאה.

א"ר יהודה כלא בחכמתא וחכמתא דר' אלעזר יתיר מכלהו.
רבי אבא אמר אלמלא לא הוו חכימי לא הוו ידעי בני נשא מהו אורייתא ומה פקודאי
דמרי עלמא ולא אתפרשא רוחא דבני נשא מרוחא דבעירי.

א"ר יצחק כד אייתי קב"ה דינא על עמא בקדמיתא עביד דינא בההוא ממנא דממנא
עליהו לעילא דכתיב (ישעיה כ"ד: 21) ופקדתי על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה
באדמה. מאי דינא אתדן ההוא ממנא דלעילא. אעברו ליה בההוא נהר דינור דנגיד ונפיק וכדין
אעדיו ההוא שולטנותא דיליה, ומיד מכרזי עליה ברקיעא [p. 22] שולטנותא דפלניא אעדיו
מניה, [ז ע"א] עד דמטי ההוא קלא בכל אינון רקיעין עד דמטי לאינון דשלטין בהאי עלמא,
ונפיק קלא ואכרזו בכל עלמא עד דמטי לעופי ולינוקי ולאינון טפשין דבני נשא דלא ידעין.

ויקם מלך חדש. רבי חייא אמר מלך חדש ממש דהוה מחדש גזירין דלא חדש מלכא
אחרא מקדמת דנא.
אשר לא ידע את יוסף, כל ההוא טיבו דעבד יוסף בארעא דמצרים דכתיב (בראשית
מ"ז: 14) ויבא יוסף את כל הכסף ביתה פרעה, וקיים לון בשני כפנא, כל האי לא דכר ועבד
גרמיה דלא ידע ביה.

רבי יוסי ורבי יהודה הוו יתבי ולעאן באורייתא קמיה דר' שמעון. אמר רבי יהודה האי
דכתיב ויקם מלך חדש על מצרים, ותנינן דאיהו קם מגרמיה, מה דהוה שפיל קם ולא אתחזי
למלכא ובעותרא קם.

אמר רבי שמעון כלא הוא כגוונא דאחשורוש דלא אתחזי למלכא וקם מגרמיה ובעא
לאעברא לשנאיהו דישראל מעלמא, אוף הכא הא לא אתחזי למלכא וקם מגרמיה ובעא
לאעברא לשנאיהו דישראל מעלמא דכתיב ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו
הבה נתחכמה לו וגו'. וכד הוה קם מלכא לעילא קם מלכא לתתא.

[p. 23] פתח ואמר (ישעיה י"ט: 1) משא מצרים הנה יי' רוכב על עב קל ובא מצרים ונעו
אלילי מצרים מפניו וגו'. ת"ח כל מלכין דעלמא וכל עמין דעלמא לא חשיבי כלום קמי קב"ה
דכתיב (דניאל ד': 32) וכל דיירי ארעא כלא חשיבין וכמצביה עביד בחיל שמיא וגו'. והכא
במצרים אע"ג דכל אינון גבוראן ודרעא מרממא גלי קב"ה במצרים מה כתיב, הנה יי' רוכב על

עב קל ובא מצרים. מאי שנא בכל עמין דעלמא דלא הוה הכי דהא קב"ה גזר גזרה ואתעביד, והכא איהו אתא דכתיב ובא מצרים, וכתיב (שמות י"ב: 12) ועברתי בארץ מצרים אני יי'. אלא בגין דמלכא הוה אתי לאפקא למטרוניתא דהוות תמן, ובגין יקרא דמטרוניתא הוה אתי, ועל דא הוה קב"ה בעי ביקרה ואתי לגבה לאקמא לה ולמיהב לה ידא כמה דזמין קב"ה למעבד בסוף גלותא דאדום. אמר רבי ייסא אי הכי דבגין דמטרוניתא הוה, הא בגלותא דבבל מטרוניתא תמן הוה, אמאי לא הוה כך.

[p. 24] אמר ליה הא תנינן דחטאה גרים דנטלו נשין נכריות ואעילו ברית קיימא קדישא ברשותא אחרא, ובגין כך אתאביד מנהון נסין ואתיין דאתחזי למעבד להו, מה דלא הוה הכי במצרים דכלהו הו שבטי יה, בני ישראל עאלו, בני ישראל נפקו. בגלותא דאדום בעי קב"ה לאתיקרא בעלמא ולמיתי איהו לאקמא למטרוניתא ולנערא לה מעפרא. ווי למאן דאיערע תמן קמיה בשעתא דיימא (ישעיה נ"ב: 2) התנערי מעפר קומי שבי ירושלם התפתחי מוסרי צוארך. מאן איהו עמא ומלכא דייקום קמיה. (שם י"ט: 1) ונעו אלי לי מצרים מפניו. אלי לי מצרים לאו על אבנין ואעין אתמר אלא על כל אינון דרגין ממנן עלאין על אינון פולחנין תתאין דלהון.

ובכל אתר דגלו ישראל קב"ה בעי עלייהו ואתקביל מאינון עמין. מה כתיב, (שם נ"ב: 4) כה אמר יי' מצרים ירד עמי בראשונה לגור שם ואשור באפס עשקו. תורעמא דאתרעם קב"ה על אשור ואמר חמו מה עבד לי אשור, דהא מצרים דאנא עבדית בהו כל אינון דינין, עמי אינון נחתו תמן לדיירא ביניהון וקבלום מצראי ביניהון ויהבו לון שפר ארעא ארץ גושן, ואעיג דאעיקו לון בגלותא לא אעדו ארעא מנהון דכתיב (שמות ט': 26) רק בארץ גושן אשר שם בני ישראל לא היה ברד, ומיטב ארעא דמצרים הוה דכתיב (בראשית מ"ז: 11) במיטב הארץ בארץ רעמסס. ותו דלא אעדו מדלהון כלום דכתיב (שמות ט': 6) וממקנה בני ישראל וגו'. ועכ"ד אתדנו בכמה דינין. [p. 25] אבל אשור באפס עשקו, אטיל [ז ע"ב] לון בארעא דסייפי עלמא ונטל ארעא דלהון. ומה מצראי דעבדו כל הני טבאן בהו בישראל אתדנו בכל אינון דינין, אשור ואדום ושאר עמין על אחת כמה וכמה דאנון מעיקין לון וקטלי לון ונטלי ממוניהון, עאכ"ו דקב"ה בעי לאתיקרא שמיה דכתיב (יחזקאל ל"ח: 23) והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי. התם במצרים במלכא חד, הכא בכל מלכין דעלמא.

רבי שמעון זקף ידוי ובכה, אמר ווי מאן דיזדמן בהווא זמנא, וזכאה מאן דיזדמן וישתכח בהווא זמנא. ווי מאן דיזדמן בהווא זמנא בגין דכד ייתי קב"ה לפקדא לאיילתא

יִסְתַּכַּל מֵאֵן אֵינּוֹן דְּקִיּוּמִין בְּהִדָּה בְּכָל אֵינּוֹן דְּמִשְׁתַּכְּחֵי עִמָּה בְּכָל עוֹבְדוּי דְּכָל חַד וְחַד וְלֹא יִשְׁתַּכַּח זְכָאֵי דְכְּתִיב (ישעיה ס"ג: 5) וְאֵבִיט וְאֵינְ עוֹזֵר, וְכִמָּה עֵקֶתִין עַל עֵקֶתִין לְשִׁנְאִיהוֹן דִּישְׂרָאֵל.

זְכָאֵה מֵאֵן דִּיזְדַּמֵּן וְיִשְׁתַּכַּח בַּהֲהוּא זְמַנָּא בְּגִין דַּהֲהוּא דְּאֵתְקִיִּים בְּמַהִימְנוּתָא יִזְכָּה לַהֲהוּא נְהִירוֹ דְּחֻדוּה דְּמִלְכָא. וְעַל הַהוּא זְמַנָּא כְּתִיב (זְכָרִיָּה י"ג: 9) וְצִרְפְּתִים כְּצִרוּף אֶת הַכֶּסֶף וּבַחֲנֻתִים כְּבַחוֹן אֶת הַזָּהָב.

לְבַתֵּר דְּאֵינּוֹן עֵקֶתִין מִתְעַרֵּי עַל שְׁנֵאִיהוֹן דִּישְׂרָאֵל וְכָל מַלְכֵי עַמִּין יִתִּיעֵטוֹן כְּחֻדָּא עַלִּיהוּ וּמִתְעַרֵּי כְּמָה גְזִירִין בִּישִׁין כְּלָהוּ בְּעִיטָא חֻדָּא עַלִּיהוּ וְיִיתוֹן עֵקֶתָא עַל עֵקֶתָא בְּתִרִייתָא מִשְׁכַּחַן קַמִּייתָא, כְּדִין יִתְחַזֵּי חַד עֵמוּדָא דְּאֵשָׁא קָאִים מַעִילָא לְתַתָּא אַרְבַּעִין יוֹמִין וְכָל עַמִּין דְּעַלְמָא חִמָּאן לִיה.

בַּהֲהוּא יוֹמָא יִתְעַר מִלְכָא מְשִׁיחָא לְנַפְקָא מְגוֹ גְנַתָּא דְּעַדן [p. 26] מַהֲהוּא אֶתֵר דְּאֵתְקִרֵי קֶן צְפוּר וְיִתְעַר בְּאַרְעָא דְּגַלִּיל, וְהַהוּא יוֹמָא דִּיפּוֹק לְתַמָּן יִתְרַגֵּז כָּל עַלְמָא וְכָל בְּנֵי עַלְמָא מִתְחַבְּאִין בְּגוֹ מַעֲרַתִּי וְטַנְרֵי דְּלֹא יִחְשְׁבוֹן לְאַשְׁתַּזְבָּא. וְעַל הַהוּא זְמַנָּא כְּתִיב (ישעיה ב': 19) וּבָאוּ בְּמַעֲרוֹת צוּרִים וּבְנִקְיֵי הַסְּלַעִים מִפְּנֵי פַחַד יְיָ וּמִהַדְר גְּאוּנוּ בְּקוֹמוֹ לַעֲרוֹץ הָאָרֶץ.

מִפְּנֵי פַחַד יְיָ, דָּא הוּא רְגִיזוֹ דְּכָל עַלְמָא.

וּמִהַדְר גְּאוּנוּ, דָּא מְשִׁיחַ.

בְּקוֹמוֹ לַעֲרוֹץ הָאָרֶץ, כְּדִי יְקוּם וְיִתְגַּלֵּי בְּאַרְעָא דְּגַלִּיל בְּגִין דְּאִיהוּ הוּא אֶתֵר קְדַמָּא לְחַרְבָּא דְּאַרְעָא קְדִישָׁא וּבְגִין כֶּךָ יִתְגַּלֵּי תַמָּן קְדַמָּא לְכָל אֶתֵר וּמִתַּמָּן יִתְעַר קְרַבִּין לְכָל עַלְמָא. לְבַתֵּר אַרְבַּעִין יוֹמִין דְּעֵמוּדָא יְקוּם מְאַרְעָא לְשִׁמְיָא לְעִינִיהוֹן דְּכָל עַלְמָא וּמְשִׁיחַ יִתְגַּלֵּי, יְקוּם מְסַטֵּר מְזִרְחַ חַד כּוֹכְבָא מְלַהֲטָא בְּכָל גּוֹוִנִין, וּשְׁבַעָה כּוֹכְבִין אַחֲרָנִין דְּסַחְרָן לַהֲהוּא כּוֹכְבָא, וְיִגִּיחוֹן בְּהַ קְרַבָּא בְּכָל סְטֵרִין תְּלַת זְמַנִּין בְּיוֹמָא עַד שְׁבַעִין יוֹמִין, וְכָל בְּנֵי עַלְמָא חִמָּאן. וְהַהוּא כּוֹכְבָא יִגִּיחַ בְּהוּ קְרַבָּא בְּטִיסִין דְּנוּרָא מְלַהֲטִין מְנַצֵּצִין בְּכָל עֵיבָר וּבְטַשׁ בְּהוּ עַד דְּבַלַע לֹון בְּכָל רַמְשָׁא וְרַמְשָׁא, וּבְיוֹמָא אִפִּיק לֹון וְיִגִּיחוֹן קְרַבָּא לְעִינִיהוֹן [p. 27] דְּכָל עַלְמָא, וְכֵן בְּכָל יוֹמָא עַד שְׁבַעִין יוֹמִין. לְבַתֵּר שְׁבַעִין יוֹמִין יִתְגַּנִּיז הַהוּא כּוֹכְבָא וְיִתְגַּנִּיז מְשִׁיחַ עַד תְּרִיסֵר יִרְחִין, וְיִתְהַדֵּר הַהוּא עֵמוּדָא דְּאֵשָׁא כְּמִלְקַדְמִין וּבִיהַ יִתְגַּנִּיז מְשִׁיחַ וְהַהוּא עֵמוּדָא לֹא יִתְחַזֵּי.

לְבַתֵּר תְּרִיסֵר יִרְחִין יִסְלַקוֹן לִיהַ לְמְשִׁיחַ בַּהֲהוּא עֵמוּדָא לְגוֹ רְקִיעָא, וְתַמָּן יִקְבַּל תּוֹקְפָא וְעֵטְרָא דְּמִלְכוּתָא. וְכֵד נְחִית יִתְחַזֵּי הַהוּא עֵמוּדָא דְּאֵשָׁא כְּמִלְקַדְמִין לְעִינִיהוֹן דְּכָל עַלְמָא, וְיִתְגַּלֵּי לְבַתֵּר מְשִׁיחַ וְיִתְכַנְשׁוֹן לְגַבִּיָּה עַמִּין סְגִיאִין וְיִתְעַר קְרַבִּין בְּכָל עַלְמָא. וּבַהֲהוּא זְמַנָּא יִתְעַר קַבִּיָּה גְבוּרְתִיהַ לְכָל עַמִּין דְּעַלְמָא, וּמִלְכָא מְשִׁיחָא אַתִּידַע בְּכָל עַלְמָא, וְכָל מַלְכֵין דְּעַלְמָא יִתְעַרוֹן לְאַתְחַבְּרָא לְאַגְחָא בִּיהַ קְרַבָּא, וְכִמָּה עַמִּין מְפָרִיצֵי יְהוּדָאִין יִתְהַפְּכוּן לְאַהֲדָרָא לְגַבִּיָּהוּ וְיִיתוֹן

עמהון לקרבא על מלכא משיחא. כדין יתחשך כל עלמא חמש עשרה יומין, וסגיאין מעמא
דישראל יהון מתין בההוא חשוכא.

פתח ואמר (דברים כ"ב: 6-7) כי [ח ע"א] יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על
הארץ אפרוחים או ביצים והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים,
שלח תשלח את האם וגו'. האי קרא אוקימנא ליה ואיהו חד מפקודי אורייתא גניזין, ואנן אית
לן גו כריסי אורייתא גניזין שבילין וארחין ידיען לגו חברייא באינון תלתין ותריין שבילין
דאורייתא.

[p. 28] אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה אלעזר בזמנא דיתער מלכא משיחא כמה

אתיין ונסין אחרנין יתערון בעלמא. ת"ח בגנתא דעדן לתתא אית אתר חד גניז וטמיר דלא
אתידע, ואיהו מרקמא בכמה גוונין וביה גניזין אלף היכלין דכסופין, ולית מאן דעאל בהו בר
משיח דאיהו קאים תדיר בגנתא דעדן. וכל גנתא מסחרא בכתרין סגיאין דצדיקיא, ומשיח
קאים על כמה חילין ומשיריין דנשמתין דצדיקיא, ובזמני ושבתי משיח עאל בההוא אתר
ואשתעשע בכל אינון היכלין.

לגו לגו מאינון היכלין אית אתר אחרא טמיר וגניז דלא אתידע כלל ואקרי עדן, ולית

מאן דיכיל למנדע ביה. ומשיח אגניז לבר סחרניה דההוא אתר, עד דאתגליא ליה חד אתר
דאקרי קן צפור, ואיהו אתר דכריז עליה ההוא צפור דאתער בגנתא בכל יומא. ובההוא אתר
מרקמן דיוקנין דכל שאר עמין דאתכנשו עלייהו דישראל לאבאשא לון. עאל בההוא אתר, זקיף
עינוי וחזי אבהן דעאלין בחרבן בית אלהא, עד דחמי לרחל דמעאה באנפאה וקב"ה מנחם לה
ולא צביאת לקבלא תנחומין כד"א (ירמיה ל"א: 15) מאנה להנחם על בניה. כדין משיח ארים
קליה ובכי ואזדעזע כל גנתא דעדן וכל אינון צדיקיא דתמן געיין ובכין. געי ובכי זמנא תניינא
ואזדעזע ההוא רקיעא דעל גבי גנתא ואלף וחמש מאה רבוא משריין עלאין עד דמטי לגו
כרסייא עלאה. כדין קב"ה רמיז לההוא צפרא ועאל בההוא קן דילה ויתבא לגבי משיח וקרי
מה דקרי ואתער מה דאתער. עד דמגו כרסייא קדישא אתקרי תלת זמנין ההוא קן צפור
ומשיח, וכלא סלקין לון לעילא, ואומי לון קב"ה [p. 29] לאעברא מלכו חייבא מן עלמא על ידא
דמשיח ולנקמא נוקמין דישראל, וכל אינון טבאן דזמין קב"ה למעבד לעמיה. ותב ההוא קן
צפור ומשיח ביה לדוכתיה, ונשף משיח ואתגניז גו ההוא אתר כמלקדמין.

ובזמנא דיתער קב"ה לאתקנא אתוון דשמיה בשלימו יו"ד בה"א, לאתקנא וא"ו בה"א

למהוי כלא בשלימו חד, כדין יתער חד ככבא באמצעות רקיעא בגוון ארגוונא להיט ונציץ
ביממא לעיניהן דכל עלמא. ויקום חד שלהובא דאשא מסטרא דצפון גו רקיעא, ויקום דא
לקביל דא ארבעין יומין ויתבהלון כל בני עלמא. לסוף ארבעין יומין יגחון קרבא ככבא

ושלהובא לעינייהון דכלא ויתפשט ההוא שלהובא ביקידו דאשא גו רקיעא ויחשב למבלע ההוא ככבא, וכמה מלכין ושלטיין ואומיא ועממיא יתבהלון מהאי.

כדין יסתלק ההוא ככבא לסטר דרום וישלוט על ההוא שלהובא, וההוא שלהובא יתבלע זעיר זעיר ברקיעא מקמי ההוא ככבא עד דלא יתחזי כלל. כדין ההוא ככבא יעביד אורחין ברקיע תריסר יומין אחרנין. לבתר תריסר יומין דיזדעזעון כל בני עלמא יתחשך שמשא בפלגו שמיא כמה דאתחשך יומא דאתחרב בי מקדשא עד דלא יתחזון שמיא וארעא, ויתער חד קלא ברעם זיקין ואתחלחלא ארעא מההוא קלא וכמה חילין ומשיריין ימותון מניה.

[p. 30] וההוא יומא ממש יתער בקרתא דרומי רבתא חד שלהובא דאשא בההוא קלא דיתער בכל [ח ע"ב] עלמא, ויוקיד כמה היכלין וכמה מגדלין יפלון וכמה פרדשכי ורברבי יפלון בההוא יומא, וכלהו יתנבאון עלה לביש וכל בני עלמא לא יחשבון לאשתזבא.

מההוא יומא עד תריסר ירחין יתיעטון כל מלכין ויגזרון כמה שמדות על שנאיהון דישראל ויצלחון ביה כמה דאתמר. זכאה איהו מאן דלא איערע תמן, וזכאה איהו מאן דאיערע תמן. וכל עלמא יאה בערבוביא סגיא.

לסוף תריסר ירחי יקום שבט מישראל, דא מלכא משיחא דיתער גו גנתא דעדן, וכל אינון צדיקיא יעטרון ליה תמן ויחגרון ליה מאני זיניה באתוון רשימן דשמא קדישא. וקלא יתפוצץ בענפי אילנין דגנתא, קרי בחיל ואמר אתערו קדישין עליונין, קומו מקמי משיחא, הא עדנא לאתחברא אילתא בבעלה, ובעלה בעי לנקמא לה נוקמין דעלמא ולאקמא לה מעפרא.

כדין יקומון כלהו ויחגרון ליה כמלקדמין מאני זיניה, אברהם מימיניה, יצחק משמאליה, יעקב קמיה, משה רעיא מהימנא על כל אינון צדיקיא אזיל ורקיד גו גנתא. כיון דאתתקן משיח על ידא דצדיקיא בגנתא דעדן יעול בההוא דוכתא דאקרי קן צפור כמלקדמין וחמי ההוא דיוקנא [p. 31] דחרבן בית מקדשא וכמה צדיקיא דאתקטלו ביה. כדין נטיל מתמן עשר לבושין ואקרון לבושי קנאה, ויתגניז תמן ארבעין יומין דלא אתגליא כלל.

לסוף ארבעין יומין קלא חד יתער ויתקרי מגו כורסייא עלאה ההוא קן צפור במלכא משיחא דאתגניז ביה, וכדין סלקין ליה לעילא וקב"ה חמי ליה למלכא משיחא מתלבש בלבושי נוקמא וחגיר מאני זיניה, נטל ליה ונשיק ליה על רישיה.

כדין מזדעזען ג' מאה ותשעין רקיעין, ואזמין קב"ה לחד רקיעא מאינון דהוה גניז מששת ימי בראשית ואפיק מחד היכלא דבההוא רקיעא כתרא חדא גליפא מחקקא בשמהן קדישין. בההוא כתרא אתעטר קב"ה כד אעברו ישראל ית ימא למיטל נוקמין מכל רתיכי פרעה ופרשוי, ואעטר ליה למלכא משיחא.

כיון דאתעטר ואתתקן בכל הני תקונין נטיל ליה קב"ה ונשיק ליה כמלקדמין. מאן חמי רתיכין קדישין ומשריין עלאין דסחרין ליה ויהבין ליה מתנן ונבזבזן סגיאין ואתעטר מכלהו. עאל תמן בחד היכלא וחמי כל אינון מלאכי עלאי דאקרון אבלי ציון, אינון דבכו על חרבן בי מקדשא ובכאן תדיר, ואינון יהבי ליה חד פורפירא סומקא למעבד נוקמין. כדין קב"ה גניז ליה בההוא קן צפור ויתכסי תמן תלתין יומין. לבתר בההוא קן צפור יחות מעטר בכל אינון תקונין מעילא ומתתא, כמה משריין קדישין סחרניה, ויחמון כל עלמא חד נהירו תלי מרקיעא לארעא דיקום שבעה יומין, וכל בני עלמא יתמהון ויתבהלון ולא ינדעון כלל, בר אינון חכימין דידעי ברזין אלין, זכאה חולקהון.

[p. 32] וכל אינון שבעה יומין יתעטר בארעא בההוא קן צפור. באן אתר, בדרך, דא קבורת רחל דאיהי קיימא בפרשת אורחין, ויבשר לה וינחם לה, וכדין תקבל תנחומין ותקום ותנשיק ליה.

לבתר יקום ההוא נהירו מההוא אתר ושרי ביריחו קרתא דאילני. בכל עץ, דא יריחו. או על הארץ, דא ירושלים. ויהא גניז בההוא נהירו דקן צפור תריסר ירחי. בתר תריסר ירחי יזדקף ההוא נהירו בין שמיא וארעא וישרי בארעא דגליל דתמן הוה שרותא דגלותא דישראל, ותמן יתגלי מההוא נהירו דקן צפור ותב לאתריה.

וההוא יומא אזדעזע כל עלמא כמלקדמין מסייפי שמיא ועד [ט ע"א] סייפי שמיא. כדין ינדעון כל עלמא דהא אתגלי מלכא משיחא בארעא דגליל, ויתכנשון ליה כל אינון דלעאן באורייתא ואינון זעירין בעלמא, ובזכות אינון ינוקי דבי רב יתתקף חיליה לאתגברא, ורזא דא אפרוחים, ואי לא ישתכחון אלין הא ינוקי דיתבי בתוקפא דאמהון וינקי כד"א (ישעיה כ"ח: 9) גמולי מחלב [p. 33] עתיקי משדים, והיינו או ביצים, דבגין אלין שריא שכינתא עמהון דישראל בגלותא דהא חכימין זעירין אינון דישתכחון בההוא זמנא, והיינו (דברים כ"ב: 6) והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים.

לא תקח האם על הבנים, דהא ביה לא קיימא מלה לאפקא לה מן גלותא אלא במלכא עלאה, דכיון דאלין רביין וינוקין יהבין תוקפא למלכא משיחא כדין אימא עלאה דהות רביעא עלייהו אתעררת לגבי בעלה, ויתעכב הכי עד תריסר ירחין אחרנין. לבתר ייתי בעלה ויוקים לה מעפרא כד"א (עמוס ט': 11) אקים את סוכת דוד הנופלת.

בההוא יומא מלכא משיחא שארי ויכנוש גלותא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא כד"א (דברים ל': 4) אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו'. מההוא יומא כל אתין ונסין וגבוראן דעבד קב"ה במצרים יעביד לון לישראל כד"א (מיכה ז': 15) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

אמר ר' שמעון אלעזר מלין אלין כלהו תשכח ברזא דתלתין ותרין שבילין דבשמא קדישא, ועד דנסיין אלין לא יתערוון [p. 34] בעלמא לא אשתלים רזא דשמא קדישא ולא תתער לאהבה כד"א (שיר ב' 7) השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות. צבאות, דא מלכא דאקרי צבאות.

או באילות השדה, שאר חילין ומשריין דלתתא. אם תעירו ואם תעוררו את האהבה, דא ימינא דקב"ה דאקרי אהבה. עד שתחפץ, ההיא דשכיבת לעפרא ויהא רעותא דמלכא בה. זכאה איהו מאן דיזכי לההוא דרא, זכאה איהו בעלמא דין וזכאה איהו בעלמא דאתי.

ר' שמעון ארים ידוי בצלו לקב"ה וצלי צלותיה. לבתר דצלי צלותיה אתו ר' אלעזר ור' אבא ויתבו קמיה. עד דהוו יתבי חמו חד נהורא דיממא דאתחשך ואשתקע חד צנורא דשלהובא דאשא גו ימא דטבריה ואזדעזע כל ההוא אתר.

אמר ר' שמעון ודאי השתא הוא עדנא דקב"ה אדכר לבנוי ואחית תרין דמעין לגו ימא רבא, וכד נחתין פגעין בהאי צנורא דשלהובא ואשתקעו דא בדא גו ימא. בכה ר' שמעון ובכו חברייה.

[p. 35] אמר ר' שמעון הא אתערנא ברזי דאתוון דשמא קדישא בסתרא דאתערותא דיליה לגבי בנוי, אבל השתא אית לי לגלאה מה דלא אתיהיב רשו לב"נ אחרא לגלאה, אלא זכו דדרא דא יקיים עלמא עד דייתי מלכא משיחא.

אמר לר' אלעזר ולרבי אבא קומו בקיומייכו. קמו ר' אלעזר ור' אבא. בכה ר' שמעון זמנא אחרא, אמר ווי מאן יקום במה דחמינא, גלותא יתמשך, מאן יכיל למסבל.

אוף הוא קם ואמר (ישעיה כ"ו: 13) י"י אלהינו בעלונו אדונים זולתך לבד בך נזכיר שמך. האי קרא אוקמוה, אבל בהאי קרא אית רזא עלאה גו מהימנותא. י"י אלהינו, דא איהו שירותא דרזין עלאין, אתר דמתמן נפקי כל נהירו דשרגין כלהו לאדלקא, ותמן תליא כל רזא דמהימנותא, שמא דא שליט על כלא.

בעלונו אדונים זולתך, דהא עמא דישראל לית מאן דשליט עליה בר שמא עלאה דא, והשתא בגלותא שליט עליה אחרא.

לבד בך, רזא דשמא קדישא כללא דעשרין ותרין אתוון וכנסת ישראל לא מתברכא אלא מגו שמא דא דאקרי בך [p. 36] כד"א (שמות ל"ב: 13) אשר נשבעת להם בך, (בראשית מ"ח: 20) בך יברך ישראל, (תהלים י"ח: 30) כי בך ארוץ גדוד. ובזמנא דשלימו אשתכח לא הוה מתפרש

דא מן דא, ואסיר [ט ע"ב] לאפרשא דא מן דא, אתתא מבעלה לא ברעיוני ולא בדכירו בגין דלא לאחזאה פרודא, והשתא בגלותא אשתכח מגו עאקו דכל זמנא וזמנא אן עבדי פרודא לאדכרא ההוא שם בר מבעלה בגין דאיהי שכיבת לעפרא, והיינו לבד בק נזכיר שמך, בר מבעלה אן דכרין להאי שם בפרודא בגין דאן רחיקין מינדך ושלטין אחרנין עלן ושמך איהי בפרודא מן שמא דאקרי בק.

והאי ביומי דגלותא בגין דגלותא קדמאה הוה מבית ראשון, ובית ראשון איהי רזא דה' קדמאה, ולקביל ע' שנין דילה גלותא דבית ראשון הוה ע' שנין, ואינון ע' שנין לא אשתכחת אימא רביעא עליהו והוה פרודא מן שמא עלאה רזא דה' עלאה. וכדין י' רזא עלאה אסתלק לעילא לעילא לאין סוף ובית ראשון עלאה קדישא [p. 37] לא נביע נביעו דמיין חין דהא מקורא דילה אסתלק, ואיהי ע' שנין דגלותא בגין דאיהי ז' שנין אקרי כד"א (מ"א ו': 38) ויבנהו שבע שנים.

ואי תימא דשלטא מלכות בבל לעילא ברזא דע' שנין ח"ו, אלא נהורא ונביעו דאמא עלאה הוה נהיר ונחית לתתא, כיון דחטו ישראל ושלטא מלכות בבל הוה חפי ואחשיך ההוא נהירו ותתאי קדישין לא נהרין. כיון דתתאי לא הו נהרין מגו שלטנו דמלכו בבל אסתלק ההוא נהורא וההוא מבוועא עלאה דהוה נביע רזא די אסתלק לעילא לעילא לאין סוף, כדין אינון ע' שנין לא נהרין וההוא נהירו דאתמנע הוה ודאי גלותא דע' שנין.

כיון דאעדיו שלטנו דבבל ישראל כלהו לא אהדרו לאתדכאה למהוי סגלתא שלימתא כמלקדמין אלא זעיר זעיר בערבוביא, וכדין כד שלימו לא אשתכח ושריאת ה' תתאה לשלטאה כדין י' נביעו עלאה לא נחית כ"כ לאנהרא כמה דהוה מלקדמין אלא זעיר זעיר בערבוביא דלא הו דכיין כמה דאתחזי. ועל כך נביעו עלאה לא נביע ולא נהיר אלא דאהדר לאנהרא זעיר זעיר מגו דחקא דשמאלא.

[p. 38] ועל דא אתגרו בהו בישראל קרבין סגיאין עד דהחשך יכסה ארץ, והי תתאה אתחשך ונפלת לארעא ונביעו עלאה אסתלק כמלקדמין בגין דמלכות אדום אתתקף וישראל אהדרו לסורחנייהו. ועל דא ה' בית שני אתחרב וכל אינון תריסר שבטין דילה כחושבן משריין דלהון אינון בגלותא דמלכות אדום, ונביעו עלאה אסתלק מההוא נביעו דקיימא עלה כד"א (ישעיה נ"ז: 1) הצדיק אבד, אבד ההוא נביעו דמקורא עלאה דהוה נגיד ומשיך מעילא. וכדין הוה פרודא בה' בית שני ואיהי בגלותא בכל אינון תריסר שבטין ומשריין דילהון. תריסר שבטין סלקין לחושבן סגי ועל דרזא דה' בהו בכל ההוא חושבנא גלותא אתמשך.

רזא דרזין לחכימי לבא אתיהיבת. י' שבטין אלף שנין, תרין שבטין מאתן שנין. [p. 39] שארו דמעין למנפל, פתח ואמר (איכה א': 2) בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה. לסוף תריסר

שבטין דבגלותא ליליא אתחשד לאינון שנאיהון דישראל עד דיתער ו' לזמן שתין ושית שנין. לבתר תריסר שבטין דאינון אלף ומאתן שנין דגלותא ולבתר עד שתין ושית שנין דחשוכא דליליא כדין (ויקרא כ"ו: 42) וזכרתי את בריתי יעקב, דא אתערותא דאת ו' דאיהו נפש דבית יעקב, ורזא דא (בראשית מ"ו: 26-27) כל הנפש לבית יעקב ששים ושש, ואיהו ו' נפש דבית שני רזא דה' תתאה, ודא ו' רזא דששים ושש, ששים לאתערותא דיעקב ושש לאתערותא דיוסף, ועל דא איהו ו"ו דאינון תרין בחבורא חדא ורזא חדא.

מתמן ולהלאה יתער קב"ה לאינון אתין ונסין [י ע"א] דקאמרן [p. 40] ויתערון על שנאיהון דישראל אינון עקתין דקאמרן, ורזא דא ואף את בריתי יעקב. ולבתר כד יגיח מלכא משיחא קרבין בכל עלמא בימינא דקב"ה כד"א (שמות ט"ו: 6) ימינך י"י נאדרי בכח, כדין ואף את בריתי אברהם אזכור, ולבתר והארץ אזכור, דא ה' בתראה. בההוא זמנא כתיב (זכריה י"ד: 9) והיה י"י למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה י"י אחד ושמו אחד. לסוף שתין ושית שנין אחרנין דאינון מאה ותלתין ותרין שנין יתחזון אתוון דשמא קדישא גליפן בשלימו עילא ותתא כדקא יאות, ורזא דא ה' ה' עלאה ותתאה וכל אינון שבילין דאינון תלתין ותרין דכלילן ברזא דאת ו', ה' ה' ה' רזא דשלימו דמאה ותלתין ותרין. לסוף מאה ותלתין ותרין שנין אחרנין יתקיים לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה, ויתדכי ארעא קדישא, וקב"ה יתער מתייא דארעא קדישא ויקומון חיילין חיילין. וכדין יתער סתימו דנביעו עלאה [p. 41] את יי ויתקיימון תלתין ותרין שבילין לנגדא לתתא, ויתקיימון אתוון בקיומיהו יהו"ה, ועד כען לא יהון בשלימו, עד זמן דינגיד ויתמשך ההוא נביעו עלאה בחבורא דאתוון גו ה' בתראה, ודא איהו לסוף תשלום מאה וארבעין וארבעה שנין אחרנין דישתלמון, ויתערון שאר מתי ישראל דבשאר ארעאן, דישתכח כל דא בחשבן ח"ת דיתישב עלמא ויתבסס ויתעבר סטרא אחרא מעלמא. וה' תתאה יתמלי מגו נביעו עלאה ותתעטר ותתנהיר בשלימו, כדין כתיב (ישעיה ל': 26) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים, עד דיהא [p. 42] שבת ליי' לאלקטא נפשין דתענוגי קדושה דא ה' בתראה כל ההוא אלף שביעאה, ודא איהו אתערן דרוחין קדישין דעמא דישראל לאתלבשא לבתר שבת בגופין אחרנין קדישין לאתקרי קדישין דכתיב (שם ד': 3) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו. עד כאן מלין דרזין סתימין.

ויקם מלך חדש. ר' יוסי אמר בכל יומא קב"ה עביד מלאכין שליחן על עלמא דכתיב (תהלים ק"ד: 4) עושה מלאכיו רוחות, עשה לא כתיב אלא עושה, בגין דכל יומא ויומא עושה, ובההוא זמנא אתמנא ממנא חד על מצרים, ודא איהו דכתיב ויקם מלך חדש, חדש ודאי.

[p. 43] אשר לא ידע את יוסף, דהא מאתר דפרודא הוי כד"א (בראשית ב': 10) ומשם יפרד, וקדמאה מההוא פרודא נהרא דמצרים איהו, ובגין כך אשר לא ידע את יוסף, אתר דכל יחודא שריא ביה דאקרי צדיק.

ר' אלעזר ור' יוסי הוו אזלי באורחא, אַקדימו בנהורא למיזל. חמו חד כוכבא דהוה רהיט מסטרא דא וכוכבא מסטרא דא. א"ר אלעזר השתא מטא זמנא דכוכבי בקר לשבחה למאריהון, ורהטי מדחילו ואימתא דמאריהון לשבחה ולזמרא ליה הה"ד (איוב ל"ח: 7) בן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים, בגין דכלהו ביחודא חדא קא משבחן ליה. פתח ואמר (תהלים כ"ב: 1) למנצח על אילת השחר מזמור לדוד. אילת השחר, דכד נהירו אנפוי דמזרח ואתפרשא חשוכא דליליא חד ממנא אית לסטר מזרח ומשיך חד חוטא דנהירו דסטר דרום עד דאתי ונפיק שמשא ובקע באינון כוי רקיעא ואנהיר עלמא, וההוא חוטא אפריש חשוכא דליליא. כדין אילתא דשחרא אתי, ואתי נהירו אוכמא בקדרו לאתחברא ביממא ונהיר יממא ונהירו דיממא כליל ושאיב בגויה לההוא אילתא. ועל האי אילתא כד אתפרש מיומא לבתר דכליל לה אמר דוד שירתא דכתיב למנצח על אילת השחר. [p. 44] ומאי קא אמר, [י ע"ב] אלי אלי למה עזבתני, דהא אתפרשא אילתא דשחרא מנהירו דיממא. עד דהוו אזלי נהיר יממא ומטא עידן צלותא. א"ר אלעזר נצלי צלותא וניזיל. יתבו וצלו, לבתר קמו ואזלו.

פתח ר' אלעזר ואמר (קהלת ח': 14) יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים אמרתי שגם זה הבל. האי קרא אוקמוה ואתמר, אבל יש הבל, שלמה מלכא עבד ספרא דא ואוקים ליה על שבעה הבלים דעלמא קיימא עלייהו, ואינון שבעה עמודין סמכין דעלמא לקביל שבעה רקיעין, וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות, ולקבלייהו הבל הבלים הבל הכל הבל. כמה דאינון שבעה רקיעין ואית אחרנין דדבקי בהו ומתפשטי [p. 45] ונפקי מנייהו, הכי נמי אית הבלים אחרנין דמתפשטי ונפקי מאלין, וכלהו אמר שלמה.

והכא רזא דחכמתא אית ביה. יש הבל דנפקא מאינון הבלים עלאין דעלמא קיימא עלייהו, ודא נעשה על הארץ ואתקיים בקיומיה ואתתקף תוקפיה בעובדי ארעא ובסליקו דסלקא מארעא, ודא אתמנא על ארעא וכל תוקפא וקיומא דיליה באינון נשמתין דצדיקיא דאתלקיטו מארעא כד אינון זכאין עד לא סרחו בעוד דיהבי ריחא טב, כגון חנוך דכתיב ביה (בראשית ה': 24) ואיננו כי לקח אותנו אלהים, נטל ליה עד לא מטא זמניה ואשתעשע ביה, וכן שאר זכאין דעלמא, דתנינן על תרין מלין צדיקיא מסתלקי עד לא מטא זמניהו. חד על חובי

דרא, דכד אסגיאו חייביא בעלמא אינון זכאין דמשתכחי בינייהו יתפסון בחוביהון. וחד דאנגלי קמי קב"ה דיסרחון לבתר, סליק לון מעלמא עד לא מטא זמנייהו הה"ד (קהלת ח': 14) אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, מטי עלייהו דינא מלעילא כאילו עבדו חובין ועובדין דרשיעייא.

[p. 46] דהא זמנא חדא שאיל רבי יוסי ב"ר יעקב איש כפר אונו בזמנא דרבי עקיבא וחברוי אסתלקו מעלמא ומיתו בההוא גוונא לרבי מאיר. אמר ליה וכי כתיב דא בכל אורייתא כלה.

אמר ליה ולא והא אמר שלמה אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, מטי עלייהו דינא מלעילא כאילו עבדו עובדוי דרשיעייא. ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים, יתבי בשקט בשלם בהאי עלמא דינא לא מטא עלייהו כאילו עבדו עובדוי דצדיקייא. אמאי, בגין דאתגלי קמי קב"ה דיתובין בתיובתא או דיפוק מנייהו זרעא דיהא קשוט בעלמא כגון תרח דנפק מניה זרעא דקשוט, אחז דנפק מניה חזקיהו, ושאר חייבי דעלמא. ובגין כך בסטרא דא ובסטרא דא הבל דקאמרן נעשה ואתתקף על הארץ.

ד"א יש הבל אשר נעשה על הארץ, כדקאמרן דאתתקן ואתתקף על עלמא. במאי, בגין דיש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, מטאן לידייהו כעובדין דחייביא דאינון מעשה הרשעים ואינון קיימי בקיומיהו מדחילו דמאריהון ולא בעאן לאסתאבא, כגון כמא זכאי קשוט דמטא לידייהו כעובדין אלין ואינון גבורי כח דעבדי רעותא דמאריהון ולא חטאן. ועל דא הבל נעשה על הארץ ואתתקף בתוקפיה.

[p. 47] ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים, מטי לידייהו חד מצוה דאיהו עובדא דצדיקיא וזכאן בה ועבדי, כגון לסטים מקפחא הוה משכח בטורייא בהדי אינון גוים וכד הוה יודאי אעבר תמן הוה משזיב ליה ונטיר ליה מנייהו, והוה קרי עליה רבי עקיבא יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים.

כגון ההוא חייבא דהוה [יא ע"א] בשבבותיה דרבי חזקיה. ליליא חד פגע בה בההיא אתתא דהות אזלת לבי ברתה. בעא למתקף בה, אמרה ליה במטו מינך אוקיר למרדך ולא תחטי גבאי. שבקה ולא חב בה. הוי ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים אמרתי שגם זה הבל, כמה דאתתקף הבל בהדי אינון צדיקים דמטו לידייהו עובדי דחייביא ולא חטאן, אוף הכי אתתקף בהדי אינון חייביא דמטי לידייהו עובדי דצדיקים ועבדי. דתנין עבד קב"ה צדיקים ורשעים בעלמא, וכמה דאתיקר איהו בעלמא בעובדי צדיקים הכי נמי אתיקר איהו ברשעים כד עבדי עובדא טבא בעלמא כד"א (קהלת ג': 11) את הכל עשה יפה בעתו. ווי לחייבא כד עביד גרמיה רע ואתתקף בחוביה כד"א (ישעיה ג': 11) אוי לרשע רע וגו'.

תו פתח ואמר את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו. האי קרא אוף הכי חברייא אוקמוה, אבל כד אתיהב חכמה לשלמה חמא כולא בזמנא דשלטא סיהרא.

יש צדיק, עמודא דעלמא.

[p. 48] אובד, כד"א (שם נ"ז: 1) הצדיק אבד, בזמנא דגלותא.

בצדקו, בגין דאיהי שכיבת לעפרא. צדק דא כל זמנא דישראל בגלותא איהי עמהון בגלותא, ובגין כך (קהלת ז': 15) צדיק אובד בההיא צדקו, דהא לא מטאן לגביה אינון ברכאן עלאין.

ויש רשע מאריך ברעתו, דא סמאל דאוריך שקט ושלוה לאדום. במאי, ברעתו, בההיא אשה רעה (הושע א': 2) אשת זוננים נחש תקיפא, דהא לא מטא עליהו שקט ושלוה אלא בגין דאתדבק בההיא נוקבא. כגוונא דא לשאר מלכוון עד דקב"ה יקים מעפרא לההיא סוכת דוד דכתיב (עמוס ט': 11) אקים את סוכת דוד הנופלת.

וילך איש מבית לוי. רבי יוסי פתח (שיר ו': 2) דודי ירד לגנו לערוגת הבושם וגו'. דודי ירד

לגנו, דא כנסת ישראל בגין דהיא ערוגת הבושם, כלילא מכל סטרי בוסמין וריחין דעלמא. בשעתא דקב"ה נחית לגנתא דא כל אינון נשמתין דצדיקיא דמתעטרן תמן [p. 49] כלהו יהבי ריחא כד"א וריח שמניך מכל בשמים, אלין אינון נשמתהון דצדיקיא, דאמר רבי יצחק כל אינון נשמתין דצדיקיא דהוון בהאי עלמא וכל אינון נשמתין דזמינין לנחתא להאי עלמא כלהו בגנתא דא קיימין. בגנתא די בארעא כלהו קיימין בדיוקנא וציורא דהוון קיימין בהאי עלמא. וסתרא דא אתמסר לחכימין, רוח דנחית לבני נשא דאיהי מסטרא דנוקבא מתגלפא תדיר בגלופא כהאי חותם. ציורא דגופא דבר נש בהאי עלמא בליט לבר ורוחא אתגליף לגו. כד אתפשט רוחא מן גופא ההוא רוח בליט בגנתא דארעא בציורא ודיוקנא ממש דגופיה בהאי עלמא בגין דהוון תדיר כחותם.

ועל דא איהי אמרה (שם ח': 6) שימני כחותם. מה חותם גליף בגלופא לגו ואתצייר בציורא בלטא לבר, אוף הכי איהי, [p. 50] ורוח דהוון מסטרא דילה כהאי גוונא ממש בהאי עלמא גליף בגלופא לגו. כד אתפשט מן גופא ועאל בגנתא דארעא אוירא דתמן בליט ההוא גלופא לאתציירא לבר ואתצייר בציורא בלטא לבר כגוונא דציורא דגופא בהאי עלמא. לעילא נשמה דאיהי מאילנא דחיי אתצריך תמן לעילא בההוא צרורא דחיי לאתענגא בנועם יי' כד"א (תהלים כ"ז: 4) לחזות בנועם יי' ולבקר בהיכלו.

וילך איש, דא גבריאל כד"א (דניאל ט': 21) והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה.

מבית לוי, דא כנסת ישראל דאתיא מסטרא דשמאלא.
ויקח את בת לוי, דא נשמתא דתנינן בשעתא דאתייליד גופא דצדיק בהאי עלמא
[יא ע"ב] קב"ה קרי ליה לגבריא ונטיל ההיא נשמתא די בגנתא ונחתא ליה להאי גופא
דצדיקא דאתייליד בהאי עלמא ואיהו אתפקדא עליה ונטיר ליה. [p. 51] ואי תימא ההוא
מלאכא דאתמנא על רוחיהון דצדיקא לילה שמיה ואת אמרת דאיהו גבריא, הכי הוא ודאי
בגין דאתי מסטרא דשמאלא, וכל מאן דאתי מסטרא דשמאלא הכי אקרי.
וילך איש, דא עמרם.

ויקח את בת לוי, דא יוכבד, ובת קול נחתת ואמרת ליה לאזדווגא בה דהא קריב זמנא
דפורקנא דישראל על ידא דברא דאתיליד מנייהו. וקב"ה סייע ביה דתנן שכינתא קיימא על
ערסייהו ורעותא דלהון בדבקותא חדא הוה בה בשכינתא, ועל דא לא אתעדי שכינתא מההוא
ברא דאולידו לקיימא דכתיב (ויקרא י"א: 44) והתקדשתם והייתם קדושים, ב"נ מקדש ליה
מלרע קב"ה מקדש ליה מלעילא. כמה דרעותא דלהון בדבקותא דשכינתא, הכי אתדבקות
בההוא עובדא ממש דעבדו.

[p. 52] א"ר יצחק זכאין אינון צדיקא דרעותא דלהון בדבקותא דקב"ה תדיר, וכמה
דאינון מתדבקין ביה תדיר הכי איהו אתדבק בהו ולא שביק לון לעלמין. ווי לרשיעיא דרעותא
דלהון ודבקותא דלהון מתרחקא מניה, ולא די להו דמתרחקן מניה אלא דמתדבקן בסטרא
אחרא.

ת"ח עמרם דאתדבק ביה בקב"ה נפק מניה משה דקב"ה לא אעדי מניה לעלמין
ושכינתא אתדבקות בהדיה תדיר, זכאה חולקיה.

ותהר האשה ותלד בן ותרא אותו כי טוב הוא. מאי כי טוב הוא. אמר רבי חייא
דאתייליד מהול, בגין דרזא דברית טוב אקרי דכתיב (ישעיה ג': 10) אמרו צדיק כי טוב.
רבי יוסי אמר נהירו דשכינתא דנהיר ביה חמאת דבשעתא דאתיליד אתמלי כל ביתא
נהורא דכתיב ותרא אותו כי טוב הוא, וכתיב (בראשית א': 4) וירא אלהים את האור כי טוב,
ועל דא כי טוב הוא כתיב וכלא הוה.

[p. 53] ותצפנהו שלשה ירחים. ג' ירחים מאי קא מיירי. אמר ר' יהודה רמז הוא דקא
רמז על דלא אשתמודע משה בזיהרא עלאה עד ג' ירחים, דכתיב (שמות י"ט: 1) בחדש השלישי,
דהא כדין אתיהיבת תורה על ידוי ושכינתא אתגליא עלוי לעיניהון דכלא דכתיב (שם: 3) ומשה
עלה אל האלהים ויקרא אליו יי'.

ולא יכלה עוד הצפינו, דעד ההוא שעתא לא אשתמודע מלוליה בקב"ה, וכתוב משה
ידבר והאלהים יענו בקול.

ותקח לו תבת גומא, רמז על הארון דלוחות קיימא עאלין בגויה. תיבת גומא ארון
הברית איהו.

ותחמרה בחמר ובזפת, דההוא תיבה דאיהו ארון הוה מחופה מלגו ומלבר.
רבי יהודה אמר דא היא אורייתא דהחמירה קב"ה במצות עשה ובמצות לא תעשה.
ותשם בה את הילד, אלו ישראל כד"א (הושע י"א: 1) כי נער ישראל ואהבהו.
ותשם בסוף, דלא הוו פקודי אורייתא חומרא למעבד עד סוף דעאלו ישראל לארעא
לסוף ארבעין שנין.

[p. 54] על שפת היאור, על מימרא דאינון דמורים אורייתא וחוקה לישראל.

ויילך איש, דא קב"ה דכתיב י"י איש מלחמה.

מבית לוי, דא קב"ה, אתר דחכמה עלאה וההוא נהר מתחברין כחדא ולא מתפרשין
לעלמין.

מבית לוי דא שארי לויטן לחידו בעלמא הה"ד (תהלים ק"ד: 26) לויטן זה יצרת לשחק

בו.

ויקח את בת לוי, דא קב"ה, אתר דנהירו דסיהרא נהיר.

ותהר האשה ותלד בן, האשה ודאי כד"א לזאת יקרא אשה. בקדמיתא בת [יב ע"א]

והשתא אשה, אלא הכי אוליפנא אתתא עד לא אזדווגת אתקריאת בת פלוני, בתר דאזדווגת
אתקריאת אשה, והכא בת ואשה, בלא חד דרגא איהו.

[p. 55] ותצפנהו שלשה ירחים, אלן תלת ירחין דדינא קשיא שריא בעלמא. ומאי נינהו,

תמוז אב טבת. מאי קא משמע, דעד לא נחת משה לעלמא שכיח הוה איהו לעילא, ועל דא
אזדווגת ביה שכינתא מיומא דאתיליד. מכאן אמר רבי שמעון רוחיהון דצדיקיא שכיחין אינון
לעילא עד לא יחתון לעלמא.

ולא יכלה עוד הצפינו ותקח לו תבת גומא. מאי ותקח לו תבת גומא, דחפת ליה

בסימנהא למהוי נטיר מאינון נוני ימא דשאטין בין ימא רבא במיא דכתיב (תהלים ק"ד: 25)

שם רמש ואין מספר, והיא חפת ליה למהוי נטיר מנייהו בחפו דסטרא דיובלא יקרא דתרין
גוונין חוור ואוכס, ואחווא ליה למישט בינייהו זמנא אחרא לקבלא אורייתא.

[p. 56] ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור, דא איהי דאתיא מסטרא דשמאלא דדינא

קשיא כד"א לרחוץ על היאור, על היאור דייקא ולא על היס. ואי תימא והא כתיב (שמות י"ז: 5)

ומטך אשר הכית בו את היאור, ומשה לא מחא אלא ימא וקרייה יאור. אלא יאור דמחא אהרן על ידא דמשה ושוויה קרא דאיהו עביד. כהאי גוונא (שם ז': 25) וימלא שבעת ימים אחרי הכות יי את היאור, ואהרן הכהו, אלא על דאתא מסטרא דקב"ה קרייה קרא הכות יי, לבתר קרייה בשמא דמשה.

ונערותיה הולכות על יד היאור, אלן שאר משריין דאתיין מסטרא דא. ותפתח ותראהו את הילד. ותראהו, ותראה מבעי ליה, מאי ותראהו. אמר רבי שמעון לית לך מלה באורייתא דלית בה רזין עלאין ויקירין, אלא הכי אוליפנא רשימא דמלכא [p. 57] ומטרוניתא אשתכח ביה ואיהו רשימא דוא"ו ה"א. מיד ותחמול עליו וגו'. עד כאן לעילא, מכאן ולהלאה לתתא בר מהאי קרא.

ותתצב אחותו מרחוק. ותתצב אחותו, אחותו דמאן. אחותיה דההוא דקרא לכנסת ישראל אחותי כד"א (שיר ה': 2) פתחי לי אחותי רעיתי. מרחוק, כד"א (ירמיה ל"א: 3) מרחוק יי נראה לי. מאי משמע, דאינון זכאין דלא נחתו לעלמא אשתמודעאן אינון לעילא לגבי כלא וכל שכן משה, ומשמע נמי דנשמתהון דצדיקיא אתמשכו מאתר עלאה כמה דאוקימנא, ורזא דמלה אוליפנא דמשמע דאב ואם עביד לגופא בארעא, ומשמע דכל סטריין בין לעילא בין לתתא מדכר ונוקבא אתיין כלא ואשתכחי. והא אוקמוה רזא דכתיב תוצא הארץ נפש חיה. הארץ, דא כנסת ישראל. נפש חיה, נפשא דאדם קדמאה עלאה כמה דאתמר. [p. 58] אתא רבי אבא ונשקיה, אמר ודאי שפיר קאמרת והכי הוא ודאי. זכאה חולקיה דמשה נביאה מהימנא על כל שאר נביאי עלמא.

דא היא חכמה כד"א (משלי ז': 4) אמור לחכמה אחותי את. אמר רבי יצחק מעולם לא אתעדיאת גזרת דינא מעלמא, דהא בכל שעתא דהווי ישראל חטאן הוה דינא מקטרגא עמהון, וכדין ותתצב אחותו מרחוק. מרחוק, כד"א מרחוק יי נראה לי.

ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור וגו'. בשעתא דהווי פסקי ישראל מאורייתא מיד ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור, הות נחתת מדת הדין [יב ע"ב] לאתסחאה מדמא דישראל על עלבונא דאורייתא.

ונערותיה הולכות על יד היאור, אלן אומיא דאינון אזלין ורדפין אבתרייהו. על יד היאור, על סבת עלבונא דאורייתא ואינון דמורים בה דרפו ידייהו מינה.

[p. 59] א"ר יהודה כל מלין דעלמא תליין בתשובה ובצלותא דצלי ב"נ קמי קב"ה, וכל שכן מאן דאושיד דמעין בצלותיה דלית לך תרעא דלא עאלין אינון דמעין. מה כתיב, ותפתח ותראהו את הילד. ותפתח, דא שכינתא דקיימא עליהו דישראל כאימא על בנין והיא פתחה תדיר בזכותיהו דישראל. כיון שפתחה ותראהו את הילד, (ירמיה ל"א: 20) ילד שעשועים, ישראל דמתחטאין קמי מלכיהוון בכלא ומיד מהדרן בתשובה ובכאן קמיה כברא קמי אבוי. מה כתיב, והנה נער בוכה. כיון דבכי מתברי כל גזרין בישין דעלמא. מה כתיב, ותחמול עליו, אתער עלוי ברחמין ומרחם ליה.

ותאמר מילדי העברים זה, ולא מילדי האומות דאינון קשי קדל קשי לבא. מילדי העברים, רכי לבא מאבהן ומן אמהן לאתבא קמי מאריהוון. ותקרא את אס הילד, שהיא בוכה הה"ד (שם: 15) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו'. הוא בוכה ואס הילד היא בוכה.

[p. 60] א"ר יהודה לזמנא דאתי מה כתיב, (שם: 9) בבכי יבואו ובתחנונים אובילים. מהו בבכי יבואו, בזכות בכי דאס הילד שהיא רחל יבואו ויתכנשוון מן גלותא. אמר רבי יצחק פורקנא דישראל לא תליא אלא בבכי, כד ישתלמוון ויכלוון בכי דמעוון דבכה עשו קמי אבוי דכתיב (בראשית כ"ז: 38) וישא עשו קולו ויבך. אמר רבי יוסי אותו בכי דבכה עשו ואינון דמעין אחיתו לישראל בגלותיה. כיון דיכלוון אינון דמעין בבכיה דישראל יפקוון מגלותיה הה"ד (ירמיה ל"א: 9) בבכי יבואו ובתחנונים אובילים וגו'.

ויפן כה נכה. אמר רבי אבא כה, אי הוו ביה עובדין דכשרן. וכה, אי זמין לנפקא מניה ברא מעליא. מיד וירא כי אין איש, חמא ברוח קודשא דלית זמין לנפקא מניה ברא מעליא. דאמר רבי אבא כמה חייבין אינון בעלמא דמפקי בני מעליי יתיר מאינון זכאין, וההוא מעליא דנפק מן חייבא איהו משובח יתיר למהוי טהור מטמא, נהורא מגו חשוכא, חכמתא מגו טפשותא, ודא איהו מעליא מכלא.

וירא, וירא, דהכא כלא ברוח קודשא אסתכל וחמא, ובגין כך אסתכל ביה וקטיל ליה. וקב"ה סבב [p. 61] כלא למהך כמה דאזל יעקב לגבי ההוא בירא דכתיב וישב על הבאר. ביעקב כתיב (בראשית כ"ט: 15) וירא והנה באר, במשה כתיב וישב בארץ מדין וישב על הבאר, בגין דמשה אע"ג דבדרגא חדא הוו אסתלק משה בהאי יתיר מניה.

רבי יוסי ורבי יצחק הוו אזלי באורחא. אמר רבי יוסי ההוא באר דחמא יעקב וחמא משה אי הוה ההוא בירא דחפר אברהם ויצחק אי לאו.
א"ל בשעתא דאתברי עלמא אברי האי באר ובערב שבת בין השמשות אברי פומא דיליה והאי איהו באר דחמא יעקב ומשה.

מתניתין. אינון רדפי קשוט, אינון דתבעו רזא דמהימנותא, [p. 62] אינון דאתדבוקו בקשורא מהימנא, אינון דידעין אורחוי דמלכא עלאה, קריבו שמעו.
כד סליקו תרין ונפקי לקדמות חד מקבלין ליה בין תרין דרעין. תרין נחתין לתלתא, תרין אינון, חד בינייהו. תרין יתבין מותבא דנביאי ינקי בהו. חד בינייהו, חבורא דכלא הוא נטיל כלא. [יג ע"א]

ההוא בירא קדישא קאים תחותיה, חקלא דתפוחין קדישין איהו. מהאי בירא אתשקיין עדרייא דרעי משה במדברא, מהאי בירא אתשקיין עדרייא דבריר יעקב כד אתבריר לון לגו חולקיה כל אינון רתיכין כל אינון מארי דגדפין.
תלת קיימין רביעין על האי בירא. האי בירא מנייהו אתמלי, אדניי אתקרי, על דא כתיב (דברים ג': 24) אדני אלהים אתה החלות וגו', וכתוב (דניאל ט': 17) והאר פניך על מקדשך השמים למען אדני. אדון כל הארץ, הה"ד (יהושע ג': 11) הנה ארון הברית אדון כל [p. 63] הארץ. ביה גניז חד מקורא קדישא דנביע ביה תדיר ואמלי ליה, יהו"ה צבאות אקרי, בריך הוא לעלם ולעלמי עלמין.

ולכהן מדין שבע בנות ותבאנה ותדלנה וגו'. א"ר יהודה אי בירא דא איהו בירא דיעקב הא כתיב ביה (בראשית כ"ט: 3) ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן, והכא בנות יתרו לא אצטריכו להאי אלא ותבאנה ותדלנה בלא טורח אחרא.
א"ר חייא יעקב אעדי ליה מן בירא דהא כתיב כד מתכנשי תמן כל עדרייא והשיבו את האבן, וביעקב לא כתיב וישב את האבן דלא אצטריך לבתר כן, דהא בקדמיתא מיא לא הוו סלקין, כיון דאתא יעקב סליקו מיא לגביה. משה אוף הכי סליקו מיא לגביה וההוא אבנא לא הוה על פוס בירא, ובגין כך ותבאנה ותדלנה.

[p. 64] ר' אלעזר ור' אבא ור' יוסי הוו אזלי מטבריא לצפרי. עד דהוו אזלי פגע בהו חד יודאי ואתחבר בהדייהו. א"ר אלעזר כל חד לימא מלה דאורייתא.

פתח איהו ואמר (יחזקאל ל"ז: 9) ויאמר אלי הנבא אל הרוח הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח כה אמר יי' מארבע רוחות בואי הרוח וגו'. מהאי קרא ידענא אתר דהרוח נפקא מניה. וכי יכיל הוה יחזקאל לנבאה על הרוח והא כתיב (קהלת ח': 8) אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח. אלא בר נש לא יכיל לשלטאה ברוח, אבל קב"ה שליט בכלא ועל מימריה הוה מנבי יחזקאל. ותו דהא ההוא רוח הוה בגופא בהאי עלמא ובגין כך אתנבי עליה מארבע רוחות בואי הרוח, מההוא אתר דאתחם בסמכוי בארבע סטרין דעלמא.

דליג ההוא יודאי קמיה. אמר ליה רבי אלעזר מאי חמית.

אמר מלה חמינא.

אמר ליה מאי היא.

אמר ליה רוח בני אדם אי אתלבש בדיוקנא דגופא דהאי עלמא הוה ליה למכתב כה

אמר יי' מגן עדן בואי הרוח, מהו מארבע רוחות.

א"ל רוחא לא נחתא להאי עלמא עד דסלקא מגנתא דארעא לגו כורסייא דקיימא על

ארבע סמכין. כיון דסלקא תמן אשתאבא מגו ההוא כורסייא דמלכא ונחתא להאי [p. 65]

עלמא. גופא אתנטיל מארבע סטרי עלמא, רוח אוף הכי נטיל מארבע סטרי דכורסייא

מתתקנא עליהו.

אמר ליה ההוא בר נש דלוגא דקא דליגנא קמייכו, מלה חמינא מהאי סטרא, בגין

דיומא חדא הוינא אזיל במדברא וחמינא אילנא חדא דמרגג למחזי וחד מערתא תחותיה.

קריבנא גביה וחמינא ההוא מערתא דסליק ריחין מכל זיני ריחין דעלמא. אתתקפנא בגרמאי

ועאלנא בההוא מערתא ונחיתנא בדרגין ידיען לגו דוכתא חדא דהווי ביה אילנין סגיאין וריחין

ובוסמין דלא יכילנא למסבל. ותמן חמינא חד בר נש ושרביטא חדא בידיה, והוה קאים בחד

פתחא. כיון דחמא לי תוה וקם לגבאי, אמר לי מה את הכא ומאן את.

אנא דחילנא סגי. אמינא ליה מארי מבין חברייא אנא, כך וכך חמינא במדברא ועאלנא

בהאי מערתא ונחיתנא הכא.

אמר לי הואיל ומן חברייא אנת טול האי קיסנא דכתבא והב ליה לחברייא אינון דידעין

רזין דרוחיהון דצדיקיא. [יג ע"ב]

[p. 66] בטש בי בההוא שרביטא ודמיכנא. אדהכי חמינא כמה חילין ומשיריין גו שינתא

דהווי אתיין באורחא בההוא דוכתא וההוא גברא בטש בההוא שרביטא ואמר באורחא דאילני

זילו. אדהכי דהווי אזלי פרחי באוירא וסלקי ולא ידענא לאן אתר. ושמענא קלין דמשיריין

סגיאין ולא ידענא מאי הוא. אתערנא ולא חמינא ודחילנא בההוא אתר.

אדהכי חמינא לההוא בר נש, אמר לי חמית מידי.

אמינא ליה חמינא גו שינתא כך וכך.

אמר לי בהאי אורחא אזלי רוחיהון דצדיקיא גו גנתא דעדן לאעלא תמן. ומה דשמעת מנייהו הוא דקיימי בגנתא בדיוקנא דהאי עלמא וחדאן ברוחיהון דצדיקיא דעאלין תמן. כמה דגופא אתבני בהאי עלמא מקטורא דארבע יסודי ואתצייר בהאי עלמא, אוף הכי רוחא אתצייר בגינתא מקטורא דארבע רוחין דקיימי בגנתא, וההוא רוחא אתלבשת תמן ומתציירא מנייהו בציורא דדיוקנא דגופא דאתצייר בהאי עלמא. ואלמלא אינון ארבע רוחין דאינון אוירין דגנתא רוחא לא מתציירא בציורא כלל ולא אתלבשא בהו. אינון ד' רוחין קטירין אלין באלין כחדא וההוא רוחא אתצייר ואתלבש בהו כגוונא דגופא אתצייר בקטורי דד' יסודי עלמא, ובגין כך מארבע רוחות בואי הרוח, מאינון ארבע דאתלבשת ואתציירת בהו. והשתא טול האי קסנא דכתבא וזיל לאורחך והב ליה לחברייא.

אתא רבי אלעזר ואינון חברייא ונשקו רישיה. א"ר אלעזר בריך רחמנא דשדרך הכא

[p. 67] דודאי דא ברירא דמלה וקב"ה אזמין לפומאי האי קרא.

יהב לון ההוא קסנא דכתבא. כיון דנטל ליה רבי אלעזר ופתח ליה נפק אפותא דאשא ואסחר ליה. חמא ביה מה דחמא ופרח מן ידוי. בכה ר' אלעזר אמר מאן יכול לקיימא בגנוזיא דמלכא. (תהלים ט"ו: 1) י' מי יגור באהלך ומי ישכון בהר קדשך. זכאה האי אורחא וההוא שעתא דאערענא בך. ומההוא יומא הוה חדי רבי אלעזר ולא אמר כלום לחברייא. עד דהוו אזלי פגעו בחד בירא דמיא, קיימו עליה ושתו מן מיא. א"ר אלעזר זכאה חולקהון דצדיקיא, יעקב ערק מקמי אחותי ואזדמן ליה בירא, כיון דבירא חמא ליה מיא אשתמודעו למאריהון וסלקו לגביה וחדו בהדיה, ותמן אזדווגת ליה בת זוגיה. משה ערק מקמי פרעה ואזדמן ליה ההוא בירא ומיא חמו ליה ואשתמודעו למאריהון וסלקו לגביה ותמן אזדווגת ליה בת זוגיה.

[p. 68] מה בין משה ליעקב. יעקב כתיב ביה (בראשית כ"ט: 10) ויהי כאשר ראה יעקב

את רחל וגו' ויגש יעקב ויגל את האבן וגו'. משה מה כתיב ביה, ויבואו הרועים ויגרשום ויקם

משה ויושיען וגו'. בודאי ידע הוה משה כיון דחמא מיא דסלקין לגביה דתמן תזדמן ליה בת

זוגיה. ותו דהא רוח קודשא לא אתעדי מניה לעלמין וביה הוה ידע דצפורה תהוי בת זוגיה.

אמר משה ודאי יעקב אתא להכא ומיא סליקו לגביה, אזדמן ליה בר נש דאכניש ליה לביתיה

ויהב ליה כל מה דאצטריך, אנא אוף הכי.

אמר ההוא בר נש הכי אוליפנא דיתרו כומר דע"ז הוה, כיון דחמא דע"ז לית בה ממשו

אתפרש מפולחנא דילה. קמו עמא ונדוהו. כיון דחמו בנתיה הוו מתרכן לון, דהא בקדמיתא

אינון הוּו רעאן עאניה. כיון דחמא משה ברוח קודשא דעל מלה דע"ז הוּו עבדי מיד ויקס משה
ויושיען וישק את צאנס, ואתעביד קנאה לקב"ה בכלא.
אמר ליה רבי אלעזר אנת לגבן ולא ידענא [יד ע"א] שמך.
אמר אנא יועזר בן יעקב.
אתו חברייא ונשקוה, אמרו ומה אנת לגבן ולא הוינא ידעין בך. אזלו כחדא כל ההוא
יומא, ליומא אחרא אוזפנה תלת מילין ואזל לאורחיה.

[p. 69] ותאמרן איש מצרי הצילנו. רבי חייא אמר הא אוקמוה חברייא דנצנצא בהו רוח
קודשא ואמרו ולא ידעו מה אמרו. לבר נש דהוה יתיב במדברא והוה יומין דלא אכל בשרא.
יומא חד אתא דובא לנטלא חד אימרא, ערק ודובא אבתריה עד דמטו לגבי ההוא בר נש
למדברא, חמא אימרא ואתקיף ביה ושחטיה ואכל בשרא.

פרשת וארא

[כב ע"א] [p. 70] וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יי. רבי אבא פתח (ישעיה כ"ו: 4) בטחו ביי עדי עד כי ביה יי צור עולמים. בטחו ביי, כל בני עלמא בעיין לאתתקפא ביה בקב"ה ולמהוי רחצנו דלהון ביה. אי הכי מהועדי עד. אלא בגין דיהא תקיפו דבר נש באתר דאיהו קיומא וקשורא דכלא, ואקריעד, והא אוקמוה כד"א (בראשית מ"ט: 27) בבקר יאכל עד.

והאיעד אתר דאחיד לכל סטרין לסטרא דא ולסטרא דא, לאתקיימא ולאקשרא קשורא דלא תעדי. והאיעד תיאובתא דכלא ביה כד"א (שם: 26) עד תאות גבעות עולם. מאן אינון גבעות עולם, אלין אינון תרין אמהן נוקבי דאקרון עולם כד"א (תהלים ק"ו: 48) מן העולם ועד העולם, [p. 71] יובל ושמטה כל חד עולם אקרי, ואלין אקרון גבעות עולם, ותיאובתא דילהון בהאיעד קיומא דכל סטרין. מ"ט, תיאובתא דיובלא לאעטרא ליה ולנגדא עליה ברכאן ולארקא עליה מבועין מתיקין הה"ד (שיר ג': 11) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו. תיאובתא דשמטה לאתברכא מניה ולאנתהרא מניה. ודאי האי עד תאות גבעות עולם איהו.

בגין כך בטחו ביי עדי עד, דהא מתמן ולעילא אתר טמיר הוּא וגניז דלא יכיל לאתדבקה, אתר הוא דמניה נפקו ואצטיירו עלמין הה"ד כי ביה יי צור עולמים. והוא אתר גניז וסתים ועל דא בטחו ביי עדי עד, עד הכא אית רשו לב"נ לאסתכלא ביה, מכאן ולהלאה לית רשו לכל ב"נ לאסתכלא ביה דהא איהו גניז מכלא. ומאן איהו, יה יחנה, דמתמן אצטיירו עלמין כלהו ולית מאן דקאים על ההוא אתר.

[p. 72] א"ר יהודה קרא אוכח עליה דכתיב (דברים ד': 32) כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים. עד הכא אית רשו לב"נ לאסתכלא, מכאן ולהלאה לית מאן דיכיל למיקם עליה.

ד"א בטחו ביי עדי עד, כל יומי דבר נש בעי לאתתקפא ביה בקב"ה דהכי אמר דוד (תהלים כ"ה: 2) אלהי בך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לי, ומאן דשוי ביה רוחצניה ותוקפיה כדקא יאות לא יכלין לאבאשא ליה כל בני עלמא. וכל מאן דשוי תוקפיה בשמא קדישא אתקיים בעלמא. מאי טעמא, בגין דעלמא בשמא קדישא אתקיים הה"ד כי ביה יי [כב ע"ב] צור עולמים, צייר עלמין דהא בתרין אתוון אתברון עלמין עלמא דין [p. 73] ועלמא דאתי. עלמא דא בדינא אתברי ועל דינא קיימא הה"ד בראשית ברא אלהים. מ"ט, בגין דיתנהגון בני נשא על דינא ולא יפקון מאורחא לבר.

ת"יח וידבר אלהים אל משה, גזירת דינא דקיימא עליה. מה כתיב לעילא, (שמות ה': 22) וישב משה אל יי' ויאמר אדניי באל"ף דליי"ת נו"ן יו"ד. חמי תוקפיה דמשה בשירותא דנביאותיה לא נח רוחיה בהאי אתר, אמר (שם: 22-23) אדני למה הרעתה וגו' ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך וגו'. מאן הוא דיימא כדן, אלא משה ידע דהא דרגא אחרא עלאה זמין ליה. אמר רבי יצחק בשירותא דאתיהיב ליה ביתא פקיד לה כבר נש דפקיד ביתיה ואמר כל מאי דבעי בלא דחילו, אוף הכי משה לביתיה קאמר ולא דחיל.

[p. 74] וידבר אלהים אל משה, גזרת דינא, בגין כך וידבר. ויאמר אליו, דרגא אחרא דרחמי, והכא אתקשר כולא כחדא דינא ורחמי הה"ד ויאמר אליו אני יי'.

אמר רבי יוסי אי כתיב וידבר אלהים אל משה אני יי' הוינא אמר הכי, אבל לא כתיב אלא וידבר אלהים אל משה בקדמיתא ולבתר ויאמר אליו אני יי' דמשמע דרגא בתר דרגא. ואמר רבי יוסי משה אלמלא דהוה מאריה דביתא איש האלהים אתענש על מה דאמר, אבל בגיני האי לא אתענש. לבר נש דנפל ליה קטטה בדביתהו ואמר לה מלין. שראת היא לאתרעמא, כיון דשארית מלה הוה תמן מלכא, נטל מלכא מלה והיא שתקת ופסקת למללא. אמר ליה מלכא וכי לא ידעת דאנא הוא מלכא ומקמי מלילת מלין אלין. [p. 75] כביכול אוף הכי משה, וישב משה אל יי' ויאמר אדני למה הרעותה וגו', מיד וידבר אלהים אל משה, שרא לאתרעמא, מיד נטל מלכא מלה ויאמר אליו אני יי', ולא ידעת דאנא הוא מלכא ומקמי מלילת מלין אלין.

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי. אמאי שני שמא הכא מאלין דלעילא. אלא למלכא דהוה ליה בריתא דלא אתנסיבת והוה ליה רחימא. כד בעי מלכא למללא בהווא רחימא משדר לברתיה למללא עמיה והוה מלכא על ידא דברתיה ממליל עמיה. אתא זמנא דברתיה לאתנסבא, ההוא יומא דאתנסיבת אמר מלכא מכאן ולהלא קרו לה לברתי קרוסופינא מטרוניתא. עד השתא מלילנא בידהא למאן דמלילנא, מכאן ולהלאה אנא אימא לבעלה והוא יימא למאן דאצטריך. ליומין אמר לה בעלה קמי מלכא מלין. עד דהיא שראת למללא נטל מלכא מלה, אמר ליה ולאו אנא מלכא דעד יומא דא לא מליל עמי בר נש אלא על ידא דברתי בזמנא דשמה כך כד לא [p. 76] אתנסיבת, ואת יהיבנא לך ברתי ומלילנא עמך באתגליא מה דלא עבידנא לאחרא.

כך וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי, כד איהי בביתי דלא נסיבת ולא מלילו עמי אנפין באנפין כמה דעבידנא לך, ואת בשירותא דמלוך מלילת לברתי קמי מלין אלין. בגיני כך וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יי' לא נודעתי להם, למללא עמהון בדרגא דעמך מלילנא.

רבי ייסא פתח (תהלים כ"ד: 1) לדוד מזמור ליי הארץ ומלואה וגו'. דא ארעא קדישא
דישראל דהיא קיימא לאתשקייא מניה ולא תברכא מניה בקדמיתא ולבתר מנה אתשקי עלמא
כלא.

תבל ויושבי בה, דא שאר ארעא דשאתא מינה. מנא לן, דכתיב (שם ט': 9) והוא ישפוט
תבל בצדק.

כי הוא על ימים יסדה, אלן [כג ע"א] שבעה עמודים דארעא סמיכא עליהו ואינון
שבעה ימים וים כנרת שלטא עליהו.

[p. 77] א"ר יהודה לא תימא שלטא עליהו אלא דאתמלייא מנייהו.

ועל נהרות יכוננה. מאן אינון נהרות, אלא כד"א (תהלים צ"ג: 3) נשאו נהרות קולם
ישאו נהרות דכים. אינון נהרות כד"א (בראשית ב': 10) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ובגין
כך ועל נהרות יכוננה.

ת"ח האי ארץ ארץ ישראל אקרי, יעקב דאיהו ישראל אמאי לא שליט על דא כמשה
דהא כתיב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ולא יתיר. אלא יעקב נטל ביתא
דלתתא ואשתביק מניה ביתא דלעילא, ועם ביתא דלתתא אתקין ביתא דלעילא בתריסר שבטין
בשבעין ענפין. משה נטל ביתא דלעילא ושביק ביתא דלתתא, ועל דא אפי' ליעקב באל שדי
מליל עמיה קב"ה ולא יתיר. ושמי יי לא נודעתי להם, למללא עמהון בדרגא דא דאיהו עלאה.

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב. א"ר חייא תושבחן דאבהן יעקב הוה דהוא
שלימו דכלא. בכלהו כתיב אל אברהם אל יצחק, וביה אתוסף את חד דכתיב ואל יעקב, [p. 78]
ו' יתיר דאיהו שלימו יתיר מכלהו. ועם כל דא לא זכה לאשתמשא ביה כמשה.
וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען, בגין דאתגזרו דכל מאן דאתגזר
ירית ארעא דהא לא ירית ארעא אלא צדיק וכל מאן דאתגזר אקרי צדיק דכתיב (ישעיה ס': 21)
ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ. כל מאן דאתגזר ונטיר האי את קיימא אקרי צדיק. ת"ח
מן יוסף דכל יומוי לא אקרי צדיק עד דנטיר ההוא ברית את קיימא קדישא, כיון דנטר ליה
אקרי צדיק יוסף הצדיק.

[p. 79] רבי שמעון הוה יתיב יומא חד ורבי אלעזר בריה. א"ר אלעזר האי קרא דכתיב
וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב. מהו וארא, ואדבר מבעי ליה.

אמר ליה אלעזר רזא עלאה הוא. ת"ח אית גוונין דמתחזיין ואית גוונין דלא מתחזיין, ואלין אינון רזא עלאה דמהימנותא ובני נשא לא ידעין ולא מסתכלין. ואלין דמתחזיין לא זכה בהו בר נש עד דאתו אבהן וקיימו עלייהו, ועל דא כתיב וארא, דחמו אינון גוונין דאתגליין. ומאן אינון, אלין גוונין דאל שדי דאינון גוונין בחיזו עלאה ואלין אתחזיין. וגוונין דלעילא סתימין דלא אתחזיין לא קאים איניש עלייהו בר משה, ועל דא כתיב ושמי יי לא נודעתי להם, לא אתגליתי לון בגוונין עלאין. ואי תימא דאבהן לא הו ידעי בהו, אלא הו ידעי מגו אינון דאתגליין.

כתיב (דניאל י"ב:3) והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד. והמשכילים יזהירו. מאן אינון משכילים, אלא ההוא חכם דיסתכל מגרמיה מלין דלא יכילין בני נשא למללא בפומא, ואלין אקרין משכילים. [p. 80] יזהירו כזהר הרקיע. מאן זהר הרקיע, דא רקיעא דמשה דקיימא באמצעיתא, והאי זהר סתים ולא אתגלייא וקיימא על ההוא רקיעא דאתחזיין ביה גוונין, ואינון גוונין אע"ג דאתחזיין ביה לא מזדהרי כזהרא דאינון גוונין סתימין.

ת"ח ארבע נהורין אינון, תלת מנייהו סתימין וחד דאתגלייא. נהורא דנהיר, נהורא דזהרא ואיהו נהיר כנהירו דשמיא בדכיו, נהורא דארגוונא דנטיל כל נהורין, נהורא דלא נהיר ואסתכל לגבי אלין ונטיל לון ואתחזיין אינון ביה כעשישתא לקבל שמשא. ואלין תלת דקאמרן סתימין וקיימי על האי [כג ע"ב] דאתגלייא.

ורזא דא עינא. בעינא אית גוונין דאתגליין רשימין ביה, וכלהו לא מזדהרי בגין דקיימי בנהורא דלא נהיר. ואלין אינון כגוונא דאינון סתימין דקיימי עלייהו, ואלין אינון דאתחזיין לאבהן למנדע אינון סתימין דמזדהרין מגו אלין דלא מזדהרי. אינון דמזדהרי ואינון סתימין אתגליין ליה למשה בההוא רקיעא דיליה, ואלין קיימי על אינון גוונין דאתחזיין ביה בעינא. [p. 81] ורזא דא סתום עינד ואסחר גלגלך ואתגליין אינון גוונין דנהרן דמזדהרי, ולא אתייהיב רשו למיחמי אלא בעיינין סתימין בגין דאינון סתימין עלאין דקיימי על אינון גוונין דאתחזיין דלא מזדהרי.

ועל דא קרינן משה זכה באספקלריא דנהרא דקיימא על ההוא דלא נהרא, שאר בני עלמא בההוא אספקלריא דלא נהרא, ואבהן הו חמאן מגו אלין גוונין דאתגליין אינון סתימין דקיימי עלייהו דלא נהרין. ועל דא כתיב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי, באינון גוונין דאתחזיין. ושמי יי לא נודעתי להם, אלין גוונין סתימין דזכה בהו משה לאסתכלא.

ורזא דעינא סתים וגליא. סתים חמי אספקלריא דנהרא, אתגלייא חמי אספקלריא דלא נהרא. ועל דא נארא באספקלריא דלא נהרא דאיהו באתגלייא, כתיב ביה ראייה. באספקלריא דנהרא כתיב ביה ידיעה דכתיב לא נודעתי.

[p. 82] אתו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו ידוי. בכה ר' אבא ואמר ווי כד תסתלק מעלמא וישתאר עלמא יתים מינד, מאן יכיל לאנהרא מלין דאורייתא. פתח רבי אבא ואמר (שמואל א' כ"ה: 6) ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום. ואמרתם כה לחי. וכי דוד לא הוה ידע ביה בנבל דאיהו אמר ואמרתם כה לחי. אלא ההוא יומא טבא דר"ה הוה וקב"ה יתיב בדינא על עלמא, ובגין קב"ה קאמר ואמרתם כה לחי, לקשרא כה לחי, דכל חיין ביה תליין. ואתה שלום. מאי ואתה, אתה מבעי ליה. אלא כלא לקב"ה קאמר בגין לקשרא קשרא דמהימנותא כדקא יאות. מכאן אוליפנא דהא לבר נש חייבא אסיר לאקדמא ליה שלם. ואי אצטריך יקדים כדוד דברייך ליה לקב"ה ואתחזי דבגיניה קאמר. ואי תימא דרמאות הוה, לאו דכל מאן דסליק ליה לקב"ה לאו רמאות הוה. ומאן דאקדים שלם לזכאה כאילו אקדים ליה לקב"ה, כל שכן מר דאיהו שלמא לעילא ותתא.

[p. 83] וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי. רבי חזקיה פתח (תהלים ל"ב: 2) אשרי אדם לא יחשב יי' לו עון. כמה אינון בני נשא אטימין דלא ידעין ולא מסתכלין על מה קיימין בעלמא דהא קב"ה כד ברא עלמא עבד ליה לבר נש בדיוקנא דיליה ואתקין ליה בתקונוי, דהא כד אתברי אדם מעפרא דמקדשא דלתתא אתתקן וארבע סטרי עלמא אתחברו בההוא אתר. ואינון סטרי דעלמא אתחברו בארבע סטרי דאינון יסודא דעלמא, אש ורוח מים ועפר, ואתחברו בארבע סטרי עלמא ואתקין מנייהו קב"ה חד גופא תקונא עלאה, ואתחבר האי גופא מתרין עלמין מעלמא דא תתאה ומעלמא דלעילא.

[p. 84] אמר ר' שמעון ת"ח ד' אינון קדמאי רזא דמהימנותא, ואלין אבהן דכלהו עלמין ורזא דרתיכא עלאה קדישא, ואינון אש ורוח ומים ועפר. אלין אינון רזא עלאה ואלין אינון אבהן דכלהו עלמין אבהן דכלא, ומאינון נפקין זהב וכסף ונחשת וברזל ותחות [כד ע"א] אלין מתכאן אחרנין דדמיין לון כגוונא דאלין.

ת"ח אש ורוח מים ועפר אלין אינון קדמאי ושרשין דלעילא ותתא, ועלאין ותתאין עלייהו קיימי ואלין אינון ארבע לארבע סטרי עלמא צפון ודרום ומזרח ומערב, אלין ארבע סטרי דעלמא וקיימי בארבע אלין. אש לסטר צפון, רוח לסטר מזרח, מים לסטר דרום, עפר

לסטר מערב, וארבע אלין בארבע אלין קשירין וכלהו חד, ואלין עבדי ארבע מתכאן דאינון זהב וכסף ונחשת וברזל, הא אינון תריסר וכלהו חד.

ת"יח אש הוא שמאלא לסטר צפון דהא אש תוקפא דחמימותא ביה ויבישו דיליה תקיף, וצפון בהפוכא דיליה הוא ואתמזיג חד בחד ואיהו חד. מים לימינא והוא לסטר דרום, וקב"ה לחברא לון כחדא עביד מזיגא דא כמזיגא דא. צפון איהו קר ולח, אש חס ויבש, אחלף לון לסטר דרום. דרום איהו חס ויבש, מים קרים ולחים וקב"ה מזיג לון כחד. נפקי מיא מדרום ועיילי בגו צפון, ומצפון נגדי מיא. נפיק אשא מצפון ועאל בתוקפא דדרום, [p. 85] ומדרום נפיק תוקפא דחמימותא לעלמא, בגין דקב"ה אוזיף דא בדא וכליל דא בדא וכל חד אוזיף לחבריה מדיליה כדקא חזי ליה. כגוונא דא רוח ומזרח בגין דאוזיף כל חד לחבריה ואתכליל דא בדא לאתחברא כחד.

ת"יח אש מסטרא דא, מים מסטרא דא ואינון מחלוקת עד דעאל רוח בינייהו ואחיד לתרין סטרין הה"ד (בראשית א': 2) ורוח אלהים מרחפת על פני המים, דהא אש קאים לעילא בסטרא דא, מים קיימי על אפי ארעא, רוח אעיל בינייהו ואחיד לתרין סטרין ואפריש מחלוקת. עפר מיא קיימי עלה ורוחא ואשא ומקבלא מכלהו ובחילא דתלתא אלין דקיימי עלה. ת"יח רוח ומזרח, מזרח חס ולח, רוח חס ולח, בגיני כך אחיד לתרין סטרין דהא אש חס ויבש ומים קרים ולחים, רוח איהו חס ולח, סטרא דאיהו חס אחיד באשא, סטרא דאיהו לח אחיד במיא, ועל דא אסכים בינייהו ואפריש מחלוקת דאשא ומיא.

[p. 86] עפר איהו קר ויבש ועל דא מקבל עליה כלהו וכלהו עבדי ביה עבידתיהו ומקבלא מכלהו לאפקא בחיליהו מזונא לעלמא, בגין דמערב אתאחיד עפר דאיהו קר ויבש וסטרא דאיהו קר אתאחיד בצפון דאיהו קר ולח דהא קרירא אתאחיד בקרירא, בגי"כ צפון אתאחיד למערב בסטרא דא. דרום דאיהו חס ויבש הוא יבישותא דיליה אחיד ליבשותא דמערב בסטרא אחרא ואתאחיד מערב בתרין סטרין. וכן אתאחיד דרום במזרח דהא חמימותא דדרום אתאחיד בחמימותא דמזרח, ומזרח אתאחיד בצפון דהא לחותא דיליה אתאחיד בלחותא דצפון. השתא אשתכח דרומית מזרחית, מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, וכלהו כלילן דא בדא לאשתלשלא חד בחד.

כגוונא דא צפון עביד דהבא, מסטרא דתוקפא דאשא אתעביד דהבא והיינו דכתיב (איוב ל"ז: 22) מצפון זהב יאתה. אש אתאחיד בעפר ואתעביד דהבא והיינו דכתיב (שם כ"ח: 6) ועפרות זהב לו, ורזא דאשנים כרובים זהב.

מים אתאחיד בעפר וקרירותא בלחותא עביד כסף. השתא הא עפר אתאחיד בתרין סטרין בזהב ובכסף ואתייהב בינייהו. [p. 87] רוח אחיד למים ואחיד [כד ע"ב] לאש ואפיק

תרין כחד דאיהו (יחזקאל א': 7) עין נחשת קלל. עפר דקאמרן כד איהו בלחודוי ביבישו וקרירו דיליה נפיק ברזל וסימניך (קהלת י': 10) אם קהה הברזל והוא לא פנים קלקל. והאי עפר אתאחיד בכלהו וכלהו עבדי ביה כגוונא דלהון.

ת"ח בלא עפר לית זהב וכסף ונחשת דהא כל חד אוזיף לחבריה מדיליה לאתקשרא דא בדא ואתאחיד עפר בכלהו בגין דתרין סטרין אחידן ליה, אשא ומיא, ורוחא אתקריב ביה בגין אלין תרין ועביד ביה עבידתא. אשתכח דכד אתחבר עפרא בהדיהו עביד ואוליד עפרא אחרנין כגוונא דלהון. כגוונא דזהב אוליד עפר ספסיטא ירוקא דאיהו כגוונא דדהבא ממש. כגוונא דכסף אוליד עופרת, כגוונא דנחשת עילאה אוליד קסיטרא דאיהו נחשת זוטא, כגוונא דברזל אוליד ברזל וסימניך (משלי כ"ז: 17) ברזל בברזל יחד.

ת"ח אש מיס רוח עפר כלהו אחידן דא בדא ומתקשרן דא בדא ולא הוי פרודא. ועפר דא כד איהו אוליד לבתר לא מתקשרן דא בדא כאינון עלאי [p. 88] כד"א (בראשית ב': 10) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, באלין הוי פרודא, בגין דהא עפר כד איהו אוליד בחילא דתלת עלאין אפיק ארבעה נהרין דתמן משתכחי אבני יקר ובאתר חד אינון בגין דכתיב שם הבדלח ואבן השהם. ואלין אבני יקר אינון תריסר ואינון לארבע סטרי עלמא לקביל תריסר שבטין דכתיב (שמות כ"ח: 21) והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתים עשרה על שמותם, ואלין אינון שנים עשר בקר דאינון תחות ימא.

ת"ח כל ארבעה סטרין עלאין דקאמרן אע"ג דמתקשרן דא בדא וכלהו קיומא דלעילא ותתא, קיומא דעלמא יתיר רוח בגין דכלא קיימא בגיניה ונפשא לא קיימא אלא ברוחא דאי גרע רוח אפילו רגעא חדא נפשא לא יכילת לאתקיימא, ות"ח (משלי י"ט: 2) גם בלא דעת נפש לא טוב, נפשא בלא רוחא לא איהו טוב ולא יכלא לאתקיימא.

[p. 89] ות"ח אינון תריסר דקאמרן דאינון תריסר אבנין אינון תריסר בקר דתחות ימא, בגין כך על אינון תריסר נשיאים (במדבר ז': 87) כל הבקר לעלה שנים עשר וגו', וכלא רזא עלאה הוא. מאן דאשגח במלין אלין ישגח ברזא דחכמתא עלאה דעקרא דכלא ביה.

אמר רבי שמעון הא דאמר רבי חזקיה דכד ברא קב"ה לאדם מעפרא דמקדשא דלתתא אתברי, מעפרא דמקדשא דלעילא אתייהיב ביה נשמתא. כמה דכד אתברי מעפרא דלתתא אתחברו ביה תלת סטרין יסודי עלמא, הכי נמי כד אתברי מעפרא דלעילא אתחברו ביה סטרי יסודין עלאין ואשתלים אדם, והיינו דכתיב (תהלים ל"ב: 2) אשרי אדם לא יחשב יי' לו עון. אימתי לא יחשב יי' לו עון, בזמן שאין ברוחו רמיה.

ת"ח משה אשתלים יתיר מאבהן בגין דמליל עמיה קב"ה מדרגא עלאה יתיר מכלהו, ומשה פנימאה דבי מלכא עלאה הוה, ועל דא כתיב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו', והא אוקימנא מלי.

[p. 90] לכן אמר לבני ישראל אני יי' והוצאתי אתכם וגו'. רבי יהודה אמר האי קרא אפכא הוא דכתיב והוצאתי אתכם בקדמיתא, ולבתר והצלתי אתכם מעבודתם, ולבתר וגאלתי אתכם. והכי מבעי ליה והצלתי אתכם בקדמיתא, ולבתר וגאלתי אתכם, ולבתר והוצאתי אתכם. אלא עקרא דכלא בקדמיתא דקב"ה בעא לבשרא לון בשבחא דכלא בקדמיתא. אמר רבי יוסי והא שבחא דכלא ולקחתי אתכם לי לעם והייתי [כה ע"א] לכם לאלהים, אמר ליה לבתר. אבל בהווא זמנא לית להו שבחא אלא יציאה, דחשיב דלא יפקון מעבודתהון לעלמין בגין דהו חמאן כל אסירי דהווי בינייהו מקשרי לון בקשרא דחרשי ולא יכלין לנפקא מבינייהו לעלמין, ובגין כך מה דחביב עלייהו מכלא אתבשרו ביה. ואי תימא דהא נפקי יזלון בתרייהו לאבאשא לון, כתיב והצלתי אתכם מעבודתם. ואי תימא הא יפקון וישתזבון לא יהא לון פרוקא, ת"ל וגאלתי אתכם בזרוע נטויה.

[כה ע"ב] וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה. מאי מקוצר רוח. א"ר יהודה דלא הוה נפיש ולא לקיטי רוחא. א"ר שמעון מקוצר רוח דעד לא נפיק יובלא נפשו ורוח בתראה עד לא שלטא למעבד נימוסוי וכדין הוה עאקו דרוח. ומאן איהו, רוח בתראה דקאמרן.

[p. 91] ת"ח הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים. והא בקדמיתא כתיב לא איש דברים אנכי וגו' כי כבד פה וכבד לשון אנכי, וקב"ה הוה אותיב ליה מי שם פה לאדם אן מי ישום אלם וגו', והוא אמר ואנכי אהיה עם פוך. ס"ד דלא הוה כן והשתא אמר ואני ערל שפתים, אי הכי אן הוא מלה דאבטח ליה קב"ה בקדמיתא. אלא רזא איהו, משה קלא ודבור דאיהו מלה דיליה הות בגלותא והוה אטיס לפרשא מלין, אמר ואיך ישמעני פרעה בעוד דמלה דילי איהי בגלותא דיליה דהא לית לי מלה. הא אנא קלא, מלה יגרע דאיהי בגלותא. ועל דא שתף קב"ה לאהרון בהדיה.

[p. 92] ת"ח כל זמנא דדבור הוה בגלותא קלא אסתלק מניה ומלה הוה אטיס בלא קול, כד אתא משה אתא קול. ומשה הוה קול בלא מלה בגין דהוה בגלותא, וכל זמנא דדבור הוה בגלותא משה אזיל קלא בלא דבור, והכי אזיל עד דקריבו לטורא דסיני ואתיהיבת אורייתא,

ובהוא זמנא אתחבר קלא בדבור וכדין מלה מליל הה"ד (שמות כ': 1) וידבר אלהים את כל הדברים האלה, וכדין משה אשתכח שלים במלה כדקא יאות קול ודבור כחדא בשלימו. ועל דא משה אתרעים דמלה גרע מניה בר ההוא זמנא דמליל לאתרעמא עלוי דכתיב ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, מיד וידבר אלהים אל משה. ת"ח דהכי הוה, שרא מלה למללא ופסקו לה בגין דעד לא מטה זמנא דכתיב וידבר אלהים, ופסק ואשלים מלה אחרא הה"ד ויאמר אליו אני יי', בגין דדבור הוא בגלותא ולא מטא זמנא למללא. ות"ח בגיני כך משה לא הוה שלים בקדמיתא דהכי אתחזי דאיהו קול ואתי בגין דבור לאפקא ליה מן גלותא. כיון דנפק מן גלותא ואתחברו קול ודבור כחדא בטורא דסיני אשתלים משה ואתסי ואשתכח קול ודבור כחדא בשלימו. ת"ח כל יומין דהוה משה במצרים דבעא לאפקא מלה מן גלותא לא מליל מלה. כיון דנפק מן גלותא ההוא מלה דאיהו דבור אנהיג ודבר לון לישראל אבל לא מליל עד דקריבו לטורא דסיני ופתח באורייתא דהכי אתחזי. ואי [p. 93] תימא (שם י"ג: 17) כי אמר אלהים פן ינחם העם, לא כתיב כי דבר אלא כי אמר דאיהו רעותא דלבא בחשאי והא אוקימנא.

[כו ע"א] וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יי'. ר' יהודה פתח (שיר ה': 6-5) קמתני אני לפתוח לדודי ודודי חמק עבר. ת"ח כנסת ישראל כד איהי בגלותא קלא אסתלק מינה ומלה אשתכח. ואי אתער מה כתיב, ודודי חמק עבר, דהא אסתלק מיני, ופסקא מלה כמה דכתיב וידבר אלהים אל משה, ופסק ושתיק, לבתר אשלים קלא ואמר ויאמר אליו אני יי'. וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, בעקב תוספת וא"ו דאיהו שלימו דאבהן כד"א אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, בעקב תוספת וא"ו. [p. 94] אמר רבי יוסי אי הכי הא כתיב אני יי' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק, הא ביצחק תוספת וא"ו.

אמר ליה שפיר הוה בגין דיעקב הוה קיים ואכליל ליה ליעקב ביצחק דהוה מית דהא בעוד דב"נ איהו קיים בהאי עלמא לא אדכר עלוי שמא קדישא ועל דא אכליל ליה ביצחק. השתא דיעקב מית אתא מלה באתריה הה"ד וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, בתוספת ו'. באל שדי, אתחזינא להו מגו אספקלריא דלא נהרא, ולא אתחזינא מגו אספקלריא דנהרא. ואי תימא דהא אשתמשו בנוקבא בלחודהא ולא יתיר, ת"ח דלא אתפרשן לעלמין הה"ד וגם הקימותי את בריתי אתם, דהא ברית אתחבר עמה. מקב"ה אית ליה לבר נש למילף דהא איהו קאמר דלא פריש לון דכתיב באל שדי, וכתיב וגם הקימותי את בריתי אתם, בגין לקיימא קיומא ביחודא חד.

[p. 95] וגם הקימותי את בריתי אתם וגו'. הא אתמר מאן דזכי לברית ירית לארעא.

רבי חייא ורבי יוסי הוו שכיחי יומא חד קמיה דרבי שמעון. פתח רבי שמעון ואמר (איוב י"ט: 29) גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון, שדין כתיב. גורו לכם מפני חרב. מאן חרב, דא חרב (ויקרא כ"ו: 25) נוקמת נקם ברית, דהא האי חרב קאים לאסתכלא מאן דמשקר בברית דכל מאן דמשקר בברית נוקמא דנקמין מניה האי חרב הוא הה"ד (איוב י"ט: 29) כי חמה עונות חרב. מאי טעמא, בגין דמאן דמשקר בברית פריש תיאובתא ולא נטיל מאן דנטיל ולא יהיב לאתריה דהא לא אתער לגבי אתריה. וכל מאן דנטיר ליה להאי ברית איהו גרם לאתערא האי ברית לאתריה ואתברכאן עלאין ותתאין. מאן אתער האי ברית לאתריה. כד אשתכחו זכאין בעלמא. מנא לן, מהכא דכתיב וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם. מאי מגוריהם, כד"א גורו לכם מפני חרב, בגין דאיהו אתר דאשדי מגור בעלמא ועל דא גורו לכם מפני חרב. אשר גרו בה, מיומא דאתקריבו לגבי קב"ה [p. 96] דחילו בה ודחילו דחילו עלאה בה למיטר פקודוי, דאי בהאי לא ישרי דחילו על רישיה דבר נש לא דחיל ליה לקב"ה לעלמין. ת"ח באתערותא דלתתא כד אתערו ישראל לגבי קב"ה וצווחו לקבליה מה כתיב, ואזכור את בריתי, דהא בברית הוי זכור, וכדן תיאובתא לאתקשרא כלא בקשורא חד. כיון דהאי ברית אתער הא קשורא דכלא אתער. ואזכור את בריתי, לאזדווגא ליה באתריה, ועל דא לכן אמור לבני ישראל אני יי'.

וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים. רבי יוסי אמר אל בני ישראל, לדברא לון בנחת כדקא חזי. [כו ע"ב] ואל פרעה, לאנהגא ביה יקר ואוקמוה. אמר רבי ייסא אמאי סמיך הכא אלה ראשי בית אבותם. אלא אמר לון קב"ה דברו לון לבני ישראל בנחת דאע"ג דאינון יתבי בפולחנא קשיא מלכין בני מלכין אינון, אלה ראשי בית אבותם, אלין דאת חמי רישי בית אבהן אינון.

[p. 97] א"ר חייא דכלהו לא שקרו נימוסיהון ולא אתערבו בעם אחרא, אלין אינון

דקיימו בדוכתייהו קדישא ולא שקרו לאתערבא בהו במצראי.

אמר רבי אחא בגין לאייתאה למשה ולאחרן דאינון אתחזון לאפקא להו לישראל

ולמללא לפרעה ולרדאה ליה בחוטב בגין דבכל רישיהון דישראל לא אשתכח כוותייהו.

תייח ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלויים. וכי אלה ראשי והא הוא בלחודוי הוה, אלא בגין דפינחס קיים כמה אלפין ורבוון מישראל והוא קיים לראשי אבהן ליואי סתים ביה מלה.

תו ותלד לו את פינחס אלה ראשי, אובדא דרישי דליואי אשתכח ביה ומה דאינון גרעו ואתוקדו הוא אשלים ורווח כהונתא דילהון ושריא ביה טסטוקא דתרווייהו, אובדא דרישי דליואי אשתכח ביה. ומאן נינהו, נדב ואביהווא. אינון פרישו את קיימא מאתריה והוא אתא [p. 98] וחבר לון, בגין כך אתייהיב ליה ירותא דתרווייהו, ואדכר הכא על מה להוי לבתר.

ואי תימא אמאי אדכר הכא פינחס, אלא חמא קב"ה לאהרן בשעתא דאמר ואזכור את בריתי דזמינין תרין בנוהי דאהרן לאפגמא ליה להאי ברית, והשתא דקא משדר ליה למצרים בעא לאעברא ליה. כיון דחמא דקיים פינחס וקיים ליה להאי ברית באתריה ואתקין עקימא דילהון, מיד הוא אהרן ומשה, אמר קב"ה השתא הוא אהרן, איהו דקדמיתא.

[p. 99] הוא אהרן ומשה אשר אמר יי להם הוציאו את בני ישראל וגו'. הוא אהרן ומשה, הם אהרן ומשה מבעי ליה, אלא לאכללא דא בדא רוחא במיא. הוא משה ואהרן, לאכללא מיא ברוחא. ועל דא כתיב הוא ולא הם.

רבי אלעזר ורבי אבא הוו שכיחי ליליא חד דקמו בבי אושפיזייהו לאשתדלא באורייתא. פתח רבי אלעזר ואמר (דברים ד': 39) וידעת היום והשבות אל לבבך כי יי הוא האלהים. האי קרא הכי מיבעי ליה וידעת היום כי יי הוא האלהים והשבות אל לבבך, אלא זכאה הוא מאן דישתדל באורייתא.

[p. 100] תייח והשבות אל לבבך, לבך מבעי ליה. אלא אמר משה אי את בעי למיקם על דא ולמנדע כי יי הוא האלהים והשבות אל לבבך וכדין תדע ליה. לבבך, יצר טוב ויצר רע דאתכליל דא בדא ואיהו חד, כדין תשכח כי יי הוא האלהים, דהא אתכליל דא בדא ואיהו חד, ועל דא והשבות אל לבבך, למנדע מלה.

תו אמר רבי אלעזר חייבין עבדין פגימותא לעילא. מאי פגימותא, דשמאלא לא אתכליל בימינא, דיצר רע לא אתכליל ביצר הטוב בגין חובייהו דבני נשא. ופגימו לא עבדי אלא לון ממש הה"ד (שם ל"ב: 5) שחת לו לא בניו מומם, כביכול עבדי ולא עבדי. עבדי דלא יתמשך עלייהו ברכאן דלעילא כד"א (שם י"א: 17) ועצר את השמים ולא יהיה מטר. ולא עבדי דהא שמים נטלי לגרמייהו ברכאן מה דאצטריך ולא נטלי לאמשכא לתתא, ודאי מומם דאינון חייבין איהו.

[p. 101] תולו בו' דלא אתכליל ימינא בשמאלא בגין דלא יתמשכון ברכאן לתתאי, לא באל"ף דהא לא נטלי לאתמשכא לתתא. מאן גרים דא, בגין דחייבין מפרישין יצר רע מיצר טוב ומתדבקן ביצר רע.

ת"ח יהודה אתי [כז ע"א] מסטרא דשמאלא ואתדבק בימינא בגין לנצחא עמין ולתברא חיליהון, דאי לא אתדבק בימינא לא יתבר חיליהון. ואי תימא אמאי בימינא והא שמאלא אתער דינין בעלמא. אלא רזא דא בשעתא דקב"ה דן להו לישראל לא דן להו אלא מסטרא דשמאלא בגין דיהא דחי לון בשמאלא ומקרב בימינא, אבל לשאר עמין דחי לון בימינא ומקרב לון בשמאלא וסימניך גר צדק. דחי לון בימינא כמה דכתיב (שמות ט"ו: 6) ימינך יי' נאדרי בכח ימינך יי' תרעץ אויב, מקרב לון בשמאלא כמה דאמרן.

[p. 102] בגיני כך יהודה דאיהו מסטר שמאלא אתדבק בימינא ומטלנוי לימינא, ואינון דעמיה אתחברו כלהו לימינא. יששכר דלעי באורייתא דאיהו ימינא דכתיב (דברים ל"ג: 2) מימינו אש דת למנו, זבולון דאיהו תמיך אורייתא ימינא כד"א שוק הימין. ועל דא יהודה אתקשר מסטרא דא בדא, צפון במים שמאלא בימינא.

ראובן דחטא לגבי אבוי שרא בימינא ואתקשר בשמאלא ואתדבק ביה, ועל דא אינון דאשתכחו עמיה אינון שמאלא. שמעון דאיהו שמאלא מסטרא דשור דכתיב (יחזקאל א': 10) ופני שור מהשמאל, גד שוקא שמאלא דכתיב (בראשית מ"ט: 19) גד גדוד [p. 103] יגודנו והוא יגוד עקב. הכא אתדבק דרום באש ימינא בשמאלא.

ועל דא הא דאמרן והשבות אל לבבך, לאכללא לון כחדא שמאלא בימינא, כדין תדע (דברים ד': 39) כי יי' הוא האלהים.

א"ר אבא ודאי הכי הוא והשתא ידיעא הוא אהרן ומשה, הוא משה ואהרן, רוחא במיא ומיא ברוחא למהוי חד, ועל דא כתיב הוא.

ר' אבא פתח ואמר (שם ו': 5) ואהבת את יי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. כהאי גונא הכא אתרמיז יחודא קדישא, ואזהרה הוא לבר נש ליחדא שמא קדישא כדקא יאות ברחימו עלאה. בכל לבבך, דא ימינא ושמאלא דאקרי יצר טוב ויצר רע. ובכל נפשך, דא נפש דוד דאתיהיבת בינייהו. ובכל מאדך, לאכללא לון לעילא באתר דלית ביה שעורא. הכא הוא יחודא שלים למרחם ליה לקב"ה כדקא יאות.

[p. 104] תו ובכל מאדך, דא יעקב דאיהו אחיד לכל סטרין וכלא הוא יחודא שלים

כדקא יאות. בגיני כך הוא אהרן ומשה, הוא משה ואהרן, כלא הוא חד בלא פרודא.

כי ידבר אליכם פרעה לאמר . רבי יהודה פתח (תהלים קי"ט: 197) מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי . ת"ח דוד איהו מלכא דישראל ואצטריך למידן עמא לדברא לון לישראל כרעיא דמדבר עאניה . הא בלילה כתיב (שם: 62) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך , ואיהו אתעסק באורייתא ובתושבחן דקב"ה עד דאתי צפרא , ואיהו אתער צפרא כמה דכתיב (שם נ"ז: 9) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר . כד אתי יממא האי קרא אמר מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי . מאי כל היום היא שיחתי , אלא מכאן אוליפנא כל מאן דאשתדל באורייתא לאשלמא דינא על בורייה כאילו קיים אורייתא כלא . בגין כך כל היום היא שיחתי . ת"ח ביומא אשתדל באורייתא לאשלמא דינן , בליליא אשתדל בשירין ותושבחן עד דאתי יממא . מ"ט, כל יומא אתעסק [p. 105] לאשלמא דינא בגין לאכללא שמאלא בימינא , בליליא בגין לאכללא דרגא דליליא ביממא .

ות"ח ביומוי דדוד מלכא הוה מקרב כל אינון (שם ק"ד: 11) חיתו שדי לגבי ימא , כיון דאתא שלמה נפק ימא ואתמלי ואשקי לון . הי מנייהו אתשקין בקדמיתא , הא אוקמוה אלן תנייניא רברבין עלאין דכתיב בהו (בראשית א': 22) ומלאו את המים בימים .

ר' [כז ע"ב] אלעזר אמר בסטרא עלאה ימינא נפקי תליסר מבויעין נהרין עמיקין , אלן סלקין אלן נחתין , עייל כל חד בחבריה . חד אפיק רישיה ואעיל ליה בתרין גופין , חד גופא דנהרא נטיל מימין לעילא אפריש לתתא , אלף יאורין נפקין לארבע סטרין . מאינון נהרין מבויעין תליסר מתפרשן תליסר יאורין , עאלין ונקטי מיא , ארבע מאה ותשעין ותשעה ופלגא יאורין מסטרא דא , וארבע מאה ותשעין ותשעה ופלגא מסטרא דא שמאלא . אשתאר פלגא מכאן ופלגא מכאן ואתעביד חד . דא אעיל בין אינון יאורין , אתעביד חויה בישא סומקא כורדא , קשקשוי תקיפין כפרזלא , גדפוי שטאן ואתפרשן לכל אינון יאורין .

[p. 106] כד סליק זנביה מחי ובטש לשאר נונין , לית מאן דיקום קמיה . פומיה מלהטא אשא . כד נטיל בכל אינון יאורין מזדעזען שאר תנייניא וערקין ועאלין בימא . חד לשבעין שנין רביץ בסטרא דא , וחד לשבעין שנין רביץ בסטרא דא . אלף יאורין חסר חד אתמליין מניה . דא תנינא רביץ בין אינון יאורין .

כד נטיל נפיק חד פסותא דאשא בקליפין , כלהו קיימי וזקפי בזעפוי . מתערבין אינון יאורין לעין תכלא אוכמא וגלגלין נטלין לארבע סטרי דעלמא . זקיף זנביה מאיך רישיה מחי לתליסר עיבר , מחי לעילא מחי לתתא , כלא ערקין קמיה , עד דסטר צפון קם חד שלהובא דאשא וכרוזא קרי אזדקפו סבתין אתבדרו לדי זויין , הא אתער מאן דשוי קלידא על אנפוי דתנינא , כד"א (יחזקאל כ"ט: 4) ונתתי חמים בלחייך וגו' . כדן כלהו אתבדרו ונקטין ליה לתנינא ונקבין אנפוי בסטר עלעוי ועאלין ליה בנוקבא דתהומא רבא עד דאתבר חיליה , כדן

אהדרו ליה לנהרוי. [p. 107] חד לשבעין שנין עבדין ליה כדין בגין דלא מטשטש אתרין דרקיעין וסמכייהו, עליה כלא אודן ומברכן ואמרין (תהלים צ"ה: 6) בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני יי' עושנו.

תנייניא עלאין לעילא קיימין אינון דמתברכאן כדי"א (בראשית א': 22) ויברך אותם אלהים וגו'. אלין שלטין על כל נוני ימין דכתיב ומלאו את המים בימים. על דא כתיב (תהלים ק"ד: 24) מה רבו מעשיך יי' כלם בחכמה עשית וגו'.

[כח ע"א] ואמרת אל אהרן קח את מטך, מאי טעמא אהרן ולא משה. אלא ההוא דמשה איהו קדישא יתיר דאתגליף בגנתא עלאה בשמא קדישא ולא בעי קב"ה לסאבא ליה באינון חוטרין דחרשיא. ולא עוד אלא לאכפייא לון [p. 108] לכל אינון דאתיין משמאלא בגין דאהרן אתי מימינא ושמאלא אתכפייא בימינא.

וגל קמי קב"ה דאינון חרשין יעבדון תנייניא, מאי גבורתא איהו למעבד קמי פרעה תנינא. אלא בגין דמתמן הוא שירותא לאלקאה ומשירותא דתנינא שארי שולטניה. כדין חדו כולהו חרשי דהא ריש חכמתא דילהון הכי הוא. מיד אתהדר ההוא תנינא דאהרן לאעא יבישא ובלע לון, ועל דא תווהו וידעו דשלטאה עלאה אית בארעא, דאינון חשיבו דהא לתתא מנייהו לא אית שלטנא למעבד מידי, כדין ויבלע מטה אהרן את מטותם, מטה אהרן דייקא, דאתהדר לאעא ובלע לון. ועל דא עביד אהרן תרין אתין, חד לעילא וחד לתתא. חד לעילא תנינא עלאה דשליט על אינון דלהון. חד לתתא דשליט אעא על תנינא דילהון. ופרעה חכים הוה מכל חרשוי ואסתכל דשלטאה עלאה שליט בארעא, שליט לעילא שליט לתתא.

אמר רבי אבא אי תימא חרשיא כל מה דעבדין לאו איהו אלא בחיזו דעינא דהכי אתחזי ולא יתיר, קא משמע לן ויהיו דייקא דכתיב ויהיו לתנינים.

ואמר רבי יוסי אפילו אינון תנינא דילהון אהדרו למהוי אעין ואעא דאהרן בלע לון. [p. 109] כתיב (יחזקאל כ"ט: 3) הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו. מתמן שרותא לתתא בשולטנא דילהון, אבל חכמתא דילהון לתתא מכלהו דרגין אינון. ת"ח חכמתא דילהון בדרגין תתאין ואכפייין לון לאלין דרגין בדרגין עלאין. רישי שולטנותהון ועקרא דילהון לתתא מההוא תנינא ומשתלשלן בתנינא דהא מתמן נטיל חילא דרגא עלאה דילהון, משמע דכתיב (שמות י"א: 5) אחר הרחים.

רבי חייא הוה יתיב יומא חד אבבא דתרעא דאושא, חמא ליה לרבי אלעזר בתך קטפירא טאסא גביה. אמר ליה לרבי אלעזר משמע דאפילו באורחך כלא תאיבין למהך אבתרך.

אהדר רישיה וחמא ליה, אמר ודאי שליחותא אית גביה, דהא קב"ה בכלא עביד שליחותיה וכמה שלוחין אית לקב"ה, דלא תימא מלין דאית בהו רוחא בלחודייהו אלא אפילו אינון מלין דלית בהו רוחא.

[p. 110] פתח ואמר (חבקוק ב' 11) כי אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה. כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא מחובוי דלא יחטא קמי קב"ה. ואי יימא מאן אסהיד ביה, הא אבני ביתיה ואעי ביתיה יסהידו ביה, ולזמנין דקב"ה עביד בהו שליחותא.

ת"ח חוטרא דאיהו אעא יבישא קב"ה שירותא דנסיין עבד ביה ותרי שליחותא עביד ביה, חד דאיהו אעא יבישא, ולשעתיה אתהדר ברוחא ואתעביד בריה.

אמר רבי אלעזר תפח [כח ע"ב] רוחיהון מאינון דאמרי דלא זמין קב"ה לאחייא מתייא ואיך יתעביד מנייהו בריה חדתא. ייתון ויחמוון אינון טפשאי חייביא רחיקין מאורייתא רחיקין מניה, בידיה דאהרן הוה חוטרא אעא יבישא וקב"ה לפום שעתא אהדר ליה בריה משניא ברוחא וגופא, אינון גופין דהוו בהו רוחין ונשמתין קדישין ונטרו פקודי אורייתא ואשתדלו באורייתא יממא ולילי וקב"ה טמיר לון בעפרא, לבתר לזמנא דיחדי עלמא על חד כמה וכמה דיעביד בריה חדתא.

אמר ליה רבי חייא ולא עוד אלא דההוא גופא דהוה יקום, משמע דכתיב (ישעיה כ"ו: 19) יחינו מתיך ולא יברא, משמע דבריין אינון אבליחינו. דהא גרמא חד אשתאר מן גופא תחות ארעא וההוא לא אתרקב ולא אתבלי בעפרא לעלמין, ולההוא זמנא קב"ה ירכך ליה ויעבד ליה כעיסא בחמירא ויסתלק ויתפשט לארבע זויין [p. 111] ומניה ישתכלל גופא וכל שייפוי, וקב"ה יתן רוחא בהו לבתר.

אמר רבי אלעזר הכי הוא. ות"ח ההוא גרמא במה אתרכיך, בטל דכתיב (שם: 19) כי טל אורות טלך וגו'.

קח את מטך ונטה ידך על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אגמיהם ועל כל מקוה מימיהם ויהיו דם והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים. אמר רבי יהודה האי קרא קשיא דהיך יכול למהך לכל הני אתר, ולא עוד אלא דהא כתיב וימלא שבעת ימים אחרי הכות יי את היאור, ואת אמרת על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם וגו'. אלא מימי מצרים נילוס הוה, ומתמן אתמליין כל אינון שאר אגמין ויאורין ומבועין וכל מימין דילהון, ועל דא אהרן לא נטה לאמחא אלא לנילוס בלחודוי. ות"ח דהכי הוא דכתיב ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאור.

[p. 112] אמר רבי אבא תי"ח מיין תתאין מתפרשאן לכמה סטרין עלאין, דהא מיין

עלאין מתכנשין בבי כנישו מיא דכתיב (בראשית א' 9) ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד, וכתוב ולמקוה המים קרא ימים, האי קרא הא אוקמוה. ותי"ח ההוא רקיעא דאית ביה שמשא וסיהרא כוכבייא ומזלי איהו בי כנישו מיא דהא נטיל כל מיין ואשקי לארעא דאיהי עלמא תתאה. כיון דנטיל מיא בדר לון ופלג לון לכל עיבר ומתמן אתשקיין כלא. ובזמנא דדינא שריא עלמא תתאה לא ינקא מן ההוא רקיעא וינקא מסטר שמאלא, וכדין אקרי (ישעיה ל"ד: 6) חרב ליי' מלאה דם. ווי לאינון דינקין כדין מינה ואתשקיין. בההוא זמנא אתפלג ימא לתרין חולקין חוור וסומק, וכדין שדי ליאורא חולקא דמצרים ואלקי לעילא ואלקי לתתא. ועל דא שתאן ישראל מיא ומצראי דמא. אי תימא בגין גיעולא הוה ולא יתיר. תי"ח שתאן דמא ועאל למעייהו ואסתלק ובקע עד דהוו מזבנין לון ישראל מיא בממונא וכדין שתאן מיא. בגיני כך שירותא לאלקאה לון הוא דמא.

[p. 113] רבי יצחק פתח (תהלים קמ"ה: 1) ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד. תי"ח דוד לקביל דרגא דיליה קאמר אלהי המלך, דידי בגין דבעי לסלקא שבחיה ולאעלא ליה בנהורא עלאה לאתערבא דא בדא למהוי כלא חד, בגיני כך ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד. דתנינן כל יומי דוד אשתדל לתקנא כורסיא ולאנהרא אנפאה בגין דיגין עלה ויתנהיר תדיר נהורא תתאה [כט ע"א] בנהורא עלאה למהוי כלא חד, וכד אתא שלמה אשכח עלמא שלים וסיהרא דאתמליא ולא אצטריך לאטרחא עלה לאנהרא. תי"ח בשעתא דבעי קב"ה למיסב נוקמין משאר עמין אתער שמאלא ואתמליא סיהרא מההוא סטרא, וכדין דמא נבעין ממבועין ונחלין דלתתא כל אינון דסטר שמאלא, ועל דא דינא דילהון דמא.

תי"ח כד דמא אתער על עמא ההוא דמא דמא דקטולין דאתער עלייהו עמא אחרא וקטלי לון, אבל השתא במצרים לא בעא קב"ה לאייתאה עלייהו עמא אחרא לאתערא עלייהו דמא, בגין דישראל הוו בינייהו ולא יצטערו ובגין דאתגיירו בארעיהו. אבל קב"ה מחא לון בדמא בנהרין דלהון דלא הוו יכלין למשתי, ובגין דשולטנותא דלהון בקדמיתא שלטא בההוא סטרא, ופקיד קב"ה לשולטנותא דלהון בקדמיתא בגין דילקי דחלא דלהון, בגין דנילוס חד טעותא דלהון הוה, וכן שאר דחלין דלהון נבעין דמא הה"ד והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים.

[p. 114] ר' חייא קס ליליא חד למלעי באורייתא והוה עמיה ר' זוטא דהוה רביא. פתח ר' חייא ואמר (קהלת ט': 7) לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך. מאי קא חמא שלמה דאמר האי קרא. אלא שלמה כל מלוי בחכמה הוה, והאי דאמר לך אכול בשמחה לחמך, בשעתא דבר נש אזיל באורחוי דקב"ה קב"ה מקרב ליה לגביה ויהיב ליה שלוח ונייחא. ת"ח נהמא וחמרא אכיל ושתי בחדוה דלבא בגין דקב"ה אתרעי בעובדוי.

א"ל ההוא רביא אי הכי הא אמרת דמלוי דשלמה בחכמתא הוה, אן הוא חכמתא הכא. א"ל ברי תבשל בשולך ותחמי האי קרא. א"ל עד לא בשילנא וידענא. א"ל מנין לך.

א"ל קלא חד שמענא מאבא דהוה אמר האי קרא, ושלמה קא מזדהר ליה לבי"נ לאעטרא לה לכנסת ישראל בשמחה דאיהו סטרא דימינא נהמא דאתעטר בחדוה, ולבתר דאתעטר בחמרא דאיהו שמאלא בגין דתשתכח חדוותא דכלא במהימנותא שלימתא בימינא ושמאלא, וכד תהוי בין תרווייהו כדין כל ברכאן שראן בעלמא. וכל דא כד אתרעי קב"ה בעובדיהון דבני נשא הה"ד כי כבר רצה האלהים את מעשיך.

[p. 115] אתא ר' חייא ונשקיה, אמר חייך ברי האי מלה שבקנא בגינך, והשתא ידענא דקב"ה בעי לאעטרא לך באורייתא.

תו פתח ר' חייא ואמר אמור אל אהרן קח את מטך ונטה ידך על מימי מצרים. מ"ט אהרן ולא משה. אלא קב"ה אמר אהרן מיין קיימין בדוכתיה ושמאלא בעי לנגדא מיין מתמן. אהרן דאתי מההוא סטרא יתער ליה, וכד שמאלא נקיט לון אינון יתהדרון דמא. ת"ח תתאה דכל דרגין מחא בקדמיתא.

אמר ר' שמעון מתתאה שרא קב"ה, וידא דיליה מחא בכל אצבעא ואצבעא, וכד מטא לדרגא עלאה דכל דרגין עבד איהו דיליה ועבר בארעא וקטל כלא. ובגיני כך קטל כל בוכרין בארעא דמצרים בגין דאיהו דרגא בוכרא דכלא.

ות"ח פרעה שולטניה הוה במיא דכתיב (יחזקאל כ"ט: 3) התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו, בגין כך אתהפך נהריה דמא. לבתר צפרדעים דמשמשי לון בקלין טסירין מקרקרין בגו [p. 116] מעיייהו, ונפקי מגו יאורא וסלקי ביבשתא ורמאן קלין בכל סטרא וסטרא עד דאינון נפלין כמתין בגו ביתא.

ורזא דכלא כל אינון עשר אתין דעבד קב"ה כלהו הוה מגו ידא תקיפא, וההוא ידא אתרמי על אינון דרגין [כט ע"ב] כולהו שלטנותא דלהון בגין לבלבלא דעתייהו ולא הוה ידעי

למעבד מידי. ת"ח כל אינון דרגין דלהון כיון דנפקי למעבד מידי דאתחזי לכלא לא יכלין לבתר למעבד מידי. אימתי, כד ידא תקיפא שריא עלייהו.

כתיב ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך וגו'. ר' שמעון פתח ואמר (ירמיה ל"א: 15) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו'. ת"ח האי קרא אוקמוה בכמה אתר, והאי קרא קשיא. רחל מבכה על בניה, בנוי דרחל יוסף ובנימין הוו ולא יתיר, ולאה כלהו שית שבטין הוו דילה, אמאי בכת רחל ולא לאה. הכי אמרו (בראשית כ"ט: 17) ועיני לאה רכות. אמאי רכות, בגין דקיימא לפרשת ארחין ושאילא על עשו, והוו אמרין לה עובדוי דההוא רשע, ודחילא למנפל בגו עדביה והות בכיא כל יומא עד דאתרככו עינהא. וקב"ה אמר את בכית בגין ההוא צדיקא דלא תהוי בעדביה דההוא רשיעא, חייך אחתך תקום בפרשת ארחין ותבכי על גלותהון דישראל ואת תקום לגו ולא תבכי עליהו. ורחל איהי בכל על גלותהון דישראל.

[p. 117] אבל האי קרא איהו על מה דאמרן. רזא דרחל ולאה תרי עלמי נינהו, חד עלמא דאתכסיא וחד עלמא דאתגליא, ועל דא דא אתקברת ואתחפיאת לגו במערתא ואתכסיאת, ודא קיימא בפרשת ארחין באתגליא, וכלא כגוונא עלאה. ובגין כך לא אעיל לה יעקב במערתא ולא באתר אחרא דהא כתיב (שם מ"ח: 7) בעוד כברת ארץ לבוא אפרתה, ולא אעיל לה למתא בגין דהוה ידע דאתרה הוה באתגליא.

ת"ח כנסת ישראל הכי אתקרי רחל כד"א (ישעיה נ"ג: 7) וכרחל לפני גוזזיה נאלמה. אמאי נאלמה, דכד שלטין שאר עמין קלא אתפסק מינה והא אתאלמת. ודא הוא דכתיב קול ברמה נשמע, דא ירושלם דלעילא. [p. 118] רחל מבכה על בניה, כל זמנא דישראל אינון בגלותא איהי מבכה עליהו דאיהי אימא דלהון.

מאנה להנחם על בניה כי אינונו. מ"ט כי אינונו, כי אינס מבעי ליה. אלא בגין דבעלה אסתלק מינה ולא אתחבר עמה.

ות"ח לאו שעתא חדא איהי דבכת עליהו דישראל אלא בכל זמנא וזמנא דאינון בגלותא. בגיני כך קב"ה גרם לון למצראי דכתיב (שמות י"א: 6) והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים וגו', וזמין לון קלין אחרנין דאינונו עורדענין דרמאן קלין במעייהו והוו נפלי בשוקי כמתים.

חד הות ואולידת ואתמלי ארעא מינייהו, והוו כלהו מסרי גרמייהו לאשא דכתיב ובתנוריד ובמשארותיך. ומאי הוו אמרי (תהלים ס"ו: 12) באנו באש ובמים ותוציאנו לרויה.

[p. 119] ואי תימא אי הכי מאי איכפת להו למצראי דעאלין לאשא כל אינון עורדענין. אלא כלהו עאלין לאשא אזלין בתנורא ולא מתין. ואינון דמייתין מאי קא עבדי, נהמא הוה בתנורא ועאלין בגו נהמא ומתבקעין ונפקי מנייהו אחרנין ואשתאבין בנהמא. אתאן למיכל מיניה, ההוא פתא אתהדר עורדעניא במעייהו ורקדן ורמאן קלין עד דהוו מייתין, ודא קשיא לון מכלא.

ת"ח ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך. פרעה איהו אילקי קדמאה מכלהו. להוי שמיה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא דהוא פקיד עובדין דבני נשא בכל מה דעבדי. כתיב (בראשית י"ב: 15) ויראו אותה שרי פרעה ויהללו אותה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה. האי קרא לדרשא הוא דאתא. תלת פרעה [ל ע"א] הכא, חד בההוא זמנא, וחד ביומוי דיוסף, וחד ביומוי דמשה דאילקי בקולפוי. האי קרא כלא אתקיים בפרעה קדמאה, אבל בשעתא דאתנסיבת שרה לגביה רמו לאומנין וציירו דיוקנה באדריה על ערסיה בכותלא. לא נח דעתיה עד דעבדו דיוקנא בנסירו וכד סליק לערסיה סליק לה עמיה. כל מלכא דאתי אבתריה הוה חמי ההוא דיוקנא מציירא ציור והוו עאלין קמיה בדיחין כד סליק לערסיה ואתהני בההוא ציור. בגין כך מלכא אילקי הכא יתיר מכלהו. ת"ח היינו דכתיב ובחדר משכבך ועל מטתך, ולבתר ובבית עבדיך ובעמך. ובכלהו לא כתיב ועל מטתם ובחדר משכבם, אלא ליה בלחודוי.

[p. 120] ר' אבא פתח (קהלת א' 7) כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא, אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. האי קרא אתמר ואמרי ליה חברייא, אבל ת"ח כד אינון נחלין עאלין לגו ימא וימא נקיט לון ושאיב לון לגויה בגין דקפאן מיא בגו ימא וההוא גלידו שאיב כל מיא דעאלין ביה, ולבתר נפקי מיא בתוקפא דדרום ואשקיין לכל חיות ברא כמד"א (תהלים ק"ד: 11) ישקו כל חיתו שדי. ות"ח ימא דקפא תשתרי בתוקפא דדרום כמה דאתמר ושאיב כל מיא ועל כך איננו מלא, ואתמר והא אתערו ביה חברייא. אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. מאי טעמא הם שבים, בגין דההוא נהר דנפיק מעדן לא פסיק לעלמין והוא אפיק מיא לימא, ועל דא הם שבים ללכת ותבין ואזלין ותבין ולא פסקין לעלמין. וכד איהו יתיב ללכת בגין למהך לאשקאה לכלא ואתי רוח צפון וקפי מיא, ורוחא דדרום דאיהו חמימא שרי לון למהך לכל סטר. ועל דא האי ימא יתיב בין תרי סטרי אלין ובגינייהו קיימא וארבין אזלין ונטלי לכל סטר.

[p. 121] ת"ח כד מלכא אתי לערסיה בשעתא דאתפלג ליליא רוחא דצפון אתער דאיהו אתער חביבותא לגבי מטרוניתא דאלמלא אתערותא דצפון לא אתחבר מלכא בהדה, בגין דצפון שארי חביבותא כד"א (שיר בי' 6) שמאלו תחת לראשי, ודרום חביק ברחימו דכתיב וימינו תחבקני. כדין כמה בדיחין מתערין שירתא עד דאתי צפרא דכתיב (איוב ל"ח: 7) ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים, וכד אתי צפרא כלהו עלאי ותתאי אמרי שירתא. וישראל כגוונא דא לתתא דכתיב (ישעיה ס"ב: 6) המזכירים את יי אל דמי לכם. אל דמי לכם, בליליא. כד אתפלג ליליא אינון דתיאובתא דילהון לאדכרא תדיר לקב"ה לא יהבי שכיכו ללבא וקיימין לאדכרא ליה לקב"ה. כד סליק צפרא מקדימין לבי כנישתא ומשבחאן ליה לקב"ה, וכן בתר פלגות יומא וכן בליליא כד אתחשך ואתדבק ליליא בחשוכא ובת שמשא. על אלין כתיב המזכירים את יי אל דמי לכם, ודא עמא קדישא דישראל.

[p. 122] ועל דא אדכר לון קב"ה במצרים וסליק על פרעה אינון דלא משתככי יממא ולילי. ומאן ניהו, עורדעניא דקלהון לא אשתכין תדיר, בגין דאתתקיף בעמא קדישא דלא משתככי יממא ולילי לשבחה ליה לקב"ה. ולא הוה ב"נ במצרים דיכיל לאשתעי בהדי הדדי, ומנייהו אתחבלת ארעא ומקליהון ינוקין ורביין מייתין.

ואי תימא היך לא יכלין קטלין לון. אלא ארים בר נש חוטרע או אבנא לקטלא חד אתבקעת ונפקי שית מינה מגו מעהא ואזלי וטרטשי בארעא עד דהו מנעי למקרב בהו.

ת"ח כמה נהרין יאורין נפקין מגו ימא עלאה כד תשתרן מיא ומתפלגאן [ל ע"ב] כמה נחלין לכמה סטרין וכמה יאורין וכמה נהרין. וחולקא דממנא בסטרא דמצרים אינון מיין מרחשן, דלית לך מיין דנפקי מגו ימא דלא נפקי נונין לזינין. מאן אינון נונין, אינון שליחן בעלמין ממנן למעבד רעותא דמאריהון ממנן ברוחא דחכמתא. ועל דא תנינן אית מיין מגדלין חכימין ואית מיין מגדלין טפשין לפום אינון נהרין דמתפלגין לכל סטרין.

נהרא דמצראי מגדלא מארי דחרשין, נונין בסיטין קפיטין בעשר דרגין דחרשין דכתיב (דברים י"ח: 10-11) קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים, הא עשר זינין דחכמתא דחרשיא. [p. 123] ובהווא זמנא אושיט קב"ה אצבעא דידיה ובלבל אינון נחלין נהרין דמצראי ואתמנעו אינון נוני דחכמתא דילהון. חד דאתהפך לדמא וחד דסליקו נוני קלין בלא תועלתא ולא אתי עליהו רוחא דאינון חכמתן.

ערוב, כהאי גוונא דערבב לון זינין דחכמתא דילהון ולא יכלין לאתדבקה, ולא עוד אלא דהני דאשתכחו בארעא מחבלן לון ארעא ומחבלן אורחייהו. ערוב. מאיערוב, ערבוביא כמד"א (ויקרא י"ט: 19) ובגד כלאים, ערובין. (שם) שדך לא תזרע כלאים, זינין סגיין בארמת ידא.

ת"ח כמה חילין אתערבו לעילא כחד ובלבל לון קב"ה כחדא בגין לבלבלא חילייהו תקיפא לעילא, וכל אינון גבורן דעבד קב"ה במצרים בידא חדא הוה דארים ידיה עלייהו לעילא ותתא, [p. 124] ומתמן אתאביד חכמתא דמצרים דכתיב (ישעיה כ"ט: 14) ואבדה חכמת חכמינו וגו'.

ות"ח כתיב (שם י"ט: 2) וסכסכתי מצרים במצרים, לעילא ותתא מצרים דלעילא במצרים דלתתא, בגין דאינון חילין ממנן לעילא על חילין דלתתא ואתערבו כלהו. אתערבו לעילא דלא הוו יכלי מצראי לאתקשרא בחרשייהו באינון דוכתי דהוו מתקשראן בקדמיתא דהא אתבלבלו. ועל דא אייתי עלייהו ערוב, חיוון דהוו מתערבין דא בדא. כנים, דסלקא עפרא דארעא. ת"ח כל איבא דאתילידת בארעא מחילא דלעילא דאזדרע עלה איהו, וכלא הוא כגוונא דלעילא.

ות"ח שבעה רקיעין עבד קב"ה, כגוונא דא שבעה ארעאן, ואינון תחומין דמתפרשן בדוכתייהו. ז' רקיעין לעילא, שבעה תחומי ארעא לעילא. כהאי גוונא לתתא מתפרשן דרגין ז' רקיעין וז' תחומי ארעא, והא אוקמוהו חברייא בז' ארעין כסופטא דא על דא. [p. 125] ואינון ז' תחומי ארעא לעילא כל חד וחד מתפרשאן לעשר סטרין דממנן על שבעין רברבין ממנן על שבעין עמין. וההוא ארעא תחומא דכל עמא ועמא סחרא לארעא קדישא דישראל כד"א (שיר ג': 7) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה, ועשרה בגווייהו טמירין ואינון ע' דסחרן ארעא קדישא. ודא הוא לעילא, כגוונא דא לתתא. ות"ח ההוא ארעא תחומא דחולקא דמצראי בההוא זמנא אושיט קב"ה אצבעא דיליה ואתיליד טפסירין בההוא תחומא ואתיבשו כל רכיבין דרכיכו מיא וכל ירוקא דמי נבעין, כדין לתתא אתחזיאו קלמין מעפרא דארעא. והא אתמר דאהרן הוה מחי. אבל בגין דא אהרן הוה מחי לאחזאה דימינא דקב"ה תבר לשנאין כד"א (שמות ט"ו: 6) ימינך יי תרעץ אויב. כגוונא דא זמין קב"ה לאייתאה על רומי חייבא דכתיב [p. 126] (ישעיה ל"ד: 9) ונהפכו נחליה לזפת ועפרה לגפרית וגו'. ועל דא כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים.

רבי יהודה ורבי חייא הוו אזלי באורחא. אמר רבי חייא חברייא כד אזלן באורחא [לא ע"א] בעיין למהך בלבא חד ואי איערעו או אזלי בגווייהו חייבי עלמא או בני נשא דלאו אינון מהיכלא דמלכא בעו לאתפרשא מנייהו. מנא לן, מכלב דכתיב (במדבר י"ד: 24) ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי. מאי רוח אחרת, דאתפרש מאינון מאללין.

פתח ואמר (שם י"ג: 22) ויעלו בנגב ויבא עד חברון. מאי ויבא עד חברון, דאתפרש מאינון מאללין ואתא איהו בלחודוי לחברון לאשתתחא על קברי אבהן. וחברון אתיהיב ליה חולק ואחסנא לאתתקפא בה כד"א (דברים א' :36) ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבני. אמאי יהיב ליה חברון. אי בגין דאשתתח בקברי אבהן לאשתזבא מההוא עיטא די ליה דאשתזיב, אלא רזא דמלה שמענא.

כגוונא דא כתיב (שמואל ב' ב' :1) וישאל דוד ביי' לאמר האעלה באחת ערי יהודה ויאמר יי' עלה ויאמר דוד אנה אעלה ויאמר [p. 127] חברונה. הכא אית לאסתכלא, כיון דהא מית שאול ודוד ביומי דשאול אתמשח לקבלא מלכו, כיון דמית שאול אמאי לא אמליכו ליה לדוד ולא קביל מלכו על כל ישראל, ואתא לחברון ומלכו קביל עליה בלחודוי שבע שנים ואתעכב תמן כל הני שבע שנים ולבתר דמית איש בושת קביל מלכו על כל ישראל בירושלים. אלא כלא רזא איהו קמי קב"ה.

ת"ח מלכותא קדישא לא קביל מלכו שלימתא עד דאתחבר באבהן, וכד אתחבר בהו אתבני בבניינא שלימו מעלמא עלאה. ועלמא עלאה אתקרי שבע שנים בגין דכלהו ביה, וסימניך (מלכים א' ו' :38) ויבנהו שבע שנים, דא עלמא עלאה, ולא כתיב בשבע כד"א (שמות ל"א :17) כי ששת ימים עשה יי' את השמים ואת הארץ. מאן ששת ימים, דא אברהם דכתיב (בראשית ב' :4) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, באברהם, ואברהם ששת ימים אקרי ובגין דאיהו ששת ימים אתברי עלמא. כהאי גוונא ויבנהו שבע שנים.

[p. 128] ות"ח דוד בעא לאתבנאה במלכו שלימתא ולא אתבני עד דאתא ואתחבר באבהן, וקאים שבע שנים לאתבנאה בגווייהו. לבתר שבע שנים אתבני בכלא ואתמשכא מלכותיה דלא תעדי לעלמין. ואי לא אתעתד בחברון לאתחברא בדוכתיה לא אתבני מלכותא לאתמשכא כדקא יאות. כהאי גוונא כלב אתנהיר ביה רוחא דחכמתא ואתא לחברון לאתחברא באבהן ולדוכתיה אזיל, לבתר דוכתיה הוה וירית לה.

רבי ייסא ורבי חזקיה הוו אזלי מקפוטקיא ללוד והוה עמהון חד יודאי במטול דקטפירא דחמרא. עד דהוו אזלי [p. 129] א"ר ייסא לרבי חזקיה אפתח פומך ואימא חד מלה מאינון מלי מעלייתא דאורייתא דאת אמר בכל יומא קמי בוצינא קדישא. פתח ואמר (משלי ג' :17) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. דרכיה דרכי נעם, אלן אורחין דאורייתא דמאן דאזיל באורחי דאורייתא קב"ה אשרי עליה נעימותא דשכינתא דלא תעדי מניה לעלמין. וכל נתיבותיה שלום, דכל שבילין דאורייתא כולהו שלם, שלא ליה לעילא שלם ליה לתתא, שלם ליה בעלמא דא שלם ליה בעלמא דאתי.

אמר ההוא יודאי איסירא בקיסרא בהאי קרא אשתכח.

אמרו ליה מניין לך.

אמר לון מאבא שמענא ואוליפנא הכא בהאי קרא מלה.

פתח ואמר האי קרא בתרין גוונין איהו ובתרין סטרין. קרי ביה דרכים וקרי ביה

נתיבות, קרי ביה נעם וקרי ביה שלום. מאן דרכים ומאן נתיבות, מאן נעם ומאן שלום. אלא דרכיה דרכי נעם היינו דכתיב (ישעיה מ"ג: 16) הנותן בים דרך, דהא כל אתר דאקרי באורייתא דרך הוא אורח פתיחא לכלא כהאי אורחא דהיא פתיח לכל ב"י. כך דרכיה אלין דרכים דאינון פתיחן מאבהן דכראן בימא [לא ע"ב] רבא ועיילין בגוה, ומאינון אורחין מתפתחין לכל עיבר ולכל סטרי עלמא.

[p. 130] והאי נעם ההוא נעימו דנפיק מעלמא דאתי ומעלמא דאתי נהרין כל בוצינין

ומתפרשן נהורין לכל עיבר וההוא טיבו ונהורא דעלמא דאתי דינקין אבהן אקרי נעם.

דבר אחר עלמא דאתי נעם אקרי, וכד אתער עלמא דאתי כל טיבו וכל חידו וכל נהורין וכל חירו דעלמא אתער, ובגיני כך אקרי נעם. ועל דא תנינן חייבין דגיהנם בשעתא דעאל שבתא כלהו נייחין ואית להו חירו ונייחא. בשעתא דנפיק שבתא אית לן לאתערא חידו עלאה עלנא דנשתזיב מההוא עונשא דחייביא דאתדנו מההיא שעתא ולהלאה ואית לן לאתערא ונימא (תהלים צ"א: 17) ויהי נעם יי' אלהינו עלינו, דא ההוא נעם עלאה חידו דכלא. ועל דא דרכיה דרכי נעם.

וכל נתיבותיה שלום. מאן נתיבותיה, אלין אינון שבילין דנפקי מלעילא וכלהו נקיט לון

ברית יחידאי דאיהו אקרי שלום שלמא דביתא ועאיל לון לימא רבא כד איהו בתוקפיה וכדין יהיב ליה שלם הה"ד וכל נתיבותיה שלום.

[p. 131] אתו רבי ייסא ור' חזקיה ונשקו ליה. אמרו ומה כל הני מלין עלאין טמירין גבך

ולא ידענא.

אזלו, כד מטו חד בי חקל חמו בעירי דבי חקל מתין. אמרו ודאי דבר דבעירי אית באתר

דא.

אמר ההוא יודאי הא דאמריתו דקטל קב"ה במצרים כל אינון עאני וכל אינון בעירי,

תלת מותני הוו בבעירי, חד דבר וחד אינון דקטל ברד וחד אינון בוכרי דבעירי. מה הוה מותנא דילהון. אלא הא כתיב בקדמיתא הנה יד יי' הויה במקנך אשר בשדה וגו'. אמאי בכלהו לא כתיב יד יי', אלא הכא יד יי' איהו ידא דחמשה אצבעאן, דהא בקדמיתא כתיב אצבע אלהים היא, והכא כלהו חמש אצבעאן וכל אצבעא ואצבעא קטל זינא חד וחמשה זינין הוו דכתיב

בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן, הא חמשה זינין לחמשה אצבעאן דאקרון יד, בגיני כד יד יי'. דבר כבד מאד, דהוו מייתין מגרמייהו ואשתכחו מייתין.

בתר דלא אהדרו מצראי אינון אתוון ממש אתהדרו וקטלו כל אינון דאשתארו, דבר אהדר ברד. מה בין האי להאי, אלא דא בניחותא ודא בתקיפו דרוגזא, ותרין אלין הוו באתר חד בחמש אצבעאן.

ת"ח דבר אתוון דהוו בניחותא מותנא בנייחא [p. 132] דהוו מתין מגרמייהו, ברד

דאתהדרו אתוון בתקוף רוגזא וקטל כלא.

יתבו בההוא חקל, חמו עאני דאתיין לאתר חד ומתין תמן. קם ההוא יודאי לגבי ההוא

אתר וחמא תרין קטפירי דמליין אקוסטרא.

פתח ואמר כתיב (בראשית י"ב: 2) ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך וגו'. האי מלה

דרבי אלעזר דאמר ואעשך לגוי גדול לקביל לך לך, ואברכך לקביל מארצך, ואגדלה שמך לקביל וממולדתך, והיה ברכה לקביל ומבית אביך, ודא לקביל דא.

ר' שמעון אמר רזא דחכמתא הכא, ואעשך לגוי גדול לקביל סטר ימינא, ואברכך לקביל

סטר שמאלא, ואגדלה שמך לקביל סטר אמצעיתא, והיה ברכה לקביל סטר ארעא דישראל,

וכלא רזא דרתיכא קדישא.

[p. 133] ת"ח באתערותא דלתתא אתער לעילא, ועד לא אתער לתתא לא אתער לעילא

לאשראה עליה. מה כתיב באברהם, (שם י"א: 31) ויצאו אתם מאור כשדים וגו'. ויצאו אתם,

ויצאו אתו מבעי ליה דהא כתיב ויקח תרח את אברם בנו וגו', מהו ויצאו אתם. אלא עם

אברהם ושרי, דכיון דאשתזיב אברהם מן נורא אתהדר תרח למעבד רעותיה, ובגין [לב ע"א]

כך ויצאו אתם. כיון דאינון אתערו בקדמיתא א"ל קב"ה לך לך.

[p. 134] רבי שמעון אמר לך לך, לתקונך ולגרמך.

מארצך, מההוא סטרא דישובא דאת תקיל דאתילידת ביה.

וממולדתך, מההוא תולדתא דילך.

ומבית אביך, דאת אשגח בשרשא דלהון.

אל הארץ אשר אראך, תמן יתגלי לך מה דאת בעי ההוא חילא דממנא עלה דאיהו עמיק

וסתים.

מיד וילך אברם וגו'. ואנן קא בעינן למהך מהכא למנדע רזא דחכמתא. קמו.

[p. 135] פתח רבי אבא ואמר (צפניה ג': 9) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא
כלם בשם יי' לעבדו שכם אחד, וכתוב (זכריה י"ד: 9) והיה יי' למלך על כל הארץ ביום ההוא
יהיה יי' אחד ושמו אחד.

פרשת בא אל פרעה

[לב ע"ב] [p. 136] רבי יהודה פתח (תהלים פ"ט: 16) אשרי העם יודעי תרועה יי' באור פניך יהלכון. כמה אצטריכו בני נשא למהך בארחי דקב"ה ולמנטר פקודי דאורייתא בגין דיזכון בה לעלמא דאתי ולאשתזבא לון מכל קטרוגין דלעילא ותתא דהא כמה דאשתכחו מקטרגין בעלמא לתתא הכי נמי אשתכחו מקטרגין לעילא דקיימי עלייהו דבני נשא. אינון דעבדי פקודי דאורייתא ואזלי באורח מישר בדחלא דמאריהון כמה אינון סניגורין דקיימי עלייהו לעילא כד"א (איוב ל"ג: 23-24) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם יושרו ויחננו ויאמר פדעו מרדת שחת מצאתי כפר. בגין כך זכאה מאן דנטיר פקודי אורייתא.

אמר רבי חייא אי הכי אמאי אצטריך הכא מלאך דליהוי סניגורא עליה דבר נש והכתוב (משלי ג': 26) כי יי' יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד, וכתוב (תהלים קכ"א: 7) יי' ישמרך מכל רע, דהא קב"ה חמי כל מה [p. 137] דבר נש עביד בהאי עלמא הן טב הן ביש כד"א (ירמיה כ"ג: 24) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יי'.

אמר ליה רבי יהודה כלא הכי הוא ודאי, אבל הא כתיב (איוב ב': 5-6) וגע אל עצמו ואל בשרו, ויאמר יי' אל השטן וגו', וכתוב (שם: 3) ותסיתני בו לבלעו חנם, לאחזאה דהא רשו אתמסר לסטרא אחרא ורשו אתמסר על מלין דעלמא למאן דלא אצטריך לאתמסרא בידוי. וכל אלין ארחין טמירין קמי קב"ה ולית לן למתן אבתרייהו בגין דאינון נמוסין דקב"ה ובני נשא לאו אינון רשאים לדקדקא אבתרייהו בר אינון זכאין דקשוט דידיעין רזין דאורייתא ואזלין בארחה דחכמתא למנדע אינון מלין סתימין דאורייתא.

רבי אלעזר פתח (שם א': 6) ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על יי' ויבא גם השטן בתוכם. ויהי היום, דא יום דראש השנה דקב"ה קאים למידן עלמא. כגוונא דא (מלכים ב' ד': 11) ויהי היום ויבא שמה, ההוא יומא דיום טוב דראש השנה הוה.

ויבאו בני האלהים, אינון רברבין ממנן שליחן בעלמא לאשגחא בעובדין דבני נשא. להתיצב על יי', כד"א (מלכים א' כ"ב: 19) וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו. [p. 138] אבל להתיצב על יי', בהאי קרא אשכחנא רחימותא דקב"ה על ישראל בגין דהני שליחן דאינון ממנן לאשגחא על עובדין דבני נשא אזלין ושאטין ונטלין אינון עובדין כלהו וביומא דקאים דינא למידן עלמא אתעבידו קטיגורין למיקם עלייהו דבני נשא.

ות"ח מכל עמין דעלמא לא קיימין לאשגחא בעובדוי בר ישראל בלחודייהו בגין דאינון בנין דקב"ה, וכד לא אשתכחו עובדין דישראל כדקא יאות כביכול אינון ממנן שליחן כד בעאן לקיימא על אינון עובדין דישראל על י"י ודאי קיימין, דהא כד ישראל עובדהו עובדין דלא כשרן כביכול מתישין חילא דקב"ה, וכד עובדין כשרן יהבין חילא ותוקפא וחילא לקב"ה. ועל דא כתיב (תהלים ס"ח: 35) תנו עז לאלהים. במה, בעובדין דכשרן. ועל דא בההוא יומא כלהו רברבן ממנן אתכנשו על י"י, על י"י ודאי דהא כיון דעל ישראל אתכנשו עליה אתכנשו. ויבא גם השטן בתוכם, גם לאסגאה עלייהו דכלהו אתיין למהוי קטיגורין על ישראל [לג ע"א] ודא אתוסף עלייהו בגין דאיהו דילטורא רבא מכלהו קטיגוריא מכלהו. כיון דחמי קב"ה דכלהו אתיין לקטרגא מיד ויאמר י"י אל השטן מאין תבא. וכי לא ידע קב"ה מאין הוה אתי. אלא לאייתאה עובדא לרעותיה. ויען השטן את י"י ויאמר משוט בארץ. מכאן אוליפנא דישובא דארעא אתמסר לסטרין אחרנין בר [p. 139] ארעא דישראל בלחודהא. כיון דאמר משוט בארץ אשגח קב"ה דבעי למהוי דלטורא עלייהו דישראל, מיד ויאמר י"י אל השטן השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמוהו בכל הארץ. חמא שעתא למיהב ליה חולקא במה דיתעסק ויתפרש מנייהו דישראל, והא אוקמוה לרעיא דבעי למעבר עאניה בחד נהרא וכו'. מיד אתעסק ביה ההוא שטן ולא קטרג עלייהו דישראל.

ויען השטן את י"י ויאמר החנם ירא איוב אלהים, לאו תוהא לעבדא דמאריה עביד ליה כל רעותיה דיהא דחיל ליה, אעדי אשגחותך מניה ותחמי אי דחיל לך אם לאו. [p. 140] ת"ח בשעתא דעאקו כד אתיהיב חולקא חדא להאי סטרא לאתעסקא ביה אתפרש לבתר מכלא. כגוונא דא שער דר"ח ושעיך ביומא דכפורי בגין דאתעסקא ביה ושביק להו לישראל במלכיהון. והכא מטא זמנא למיטל חולקא דא מכל זרעא דאברהם בסטרא אחרא כד"א (בראשית כ"ב: 20-21) הנה ילדה מלכה גם היא בנים לנחור אחיך את עוז בכורו. ות"ח בשעתא דאמר משוט בארץ בעא מיניה למעבד דינא בישראל דהא דינא הוה ליה על אברהם למתבע מקב"ה בגין דלא אתעביד דינא על יצחק כד אתקריב ע"ג מדבחא דהא לא הוה ליה לאחלפא [p. 141] קרבנא דאזמין על מדבחא באחרא וכן בכל סטרא דיליה כד"א (ויקרא כ"ז: 10) לא יחליפנו, והכא קאים יצחק אע"ג מדבחא ולא אשתלים מניה קרבנא ולא אתעביד ביה דינא. ובעא דא מעם קב"ה כמה דבעא זבינו דיוסף בכמה דרין, וכל מאי דבעא באורח דינא בעא. ומההוא זמנא דאשתזיב יצחק ואתחלף קרבניה זמין ליה קב"ה לההוא מקטרגא האי לחולקיה מכל זרעא דאברהם ולא יקרב בסטרא אחרא. וכלא בדינא אתא לגביה בגין דאיוב

מקריבי עיטא דפרעה הוה וכד קם פרעה עליהו דישראל בעא לקטלא לון, אמר ליה לא אלא טול ממוןהון ושליט על גופיהון בפולחנא קשיא ולא תקטול לון. אמר ליה קב"ה חייד בההוא דינא ממש תהא דאין מה כתיב ביה (איוב ב' 5) ואולם שלח נא ידך ונגע אל עצמו ואל בשרו, במה דאיהו דן ביה אתדן ואע"ג דבכל שאר הוה דחיל לקב"ה.

[p. 142] ת"ח מה כתיב אך את נפשו שמור, בגין רזא דכתיב (בראשית ו' 13) קץ כל בשר

בא לפני, ואוקמוה בא לפני ודאי. דא איהו קץ כל בשר ולא רוחא. ואיתמר דאיהו קץ דאתי מסטרא דחשך כד"א (איוב כ"ח: 3) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר, הוא שצי לכל בשרא, בגין דאית קץ אחרא ואקרי (דניאל י"ב: 13) קץ הימין ודא איהו קץ אחרא מסטרא דשמאלא דאיהו חשך, ועל דא אתייהיב ליה רשו מעצמו ובשרו.

ותסיתני בו לבלעו חנם. אי הכי לאו בדינא הוה אלא במימר ההוא מקטרגא דאסית ליה ואסטי ליה. אלא כלא בדינא הוה והכי א"ל אליהו (איוב ל"ד: 11) כי פעל אדם ישלם לו וכארח איש ימציאנו. והכי הוה כמה דאתמר, כמה דאיהו גזר הכי אתגזר עליה.

[p. 143] והא דאתמר ותסיתני בו לבלעו חנם, ותסיתני לבלעו לא כתיב אלא ותסיתני

בו, ביה קיימא בדעתיה דאיהו חשיב דהא תסיתני כמה דאמר (שם י' 3) ועל עצת רשעים הופעת, אמר איוב אתפתית על מימר ההוא מקטרגא. כגוונא דא (תהלים ע"ח: 36) ויפתוהו בפייהם ובלשונם יכזבו לו, ויפתוהו ויכזבו לו לא כתיב אלא ויפתוהו בפייהם, בפייהם קיימא מלה דהא אתפתה. [לג ע"ב]

א"ר אבא כלא הוא שפיר אבל הכי אוליפנא דתנן סליק ואשטין. וכי איהו יכיל לאשטנא, אין דהא איהו מלך זקן וכסיל והא כתיב (קהלת ד' 13) טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל, ועל דא יכיל לאסטאה לבר נש. מאי טעמא, בגין דאיהו מהימן על כל עובדי בני נשא.

ת"ח האי בדינא דיחיד אבל בדינא דעלמא כתיב (בראשית י"א: 5) וירד י"י לראות את העיר, (שם י"ח: 21) ארדה נא ואראה, דלא אתייהיב מהימנותא אלא בידיה בלחודוי דהא לא בעי לאובדא עלמא על מימר דההוא מקטרגא דתיאובתיה איהו תדיר לשיצאה. מנלן, דכתיב (איוב כ"ח: 3) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר, [p. 144] לשיצאה עלמא איהו חוקר. ודא איהו קץ כל בשר בא לפני, ודאי בגין לשיצאה.

ות"ח ויהי היום ויבואו בני האלהים להתיצב על י"י, כמא דאתמר, וההוא יומא קיימין תרין סטרין לקבל בני עלמא. כל אינון דאתיין קמי קב"ה בעובדא טבא ובתיובתא אינון זכין למהוי כתיבין לגבי דאיהו חיים ואפיק תוצאות חיים ומאן דאיהו מסטריה אכתיב לחיים, וכל

אינון דאתיין בעובדין בישין אינון לההוא סטרא אחרא דאיהו מותא ואקרי מותא וביה שריא מותא.

ובההוא יומא קיימין אליון תרין סטרין חיים ומות. אית מאן דאכתיב לסטרא דחיים ואית מאן דכתיב לסטרא דמות. ולזמנין דעלמא שריא באמצעיתא אי קיימא חד זכאה בעלמא דאכרע עלייהו כלהו קיימין וכתיבו לחיים, ואי חד חייבא אכרע עלמא כלהו כתיבי למיתה. וההוא זמנא עלמא קיימא באמצעיתא וההוא מקטרגא בעא לאסטאה. מיד מה כתיב, השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ. כיון [p. 145] דאשתמודע איהו בלחודוי מיד אתקיף ביה מקטרגא. ועל דא תנין דלא אצטריך ליה לבר נש לאתפרשא מכללא דסגיאין בגין דלא אתרשים איהו בלחודוי ולא יקטרגון עליה לעילא, דכתיב בשונמית (מלכים ב' ד': 13) בתוך עמי אנכי יושבת, לא בעינא לאפקא גרמי מכללא דסגיאין, בתוך עמי יתיבנא עד יומא ותתוך עמי אתיב בכללא חדא אשתמודע לעילא.

והכא איוב כיון דאשתמודע לעילא ואתרשים מיד אתקיף ביה מקטרגא, אמר החנם ירא איוב אלהים, כל מאן דדחיל לך ואתקיף בסטרך לאו למגנא עביד, הלא אתה סכת בעדו, אבל טול לכל האי טבא דאנת עבדת ליה ומיד אם לא על פניך יברכך, ישבוק לך ויתדבק בסטרא אחרא דהא עד השתא בפתורא דילך איהו אכיל, סליק פתורך מניה ונחוי ממאן סטרא הוא ובאן סטרא אתדבק.

מיד ויאמר יי אל השטן הנה כל אשר לו בידך, לאחזאה דדחילו דאיוב לגבי קב"ה לא הוה לנטרי עותריה. ומהכא אוליפנא דכל אינון דדחלין ליה לקב"ה על עותריהו או על בנייהו לאו איהו דחילו כדקא יאות. ועל דא קטרג ההוא מקטרגא דאמר החנם ירא איוב אלהים, הלא אתה סכת בעדו וגוי מעשה ידיו ברכת, ועל דא איהו דחיל לך. ואתיהיב רשו לקטרגא ביה ולאחזאה דלא פלח איוב לקב"ה ברחימו, דכיון דאתנסי נפק מאורחא ולא קאים בקיומיה. מה כתיב, בכל זאת [p. 146] לא חטא איוב בשפתינו, בשפתיו לא חטא אבל בלבו חטא ולבתר חטא בכלא.

ואי תימא דלא אתנסי בר נש, הא כתיב (תהלים י"א: 5) יני צדיק יבטח, ובגין כך אתנסי איוב. ואע"ג דלא קאים בקיומיה כדקא יאות לא נפק מתחות רשו דמריה לאתדבקא בסטרא אחרא.

וכמה הוה נסיונא דיליה, תריסר ירחא, שולטנותא דההוא סטרא אחרא כמה דתנין דינא דחייביא בגיהנם י"ב ירחי שתא, ובגין דלא אתדבק בסטרא אחרא כתיב (איוב מ"ב: 12) ויי ברכ את [לד ע"א] אחרית איוב מראשיתו.

ר' שמעון אמר האי דאיוב לאו נסיונא איהו דקב"ה כנסיונא דשאר צדיקיא דהא לא כתיב והאלהים נסה את איוב כמה דכתיב (בראשית כ"ב: 1) והאלהים נסה את אברהם, ואברהם איהו בידיה אקריב לבריה יחידאי דיליה לגבי קב"ה ואיוב איהו לא יחב כלום ולא מסר ליה לקב"ה כלום, ולא אתמר ליה דהא גלי קמיה דלא יכיל לקיימא ביה, אבל אתמסר בידיה דמקטרגא ובדינא דקב"ה אתעביד, וקב"ה אתער דינא דא בההוא מקטרגא לגביה כמא דכתיב (איוב א': 8) השמת לבך על עבדי איוב.

פתח ואמר (שם ד': 3) ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה. מקץ ימים ולא מקץ ימין, איהו דחה לקץ ימין ואתקריב לקץ ימים. והא אוקימנא (דניאל י"ב: 13) ואתה לך לקץ, [p. 147] ואמר דניאל לאן קץ לקץ הימים או לקץ הימין, עד דא"ל לקץ הימין. ועל דא דוד דחל ואמר (תהלים ל"ט: 5) הודיעני יי קצי ומדת ימי מה היא, אי לקץ הימין או לקץ הימים. והכא מה כתיב, ויהי מקץ ימים ולא מקץ ימין ובגין כך לא אתקבל קרבניה דהא מסטרא אחרא הוה כלא.

ת"ח מה כתיב והבל הביא גם הוא. מאי גם הוא, לאסגאה דא בדא, קרבנא דקב"ה הוה כלא ועקרא דקרבנא לקב"ה הוה ויהב חולקא לסטרא אחרא. וקין עקרא עבד מקץ ימים רזא דסטרא אחרא ויהב חולקיה לקב"ה ועל דא לא אתקבל.

באיוב מה כתיב, (איוב א': 4-5) והלכו בניו ועשו משתה וגו' ויהי כי הקיפו ימי המשתה ושלחו וקראו לשלשת אחיותיהם לאכל ולשתות עמהם, ובמשתיה דכל יומא מקטרגא שכיח [p. 148] ולא יכיל ליה. מנא לן, דכתיב (שם: 10) הלא אתה סכת בעדו ובעד ביתו ובעד כל אשר לו מסביב, ולעולם לא יחב חולקא כלל לגביה. מה כתיב (שם: 5) והעלה עולות מספר כולם. עולה סלקא לעילא ולא יהיב חולקא לסטרא אחרא, דאלמלא יהב ליה חולקא לא יכיל ליה לבתר, וכל מה דנטל מדידיה נטל.

ואי תימא אמאי אבאיש ליה קב"ה. אלא דאלמלא יהב ליה חולקא יפני ארחא ויסתלק מעל מקדשא וסטרא דקודשא אסתלק לעילא לעילא, ואיהו לא עבד כן ועל דא קב"ה תבע בדינא.

תו כמא דאיהו אתפרש ולא אכליל טוב ורע איהו דן ליה בהאי גוונא, יחב ליה טוב ולבתר רע ולבתר אהדריה לטוב, דהכי אתחזי לב"נ למנדע טוב ולמנדע רע ולאהדרא גרמיה לטוב ודא איהו רזא דמהימנותא.

ת"ח איוב מעבדי פרעה הוה ודא איהו דכתיב ביה (שמות ט': 20) הירא את דבר יי מעבדי פרעה.

רבי שמעון אמר השתא אית לגלאה רזין דאינון מתדבקין לעילא ותתא. ת"ח כולא בעא

קב"ה לאעקרא מאתריהו, איוב הוה מכסי על פרעה, כיון דאתחלש עבד [p. 149] נוקמין בפרעה. מה כתיב, בא אל פרעה. לך אל פרעה מבעי ליה, מאי בא. אלא דעייל ליה קב"ה אדרין בתר אדרין לגבי דרגא חדא עלאה תקיפא דכמה דרגין משתלשלין מניה, ומאן איהו, רזא דתנין הגדול. ומשה דחיל מניה ולא קריב אלא לגבי אינון יאורין ואינון דרגין דיליה אבל לגביה דחיל ולא קריב בגין דחמא ליה משתרשא בשרשין עלאין. כיון דחמא קב"ה דדחיל משה ושליחן ממנן אחרנין לעילא לא יכלין לקרבה לגביה אמר לו קב"ה (יחזקאל כ"ט: 3) הנני עליך פרעה מלך מצרים התננן הגדול הרובץ בתוך יאוריו אשר אמר לי יאורי ואני עשיתיני, וקב"ה אצטריך לאגחא ביה קרבה ולא אחרא כד"א אני יי. ואוקמוה רזא דחכמתא [p. 150] זתננן הגדול הרובץ בתוך יאוריו לאינון מארי מדין דידעי ברזין דמאריהון.

פתח ר' שמעון (בראשית א' 21) ויברא אלהים את התנינים הגדולים ואת כל נפש החיה הרומשת אשר שרצו המים למיניהם. האי קרא אוקמוה ליה, אבל ויברא אלהים את התנינים כמא דאוקימנא דא [לד ע"ב] לויתן ובת זוגו. תנינן חסר כתיב בגין דקטל לנוקבא וסלקא קב"ה לצדיקיא ואוקמוה.

[p. 151] התננן הגדול. תשע יאורין אינון דאיהו רובץ בינייהו וחד יאור איהו דמימוי שכיכין וברכאן דמימן דגנתא נפלין ביה תלת זמנין בשתא, וכד תרין זמנין מתברך ההוא יאורא ולא כ"כ וכד חד לאו הכי. וההוא תנינא עאל בההוא יאורא אתקיף ביה ואזל ושאט, עאל גו ימא ובלע נונין לכמה זינין ושליט ותב לההוא יאורא. אלן תשעה יאורין אזלין וסלקין וסחרנייהו כמה אילנין ועשבין לזנייהו.

יאורא קדמאה, נפקא סטרא שמאלא בחד צנורא דנגיד ונפיק תלת טפין וכל טפה וטפה אתפרש לתלת טפין וכל טפה וטפה אתעביד מניה יאורא חד, ואלין אינון תשעה יאורין דמתתקפין ואזלין ושאטן וסחרן בכל אינון רקיעין. ממה דאשתאר מאינון טפין כד סיימין למיפק אשתאר טפה חדא דנפקא בשכיכו, נפיל בינייהו ואתעביד מניה יאורא חד. האי יאורא איהו ההוא דאמרן דאזלא בשכיכו. האי יאורא כד ההוא נהר דנגיד ונפיק אפיק טפין אחרנין דברכאן מסטרא דימינא מה דאשתאר מאינון טפין אשתאר טפה חדא בשכיכו מאינון ברכאן ונפיל בההוא יאורא דאיהו שכיך, והאי איהו יאורא עדיף מכלהו.

[p. 152] כד נפקין ומתפרשן אינון ארבע נהרין דנפקין מגנתא דעדן ההוא דאקרי פישון נפיק בהאי יאורא ואתכליל ביה, ועל דא מלכות בבל אתכליל בהאי ומלכות בבל איהו פישון. מיאורא דא אתזנו ואתמליין כל אינון יאורין אחרנין.

בכל יאורא ויאורא אזלא ושאט חד תנינא ואינון תשע וכל חד וחד נקיב נוקבא ברישיה כד"א (תהלים ע"ד: 13) שברת ראשי תנינים על המים. ואפילו האי התנין הגדול הכי הוא בגין דכלהו נפחין רוחין לגבי עילא ולא לתתא.

בראשית ברא אלהים, וכתביב ויברא אלהים את התנינים הגדולים. בכל עובדא דאינון עשר אמירן קיימין לקבליהו אינון עשר יאורין וחד תנינא מרפרפא ברוחא לקבל כל חד וחד. ועל דא חד משבעין שנין מזדעזע עלמא בגין דהאי תנין הגדול כד איהו סליק סנפירווי ואזדעזע כדין כלהו מזדעזעין באינון יאורין וכל עלמא מזדעזעא וארעא מתחלחלת, וכלהו כלין בהאי תנין הגדול.

והארץ היתה תוהו ובהו וחשך על פני תהום. אמר רבי שמעון עובדא דבראשית חבריא לעאן ביה [p. 153] וידעין ביה אבל זעירין אינון דידעין לרמזא עובדא דבראשית ברזא זתנין הגדול, ועל דא תנינן דכל עלמא לא משתלשלא אלא על סנפירווי דדא.

ת"יח והארץ היתה תוהו ובהו. תנינן היתה ואוקימנא, בגין דבהאי יאורא קדמאה דקאמרן כד האי התנין הגדול עאל ביה כדין אתמלייא ושטיף ודעיק ניצוצין דאתלהטו באינון עלמין דאתחרבו בקדמיתא.

אינון תנינים אחרנין דקאמרן הוו ולא הוו. אמאי, בגין דאתחלש חילייהו דלא יטשטשון עלמא בר לשבעין שנין חד זמנא ואינון אתתקפו בחילא דההוא התנין הגדול והאי איהו בלחודוי לאתתקפא. ואלמלא נוקביה קיימא לגביה לא יכיל עלמא למסבל לון ובגין כך עד לא קטל קב"ה לנוקבא הארץ היתה תוהו ובהו, תהו היתה ולבתר דקטיל לה היתה בהו, שראת לאתקיימא.

[p. 154] וחשך, עד לא הות נהירא עובדא דעבדת. מה עביד קב"ה, מחץ רישיה דדכורא לעילא ואתכפיא בגין דהא תהומא לתתא לא הוה נהיר. מ"יט לא הוה נהיר, בגין דהאי תנין הגדול הוה נשיב על תהומא ואחשיך ליה ולא מרפרפא לתתא, ורוחא אחרא דלעילא נשיב ובטש בההוא רוחא ושכיך ליה הה"ד ורוח אלהים מרחפת על פני המים, והיינו דתנינן דקב"ה בטש רוחא ברוחא וברא עלמא.

ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור, נהיר נהירו דלעילא ובטש [לה ע"א] על גבי רוחא דנשיב ואסתלק מעל תהומא ולא חפא ליה. כיון דתהומא אתנהיר ואיהו אסתלק כדין הוה נהירו דאנהר על רישיה ומיא הוו נפקי מגו אפותיה ורוחא נשיב לעילא ונהיר מנהירו דא עד דהוה נחית נהוריה מנצנצא לשבעין ותרין נהורין דשמשא. כיון דאינון נהורין אתרשימו בגו שמשא לתתא הוו חייביא דעלמא ידעין בהו והוו פלחין שמשא. כיון דאסתכל קב"ה באינון חייביא סליק נהוריה וגניז ליה. אמאי גניז ליה, בגין דההוא תנין הוה סליק ונחית ובטש באינון

יאורין עד דגניזו ליה ולא אתגליא, זרע זרועא לחד צדיק דאיהו גננא דגנתא, זרע זרע דזרע בגנתא בגניזו בטמירא האי אור איהו.

[p. 155] כד האי תנין הגדול חמי דצמח בגנתא זרועא דאור דא כדין אתער לסטר אחרא

לההוא נהר דאקרי גיחון, ואתפלגו מימיו דהאי גיחון. חד שבילא דיליה איהו אזיל גו ההוא זרועא דאצמח גו ההוא גנתא ואנהיר ביה ברבו דזרועא דא ואקרי גיחון, ומגו ההוא רבו דזרועא דא אסתלק לרבו דשלמא מלכא כד אסתלק למלכו דכתיב (מ"א א': 33-34) והורדתם אותו אל גיחון, וכתיב ומשח אותו שם, ולא באתר אחרא בגין דהוה ידע דוד מלכא דא. ומימיו אחרנין אסתלקו למלכו אחרא ודא איהו מלכו דאיהו תקיפא.

והאי תנין הגדול אתער ליה ואסתלקו סנפירווי דהאי תנין בההוא נהר לאתתקפא ביה,

וכל אינון שאר יאורין כלהו סלקי ונחתי בתקפא דהאי תנין הגדול ותב ועאל לההוא יאורא שכיכא ואשתכך ביה.

וכדין כד ההוא אור אתגניזו לנטלא ליה ההוא גננא דקאמרן כדין נפק חשך קדמאה

ופשט על רישיה [p. 156] בההוא נוקבא דאתמחא ביה ואתפרש חד חוטא בין ההוא נהירו דאור

דא דאתגניזו ובין האי חשוכא דחשך כדכתיב (בראשית א': 4) ויבדל אלהים בין האור ובין

החשך.

האי תנין תב בההוא פרישו דהאי חוטא דאפרש ואפריש לאינון יאורין גו חשוכא

ואתפרשו נונין לזנייהו אלין מאלין בההוא פרישו. וכד אתפרישו מיין עלאין קדישין כל אלין

יאורין אתפרשו ועאלו לגו ההוא יאורא שכיכא דאתבריר מכלהו ונפקי ועאלי ביה תלת זמנין

ביומא.

וכל אינון נונין דמגדלן גו אינון נהרין פרישו אלין מאלין ואקרון לילות, ואלין אינון

ראשין לכל אינון נונין דנפקי לבר ואלין שלטין על כלהו ואלין אקרון בכורי מצרים ומהכא

אתבדרו לבר בכורין, וכלהו אתזנן משקיו דאינון נהרין והאי התנין הגדול שלטא על כלהו.

וכלא בפרישו דמיין עלאין דכתיב ויהי מבדיל בין מים למים, ואתרשימו מיין קדישין ואתפרשו

לעילא ומיין תתאין אתפרשו לתתא כלהו אלין מאלין קדישין ודלא קדישין, ועל דא אקרון

מלאכין עלאין פרישו בגין דאתפרשו אלין מאלין לזנייהו.

ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע. רזא כד האי תנין הגדול נשיב רוחא

בההוא נוקבא [p. 157] ומתרפרא לגבי עילא כל אלין עשבין מהפך לון ליבישו עד דרוחא

אחרא נשיב בההוא רוחא ושכיך לה לתתא ועשבין צמחין כמלקדמין ושלטין ומשבחן ואודן

קמי קב"ה.

מסטר שמאלא לגו יאורא שכיכא נפקין בעירין לזנייהו ואזלין למקרבי לגבי אינון עשבין ולא יכלין ותייבין לאתרייהו. כל אינון יאורין אזלין ושאטין עם ההוא תנינא דשליט בהו וסחרין לאינון עשבין ולא יכלין בר לזמנין דרוחא עלאה לא נשיב ואיהו מרפרפא רוחא בההוא נוקבא לעילא כמה דאוקימנא. כדין שליט רוחא על אינון עשבין ויאורא שכיכא תב לאתריה וסלקא ונחתא, ובגין דמימוי שכיכין אזל בשכיכו, והאי תנין הגדול סלקא לגבי אינון יאורין ועשבין כלהו מגדלן לסחרניה ההוא יאורא שכיכא ואלנין מגדלין בכל עיבר. כדין סליק ההוא תנינא ואתרבי בינייהו ותב לכל אינון יאורין.

ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים, דא איהו נחש בריח. אמאי בריח, בגין דסגיר לתרין סטרין ולא נפיק לעלמין אלא חד זמנא ליובלא. ובספרי קדמאי דא נחש עקלתון דאיהו בעקימו תדיר ואייתי לווטין על עלמא. וכד האי קס תבר תוקפא [לה ע"ב] דההוא תנינא ולא יכיל למיקם עד דאביד גשמיה בגין דקב"ה כפיף ליה גו ימא כד עאל לגביה ואיהו דרך על תקפיה דימא ותקפיה דימא דא איהו תנינא כד"א (איוב ט': 8) ודורך על במתי ים. וכד האי נחש קס כדין מה כתיב, (ישעיה כ"ז: 1) והרג את התנין אשר בים, דא איהו התנין הגדול, ועל דא כתיב (יחזקאל כ"ט: 3) הנני עליך. ודא נחש איהו מארת, בלווטין דכלא [p. 158] בגין דאיהו תקיפא עליה בתקפיה דההוא נהר רברבא דאקרי חדקל והא אוקימנא.

ההוא נחש איהו ביבשתא. כד נפקין דא בדא דא ביבשתא אתתקף תדיר בגין דכל אורחוי ותקפוי ביבשתא איהו ואכיל עפרא וארעא תדיר כד"א (בראשית ג': 14) ועפר תאכל כל ימי חיך. דא גדיל בעפרא ודא גדיל במיא, נחש דאתגדל במיא לאו תקיפא בתוקפיה דהא דאתגדל ביבשתא ועל דא כתיב (שם א': 14) מארת חסר דדא אזדמן לגבי ההוא [p. 159] דמיא ואע"ג דאזדמן לגביה לא אגח לגביה אלא קב"ה בלחודוי דקטיל ליה גו ימא כמה דאוקימנא בגין גסות הרוח דביה כד"א (יחזקאל כ"ט: 3) אשר אמר לי יארי ואני עשיתיני.

ועבר יי' לנגוף את מצרים. תנא א"ר יוסי האי קרא קשיא, וכי וראה את הדם ואח"כ ופסח, דמשמע דהא סימנא הוא דעביד. ואי תימא בגין דמא דאיהו מצוה אמאי לבר ואמאי לתלת דוכתי דפתחא והא כתיב (דניאל ב': 22) והוא גלי עמיקתא. מ"ט דאתגליא דמא על המשקוף ועל שתי המזוזות. אלא תנא כתיב (דברים ל"ב: 19) וירא יי' וינאץ, וכתיב (בראשית ו': 5) וירא יי' כי רבה רעת האדם בארץ, ותנינן לא אתחזי אשגחותא דלעילא אלא כד אתחזי לתתא עובדא דאתעביד מניה, ועד דאתעביד עובדא מניה לא משגיחין לאבאשא בר הרהורא דע"ז דכתיב (דברים י"א: 17) השמרו לכם פן יפתה לבבכם. ומדאתעביד עובדא אשגחותא דלעילא אתער ובגין כך כלא בין טב בין ביש כלא בעובדא תליא מלתא.

[p. 160] א"ר יוסי כל שוקי מצרים מליין טעוון הוּו ועוד דבכל ביתא וביתא הוּו שכיחי זינין דמתקטרין בחרשייהו באינן כתרין תתאין דלתתא ומתערין רוח מסאבא בגווייהו. ורזא דמלה כתיב ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות. אגודת אזוב למה, בגין לבערא רוח מסאבא ולאחזאה בפתחייהו בהני תלת דוכתי מהימנותא שלימתא, חד הכא וחד הכא וחד בגווייהו, ובגיני כך ופסח יי' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף, משום דחמי שמא קדישא רשים על פתחא.

א"ר יהודה אי הכי אמאי דמא דהא תנינן חוור וסומק וחד דכליל ביני גווני.

[p. 161] א"ל תרי דמי הוּו, חד דמילה וחד דפסחא. דמילה רחמי, דפסחא דינא.

א"ר יהודה לאו הכי אלא כמה דאוליפנא דחזר ההוא דמא קב"ה לרחמי כאילו הוּו חוור בגו גוויי הה"ד (יחזקאל ט"ז: 6) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך, ואע"ג דהוּו סומקא אתחזר לרחמי דכתיב בדמיך חיי, ובגין כך רשים פתחא בתלת סטרין, חד הכא וחד הכא וחד בגוייהו.

תאני ר' חזקיה תרין דמי אתחזו לקבל תרי כתרי דאתערו לעילא בההיא שעתא.

א"ר יוסי חד כתרא דכלילא בתרין סטרין טמירין [לו ע"א] ברחמי ודינא.

אמר רבי אבא בכמה אתרי חס קב"ה על בנוי. עביד בר נש ביתא קב"ה אמר ליה כתוב שמי ושוי לפתחא ואת שרי לגו ביתך ואנא אתיב לבר בפתחך לנטרא לך. הכא אמר רשים על פתחא [p. 162] רזא דמהימנותא דיילי ואת שרי לגו ביתך ואנא אסתמר לך לבר דכתיב ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר, וכתבי וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח יי' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף.

תו אמר רבי אבא כגוונא דשמא קדישא עבדו בההוא שעתא. מה שמא קדישא אתחזר בההוא שעתא דינא אוף הכא אחזיאנו בהאי שעתא דינא דכתיב וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות, רשימא דא כלהו סומקא לאתחזאה דהא אתחזר לדינא למעבד נוקמין. ורזא דמלה כגוונא דהוי לעילא בההוא שעתא כך בעי לאתחזאה לתתא, אי רחמי רחמי ואי דינא דינא הה"ד וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף.

ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. מאי טעמא, משום דתנינן אמר רבי יצחק אמר רבי ירמיה לא ליבעי ליה לאיניש למיזל לשוקא ולאשתכחא בשוקא בזמנא דדינא תליא באתרא, דכיון דרשותא אתייהיב לחבלא מאן דפגע ביה אתזק, והכא משום דדינא אשתכח לא בעי לנפקא לבר.

[p. 163] תניא אמר רבי יוסי בההוא ממש דאשתכח דינא למצראי בההוא ממש אשתכח רחמי לישראל הה"ד וראיתי את הדם ופסחתי עליכם. וכן תנא בכל אינון כתרין קדישין דלעילא במה דאשתכח דינא אשתכח רחמי וכלא בשעתא חדא.

תאני רבי חזקיה כתיב (שם י"ט: 22) ונגף יי את מצרים נגוף ורפא, נגוף למצרים ורפא לישראל. מאי ורפא, ממה שנימולו צריכין רפואה. ותנא באותה שעה שנגפו מצראי באותה שעה נתרפאו ישראל דתניא אמר רבי יוסי אמר רבי חזקיה מ"ד ופסח יי על הפתח. מאי על הפתח, ופסח יי עליכם מבעי ליה. אבל על הפתח, פתח ממש ופתח הגוף, ואי זו פתח הגוף, הוי אומר זו המילה.

רבי שמעון אמר בשעתא דאתפליג כתרא קדישא אתערב בה דכורא. ומאן דכורא, חסד עלאה דמשמע דדא בלא דא לא סלקא ובגין דא דא מחי ודא מסי וכלא בשעתא חדא.

וכתיב ופסח יי על הפתח, על הפתח הידוע. מאי הפתח, משום דאיהו פתחא ומשיכא דרוחא וגופא. ות"ח עד לא אתגזר אדם הוא אטום וסתום מכל סטרוי, מדאתגזר אתפתח מכלא ולא הוי אטים וסתים כקדמיתא והיינו רזא דתנינן (בראשית י"ח: 1) והוא יושב פתח האהל, משום דאתגלייא האי יו"ד.

[p. 164] מאי קא מיירי. אלא אמר רבי יצחק דהא אשרי בגלויא דא חסד בצדק ודא הוא פתחא דמשכנא עלאה קדישא משמע דכתיב האהל, האהל הידוע.

אמר רבי אלעזר כד אתגלייא האי יו"ד אתבשר ואתברך בפתח האהל דהאי צדק לאתבסמא בחסד הה"ד כחום היום, דהוא שעתא דשלטא חסד חולקא דאברהם. ומ"ל דהאי פתח האהל אתבשם לקבליה דאברהם, דכתיב (שם כ"ד: 1) ויי ברך את אברהם בכל, דאתבשם בחסד מדאתגלייא יו"ד.

אמר רבי אבא והוא יושב פתח האהל, כמה דכתיב ויי ברך את אברהם בכל, דדא הוא פתח קדישא כתרא עשיראה.

[p. 165] כחום היום, כמה דאתיהיבת ליה כתרא דחסד הה"ד כחום היום, כמה דיתיב בהאי כך יתיב בהאי דהא לא סליק האי בלא האי.

ד"א [לו ע"ב] ועבר יי לנגוף את מצרים. מאי ועבר, דעבר על שורי דדינא דכתרין דהו מתקטרי בכתרין אחרנין דלעילא שרא להו מקיומיהון, ועבר על אורחוי בגין למעבד בהו דינא ולנקמא להו לישראל. וכדין הוא כל ועבר ועברתי ויעבר על דקב"ה עבר על כל אורחוי או לדינא או לרחמי. הכא ועבר בגין למעבד דינא, התם ויעבר בגין לרחמא.

ויהי בחצי הלילה. ר' חייא ור' יוסי הוו אזלי מאושא ללוד והוה רבי חייא רכיב בחמרא.
א"ר יוסי ניתיב הכא ונצלי דהא מטא זמנא דצלותא דמנחה ותנינן לעולם יהא אדם זהיר
בתפלת [p. 166] המנחה. אמאי זהיר, משום דהיא שעתא דתליא דינא ובעי ב"נ לכוונא דעתוי.
נחת ר' חייא וצלן.

עד דהוו אזלי נטא שמשא למיעל. א"ר חייא לר' יוסי אמאי את שתיק.
א"ר יוסי מסתכל הוינא בדעתאי דלית עלמא מתקיימא אלא על רישיהון דעמא. אי
רישי עמא זכאן טב לעמא טב לעלמא, ואי לא זכאן ווי לעמא ווי לעלמא.
א"ר חייא ודאי כך הוא. מנלן, דכתיב (דה"ב י"ח: 16) ראיתי את כל ישראל נפוצים על
ההרים כצאן אשר אין להם רועה ויאמר יי לא אדונים לאלה ישונו בשלום. ישונו,
ישבו מבעי ליה. לביתו, בביתו מבעי ליה, דהא באתריהו קיימי. אלא הכי תנינן אי רישא דעמא
לא זכי עמא מתפסן בחוביה. מנלן, דכתיב (ש"ב כ"ד: 17) ויאמר דוד אנכי חטאתי ואלה הצאן
מה עשו, דוד חב וישראל סבלו. ואי רישא מתפס בחוביה עמא [p. 167] משתזבן דהא דינא לא
שריא עליהו דהכי כתיב ויאמר יי לא אדונים לאלה כלומר אם אלו לא הוו רישין לעמא מהאי
ארחא ישונו איש לביתו בשלום, כלהו משתזבן אי רישיהון מתפסן. ואפילו יהושפט אתגזר
עליה לאתענש משום דאתחבר באחאב אי לאו ההוא צוחה דכתיב (דה"ב י"ח: 31) ויזעק
יהושפט.

עד דהוו אזלי רמש ליליא. אמרו מה נעביד, אי ניזיל חשך ליליא, אי ניתיב דחלא הוא.
סטו מאורחא יתבו תחות אילנא חד ויתבו והוו אמרי מלי אורייתא ולא אדמכו.
בפלגותא דליליא חמו חד אילתא דאעבר קמייהו והוה צווח ורמי קלין. קמו ר' חייא ור'
יוסי ואזדעזעו, שמעו חד קלא דמכרזא ואמר דמתערין קומו, דניימין אתערן, עלמין אזדמנו
לקדמת מריכון דהאנפק קלא דכאיב אילתא דעילא ותתא דכתיב (תהלים כ"ט: 9) קול יי יחולל
אילות ויחשוף יערות. הא מריכון נפיק לגייע לאשתעשעא עם צדיקיא.

[p. 168] יתבו ר' חייא ור' יוסי. א"ר חייא השתא הוא פלגות ליליא ממש. זכאה חולקנא
דזכינא למשמע דא. ות"ח רזא דמלה בשעתא דקב"ה אתחזי על כל גנתא, כל גנתא אתכנש ולא
מתפרש מעדן, והאי עדן מבועי נפקין לכמה אורחין ושבילין וכל גנתא אתקרי צרורא דחיי
דתמן מתעדנין צדיקיא לעלמא דאתי, ובהאי שעתא קב"ה אתגלי עלייהו.
אמר רבי יוסי בכמה זמנין שאילנא דכתיב ויהי בחצי הלילה ויי הכה כל בכור בארץ
מצרים, אמאי לא הוה ביממא דאתגלי פרסומי ניסא, ואמאי מיתו כל אינון חלשי דבתר רחייא
ואינון טלייא בני עאנא ולא מיתו פרדשקי וגוברי מגיחי קרבא כמה דהוה בסנחריב דכתיב

(מלכים ב' י"ט: 35) ויצא מלאך יי' ויך במחנה אשור וגו', ותנינן כלהו מלכין בני מלכין רופינוס ופרדשקי. התם [לז' ע"א] אתחזי גבורתא דחד שליחא דיליה מהאי דהוה יאות למהוי יתיר. [p. 169] אמר ליה יאות שאלת ואנא לא שמענא מידי בהאי ולא אימא, אבל הא זכינא לכל האי וארחא אתתקן קמן ואנא שמענא דר' שמעון בן יוחאי מדכי שוקי טבריא, ניזיל גביה. יתבו עד דנהר יממא, כד סליק נהורא קמו ואזלו. כד מטון גביה אשכחיה דהוה יתיב וספרא דאגדתא בידיה.

פתח ואמר (ישעיה מ': 17) כל הגוים כאין נגדו לאפס ותהו נחשבו לו. כיון דאמר כל הגוים כאין נגדו למה כתיב לאפס ותהו נחשבו לו. אלא למדנו דדעתיהו דכל עמין דעלמא, דמהימנותא דלהון הוא כאין דלא אדבקו עלאין ותתאין ושוין לקבליה מהימנותא דשטותא, אבל לאפס ותהו נחשבו לו, כהאי עלעולא דסחרא ברוחא ומתגלגלא בריקניא הה"ד (דניאל ד': 32) וכל דיירי ארעא כלא חשיבין.

[p. 170] עוד פתח ואמר את השמים ואת הארץ. את, זו ימינו של קב"ה, ואת, זו שמאלו. מלמד שנטה קב"ה ימינו וברא את השמים ונטה שמאלו וברא את הארץ הה"ד (ישעיה מ"ח: 13) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו. מהו יעמדו יחדו, ס"ד השמים והארץ, לאו הכי, אלא הימין והשמאל דאינון את ואת. והיאך יעמדו יחדו, בזאת ההיא דשלטא בפלגות ליליא דכלילא את ואת בזאת. ותנן כתיב (קהלת ג': 11) את הכל עשה יפה בעתו. את, הא דאמרן. הכל, כד"א (בראשית כ"ד: 1) ויי' ברכ את אברהם בכל, ותאנא ההיא כתרא דאתקרי זאת דכלילא מאת ואת, ושלטא בפלגות ליליא בתרין סטרוי ברחמי ודינא, רחמי לישראל ודינא לשאר עמין.

[p. 171] פתח ר' חייא ואמר ניחא קמיה דמר דנימא מלה חד על מה דאתינא. כתיב ויהי בחצי הלילה ויי' הכה כל בכור בארץ מצרים, ומהאי דאמר מר אשתמע דהאי בהווא מלה אתא, ואנן אורחא אתתקנא קמן למיתי למשאל קמד. פתח ואמר (תהלים קי"ג: 5) מי כיי' אלהינו המגביהי לשת. מי כיי' אלהינו, דסליק ואתערט לאתישבא בכתרא לנזרא לנזרא מנהירו לנהירו מבוצינא לבוצינא לאשגחא בעלאין דנחית בכתרוי מכתרא לכתרא מנזרא לנזרא מנהירו לנהירו מבוצינא לבוצינא לאשגחא בעלאין ותתאין הה"ד (שם י"ד: 2) יי' משמים השקיף על בני אדם לראות וגו'.

ת"ח כתיב ויהי בחצי הלילה ויי' הכה כל בכור וגו'. ויהי בחצי הלילה, בחצות הלילה מבעי ליה, או כחצות כגוונא דאמר משה. ואי כמה דאמרן חבירנא דלא יימרון אצטגניני פרעה משה בדאי הוא, הא קושיא באתרה בג' גווני דאפי' ישראל יימרון. [p. 172] חד דאי הכי הוה ליה למימר ויאמר משה כחצות הלילה, אמאי קאמר כה אמר יי', כמה דלא יתכוון שעתיה דהא

לא יתפסון במשה אלא בפטרונוא בגין דאמר כה אמר יי'. תרי דהא משה אמרעד בכור השפחה אשר אחר הרחמים, ולא הוה הכי אלאעד בכור השבי אשר בבית הכור. עכ"פ אפילו ישראל נמי יימרון הכי דהא לא אתבררון מלי. תלת דאיהו אמר משמא דפטרונוא כחצות, וכתביב ויהי בחצי הלילה.

ועוד שאלתא דילכון יתיר על מטולא דלא יכיל בעירא למסבל. אלא כלא רזא עלאה הוא בין מחצדי חקלא וכלא אתכשר בנביאה מהימנא.

זכאה חולקיה דמשה דעליה כתיב (שם מ"ה: 3,8) יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך על כן משחך אלהים אלהיך שמן [לז ע"ב] ששון מחבריד.

[p. 173] יפיפית מבני אדם, משת וחנוך. הוצק חן בשפתותיך, מנח ובניו. על כן משחך

אלהים אלהיך, מאברהם ויצחק. שמן ששון מיעקב. מחבריד, משאר נביאי.

וכי גבר דסליק בדרגין עלאין דלא סליק ב"נ אחרא לא ידע מה דאמר. אלא הכי תנינן

האי כתרא דאתקרי זאת אתקרי אשה כד"א (בראשית ב' 23) לזאת יקרא אשה. אמאי, משום

כי מאיש לקחה זאת. מאן הוא איש, ההוא דאתקרי זה, ודא הוא איש דכר כד"א (שמות

ל"ב: 1) כי זה משה האיש, האיש הזה, ואתקרי איש זה זה איש, האת אתנסיבת מזה דכר.

ובגין דא איהי תמר דכר ונוקבא דלא סליק דא בלא דא. תמר כד"א (שיר ג' 6) תמרות

עשן. [p. 174] מה עשן סליק חוור ואוכס, אוף הכא כלא כליל בפלגות ליליא למעבד נימוסוי

בחד שעתא, חוור לישראל ואוכס לשאר עמין. ועד דהאי ליליא לא אתפלג לא עביד נימוסוי.

מ"ל, מאברהם דכתיב (בראשית י"ד: 15) ויחלק עליהם לילה, דאתפלג למעבד נימוסוי. אוף

הכא אמר משה כחצות. מהו כחצות, כד"א (מ"א י"ח: 36) כעלות המנחה, (איוב ה' 26) כעלות

גדיש, אוף הכא כחצות, כמפלג דמשה ידע דלא עביד נימוסוי עד דיתפלג. והכי הוה דלא עבד

ליליא נימוסוי עד דאתפלג בפלגות בתראה הה"ד ויהי בחצי הלילה. מאי בחצי, בפלגות בתראה

בזמנא דאיהי שלטא ואשתכח האי למעבד נמוסין תדירא וכל נימוסא דאתעביד בליליא

בפלגותא בתראה אתעביד.

[p. 175] וי"י הכה כל בכור, בשעתא דקב"ה אתער בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקיא

וכרוזא נפיק וקרי (שיר ד' 16) עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל

פרי מגדיו. מאי ויאכל פרי מגדיו, אליו קרבנין דאתקריבו קמיה מנשמתהון דצדיקיא. האי

בפלגות ליליא, בשעתא אחרא שאר קרבנין ממש.

וי"י, הוא ובית דינו. וי"י, הוא ונימוסוי.

הכה כל בכור. משה לא אמר אלא ומת, מהו הכה, דאתער כה כמה דאגזים משה דכתיב

והנה לא שמעת עד כה.

[p. 176] ותאנא פרעה חכים הוה מכל חרשוי ואסתכל בהאי דיעביד ליה דינא וזמין לחרבא ארעיה כמה דאמר משה בזאת תדע כי אני יי'. ואיהו מה כתיב, ויפן פרעה, דאפני לביה מהרהורא דא כד"א ויפן פרעה ויבוא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת, גם לרבות האי דזמינא לחרבא ארעיה ולא שוי לביה לקבליה דזאת.

כל בכור, דאפיי דרגין עלאין ותתאין אתברו משלשוליהון כל אינון דשלטין בחכמתא דלהון דכתיב בארץ מצרים. וכלהו דרגין עלאין ותתאין דאתברו משולשליהון כלהו בפסוקא אתחזון דכתיב מבכור פרעה היושב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחים וכל בכור בהמה, הא כלהו אתחזון בפסוקא.

סתמא דמלה מבכור פרעה היושב על כסאו, כתרא תתאה דקוזמיטא דמלכותא דלעילא. [p. 177] עד בכור השפחה, כתרא שמאלא תתאה מינה דקוזמיטא מבתר ארבע רחין ארבע משיריין משום דכתיב אחר הרחים ולא מן הרחים.

וכל בכור בהמה, תתאין מתתאי נוקבא מנוקבתא דאשתכחו באתני בבעירי ברברבי בזוטרי ומקבלין מנהון גוברין ונוקבאין.

עד בכור השבי אשר בבית הבור, אינון דנפקין משפחה דבהון עבדי לאסירי דישתעבדון בהון לעלמין ולא יפקון לחירו. וברוחצנותא דאלין דרגין סריבו מצראי דבהון עבדו קשרא לישראל דלא יפקון מן עבדותהון לעלמין. ובהאי אתחזי גבורתא ושלטנותא דקבי"ה ודוכרנא דא לא אשתצי מישראל לדרין [לח ע"א] בתראין. ואי לא הוה חילא וגבורתא דקבי"ה כל מלכי עלמין וכל חרשי עלמין וחכימי עלמין לא יפקון לישראל מן עבדותא דשרא קשרין דלהון ותבר כל אינון כתריין לאפקא לון. על דא כתיב (ירמיה י': 7) מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך.

[p. 178] בכה ר' שמעון, ארים קליה ואתגנח, אמר קנטורא דקיטפא, חשבתון דשבח קבי"ה כמה זמנין (דברים ה': 6) אשר הוצאתיך מארץ מצרים, (שם ט"ז"א) הוציאך יי' אלהיך ממצרים, (שם ה': 15) ויוציאך יי' אלהיך משם, (שמות י"ב: 17) הוצאתי את צבאותיכם, (שם י"ג: 3) זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים, (דברים ד': 37) ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים, (שמות י"ג: 3) הוציא יי' אתכם מזה.

אלא תאנא יי' כתריין אינון לתתא כגוונא דלעילא וכלהו סתימין בתלת אלין דאמרן, ותלת קשרין קשירו בהו על ג' דרגין דבהו בישראל דלא יפקון משעבודהון לעלמין.

זכאין אתון אברהם יצחק ויעקב דבזכותיהון שריאו קשרין וקבי"ה דכר תלת קשרי מהימנותא דלכון הה"ד (שם ב': 24) ויזכר אלהים את בריתו את אברהם, הא קשרא חד

דאברהם, את יצחק, הא קשרא תניינא דיצחק, ואת יעקב, הא קשרא תליתאה שלימתא דיעקב.

תנא כל זמנין וחגיין ושבת כלהו דוכרנא להאי ועל האי אתקיימו כלהו דאלמלא האי לא הוה נטורא דזמנין וחגיין ושבת, ובגיני כך לא אשתצי דוכרנא דמצרים מכל זמנין וחגיין ושבת. ות"ח דנא הוא יסודא ושרשא דאורייתא ופקודוי וכל המנותא שלימתא דישראל.

[p. 179] ועוד אמאי לא הוה ביממא דשאלתו. תנינן כתיב היום אתם יוצאים, וכתיב

הוציאך יי' אלהיך ממצרים לילה. אלא תאנא עקרא דפורקנא דישראל לא הוה אלא לילה,

דלילה שרא קטרין ועבד נוקמין ויומא אפיק לון בריש גלי הה"ד (במדבר ל"ג: 3) יצאו בני

ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים, וכתיב ומצרים מקברים את אשר הכה יי' וגו', דא הוא

פרסומי ניסא.

אתו ר' חייא ור' יוסי אשתטחו קמיה ונשקו ידוי. בכו אמרו גליפין עלאין ותתאין זקפן

רישא בגינד. עבד קב"ה ירושלים לתתא כגוונא דלעילא, עבד ר' שמעון בן יוחאי שורי קרתא

ותרעוי. מאן דעייל לא עייל עד דיתפתחון תרעי. מאן דסליק לא סליק עד דיתקנון דרגין דשורי.

וכתיב [p. 180] (שמות ל"ד: 23) יראה כל זכורך את פני האדון יי', דא הוא ר' שמעון בן יוחאי

דמאן דאיהו דוכרא מדוכרניא בעי לאתחזאה קמיה.

אמר לון עד לא סיימנא מלה דשאלתא דילכון, דהא תנינן ויי' הכה כל בכור, כל בכור

סתם כדקאמרן וכלא הוה, ואינון דמיתו אינון קטורי קטרין דהוו משתמשי בחרשייהו באינון

כתרין, מנהון משתמשי בעלאי ומנהון משתמשי בתתאי ואע"ג דכלהו תתאי אינון. וכל ארעא

דמצרים מליא חרשין הוה, וכתיב כי אין בית אשר אין שם מת. ואתעביד דינא בכלא בשעתא

דאתכנשו כלהו בבתיהון ולא הוו מתפזרי במדברא ובחקלא אלא כלהו אשתכחו בבתיהון, ועבד

לילה דינוי בכלא בההיא שעתא.

ותנא נהיר לילה כיומא תקיפא דתמוז וחמאן כל עמא דינוי דקב"ה הה"ד (תהלים

קל"ט: 12) לילה כיום יאיר כחשכה כאורה. [p. 181] ובשעתא דנפקו אשתכחו כלהו מתים

בשוקי לעיניהון דכלא דבעיין לאקברא לון, ודא אתקשי להו מכלא, חמו לישראל נפקין [לח

ע"ב] לעיניהון בחד גיסא וחמו למיתיהון בהאי גיסא, ובכלא הוה פרסומי ניסא דלא הוה כהאי

מיומא דאתברי עלמא.

ות"ח כתיב ליל שמורים הוא ליי' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה ליי' שמורים.

האי פסוקא קשיא, כיון דאמר ליל מהו שמורים ולא שמור, שמור אשתמע מלה. וכתיב הוא

הלילה הזה, ליל קאמר בקדמיתא והשתא לילה. אלא הכי תנינן כתיב (דברים כ"ב: 23) כי יהיה

נערה בתולה, נער כתיב. מ"ט, משום דכל זמן דלא קבילת דכר עלה אתקרי נער, מדקבילת דכר

עלה אתקרי נערה. אוף הכא ליל דעד לא קבילת דכר אע"ג דכתיב שמורים אלא דכר הוה זמין לאתחבר עמה. ובשעתא דאתחבר עמה דכר כתיב הוא הלילה הזה ליי שמורים, שמורים דכר ונוקבא, ובגיני כך כתיב הלילה הזה.

ובאתר דאשתכחו דכר ונוקבא לית שבחא אלא דדכורא, והכי שבחו ישראל בתושבחתיהו לדכורא ולא לנוקבא הה"ד (שמות ט"ו: 2) זה אלי ואנהו, דלית שבחא באתר דדכר ונוקבא אשתכחו אלא מדכורא. ולדא מחכאן ישראל [p. 182] דכתיב (ישעיה כ"ה: 25) זה יי קווינו לו נגילה ונשמחה בישועתנו, משום דהכי זמין למעבד להו דכתיב (מיכה ז': 15) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

ורזא דא הכי הוא, כגוונא דהכא ליל ולילה כך זמין למעבד דכתיב (ישעיה כ"א: 12) שומר מה מלילה שומר מה מליל. מה להלן שמירה וליל, אוף הכא שמירה וליל. מה להלן שמירה ולילה, אוף הכא שמירה ולילה. ולילה אתקרי על גב דכורא הה"ד (שם: 12) אתא בקר וגם לילה. בקר כד"א (בראשית י"ט: 27) וישכם אברהם בבקר, דהיא מדתו ממש, וכתיב (תהלים ה': 4) יי בקר תשמע קולי, בקר ממש.

יתבו ר' חייא ור' יוסי ואוליף להו רזא דתורת כהנים והוו מהדרי בכל יומא ויתבי קמיה. חד יומא נפק לבר ר' שמעון, אזלו בהדיה, מטו לחד חקלא יתבו. [p. 183] פתח ר' שמעון ואמר ת"ח כתיב (קהלת ז': 15) את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו. שלמה דהוה חכמתיה יתירא על כלא מאי קאמר בהאי קרא. אלא שלמה רמז דחכמתא קא רמז, דחזינן אורחוי דקב"ה דלא הכי דהא כתיב (ירמיה י"ז: 10) ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. אלא תרי ענייני אינון דקא רמז הכא דתנינן כד דינוי דקב"ה בעאן לאשגחא בעלמא ולעינא ביה דכתיב (זכריה ד': 10) עיני יי המה משוטטות בכל הארץ, ואשכחן חייבין בדרא ההוא צדיקא דאשתכח בדרא אתפס בחובייהו, וחייביא מאריך קב"ה רוגזיה עמהון עד דיתובון, ואי לאו לא ישתכח מאן דיתבע רחמי עליהון הה"ד יש צדיק אובד בצדקו, משום דהוא זכאה אסתלק מעלמא.

בגיני כך תנינן לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דרים בתוכה. מאי טעמא, משום דווי לההוא דמדוריה בין חייביא דהוא אתפס בחובייהו, ואי דיוריה בין זכאין אוטיבין ליה בגיניהון. דהא רב חסדא הוה דיוריה בקדמיתא ביני קפוטקאי והוה דחיקא ליה שעתא ומרעין רדפין אבתרוי, נטל ושוי מדוריה בין [p. 184] מארי תריסין דצפורי וסליק וזכה לכמה טבאן לכמה עותרא לכמה אורייתא, ואמר כל האי זכינא על דעאלית בין אינון דמאריהון אשגח לאוטבא להו.

ד"א את הכל ראיתי בימי הבלי. וכי שלמה דדרגין דחכמתא הוו ביה על כל דרא
 ואשתדלותיה באורייתא למעבד טיבו וקשוט דכתיב (דברי הימים א' כ"ט: 23) וישב שלמה על
 כסא י"י למלך, אמר בימי הבלי, וכתיב (קהלת א' 2) הבל הבלים אמר קהלת.
 ותאנא ז' שמות נקראו לו, שלמה ידידיה אגור בן יקא איתאל למואל קהלת. קהלת כנגד
 כלם, וכלם נקראו [לט ע"א] כעין של מעלה. קהלת, כנופיא קדישא דבי עשרה, בגין כך קהל
 אין פחות מעשרה וקהל אפילו מאה. קהלת כלל דכלא כמד"א (דברים ל"ג: 4) קהלת יעקב.
 [p. 185] ותאנא שמותיו על חכמה אתקרון, ובגין כך ג' ספרין עבד, שיר השירים, קהלת,
 משלי, וכלהו משלי חכמתא, שיר השירים לקבליה דחסד, קהלת לקבליה דדינא, משלי לקבליה
 דרחמי, בגין לאשלמא חכמתא. והוא עבד כל מה דעבד בגין לאחזאה חכמתא ולקבליה דרזא
 עלאה, והוא אמר בימי הבלי, הבל הבלים.
 אלא רזא דהבל יקירא הוא, והוא הבל דנפיק מפומא, ורזא דהבל דנפיק מפומא קלא
 אתעביד. ותאנא אין העולם מתקיים אלא בהבל תינוקות שלא חטאו, שלא חטאו ממש. וקלא
 בהבל אתעביד ברוחא ומיא, וכל מה דאתעביד בהבל. ורזא דהאי הבל של תינוקות אתעביד
 קלא ואתפשט בעלמא ואינון נטורי עלמא ונטורי קרתא הה"ד (תהלים קכ"ז: 1) אם י"י לא
 ישמר עיר שוא שקד שומר.
 [p. 186] ות"ח הוא הבל הוא קלא. מה בין האי להאי, הבל הוא קלא וקאים בחילא
 למיפק קלא. קלא ממש קאים בקיומיה דלא לאפקא אחרא. וההוא הבל דהוה אחסנתיה דאבוי
 קראיה הבלי ומניה חזא מה דחזא, ואע"ג דסיועין סגיאין מעילא אחרנין הוו ליה,
 ולאשתמודעא מלה אמר בימי הבלי, דמלה דא מתמן אתא. ורזא דמלה הכל הבל.
 יש צדיק אובד בצדקו, דא הוא רזא דמלה דגלי ופרסם.
 בימי הבלי, כלומר בזמנא דהאי הבל ינקא מן דינא בגין למעבד דינא צדיק אובד בצדקו,
 ובזמנא דהאי הבל ינקא מרחמי רשע מאריך ברעתו. ותרווייהו תליין בהאי הבל, ובגין כך כתיב
 בימי ולא כתיב ביום. וכלא תליא בימי הבל דא, מאן דאערע בדינא בדינא, מאן דאערע ברחמי
 ברחמי.
 [p. 187] ואי תימא יש צדיק אובד, ולא קאמר אבוד. הכי הוא אובד ממש דההוא דינא
 אובד לצדיק מעלמא ומדרא. ויש רשע מאריך, מאריך ממש דההוא דינא כד ינקא מרחמי עביד
 רחמי לההוא רשע ומאריך ליה.
 עד דהוו יתבי חמו קיטורא דהוה סליק לעילא ונחית לתתא. אמר אתעטרותא אתעטר
 בטינתא דארעא מגו לעילא. סליק ההוא חקלא ריחא מכל בוסמין. אמר ניתב, שכינתא בגוון,
 אתקיים בגינת ריח שדה אשר ברכו י"י.

פתח ואמר (בראשית כ"ז: 27) וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח

שדה אשר ברכו יי'. וירח את ריח בגדיו, משמע דאינון לבושין הוו סלקין ריחא טבא דלא אתעדי מנהון. השתא אית לאסתכלא, כתיב ריח בגדיו, וכתיב ריח בני, ולא אמר ריח הבגדים אלא ריח בני. אלא תאנא כיון שנכנס יעקב נכנס עמו גן עדן. ותאנא אותם הבגדים היו של אדם הראשון [p. 188] דכתיב (שם ג': 21) ויעש יי' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, והוציאם מגן עדן.

ואי תימא דכתיב ויתפרו עלה תאנה, דאינון הוו. אי הכי אמאי כתיב ויעש ה' אלהים, וכתיב כתנות עור, הא לאו הווא אלא עלה תאנה. אלא כתרגומו לבושין דיקר, והווא סלקין ריחין מבוסמיא דעדן.

ותניא בשם מלא אתעבידו דכתיב ויעש יי' אלהים, מה דלא אתעבידו ביה שמיא וארעא. ולא, והא כתיב (שם ב': 4) ביום עשות יי' אלהים ארץ ושמים. לא קשיא, אלא כדאתעבידו לא אתעבידו בשם מלא, כדאתקיימו בשם מלא אתקיימו.

[p. 189] ומה דאמרו דאינון לבושין אתו לההוא רשע דעשו דנסיב לון מן נמרוד, הכי אוקימנא וקשיא מלה. אי הכי הא כתיב לאדם ולאשתו, לבושין לאדם ולבושין לחוה, לבושין דחוה מה אתעבידו. ואי הכי [לט ע"ב] במה אתקברו, ס"ד דאינון שבקו וראמו מנהון זהרא עלאה דיהיב לון קב"ה. אלא אינון לבושין דאתלבשו בהו אדם ואתתיה לא אתלבש בהו ב"נ אחרא, דבאינון לבושין דמו כגוונא דלעילא. וס"ד דאינון אתלבשו מגרמיהון בהו. ת"ח כתיב וילבישם, דקב"ה אלביש לון, זכאה חולקהון.

כתיב (תהלים ק"ד: 1) יי' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת, וכתיב (שם צ"ו: 6) הוד והדר לפניו, (שם ק"ד: 2) ענטה אור כשלמה. כיון דאתלבש מאן דאתלבש עבד מה דעבד, מלמד שנתעטף קב"ה באור וברא את השמים.

[p. 190] במאי אוקימנא החמודות אשר אתה בבית. החמודות, בגדי מלכות במשי וזהב ואורחוי דעלמא דגנזי להו בבוסמין וריחין ליקרא דלבושיהון.

ת"ח וירח את ריח בגדיו בתחלה, כד ארגיש אמר ראה ריח בני, דידע דביה הות מלה ובגיניה סליק ריחא.

כריח שדה אשר ברכו יי', וכי מניין ידע יצחק ריח שדה אשר ברכו יי'. תרי מלי אינון וכלא הוה חד, דכתיב (בראשית כ"ד: 63) ויצא יצחק לשוח בשדה. וכי לא היה לו בית או מקום להתפלל. אלא אותו השדה היה אשר קנה אברהם סמוך למערה כדכתיב (שם כ"ה: 10) השדה אשר קנה אברהם, ובשעתא דהוה עאל יצחק בגויה חמא שכינתא עליה וסליק ריחין עלאין

קדישין, ובגיני כך הוה מצלי תמן וקבעיה לצלותא. ואברהם אמאי לא מצלי תמן, משום דקביעותא דאתרא הוה ליה בקדמיתא.

[p. 191] ומלה אחרא ריחא דחמא בהר המוריה. ולמה נקרא מוריה, ע"ש המר הטוב. וכלא הוה, וגן עדן דעאל עמיה וברכיה, ובגין כך לא תלה מלה בלבושין אלא ביעקב ממש דחמא דביה הוה מלה ויאות הוא לאתברכא.

אמר רבי יצחק לא אצטריך אורייתא למכתב אלא מהחדש הזה לכם ראש חדשים. מאי טעמא, משום דשירותא דסיהרא הוה ועל דא אורייתא אצטריך הוה ליה למכתב מהכא דהא בקב"ה אתקשר מלה. ולא קשיא דלא כתיב זאת החדש דהא זה וזאת כחד מתקשראן ובאתר דאית דכר ונוקבא כחדא לית שבחא אלא דדכורא, ועל דא ראשון הוא לכם לחדשי השנה ודאי. [p. 192] אמר רבי יהודה לכם לכם תרי זמני למה. אמר רבי יצחק מנייהו אשתמע יתיר כמה דכתיב (דברים ל"ב: 9) כי חלק יי' עמו, אתקשרותא דא לכם ולא לשאר עמין.

דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית. בעשור, אמאי בעשור. אמר רבי אבא בזמנא דאנהיר יובלא לסיהרא דכתיב ביובלא בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא.

ויקחו להם איש שה לבית אבות. אמאי, בגין דלזמנא דא אצטריך למיגד ליה דהא תנינן במלה דא אתאחדא כתרא תתאה דמתאחדין בה כל שאר כתרין תתאין, ועל דא פריש משה ואמר משכו וקחו לכם צאן, כמה דכתיב צאן ועבד ושפחה. ואמר קב"ה עבידו אתון עובדא לתתא ואנא אתבר תקפיהון לעילא, וכמה דתעבדון בנורא אתון דכתיב כי אם עלי אש, ואנא אוף הכי.

[p. 193] אמאי אתנגיד בעשרה ואתנכיס בארבעה עשר. אמר רבי אבא בדא אתקשרו ישראל ארבע מאה שנין, ואע"ג דארבע מאה שנין לא אשתעבדו בהו כיון דהוה זמין לאתקשרא ביה אתחשיב עליה כאילו אשתעבדו כל תי שנין. בג"כ מעכבין ליה ארבע יומין קטירא ברשותיהו דישאל ובתר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים. אמאי בין הערבים, בשעתא דדינא תליא ובשעתא דאתמסר [מ ע"א] מלה דא ליה על ידא דאברהם דכתיב (בראשית ט"ו: 12) ויהי השמש באה ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו. אימה כתרא חד, חשכה כתרא אחרא, גדולה האי דאיהי רברבא מכלא. ואע"ג דאוקימנא קרא דא על שאר שעבודיהו דישאל וכלא הוה.

[p. 194] כגוונא דא (שמות י"ז: 14) כי מחה אמה, אתון מתתא ואנא מעילא. תנא לא נפקו ישראל ממצרים עד דאתברו כלהו שלטונין דלעילא משלשולהו ונפקו ישראל מרשותהו ועאלו ברשותא קדישא עלאה בקב"ה ואתקטירו ביה הה"ד (ויקרא כ"ה: 55) כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם. מאי טעמא עבדי הם, אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, דאפקית להו מרשותא אחרא ועאלית להו ברשותי.

והיינו רוז דאמר רבי שמעון, מאי דכתיב אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם כי כל אוכל מחמצת, אלא הכי אוקימנא האי שאור והאי מחמצת דרגא חד אינון וכלהו חד רשו אוחרי אינון שלטנין דממנן על שאר עמין וקרין להו יצר הרע רשותא אחרא אל נכר אלהים אחרים. אוף הכא שאור מחמצת חמץ כלא חד. אמר קב"ה כל הני שני קאימתון ברשותא אחרא עבדין לעם אחרא, מכאן ולהלאה דאתון בני חורין, אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם, כל מחמצת לא תאכלו, ולא יראה לך חמץ.

[p. 195] אמר רבי יהודה אי הכי כל ימי שתא נמי, אמאי שבעה יומין דכתיב שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם, שבעת ימים ולא יותר.

א"ל כל זמנא דאתחייב בר נש לאחזאה גרמיה בן חורין הכי אצטריך, כל זמנא דלא אתחייב ביה לא אצטריך. למלכא דעבד לחד בר נש רופינוס, כל אינון יומין דסליק להאי דרגא חדי ולביש לבושי יקר, לבתר לא אצטריך. לשתא אחרא נטיר אינון יומין דסליק ליקירו דא ולביש אינון לבושין וכן בכל שתא ושתא. כהאי גוונא ישראל כתיב שבעת ימים שאור לא ימצא, דאינון יומי חדותא יומין דסליקו ליקירו ונפקו משעבודא אחרא ועאלו ברשותא קדישא, בגין כך נטירין בכל שתא ושתא אינון יומין דסליקו להאי יקר, ועל דא כתיב שבעת ימים מצות תאכלו.

[p. 196] אמר רבי שמעון מצת כתיב כמד"א (יחזקאל א' 1) מראת אלהים. ולמה אתקרי מצת, דינא קדישא, דינא דאתאחדא בשמא קדישא, דינא דלא הוה תקיפא כל ההוא זמנא בגווייהו דישראל דהא קיימא סיהרא בפגימותא. ועל דקיימא סיהרא בפגימותא (דברים ט"ז: 3) לחם עני כתיב. מ"ט קיימא בפגימותא, בגין דלא אתפרע ולא אתגליא האי את קדישא, גזירין הווי ולא אתפרעו. אימתי אתפרעו, בשעתא דכתיב (שמות ט"ו: 25) שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו. ואע"ג דאוקימנא האי קרא במלה אחרא כלא הוה ויאות מלה.

[p. 197] ואי תימא בימי יהושע אתפרעו, הא לאו הני אלא אינון דכתיב (יהושע ה' 5) וכל העם הילודים במדבר בדרך. בתר דאתפרעו אמר קב"ה בקדמיתא אכלתון מצות דקיימא סיהרא בפגימותא ואקרי לחם עני, מכאן ולהלאה האי לחם מאתר אחרא להוי. מאי הוא,

דכתיב (שמות ט"ז: 4) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, לא מן סיהרא כההוא זמנא אלא מן השמים ממש כמה דכתיב (בראשית כ"ז: 28) ויתן לך האלהים מטל השמים.

וישראל קדישין נטרין אינון יומין דעאלו תחות גדפוי דשכינתא ונטרין ההוא נהמא דאתי מסטרהא [p. 198] ועל דא כתיב (שם כ"ג: 15) את חג המצות תשמר, וכתיב ושמרתם את המצות. ומהו ושמרתם את המצות, כד"א (שמות י"ט: 5) ושמרתם את בריתי, וכלא בחד דרגא סלקא ואתאח.

ואי תימא משה איך לא פרע להו. אלא בגין דלא יתעכבון ישראל תמן עד דאתסיאו. ועל דא כתיב (דברים ט"ז: 3) שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני. מ"ט לחם [מ ע"ב] עני, משום כי בחפזון יצאת וגו', וכתיב ולא יכלו להתמהמה.

ת"ח כד עאלו ישראל לארעא עאלו גזירין ואתפרעו. מה כתיב, (דברים ח': 9) לא במסכנות תאכל בה לחם. מאי מסכנות, לחם עני. אמאי אקרי לחם עני, משום דקיימא סיהרא בפגימותא ולא מתברכא משמשא ולא מתנהרא מן שמשא כד"א (ד"ה א' כ"ט: 11) כי כל בשמים ובארץ, ולא אתנהרא מכל. מאי טעמא, משום דלא אתפרעו. אבל הכא דאתגזרו ישראל ואתפרעו לא תחסר כל בה כתיב, ועל דא לא במסכנות תאכל בה לחם. מאי טעמא, משום דלא תחסר כל בה כמה דחסרו ליה במצרים.

[p. 199] ובכל שתא ושתא דוכרנא דמצרים קא עבדי ישראל ואכלי ולא אשתצי מדרי דרין. ובגין דלא אתפרעו הכא במצרים חסרו ליה להאי כל וקיימא סיהרא בפגימותא ואקרי לחם עני, מסכנות. ומאי דאכלי ליה תמן בארעא, בגין דוכרנא דמצרים הוה ויהא לדרי דרין. ולזמנא דאתי כתיב (ישעיה ס': 20) לא יבא עוד שמשך וירחך לא יאסף.

תנא א"ר יוסי כתיב בעשור לחדש הזה, וכתיב (ויקרא כ"ג: 1) אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא, אשתמע כמה דאתמר דכתיב בעשור לחדש הזה. מאי קא מיירי, אלא בעשור, מלה דא בעשור תליא. לחדש הזה, בחדש הזה מבעי ליה. אלא כד אתא נימוסא להאי דרגא כתיב לחדש הזה, לחדש הזה דייקא.

ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית. דתניא תלת קשרין אינון דתלת קשרין דכל שאר מתקשרי בהו באלין תלת כגוונא דלעילא, ובהאי דאקרי צאן אתקשר כלא וכלא כליל בצאן, אתקשר צאן בצאן ולא יכיל לאתפרשא מקטרוי ובהאי אתקשרו כלהו. ועל דא כתיב והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר, קטירו ליה בקטירותא ויהא אתמסר בדיכון עד [p. 200] דתנכסון ליה ותעבדון ביה דינא. ולזמנא דאתי כתיב (שם ל"ד: 6) כי זבח ליי בבצרה, וכתיב (ישעיה ס"ג: 1) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה, וכתיב (זכריה י"ד: 9) והיה יי למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד.

פרשת ויהי בשלח

[מד ע"א] [p. 201] רבי שמעון פתח (חבקוק ג': 1) תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות. האי קרא קשיא ואית לאסתכלא ביה, מאי שנא תפלה לחבקוק על שאר נביאי עלמא דלא כתיב בהו תפלה לישעיה הנביא תפלה לירמיה או ליחזקאל ולהושע ולשאר נביאי עלמא. אלא הכי תנינן אלישע זכה בהאי עלמא מה דלא זכה נביאה אחרא בר ממשה ועם כל דא לא בעא לאטרחא למאריה. מה כתיב (מלכים ב' ד': 8) ויהי היום ויעבור אלישע אל שונם ושם אשה גדולה. מאי אשה גדולה, אלא גדולה בעובדהא דכל בני דרא משתבחין בה והיא עקרא דביתא, ובגין דבעלה לא הוה שכיח בביתא למהוי עקרא לא אדכר הוא אלא היא.

[p. 202] תו ושם אשה גדולה, גדולה על שאר נשי עלמא דהא שאר נשי עלמא כד חמאן אושפיזין בביתא מצטערין ביה כל שכן לאפקא עליה ממונא והאי חדת באושפיזין כל שכן באלישע דחדת ביה, ועל דא שבחה.

ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא. במה ידעה, אלא הא אוקמוה חבריא דשושיפא חוורא זריקת ליה בערסא ולא חמת ביה קרי לעולם ולא אעבר זבובא בפתוריה.

הא מלה קשיא. אי תימא דלא חמאת קרי הא סגי אין אינון בני נשא הכי בעלמא, מאי שנויא הכא. ואי תימא דלא אעבר זבובא בפתוריה אמאי כתיב הנה נא ידעתי, וכי היא ידעה ולא אחרא, הא כל אינון דחמו ליה אכיל הוו ידעי. אלא שפיר קאמרו, היא ידעה ולא אחרא בגין דהיא מתקנת ערסיה בשעתא דשכיב בליליא ובשעתא דקאים בצפרא, והאי דקאמרי דשושיפא זריקת ליה בערסיה הכי הוא ובה ידעה. ארחא דעלמא כיון דקאים בר נש מערסא סליק שופיפא דנאים ביה ריחא מנוולא, והאי בשעתא דלקטה ההיא שושיפא מערסיה הוה סלקא ריחין כריחין דגנתא דעדן. אמרה אי לא דקדושה דמאריה עליה לא סלקא ריחין קדישין הכי ובגיני כך בעי לאתפרשא מן ביתא דלא אזדהר בר נש כל כך בביתא, אבל (שם: 10) נעשה נא עליית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה. ארבע אלין למה, אלא בגין דאינון תקווא דכנסת ישראל והכי אתקרי.

[p. 203] מטה ושלחן וכסא ומנורה, לאו אינון כתיקון שמושא דהא כסא בעי בקדמיתא ולבתר שלחן ולבתר מנורה ולבתר מטה, אמאי אקדימת מטה. בגין דהיא חביבת עלה מכלא, ולא אקדים בר נש אלא מה דחביב עליה.

(מ"ב ד': 11) ויהי היום ויבוא שמה. מאן הוא יומא דא, אלא כמה דאוקמוה דיומא דא יום טוב דראש השנה הוה דאתפקדו ביה עקרות דעלמא ואתפקדן ביה בני עלמא.

קרא לה ואמר (שם ד': 13) הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת וגו', בגינך אצטריכנא לעיינא יומא דא בדיני עלמא דקב"ה דאין ביומא דא [מד ע"ב] לעלמא, ובגין דאתפרשנא בלחוד באתר דא אצטריכנא לאסתכלא ברגיזו דעלמא.

(מ"ב ד': 13) ומה לעשות לך היש לדבר לך אל המלך. וכי מלה דא למאי אצטריך לגבי אתתא דלא נפקא ולא אעלת ולא אזלת בהיכלא דמלכא. אלא יומא הוה גרים דכל בני עלמא יתבין בדינא, וההוא זמנא [p. 204] אקרי קב"ה המלך המשפט. אמר לה אי אצטריך לך לגבי מלכא עלאה על עובדין די בידך.

ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת. מאי קאמרת, אלא בשעתא דדינא תליא בעלמא לא אתפרש בר נש בלחודוי ולא אתרשים לעילא ולא אשתמודעון ביה בלחודוי דהא בזמנא אחרא דדינא תליא בעלמא אינון דאשתמודעון ורשימין בלחודייהו ואע"ג דזכאין אינון אינון אתפסן בקדמיתא. ועל דא לא לבעי ליה לאיניש לאתפרשא מבין עמא דבכל זמנא רחמי קב"ה על עמא כלהו כחדא ולא ליבעי ליה לאיניש לאתפרשא מעמא לעלם. ובגיני כך אמרה בתוך עמי אנכי יושבת ולא בעינא לאתפרשא מנייהו כמה דעבדנא עד יומא.

ויאמר גחזי אבל בן אין לה ואישה זקן. אמר אלישע ודאי שעתא קיימא דהא יומא גרים. ויאמר למועד הזה כעת חיה את חובקת בן. ותהר האשה ותלד בן למועד וגו', למועד ודאי.

לבתר מית. מאי טעמא מית, אלא בגין דאתייהיב לה ולא לבעלה ומאתר דנוקבא אתקשר ומאן דאתקשר בנוקבא מיתה אזדמנת קמיה. לה אתיהיב דכתיב את חובקת בן. [p. 205] ת"ח באברהם דכתיב (בראשית י"ח: 10) שוב אשוב אליך כעת חיה, אליך ודאי, בך אתקשר ולא בנוקבא, אליך ולא אליה. מאן דאתי בסטר נוקבא מות קרי לרגלוי. ותשכיבהו על מטת איש האלהים, בגין דתמן הוה חמאת קדושא עלאה מכלא. השלום לך השלום לאישך השלום לילד. מכאן דהיא עקרא דביתא, ולא עוד אלא דהיא אזלת לגביה.

ויאמר איש האלהים הרפה לה. מאי שנא הכא איש האלהים וכד איהו במתא אלישע. אלא ודאי איש האלהים דהכא הוא דוכתיה ולא במתא ובשעתא דהווי בני נביאי קמיה. וי"י העלים ממני ולא הגיד לי. מאי טעמא לא ידע אלישע. אלא אמר קב"ה ומה אנא קטיל להאי אי אימא ליה לא ימות דהא נבואה דיליה הוא, ודאי אית ליה למימת והא אתמר את חובקת בן, ומאתר דנוקבתא גרים מותא, ובגיני כך לא אמר ליה.

[p. 206] ויאמר לגחזי חגור מתניך וקח משענתי בידך ולך, והא אוקמוה ואסתלק ניסא

מניה.

חי יי' וחי נפשך אם אעזבך. ואמאי כיון דגיחזי הוה אזיל. אלא היא ידעה ארחוי, לאן

איהו כדאי דאשתכח ניסא על ידוי.

וישם פיו על פיו וגו'. אמאי, אלא אשגח אלישע וידע דאתרא הוה גרים דאתקשר ביה השתא. וישם פיו על פיו, לאקשרא ליה באתר אחרא עלאה אתר דחיין אשתכחו ביה, ולא יכול לאקשרא ליה מאתר דאתקשר בקדמיתא אלא אתער רוחא אחרא דלעילא ואתקשר בהאי אתר ואתיבו ליה נפשיה, דאי לאו הכי לאן הוה קאים לעלמין.

ויזורר הנער עד שבע פעמים, ולא סליק יתיר כד"א (תהלים צ': 10) ימי שנותינו בהם

שבעים שנה.

ודא הוה חבקוק נביאה, כד"א את חובקת בן. אי הכי חבוק מבעי ליה, אמאי חבקוק. תרי, חד [מה ע"א] דאמיה וחד דאלישע דאתחבק עמיה. תרי חבוקין הוו בין להאי סטר ובין להאי סטר, חבוקא חד ההוא אתר דהווה תלי ביה בקדמיתא, חבוקא אחרא דסליק ליה לדרגין עלאין יתיר, ובגין כך חבקוק תרי.

[p. 207] (חבקוק ג': 2) תפלה לחבקוק הנביא. מאי תפלה, אלא דא הוא אתר דהוה קשיר

ביה בקדמיתא ודא הוה תפלה של יד.

על שגינות, דההוא יומא דאתקשר ביה שגינות דעלמא הוו תליין קמי קב"ה וגבורה

הוה שליט, ועל דא אתקשר ביה האי תפלה.

ד"א תפלה לחבקוק, תפלה בגין חבקוק דאיהו עביד בגיניה.

יי' שמעתי שמעך יראתני. ת"ח כד הוה אתער עליה רוחא דנביאי על אתר דא דהאי תפלה

הוה אתי והוה דחיל ומזדעזע. מלה אמרי מאן דנשכיה כלבא מקליה מזדעזע.

[p. 208] יי' פעלך בקרב שנים חייהו. מאן פעלך, אלא עליה קאמר דאיהו פעל דיליה.

בקרב שנים חייהו, הב ליה חיין להאי פעלך בקרב שנים עלאין. חייהו, דלא ימות כדקדמיתא.

על שגינות. מאי שגינות, שגיאות מבעי ליה כד"א (תהלים י"ט: 13) שגיאות מי יבין,

אלא כלא הוא אבל שגינות כד"א (שם ז': 1) שגיון לדוד, זיני תושבחן הוו קמייהו דנביאי

למישרי עלייהו רוחא נבואה כד"א (ש"א י': 5) ומצאת חבל נביאים מתנבאים ולפניהם תוף

וחליל וגו', וכתוב (מ"ב ג': 15) ועתה קחו לי מנגן וגו', וכל שכן חבקוק דאצטריך ליה יתיר

מכלהו לנייחא דרוחא ולבסמא ליה ולבסמא לההוא אתר לאמשכא עליה רוח נבואה, וכן כלהו

נביאי כהאי גוונא בר ממשא דסליק על כל שאר נביאי דעלמא, זכאה חולקיה.

ת"ח כד נפקו ישראל ממצרים רוחיהון הות תביר בגווייהו ולא יכלין למחדי, ובשעתא

דכלהו אוכלסין ורתיכין נפקו בשכינתא כלהו ארימו תושבחן ושירין קמי קב"ה ואתער קב"ה

רוחיהון דישראל והוו שמעין אינון תושבחן וקאים רוחיהון בגווייהו דלא פרחן. [p. 209] בר נש

כד איהו שביק פולחנא כדין ידע תבירו דגרמוי תבירו דרוחא, כך ישראל כד נפקו ממצרים כדין טעימו טעמא דמות וקב"ה אסי לון הה"ד (שמות י"ג: 21) וי"י הולך לפנייהם יומם, וכל אורחא הוה סליק ריחין דאסותא ועאל בגוייהו ואתסון וקל תושבחתן דהוו שמעי חדאן ונייחין ברוחיהו.

ופרעה וכל אינון אוכלוסין דיליה הוו אזלי בתרייהו לאוזפא לון עד דנפקו מארעא דמצרים, וכן כל אינון רברבין דממנן עלייהו ועל שאר עמין אוזיפו לה לשכינתא ולישראל כלהו עד דשאריו באיתם בקצה המדבר הה"ד ויהי בשלח פרעה את העם.
ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, ההוא אומאה דאומי אבימלך לאבהן על ההוא טיבו דעבדו פלשתים לאבהן וכתיב (בראשית כ"א: 23) כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרתה בה.

[p. 210] מה כתיב לעילא, ויקם פרעה לילה הוא וכל עבדיו וגו'. ת"יח נוקמא עלאה דעבד

קוב"ה במצרים תלת מותנא הוו, חד אעברו בכורים במצרים וקטילן כל אינון דאשכחו, וחד דקטיל קב"ה בפלגות ליליא, וחד כד חמא פרעה מותנא בביתיה בבנוי ובעבדוי קם וזריז גרמיה וקטיל אפרכין וסרכין וכל דאמליכו ליה לסרבא בעמא עד דאורייתא אסהיד עליה דאיהו קם בליליא ממש. כמה דלילה קטל ועבד נוקמין הכיקם פרעה בארעא דמצרים וקטל ועבד נוקמין בסרכוי ואפרכוי ואמרכלוי ובכל אינון רברבין [מה ע"ב] הה"ד (שמות י"ב: 31) ויקם פרעה לילה, לילה ממש לקטלא ולשיצאה.

אורחוי דכלבא מחיין ליה באבנא איהו אתי ונשיך לחבריה, כך פרעה לבתר איהו הוה אזיל בשוקי והוה אכריז ואמר קומו צאו מתוך עמי, אתון קטלתון לכל בני מתא אתון קטלתון סרכי ואפרכי וכל בני ביתי הה"ד ויקרא למשה ולאהרן לילה, כיון דבידכון הוה כלא וברכתם גם אותי, דלא תקטלו לי. לבתר איהו בגרמיה אוזיף לון ואפיק לון מארעא הה"ד ויהי בשלח פרעה את העם.

[p. 211] ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף, לתקנא ארחא לאתריה. ר' יהודה

אמר מאי שנא כד הוה ישראל במצרים דכתיב (שם ה': 1) שלח את עמי, (שם י': 4) כי אם מאן אתה לשלח את עמי, (שם ד': 22) בני בכורי ישראל, ובההוא זמנא לא הוו גזירין ולא אתקשרו ביה כדקא יאות, והכא דהוו גזירין ועבדו פסחא ואתקשרו ביה קרא לון העם, את העם. אלא בגין ההוא ערב רב דאתדבק בהו ואתערבו בהדייהו קרא לון העם סתם, והיינו דכתיב (שם ל"ב: 35) ויגוף י"י את העם, ויקהל העם על אהרן, וירא העם כי בשש משה, וכן כלהו.

ר' יצחק ור' יהודה הוּ אֲזֵלִי לְאוֹשָׁא וְהוּ עִמָּהוּן [p. 212] יוֹסִי טִייעָא בְקִטְרָא דְגַמְלִי עֲטִפּוֹרָא בְקִטְפִייהוּ. עַד דְּהוּ אֲזֵלִי אֲשַׁכַּח הֵהוּא יוֹסִי טִייעָא חֲדָא אַנְתּוּ מִשְׁאֵר עִמִּין דְּקִטְרָא בִירוֹקֵי חֻקְלָא, אֲשַׁתְּמִיט מְנִייהוּ וְאַתְקִיף בֵּה וְאַתָּא עֵלָה. תּוּוּהוּ ר' יִצְחָק וְר' יְהוּדָה, אִמְרוּ וְדָאֵי נִיתוּב מְאַרְחָא דְהָא קַב"ה בְּעֵי לְאַחְזָאָה לֶן דְּלָא נִתְחַבֵּר בְּהִדְיָה. תְּבוּ מְאַרְחָא, בְּדַקוּ אֲבַתְרִיָּה וְאַשְׁכַּחוּ דְּבִרְיָה דְּגוּיָה הוּא וְאַבּוּה פְּסוּל זְרַעִיָּה הוּא. אִמְרוּ בְּרִיךְ רַחֲמֵנָא דְשׂוּיָב לֶן.

פִּתַּח ר' יִצְחָק וְאִמְר (תְּהֵלִים ל"ז: 1) לְדוֹד אַל תִּתְחַר בְּמַרְעִים וְגו'. מֵאֵן אֵינּוּן מַרְעִים וְהָא לֹא כְּתִיב חֲטָאִים אוֹ רְשָׁעִים אֲלֵא מַרְעִים דְּאַבְאִישִׁין לְגַרְמִייהוּ וְלְאַחֲוֵרִי דְּמִתְחַבְּרִין בְּהוּ.

ר' יְהוּדָה אִמְר מַרְעִים, אֲרַחֲקִי גַרְמֵךְ מִמַּרְעִים דְּלֹא תְהוּוּן רַעִים וְחַבְרִים כְּחֲדָא דְּלֹא יִבְאִישׁ לֶךְ עוֹבְדוּי וְתִתְפַּס בְּחֲטָאִיָּה.

[p. 213] ת"ח אי לא הוּ אֵינּוּן עֵרַב רַב דְּאַתְחַבְּרוּ בְּהוּ בִישְׂרָאֵל לֹא אֲתַעְבַּד הֵהוּא עוֹבְדָא וְלֹא מִיתוּ מִישְׂרָאֵל כֹּל אֵינּוּן דְּמִיתוּ וְלֹא גְרִים לְהוּ לִישְׂרָאֵל כֹּל מַה דְּגְרִים. וְת"ח הֵהוּא עוֹבְדָא וְהֵהוּא חוּבָה מִמַּשׁ גְּרִים גְּלוּתְהוּן דִּישְׂרָאֵל דְּתַנִּינֶן בְּעֵי קַב"ה דִּישְׁתַּכְּחוּן יִשְׂרָאֵל בְּהֵהוּא שַׁעְתָּא כְּמִלְאֲכֵי עֵלָאֵי וְלִמְעַבְד לְהוּ חִירִין מְכֻלָּא וְלִמְהוּי חִירִין מִן שַׁעְבוּדָא אַחְרָא דְּשָׂאֵר עִמִּין כְּד"א (שְׁמוֹת ל"ב: 16) חֲרוּת עַל הַלּוּחֹת, אֵל תִּקְרִי חֲרוּת אֲלֵא חִירוֹת. כִּיּוֹן דְּאַתְעַבִּידָא הֵהוּא עוֹבְדָא גְרַמּוּ כְּלָא, גְרַמּוּ מוֹתָא, גְרַמּוּ שַׁעְבוּד מִלְכוּוּן, גְרַמּוּ דְאַתְבְּרוּ אֵינּוּן לוּחֵי קְדַמָּאֵי, גְרַמּוּ דְּמִיתוּ מִישְׂרָאֵל כְּמַה אֲלַפִּין מְנִייהוּ, וְכֹל דָּא בְּגִין חֲבֵרוּתָא דְּאֵינּוּן עֵרַב רַב דְּאַתְחַבְּרוּ בְּהוּ.

אוּף הַכָּא בְּגִינִיְהוּן לֹא אֲקִרוּן לְהוּ יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא עַמֵּי אֲלֵא הַעַם סַתֵּם. וְאֵי תִימָא וְחַמּוּשִׁים עֵלּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּד הוּוּ סְלִקִּין וְלֹא אֲתַחְבְּרוּ בְּהִדְיָהוּ אֵינּוּן עֵרַב רַב, כִּיּוֹן דְּאַתְחַבְּרוּ בְּהִדְיָהוּ קְרִי לּוֹן הַעַם.

[p. 214] רַבִּי יוֹסִי אֲקַשֵּׁי וְאִמְר כְּתִיב כִּי אֲשֶׁר רִאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תוֹסִיפוּ לְרִאוֹתֶם עוֹד עַד עוֹלָם, וְהָא כֹּל יוֹמָא הוּוּ חֲמָאֵן לְאֵינּוּן עֵרַב רַב.

אִמְר רַבִּי יְהוּדָה עֵרַב רַב כְּתִיב וְלֹא מִצְרַיִם דְּהָא כְּמַה שָׂאֵר עִמִּין הוּוּ דִּיירִי בְּמִצְרַיִם. וְלֹא עוֹד אֲלֵא כְּלָהוּ אֲתַגְזֵרוּ, כִּיּוֹן דְּאַתְגְּזֵרוּ לֹא אֲקִרוּן מִצְרַיִם. וְעַל פּוּמָא דְּמִשָּׁה קַבִּילוּ לּוֹן, וְהֵינּוּ כְּמָאֵן [מוֹ ע"א] דְּאִמְר (שְׁמוֹת ל"ב: 7) לֶךְ רֹד כִּי שַׁחַת עַמְךָ אֲשֶׁר הִעֲלִית מֵאַרְץ מִצְרַיִם וְגו'. וְחַמּוּשִׁים עֵלּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, חֲד מַחֲמֶשָׁה הוּוּ. וְר' יוֹסִי אִמְר חֲמֶשָׁה מִישְׂרָאֵל וְחֲד מְנִייהוּ. וְרַבִּי יְהוּדָה אִמְר חֲד מַחֲמֶשֶׁן.

[p. 215] ר' שְׁמַעוֹן אִמְר וְחַמּוּשִׁים בְּגִין אֵיְהוּ יוֹבֵלָא סְלִיק לּוֹן מִמִּצְרַיִם וּבְגִין חַמּוּשִׁים עֵלּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְאֵי לֹאוּ לֹא סְלִיקוּ, וְעַל דָּא אֲתַעֲכְבוּ חַמּוּשִׁין יוֹמִין לְקַבֵּלָא אוֹרִייתָא, וּמַהֲהוּא אֲתֵר נִפְקַת אוֹרִייתָא וְאַתִּיְהִיבַת, וְעַל דָּא וְחַמּוּשִׁים חֲסֵר, דְּבְּגִין דָּא עֵלּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם.

ויקח משה את עצמות יוסף עמו. אמאי סליק גרמוי, אלא בגין דאיהו רישא לאחתא

לגלותא. ולא עוד אלא דאיהו סימנא דגאולה הוה ליה ואומי להו לישראל על דא הה"ד כי השבע השביע את בני ישראל וגו' והא אתמר.

[p. 216] וי"י הולך לפניהם יומם וגו'. רבי יוסי פתח (תהלים כ"ב: 1) למנצח על אילת השחר מזמור לדוד. כמה חביבה אורייתא קמי קב"ה דכל מאן דאשתדל באורייתא רחים הוא לעילא רחים לתתא, קב"ה אצית ליה למלווי לא שביק ליה בעלמא. ואורייתא בעי למלעי בה ביממא ובליילא דכתיב (יהושע א': 8) והגית בו יומם ולילה, וכתיב (ירמיה ל"ג: 25) אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. תינח ביממא, בלילה אמאי. בגין דיהוי שכיח לגביה שמא קדישא שלים. כמה דלית יום בלא לילה ולא איהו שלים אלא דא עם דא, כך בעי אורייתא לאשתכחא עמיה דב"נ יום ולילה למהוי שלימותא לגביה.

והא אתמר דעקרא דליליא מפלגותא ואילך, ואע"ג דפלגו קדמא דליליא הוא, אבל בפלגו ליליא קב"ה עאל בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקיא וכדין בעי ליה לבר נש למיקם ולמלעי באורייתא. והא אתמר דקב"ה וכל צדיקיא דגנתא דעדן כלהו צייתין לקליה דכתיב (שיר ח': 13) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני, והא אוקמוה היושבת בגנים, דא כנסת ישראל דהיא משבחת ליה לקב"ה בליליא. זכאה חולקיה מאן דאשתתף בהדה לשבחא ליה לקב"ה באורייתא בשבחא דאורייתא. [p. 217] וכד אתי צפרא כנסת ישראל אתיא ומשתעיא ביה בקב"ה ואושיט לגבה שרביטא דחסד, ולא עלה בלחודהא אלא עלה ועל אינון דמשתתפין בהדה, והא אתמר (תהלים מ"ב: 9) יומם יצוה יי' חסדו ובלילה שירה עמי. ועל דא אילת השחר אתקרי.

ר' שמעון אמר בשעתא דבעי לאנהרא צפרא אתחשך ואתקדר נהורא וקדרותא אשתכח, כדין אתחברת אתתא בבעלה למשתעי בהדיה ועאלת בהיכליה. לבתר כד בעי שמשא למיעל אתנהיר ואתא ליליא ונטיל ליה. כדין כל תרעי סתימין וחמרי רתיתין וכלבי נבחין. כד אתפלג ליליא שארי מלכא למיקם ומטרוניתא לזמרא ואתי מלכא ואקיש לתרעא דהיכלא ואמר (שיר ה': 2) פתחי לי אחותי רעיתי וגו', וכדין משתעשע בנשמתהון דצדיקיא. [p. 218] זכאה חולקיה דההוא דאתער בההוא זמנא במלי דאורייתא בגין דכל אינון דבני היכלא דמטרוניתא כלהו בעיין לשבחא למלכא וכלהו משבחן קמיה ושבחא דסליק מהאי עלמא דאיהו רחיק יתיר נחא ליה לקב"ה דכלא. כד אסתליק ליליא ואתי צפרא ואתחשך ואתקדר כדין מלכא ומטרוניתא ברזא ויהיב לה מתנן לכל בני היכלא. זכאה חולקיה מאן דאיהו במניינא.

וי"י הולך לפניהם יומם. וי"י קב"ה ובי דיניה. [מו ע"ב] אמר רבי יצחק היינו דתנינן שכינתא באבהתא נטלא. הולך לפניהם יומם, דא אברהם. בעמוד ענן, דא יצחק.

לנחותם הדרך, דא יעקב דכתיב ביה (בראשית ל"ב: 2) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים.

ולילה בעמוד אש להאיר להם, דא דוד מלכא. וכלהו רתיכא קדישא עלאה למהך לישראל בשלימותא דכלא.

[p. 219] ללכת יומם ולילה. וכי אמאי הוּו אזלי יומם ולילה, יהכון ביממא ולא יהכון בליליא כבני נשא דערקין, כיון דקב"ה נטיר לון אמאי אזלי ביממא ובליליא. אלא לאשתכח בהו שלימו דכלא דלית שלימו אלא יומם ולילה.

רבי אבא אמר זכאה חולקיהון דישראל דקב"ה אפיק לון ממצרים למהוי חולקיה ואחסנתיה. ות"ח מסטרא דיובלא אשתכח חירו לישראל, וכן לזמנא דאתי דכתיב (שם כ"ז: 13) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'. ובגין ההוא יובלא עלאה אשתכחו חמשין יומין לקבלא אורייתא ולמקרב לטורא דסיני. וכיון דאזלי ביממא אזלי בליליא למהוי כלא חד יומא ולא אשתכח פרישו. ולא עוד אלא דכלהו בנייחא אזלין ברעותא דנפשיהו. ביומא דיהבי לון אורייתא הוּו חמשין יומין שלמין יומי ולילי כדקא יאות דלית יום בלא לילה ולית לילה בלא יום, ויום ולילה אקרי יום אחד, לקביל חמשין יומין דיובלא, וכיון דשארן עלייהו אינון חמשין יומין דיובלא מסטרא דיובלא אתייהיב להו אורייתא, ובגין כך אזלין יומם ולילה. וי"י הולך לפניהם יומם. א"ר אבא הכי אוקמוה יומם בעמוד ענן, דא אברהם. ולילה בעמוד אש, דא יצחק. אי הכי יעקב אן הוא. אלא במלה קדמאה אתמר ותמן שארי כמה דכתיב וי"י. ולילה הוה אנהיר בסטרא דא ודא.

[p. 220] וא"ר אבא כתיב (בראשית כ"ז: 1) ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות.

אמאי. הא אוקמוה מאן דרחים לחייבא הכי הוא. ות"ח ביצחק אתכליל ליליא.

ר' יצחק אמר ויגד למלך מצרים כי ברח העם וגו'. מאן קאמר ליה. אלא הכי אוקמוה חכמוי וחרשוי אתכנשו קמיה ואודעוה כי ברח העם. ואמאי קאמרו דא. אלא חמו בחכמתא דלהון דהוּו אזלין יממא ולילי, אמרו ודאי ערקין אינון. ולא עוד אלא דחמו דלא אזלין באורח מישר כמה דכתיב וישבו ויחנו לפני פי החירות.

ויקח שש מאות רכב. אמאי. א"ר יוסי לקביל מניינא דישראל דכתיב כשש מאות אלף

רגלי.

בחור, לקביל הגברים דאינון עקרא דכל שאר.
וכל רכב מצרים, שאר רתיכין דאינון טפלין לאחוראין לקביל דכתיב לבד מטף. וכלא
עביד בעיטא דחכמוי וחרשוי.

[p. 221] ושלישים על כלו, כלא בחכמתא לקביל דרגין עלאין תרין וחד.
ר' יצחק אמר כתרנומו מזרזין, זריזין הוו בכלא.
ויקח שש מאות רכב. ר' חייא אמר (ישעיה כ"ד: 21) ופקדתי על צבא המרום במרום.
בזמנא דקב"ה יהיב שלטנא לרברבי עמין לעילא יהיב להו לעמא לתתא, ובשעתא דנחית להון
מדרגיהון דלעילא נחית להון לעמא לתתא. ויקח שש מאות רכב בחור, הא ממנא דלהון.
אוקמוה דדבר רברבין דשאר עמין וכלהו נפלו במשריתא דסיסרא לבתר, והיינו בחור, ולבתר
וכל רכב מצרים.

כתיב (שיר א' 9) לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיק רעיתי, דדוגמת סוסיא נוקבא אתחזי
להון לסוסיהון דפרעה ואוקמוה. [p. 222] לסוסתי ברכבי פרעה. [מז ע"א] בשעתא דהוה רדיף
בתרייהו דישראל מה עבד, נטל סוסין נוקבן וכפית לון ברתיכוי בקדמיתא וסוסון דוכרי כפית
לון לאחוריהון והו מזימי דוכרי לקביל נוקבי ונוקבי לא בעאן ואוחן למיזל. כיון דקריב לגבייהו
דישראל נטל נוקבאן ושוי לון לאחורי וסוסון לקדמין לאתיאשא לגבייהו ולאגחא להו. כגוונא
דא וי"י הולך לפנייהם יומם, לבתר ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך
מאחריהם. בגיני כך דמיתיק רעיתי, והאי קרא אוקמוה.

ופרעה הקריב. רבי יוסי אמר הא אתמר דקריב לון בתשובה. ופרעה הקריב, כתיב
(ישעיה כ"ו: 16) י"י בצר פקדוך צקון לחש מוסרך למו י"י. בצר פקדוך, לא פקדין ישראל לקב"ה
בשעתא דרווחא אלא בשעתא דעאקי כדן כלהו פקדין ליה.
צקון לחש, וכלהו צלאן בצלותין ובעותין ואריקו צלותהון. אימתי, (שם) מוסרך למו,
בשעתא דפקיד קב"ה [p. 223] לון ברצועי. כדן קב"ה קאים עלייהו ברחמי וניחא קמיה ההוא
קלא דלהון בגין לאתפרעא מן שנאיהון, אמלי עלייהו ברחמין.
ליונא כמה דאוקימנא. כד ישראל הוו קריבין לימא וחמו ימא קמייהו אזיל ושאט
וגלגלו זקפין לעילא לעילא, הוו דחילין. זקפו עינייהו וחמו לפרעה ולמשירייתיה ואבני גירין
ובלסטראין, כדן וייראו מאד. מה עבדו, ויצעקו בני ישראל אל י"י. מאן גרים דא דקריבו
ישראל לגבי אבוהון דלעילא, פרעה הה"ד ופרעה הקריב והא אתמר.

ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת יי'. אמר רבי יצחק זכאה דרא
דרעיא כמשה אזיל בגווייהו. כתיב (שם ס"ג: 11) ויזכור ימי עולם משה עמו, איה המעלה וגו'.
ויזכור ימי עולם, דא קב"ה. משה עמו, מכאן אוליפנא שקיל הוה משה ככלהו ישראל, ואוליפנא
ההוא רעיא דעמא הוא ממש עמא כלהו. אי הוה זכי עמא כלהו זכאן, ואי הוא לא זכי עמא
כלהון לא זכאן ואתענשו בגיניה ואוקמוה.
[p. 224] התיצבו וראו, לית לכו לאגחא קרבא דהא קב"ה יגח קרבא בגיניכון כמה
דאתמר יי' ילחם לכם.

ת"ח ההוא ליליא כניש קב"ה לפמליא דיליה ודאין דינוי דישראל, ואלמלא דאקדימו
אבהן עלייהו דישראל לא אשתזיבו מן דינא.
רבי יהודה אמר זכותא דיעקב אגין עליהון דישראל ה"ד (תהלים קכ"ד: 1) לולי יי'
שהיה לנו יאמר נא ישראל, ישראל סבא.

יי' ילחם לכם ואתם תחרישון. רבי אבא פתח (ישעיה נ"ח: 13) אם תשיב משבת רגליך
עשות חפציק ביום קדשי. זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהן לאתדבקא בהו מכל שאר
עמין דעלמא, ומגו רחימותא דלהון קריב לון לגביה ויהב לון אורייתא ויהב לון שבתא דאיהו
קדישא מכל שאר יומין ונייחא מכלא וחדוותא דכלא דשקיל שבתא לקביל אורייתא כלה, ומאן
דנטיר שבתא כאילו נטיר אורייתא כלה.

[p. 225] וקראת לשבת ענג, ענוגא דכלא דגופא ונפשא, ענוגא דעלאין ותתאין.
וקראת לשבת. מהו וקראת, תזמין ליה כד"א (ויקרא כ"ג: 2) מקראי קדש, זמינין כמאן
דמזמין אושפיזא לביתיה, ועל דא וקראת לשבת ענג, תזמין ליה לפתורא מתקנא בדקא יאות,
תזמין ליה לביתא מתקנא במיכלא ומשתיא יתיר על שאר יומין.
וקראת לשבת, מבעוד יום.

ולקדוש יי' מכובד, דא יום, תרי דאינון חד.
וכבדתו מעשות [מז ע"ב] דרכיך, כמה דאוקימנא.
ממצוא חפצך ודבר דבר, והא אתמר בגין דההוא מלה סלקא ואתער מלה דחול לעילא.
מאן דמזמין אושפיזא ביה בעי לאשתדלא ולא באחרא.

ת"ח ההוא מלה דאפיק מפומיה סלקא ואתער אתערותא לעילא אי לטב אי לביש, ומאן
דיתיב בענוגא דשבתא אסיר ליה לאתערא מלה דחול דהא פגים פגימו ביומא קדישא. מאן
דיתיב בהילולא דמלכא לא אתחזי למשבק למלכא ויתעסק עם אחרא. ובכלא בעי לאתחזא

עובדא ולא תערא אתערותא ממה דאצטריך, ובשבת במלי דשמיא ובקדושא דיומא בעי לאתערא ולא במלה אחרא.

[p. 226] ת"י הכא כד אקריב פרעה לאגחא קרבא בהו בישראל בההוא זמנא לא בעא קב"ה דיתערון ישראל אתערותא לתתא כלל דהא אתערותא לעילא הוה דהא אבהן אקדימו אתערותא לעילא וזכותא דלהון קאים קמיה ואתער אתערותא דא ולא בעא קב"ה דישראל יתערון לתתא כלל דהא באתרא לעילא הוה הה"ד יי' ילחם לכם ואתם תחרישון, תחרישון ודאי ולא תתערון דלא אצטריך לכו. הכא אתכליל שמא קדישא באתווי רשימין והא אתערון ביה חברייא.

רבי יוסי ורבי יהודה הוו אזלי בארחא. אמר רבי יוסי לרבי יהודה ודאי תנינן יי' בכל אתר רחמי ואע"ג דאגח קרבא ועביד דינא ההוא דינא ברחמי הוא. והכא חמינא יי' ילחם לכם, ולא אתחזי בההוא דינא רחמי כלל דהא כתיב לא נשאר בהם עד אחד.

[p. 227] אמר ליה מלה דא שמענא מרבי שמעון דאמר דאפילו הכא דינא ברחמי דחפא עליהון ימא ומיתו ולבתר אפיק לון מיא, וקב"ה בעא ביקריהון ואתקברו בארעא ולא בעאת ארעא לקבלא לון עד דאושיט לה קב"ה ימיניה וקבילת לון הה"ד נטית ימינך תבלעמו ארץ. ובגין דא הוא דינא ברחמי.

ועל דא לא בעא קב"ה דיתערון ישראל מלה בעלמא, דאי אתערון ישראל מלה לא אתערון שמא דרחמי ולא אתעביד דינא ברחמי הה"ד יי' ילחם לכם ואתם תחרישון, דלא תתערון מידי דהא שמא דרחמי בעי לאתערא עליהו למעבד דינא ברחמי ועל דא בעי דלא תעבדון פגימו ותתערון מלה אחרא.

אמר ליה הא כתיב (זכריה י"ד: 3) ויצא יי' ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב. ויצא יי' ונלחם, אי הכי דינא ברחמי הוא.

אמר ליה הכי הוא ודאי, דינא הוא ברחמי דמותא דלהון לא אשתכח במותנא אלא חס עליהו דלא יהא כמותנא דשאר בני עלמא דקטלין לון אלא בנחת בלא צערא, הא דינא ברחמי. ובכל אתר שמא דא דינא ברחמי הוא בר מאתר חד דכתיב (ישעיה מ"ב: 13) יי' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו'. כגבור ולא גבור, אלא ישני לבושו וילבש לבושין אחרנין. כאיש מלחמות, ישני זיניה, ועם כל דא דינא הוא יתיר אבל רחמי ביה כמה דכתיב כגבור ולא גבור, כאיש מלחמות ולא איש מלחמות [p. 228] דודאי אע"ג דעביד דינא חס על עובדי ידו. ועל דא יי' ילחם לכם ודאי. זכאה חולקיהון דישראל דקב"ה בריר לון לחולקיה דכתיב (דברים ל"ב: 9) כי חלק יי' עמו יעקב חבל נחלתו.

ויאמר יי אל משה מה תצעק אלי וגו'. מלה דא אוקמוה בספרא דצניעותא ותמן הוה

רזא דיליה.

ר' יהודה פתח (יונה ב' 2) ויתפלל יונה אל יי אלהיו ממעי הדגה. מה כתיב לעילא, וימן יי דג גדול לבלוע את יונה וגו'. וימן יי כמד"א (דניאל א' 5) וימן להם המלך, והוא מנה, והאי הכי [מח ע"א] מבעי ליה וימן יי את יונה לדג, דהא מנה הוא דמשדר. אלא ודאי ההוא דג הוא הוה מנה ליונה לנטרא ליה מן שאר נוני ימא ויהוי גניז בגויה. [p. 229] וכיון דאעליה חמא יונה במעוי פותיא כמו היכלא רברבא ותרין עינוי דההוא נונא נהרין כשמשא ואבן הוה במעוי דנהיר ליה והוה חמי כל מה דבימא ובתהומי.

ואי תימא אי הכי מה כתיב (יונה ב' 3) קראתי מצרה לי אל יי וגו', הא לא אתחזי דכל האי רווחא הוה ליה. אלא ודאי כיון דאחמי ליה ההוא נונא כל מה די בימא ובתהומי מית דלא יכיל תלתא יומין למסבל, כדין עקת ליה ליונה. ואמר רבי אלעזר כיון דחמא יונה כל ההוא רווחא הוה חדי, אמר קב"ה ומה תבעי יתיר, לדא אעילנא לך הכא. מה עבד, קטל לההוא נונא, וכל נוני ימא הוו סחרין סחרניה דההוא נונא ודא נשיך ליה מהאי גיסא ודא מהאי גיסא. כדין חמא יונה גרמיה בעקו, מיד ויתפלל יונה אל יי אלהיו ממעי הדגה. בקדמיתא דג והשתא דגה כד"א (שמות ז' 21) והדגה אשר ביאור מתה. וכדין כתיב קראתי מצרה לי אל יי [p. 230] ויענני. קראתי מצרה לי, ולא הייתי בצרה או ישבתי בצרה אלא קראתי מההוא עקו דעקין לי נוני ימא.

מבטן שאול, דהוה מית, ולא אמר מבטן חי ולא מבטן דג אלא דודאי דהוה מית. כיון דצלי צלותא קביל ליה קב"ה ואחי לההוא נונא ואפיק ליה ליבשתא לעיניהון דכלא וחמו עבידתיה דקב"ה.

מה כתיב, ויתפלל יונה אל יי אלהיו, לאתר דהוה קשיר ביה, משמע דכתיב יי אלהיו ולא כתיב ויתפלל יונה אל יי ולא יתיר אלא יי אלהיו. אופ הכא ויאמר יי אל משה מה תצעק אלי, אלי דייקא. דבר אל בני ישראל ויסעו, ויסעו מלאסגי מלון, לאו עידנא דצלותא השתא. ויסעו, וכי לאן אתר פקיך דינטלון דהא על ימא הוו שראן. אלא אהדר לעילא דכתיב מה תצעק אלי, דהא כלהו באתר חד קיימי ועל דא ויסעו, ינטלון מדא, לאו עידן הוא.

[p. 231] ואתה הרם את מטך וגו'. הרם את מטך ביה רשים שמא קדישא, ארכין ידך בסטרא חדא וכיון דיחמאן מיא שמא יערקון קמיה, ועל דא ונטה את ידך בסטרא חדא דסטרין אחרנין דההוא מטה יצטרכו לך למיין אחרנין.

אמר רבי אלעזר חמינא לזמנין אתקרי האי מטה מטה האלהים ולזמנין מטהו דמשה. אמר ר' שמעון תרי הוו והכי אוקמוה, ובספרא דרב המנונא סבא שפיר קאמר דכלא חד בין דאתמר דקב"ה ובין דמשה. והאי מטה לאתערא [p. 232] סטרא דגבורה ועל דא ונטה את ידך, דא שמאלא דאיהו בסטרא דגבורה.

אמר רבי שמעון ווי לאינון דלא חמאן דאורייתא קארי קמיהו ולא ידעין ולא משגיחין. ת"ח בסטרא דגבורה מתערי מים בעלמא ונפקי מיא והשתא בעי קב"ה לנגבא מיא, אמאי ונטה את ידך דאיהו שמאלא. אלא הרם את מטך לנגבא מיא, ונטה את ידך לאתבא מיא לאתערא סטרא דגבורה ולא תבא מיא על מצרים. ובגין כך תרין מלין הכא דכתיב הרם את מטך ונטה את ידך על הים.

ובקעהו, והא תהומי הוו. אלא קב"ה עבד ניסא גו ניסא כד"א קפאו תהומות בלב ים, והוו אזלי ביבשתא גו מיא הה"ד ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה.

[p. 233] [מח ע"ב] ויסר את אופן מרכבותיו וגו'. ר' שמעון פתח (יחזקאל א': 15) וארא החיות והנה אופן אחד בארץ וגו'. האי קרא אוקמוה ואתמר. ת"ח קב"ה בכולא אתחזי שלטנותא דיליה ושלטניה לא תעדי לעלם ולעלמי עלמין. ועבד שולטנותא באבהן, נטל אברהם וקיים ביה עלמא דכתיב (בראשית ב': 4) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ואוקמוה. נטל יצחק ושתיל ביה עלמא דאיהו קיים לעלמין דכתיב (שם י"ז: 21) ואת בריתי אקים את יצחק. נטל ליעקב ואותביה קמיה ואשתעשע בהדיה ואתפאר ביה הה"ד (ישעיה מ"ט: 3) ישראל אשר בך אתפאר.

ות"ח יעקב אחיד באילנא דחיי דלית ביה מותא לעלמין דכל חיין בההוא אילנא אשתכללו ויהיב חיין לכל אינון דאחידן ביה, ובגין כך יעקב לא מית. ואמתי מית, בשעתא דכתיב [p. 234] (בראשית מ"ט: 33) ויאסוף רגליו אל המטה, המטה כד"א (שיר ג': 7) הנה מטתו שלשלמה, בגין דבהאי מטה כתיב (משלי ה': 5) רגליה יורדות מות, ובגין כך ויאסוף רגליו אל המטה, כדין ויגוע ויאסף אל עמי. ועבד קב"ה ליעקב שלימו דאבהן הה"ד (ישעיה מ"א: 8) יעקב אשר בחרתיך.

ודא הוא חיותא עלאה קדישא דכל שאר חיותא אחידן ביה ואשתלשלו בגינה, וכמה
 חיואן לחיואן אלין סלקין ואלין נחתין כלהו דרגין בדרגין עלאין ותתאין דאזלין ושאטין בימא
 הה"ד (תהלים ק"ד: 25) זה הים גדול ורחב ידים שם וגו', עלאין ותתאין כלהו שטאן בימא.
 [p. 235] וכד סליק ימא גלגלוי כלהו ארבין סלקין ונחתין וזעפא אשתכח ורוחא תקיפא
 אזיל עלה בתקיפו, ונוני ימא מבדרין לכל אתר אלין למזרח ואלין למערב אלין לצפון ואלין
 לדרום, וכל אינון בני עלמא דחמאן רשימא עלייהו נטלין לון ובלעי לון בקפטירי עפרא. וכל
 ארבין לא נטלין מאתרייהו אלא סלקין ונחתין בר ההוא שעתא דאתי חד דברא דימא וידע
 לאשלמא רוחא דזעפא דימא. כיון דסליק דא עלה דימא שכיך מרוגזיה ונייחא אשתכח, וכדין
 ארבין כלהו אזלין בארמא מישר ולא סטאן לימינא ולשמאלא הה"ד (שם: 26) שם אניות יהלכון
 לוינתן זה יצרת לשחק בו, זה דייקא. וכל נוני ימא מתכנשי לאתרייהו וכל אינון חיוון חדאן
 וחיוון חקלא עלאה חדאן עלה הה"ד (איוב מ': 20) וכל חית השדה ישחקו שם.
 ת"ח כגוונא דלעילא אית לתתא, כגוונא דלתתא אית בימא, כגוונא דלעילא לעילא אית
 בימא עלאה, כגוונא דלעילא אית לתתא, כגוונא דלתתא אית בימא תתאה.
 [p. 236] גופא דההוא ימא הא אתערנא לון לחברייה אורכיה ופותיה רישא ודרעין
 ושערי גופא כלא כמה דאצטריך וכלא בשמא אתקרי, כגוונא דא דלתתא לימא דתתא הכי נמי
 רישא דימא ודרועין דימא וגופא דימא.
 כתיב (בראשית מ"ט: 13) זבולון לחוף ימים ישכון וגו', והא ימא חד הוה בעדביה. אלא
 לחוף ימים ודאי, ואוקימנא לון לחברייה ברזא עלאה.
 וירכתו על צידון. וירכתו כד"א (שמות א': 5) יוצאי ירך יעקב, וזבולון שוקא ימינא הוה
 דגופא, וים כנרת הוה בעדביה ומהכא אשתכח חלזון לתכלתא.
 [p. 237] ת"ח רתיכא על רתיכא אשתכחו, גלגלי דרתיכא רהטין בבהילו ולא מתעכבי
 אינון סמכי רתיכא לנטלא עלייהו וכן כלהו.
 ת"ח רתיכא דממנא על מצרים אי תימא רתיכא שלימתא לא אשתכח דהא כתיב ויסר
 את אופן מרכבותיו. כמה רתיכין הוו דהוו נטלין על חד סמיך גלגלא דאתפקדא עלייהו, כיון
 דאתעבר האי משולטניה כלהו רתיכין לא נטלו וכלהו אתעברו משולטניהון, כדין כלהו דלתתא
 אתעברו משולטנותא דהא (ירמיה מ"ו: 25) על מצרים ועל הבוטחים [מט ע"א] בן.
 ובההוא זמנא שלטנותא דמצרים שליט על שאר עמין, כיון דאתבר חילא דמצרים אתבר
 חילא דשאר עמין. מנלן, דכתיב אז נבהלו אלופי אדום אלי מואב יאחזמו רעד וגו', וכתיב שמעו
 עמים ירגזון חיל אחז וגו', בגין דכלהו הוו אחידן בפולחנא דמצרים ואחידן במצרים לסיועא
 דלהון, ובההוא זמנא כלהו בעאן סיועא [p. 238] דמצרים לאתתקפא. ועל דא כיון דשמעו גבורן

דעביד קב"ה במצרים רפו ידיהון ולא יכילו למיקס ואזדעזעו כלהו משולטניהון. ודאי כד אתבר
חילא דלהון לעילא יתבר חילא דכל אינון דאחידו ביה. כיון דאתבר חילא דכלהו כל הני
דלתתא אתברו בגין ההוא חילא דאתבר בקדמיתא, ובגין כך ויסר את אפן מרכבותיו, וכתבי
וינהגו בכבדות, דהא כד דא אתבר לא הוו אזלי. ת"ח דהכי הוא דהא לא כתיב ויסר את אופני
מרכבותיו או אופן מרכבתו אלא אופן מרכבותיו, בגין האי דכלהו הוו מתדבקן ביה הכי אקרונ.
תו ויסר את אופן מרכבותיו. ת"ח זכאה חולקהון דישראל דקב"ה אתרעי בהו
לאתדבקא ביה ולמהוי חולקיה הה"ד (דברים י"ג: 5) ובו תדבקון, וכתביב (שם ד': 4) ואתם
הדבקים ביי' אלהיכם, וכתביב (תהלים קל"ה: 4) כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו, וכתביב
(דברים ל"ב: 9) כי חלק יי' עמו יעקב חבל נחלתו, דאפיק לון מזרעא קדישא למהוי חולקיה, ועל
דא יתב לון אורייתא עלאה גניזא תרי אלפי שנין עד לא אתברי עלמא והא אתמר, ובגין
רחימותא דיליה יהבה לישראל למהך אבתריה ולאתדבקא ביה.
ת"ח כל משיריין דלעילא וכל אינון רתיכין כלהו אחידן אלין באלין דרגין בדרגין אלין
עלאין ואלין תתאין והא אוקמוה (תהלים ק"ד: 25) זה הים גדול ורחב ידים וגו'. [p. 239]
וחיותא קדישא עלייהו וכלהו אוכלוסין ומשריין כלהו נטלין תחות ידה על מימריה נטלין ועל
מימריה שראן, בעדנא דהיא נטלא כלהו נטלין בגין דכלהו אחידן בה.
ות"ח בשעתא דבעא קב"ה לאעברא לאוכלוסין דפרעה לתתא אעבר בקדמיתא לההוא
חילא דלהון כמה דאוקמוא. מה עבד, אעבר וסליק ההוא אתר עלאה קדישא דהות מדבר לכל
אינון רתיכין. כיון דהאי אסתלק כלהו משיריין לא יכילו לדברא, כיון דאינון לא יכילו ההוא
ממנא דמצראי אעברו ליה משולטניה ואעבר בנורא דדליק וכדין שלטנותא דמצראי אעדיו.
ר' יצחק אמר בשעתא דקריבו ישראל לימא קרא קב"ה לממנא רברבא דעל ימא, אמר
ליה בשעתא דאנא עבדית עלמא מניתי יתך על ימא ותנאי אית לי על ימא דיבזע מימיו מקמי
בני. השתא מטא עדנא דיעברון בני בגו ימא וכו'. לבתר מה כתיב, וישב הים לפנות בקר לאיתנו,
ואוקמוה לתנאו דהוה ליה בקב"ה כד ברא עלמא.
והווי ישראל שראן על ימא וחמאן גלגלי ימא סלקין ונחתין, זקפו עינייהו וחמו לפרעה
וכל אוכלוסין דיליה, דחילו וזעקאן והא איתמר.
מה חמא ימא, ארונו דיוסף חמא וערק קמיה. מ"ט, בגין דכתיב (בראשית ל"ט: 12) וינס
ויצא החוצה, ועל דא הים ראה וינס.
[p. 240] כתיב ויסר את אופן מרכבותיו ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל. מאי טעמא,
בגין דחמו ארעא דמצרים כאלו אתוקד בנורא, כדין אמרו אנוסה מפני ישראל כי יי' נלחם להם
במצרים.

רבי חייא ורבי יוסי הוּו אזלי במדברא. אמר רבי חייא לרבי יוסי תא ואימא לך דכד קב"ה בעא לאעברא שולטנותא דארעא לא עביד עד דאעבר שולטנותא דלהון ברקיעא, ולא אעבר שולטנותא דלהון עד דמני אחרא באתריה בגין דלא יגרע שולטנותא [מט ע"ב] ברקיעא לקיימא דכתיב (דניאל ד': 14) ולמאן די יצבא יתנינה.

א"ר יוסי ודאי הכי הוא. פתח ר' יוסי ואמר (תהלים ח': 2) י' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים. כד בעא קב"ה לתברא חילא דשאר עמין אתקיף דיניה עליהו ותבר לון ואעבר מקמיה שולטנותא דלהון.

[p. 241] אשר תנה. אשר נתת מבעי ליה, ארתנה הודך, מהו אשר תנה הודך. אלא דא רזא דנהרא עמיקא דכלא, ודוד בעא בעותיה למנגד מניה על השמים ודא הוא אשר כד"א (שמות ג': 14) אהיה אשר אהיה. בשעתא דהאי נהרא עמיקתא דכלא נגיד ונפיק כדין כלא בחידו ומטרוניתא אתעטרת במלכא וכל עלמין כלהו בחידו ושולטנותא דשאר עמין אתעבר מקמי מטרוניתא, וכדין זקפאן רישא כל מאן דאחידו בה.

אדהכי חמו חד בר נש דהוה אתי וחד מטולא קמיה. א"ר חייא נזיל דלמא האי בר נש אן גוי או עם הארץ הוא ואסיר לאשתתפא בהדיה בארחא.

א"ר יוסי ניתיב הכא ונחמי דלמא גברא רבא הוא.

אדהכי אעבר קמייהו, אמר לון בדוקפא דמעברא דקוטפא דהני חברותא אבעי ואנא ידענא ארחא אחרא ונסטי מהאי, ואנא בעינא דאימא לכו ולא אתחייבנא בכו [p. 242] ולא אעבר על מה דכתיב (ויקרא י"ט: 14) ולפני עור לא תתן מכשול, ואתון כסומין בארחא ולא תסתכנו בנפשיכו.

א"ר יוסי בריך רחמנא דאוריכנא הכא.

אתחברו בהדיה. אמר לון לא תשתעון מידי השתא עד דאעבר בהאי. סטו בארחא אחרא.

בתר דנפקו מההוא אתר אמר לון בההוא ארחא אחרא הוּו אזלי זמנא חדא חד כהן חכם וחד עם הארץ בהדיה. קם עליה בההוא אתר וקטליה. מההוא יומא כל מאן דאעבר בההוא אתר מסתכן בנפשיה, והא מתחבון תמן משדדי טורי וקטלין לבני נשא ופקחין דידהו לא מעברי תמן, ובעי קב"ה דמא דההוא כהנא בכל יומא.

פתח ואמר (ישעיה י': 32) עוד היום בנוב לעמוד וגו'. הא אוקמוה אינון מארי מתיבתא אבל אנא לא אמינא הכי דרזא דמלה אוליפנא. עוד היום, מאן יומא דא. [p. 243] אלא הכי כתיב (שמות ו': 23) ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב, ורזא הוא על כנסת ישראל דאהרן הוא

שושבינא דילה לתקנא ביתא ולשמשא לה ולמיעל לה למלכא לאזדווגא כחדא. מכאן ולהלה כל כהן דמשמש במקדשא כגוונא דא.

אחימלך כהנא רבא עלאה הוה וכל אינון כהני בהדיה כלהון הוה שושבינין דמטרוניתא.

כיון דאתקטילו אשתארת מטרוניתא בלחודהא ואתאביד ביתא ולא אשתכח מאן דמשמש קמה ויתקן ביתה ויחדי לה לאזדווגא עם מלכא. כדין מההוא זמנא אתעברת לשמאלא וקיימא על עלמא כמין על כלא קטיל לשאול ולבנוי ואתאביד מינייהו מלכותא ומיתו מישראל כמה אלף וכמה רבוון. ועד כען ההוא חובה תלי עד דאתא סנחריב וארגיז כלא, ודא הוא עוד היום בנוב לעמוד, דא הוא יומא עלאה. ומאן איהו, כנסת ישראל דאבדת שושבינין דילה, ההיא דאשתארת בלא ימינא והוה לה לאתדבק בשמאלא, דכהנא ימינא הוא ובגין כך הות לה לאתדבקא בשמאלא, ובגין כך עוד היום בנוב לעמוד.

[p. 244] ת"יח כתיב גבעת שאול נסה. שאול אמאי הכא, אלא בגין דאיהו קטל לכהני

וגרים דרועא ימינא לאתעקרא מעלמא. אוף הכא מההוא יומא לא אעבר בר נש בההוא דוכתא דלא אסתכן בנפשיה.

אמר רבי יוסי לרבי חייא ולא אמינא לך דגברא רבא הוא.

פתח ואמר (משלי ג': 13) אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה. אשרי אדם מצא

חכמה, [נ"ע"א] כגון אנא דאשכחנא לך וידענא מינך מלה דחכמתא. ואדם יפיק תבונה, כגון

אנא דאוריכנא לך לאתחברא בהדך. ודא הוא האי ב"נ דזמין ליה קב"ה בארחא אנפוי

דשכינתא, ועל דא כתיב (משלי ד': 18) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום.

אזלו. פתח ההוא גברא ואמר (תהלים כ"ד: 1) לדוד מזמור ליי' הארץ ומלואה וגו'.

באתר חד מזמור לדוד ובאתרא אחרא לדוד מזמור, מה בין האי להאי. אלא לדוד מזמור

שירתא על כנסת ישראל, מזמור לדוד שירתא דקאמר דוד על גרמיה.

[p. 245] ליי' הארץ ומלואה. ליי', דא קב"ה. הארץ ומלואה, דא כנסת ישראל וכל

אוכלוסין דילה דמתחברן בהדה ואקרון מלואה, ודא הוא (ישעיה ו': 3) מלא כל הארץ כבודו.

תבל ויושבי בה, דא הוא ארעא דלתתא דאקרי תבל ואחידת בדינא דלעילא הה"ד

(תהלים ט': 9) והוא ישפוט תבל בצדק. בין לחד בין לעמא חד בין לכל עלמא מהאי דינא אתדנו.

ת"יח פרעה מהאי דינא ינקא עד דאתאבידו הוא וכל עמיה. כיון דהאי דינא אתער עליה

ההוא ממנא דאתמנא עליהו בשלטנותא אתעדי ואתעבר, כדין כלהו מלתתא אתאבידו כדכתיב

ויסר את אופן מרכבותיו. מאן אופן מרכבותיו, מרכבותיו דפרעה. ומאן איהו ההוא אופן

דלהון, ההוא ממנא דשליט עלייהו. ועל דא מיתו כלהו בימא. אמאי בימא, [p. 246] אלא ימא

עלאה אתער עלייהו ואתמחו בידה, ובגין כך טבעו בים סוף כתיב.

אמר רבי יוסי ודאי הכי הוא, ועל דא כתיב בַּיָּמִים סוף, סופא דדרגין.
רבי חייא אמר וינהגו בכבודות. בכבודות מהו, אלא מכאן אוליפנא דבההוא דברותא
דבר נש יתבדר בה מדברין ליה. בפרעה כתיב (שמות ט': 7) ויכבד לב פרעה. בההוא מלה דבר
ליה קב"ה בכבודות ממש. אמר ליה קב"ה רשע אנת אוקיר לבך, אנא אדבר לך בהאי. ועל דא
וינהגו בכבודות.

ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל. ויאמר מצרים, דא ממנא דאתמנא על מצראי.
אמר רבי יוסי האי מלה קשיא דכיון דאעברו ליה משולטנותיה היך יכיל הוא למרדף
אבתרייהו דישראל. אלא ודאי כלא הוא, אבל דא מצרים דלתתא דכיון דאתבר חילא דלהון
מלעילא כדין אתבר תוקפא דלהון לתתא הה"ד [p. 247] כי יי נלחם להם במצרים, במצרים
דיקא, דא הוא תוקפא דלהון לעילא, ודא הוא דאוקמוה מלך מצרים סתם. הכא ויאמר מצרים
אנוסה מפני ישראל, דחמו דהא אתבר תוקפיהון לעילא.

ת"ח כד אתער האי כנסת ישראל כל אינון דאחידן בה כלהו אחידן לתתא וישראל
לעילא מכלהו דהא אינון נטלי לה בגופא דאילנא והא אוקמוה, ובגיני כך ישראל אחידן בה
יתיר מכל שאר עמין, וכד אינון מתערין כל שאר עמין אתבר תוקפיהון מאינון דשלטי עלייהו.
ת"ח האי ממנא שלטנא דמצראי דחיק להו לישראל בכמה שעבודא כמה דאוקמוה.
לבתר דאתבר הוא בקדמיתא אתברו אינון מלכוותא הה"ד כי יי נלחם להם במצרים, נלחם
להם ודאי.

[p. 248] ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וגו'. מתניתין. עד לא אשתקע

אורא דכיא ולא נהיב אבנין נקיבן הוו סתימאן, תלת רוחין דכלילן בתלת הוו שקיען, ומיין
סתימן תחות נוקבי, בשבעין ותרין אתוון אתהדרו לאתרייהו. [נ ע"ב] אינון אבנין בתר שבעין
ותרין דרגין אתבקעו ואנקיבו אבנין תחות צרורא דהוה חקיק, אתכנפו ואתעבידו כנופיא חד.
[p. 249] לבתר אתפלגו ואתעבידו תרין מייא, פלוגתא אגלידו ופלוגתא אשתקעו, אלין
סליקו אלין נחתו. מהכא שרא עלמא לאתפלגא.

צרורא אחרא אית לעילא לעילא והיא גליפא בע"ב חתימן דגושפנקא תקיפא ובהו
שקיען גלגלוי דימא. כד נטלין אתפלגו לארבע זויין, פלגו חדא סליק ופלגו חדא נחית, פלגו
חדא לסטר צפון ופלגו חדא לסטר דרום. כד מתחברן כחדא גומרין דלהטין קיימין בלהט שנא
דחרבא דמתהפכא.

חד קיימא נעיץ בגו ימא. דרגא שליחא דאפרכא עלאה סליק בההוא קיימא לעילא
לעילא, אסתכל למרחיק קטורא דארבין דשאטין בימא. מאן חמי גלגלין דסלקין ונחתין ורוחא
נשיב בהו ונוני ימא נגדין כל אינון ארבין לכל סטרי עלמא.
ההוא דרגא כד נחית מההוא קיימא אלף מימיניה ואלף משמאליה, הוה תב ויתב
באתריה כמלכא בכורסיא ההוא דרגא דכד שאטי ימא לארבע סטרי עלמא עמיה נפקת ביה
תבת, הוא תב בקיומא דמלכא.
כדין כרוזין נפקין, מאן מארי דעיינין יזדקף לון לעילא לעילא, מאריהון דגדפין יקומו
בקיומיהו, מארי דאפין חפיין לון עד דנטיל ימא במטלנוי. כדין ויסע מלאך האלהים וגו'.

[p. 250] רבי חייא פתח (משלי ל"א: 14) היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. היתה
כאניות, דא כנסת ישראל. ממרחק תביא לחמה, כד"א (ישעיה ל': 27) הנה שם י"י בא ממרחק.
תביא לחמה, בחד דרגא דשארי עלה וביה אתמשכן כל אינון נחלין ומבועין דאזלין
לימא כד"א (קהלת א': 7) כל הנחלים הולכים אל הים וגו'. אע"ג דכלהו נחלין אתמשכן בההוא
דרגא וההוא דרגא נגיד לון לההוא ימא לא תימא דהא אריק לון והא לא שריין ביה אחרנין ולא
נגדין ביה כמלקדמין, אהדר ואמר אל מקום שהנחלים הולכים וגו', אל מקום דההוא דרגא
דנחליא אזלין זמנא חדא שם הם שבים ללכת, תמן אינון תבין מההוא אתר עלאה ולא פסקין
לעלמין ומתכנשי כלהו בההוא אתר. ולמה. ללכת, למהך לההוא ימא כמה דאתמר. מה שמה
דההוא דרגא, צדיק אקרי.

רבי יהודה אמר כתיב (תהלים ק"ד: 26) שם אניות יהלכון וגו'. שם, בההוא ימא דאזלין
ושאטין עד דאתיאת לאתחברא בההוא דרגא, כדין כתיב לויתן זה יצרת לשחק בו.
רבי יצחק אמר לעילא לעילא יתיר אית זווגא דשריא בחביבותא ולא מתפרש לעלמין.
[p. 251] אמר רבי יהודה מאן זכי לההוא.

אמר ליה מאן דאית ליה חולקא בעלמא דאתי, בעלמא דאתי דיקא.
אמר ליה והא מהכא אוליפנא דכתיב (שם: 26) לויתן זה יצרת לשחק בו, משמע דקאמר
זה, וזה וזאת ידיען אינון.

אמר רבי אבא תרווייכו שפיר קאמריתו והא דרבי יהודה שפיר דיקא, וכלא זמין קב"ה
לענגא בהו לצדיקיא הה"ד (ישעיה נ"ח: 14) אז תתענג על יי'.

[p. 252] אמר רבי אבא כמה אלפין וכמה רבוון דמשיריין קדישין אית לקב"ה מארי
דאנפין עלאין מארי דעיינין מארי דזיינין מארי דיבבא מארי דיללא מארי דדינא מארי דרחמי
ועילא מנייהו אפקיד למטרוניתא לשמשא בהיכלא קמיה.

לקבלי אליו אית לה למטרוניתא משיריין מזיינן, בשתיין אנפין משתכחי מזיינן וכלהו חגירן חרבא בסחרנהא, קמה נפקין קמה עאליו, בשית גדפין טאסין כל עלמא. קמי כל חד וחד גומריין דנור דליק, לבושווי מתלהטא אשא, בגבוי שננא דחרבא מתלהטא בכל עלמא לנטרא [נא ע"א] קמה הה"ד (בראשית ג': 24) ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים. מאן דרך עץ החיים, דא היא מטרוניתא דהיא ארחא להווא אילנא רברבא ותקיף אילנא דחיי וכתוב (שיר ג': 7) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל, ישראל דלעילא, כלם אחוזי חרב וגו'. כד נטלא מטרוניתא כלהו נטלין בתרה הה"ד ויסע מלאך האלהים וגו'.

וכי מלאך האלהים אקרי. א"ר אבא אין. ת"ח הכי א"ר שמעון אתקיין קב"ה קמיה היכלא קדישא היכלא עלאה, קרתא קדישא קרתא עלאה, ירושלים עיר הקדש אקרי. מאן דעאל [p. 253] למלכא לא עאל אלא מהאי קרתא קדישא נטיל ארחא למלכא דארחא מהכא אתתקן הה"ד (תהלים קי"ח: 20) זה השער ליי צדיקים יבואו בו.

כל שליחותא דבעי מלכא מבי מטרוניתא נפקא, כל שליחותא מתתא למלכא בבי מטרוניתא עייל בקדמיתא ומתמן למלכא. אשתכח דמטרוניתא היא שליחא דכלא מעילא לתתא ומתתא לעילא בגין דאיהי פתחא למלכא ואורחא למלכא ולית רזא דאתכסיא מינה מעילא לתתא ומתתא לעילא, ועל דא שליחא היא דכלא הה"ד ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל, ישראל דלעילא. מלאך האלהים, הה"ד וי"י הולך לפניהם יומם כמה דאוקימנא.

וכי יקרא הוא דמלכא דמטרוניתא תזיל והיא אגח קרבין והיא אזלא שליחא. למלכא דאזדווג במטרוניתא עלאה, חמא מלכא יקירו דילה על כל שאר מטרוניתא דעלמא, אמר כלהו משתכחי לחינתא לקבלא דהאי מטרוניתא דילי, היא סלקא על כלא, מה אעביד לה, אלא הא כל ביתא דילי [p. 254] בידהא. אפיק מלכא כרוזא מהכא כל מלין דמלכא בידא דמטרוניתא אתמסרן. מה עבד, אפקיד מלכא בידהא כל זיינין דיליה כל אינון מארי מגיחי קרבא כל אינון אבנין יקירין דמלכא כל גנזייה דמלכא. אמר מהכא כל מאן דאצטריך לי לא יכיל למללא עמי עד דאודע לה למטרוניתא.

כך קב"ה מסגיאות רחילותא דיליה בכנסת ישראל אפקיד כלא ברשותה, אמר הא כל שאר לא משתכחי כלום לגבהא. אמר (שיר ו': 8-9) ששים המה מלכות ושמונים פלגשים וגו' אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה וגו'. מה אעביד לה, אלא הא כל ביתא דילי בידהא. אפיק כרוזא מהכא כל מלין דמלכא בידא דמטרוניתא אתמסרן. אפקיד בידהא כל זיינין דיליה רומחין וסייפין קשתין חצין בלסטריין קסטירין אבנין כל אינון מארי מגיחי קרבא הה"ד הנה

מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה וגו' כלם אחוזי חרב וגו'. אמר מלכא מכאן ולהלאה קרבא דיילי בידך אתמסרא בידך זיוניך דיילי מארי מגיחי קרבא בידך, מכאן ולהלאה את הוי נטיך לי הה"ד (תהלים קכ"א: 4) שומר ישראל. מכאן ולהלאה מאן דאצטריך לי לא יכיל למללא עמי עד דאודע למטרוניתא הה"ד (ויקרא ט"ז: 3) בזאת יבא אהרן אל הקדש, שליחא דכלא כמה דאוקימנא. אשתכח כלא יקרא הוא דמטרוניתא.

[p. 255] ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וגו' כמה דאתמר. וילך

מאחריהם. מ"ט מאחריהם, בגין דאשתכחו לקמהא מארי מגיחי קרבא מארי בלסטראות מארי רומחין וסייפין ואתגליין קמהא דהא הוו אתיין משיריין אחראין לאגחא קרבא בישראל מלעילא.

ותנין בההיא שעתא אתא רברבא שולטנא דממנא על מצראי וכנש שית מאה רתיכין מקטרגין ועל כל רתיכא ורתיכא שית מאה שלטונין ממנן קטיגורין הה"ד ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים וגו'. וכישש מאות רכב בחור לאן הוו רכב מצרים, מ"ט וכל רכב מצרים. אלא הכי תאנא סמאל אוזיף ליה שית מאה רתיכין מקטרגין לסייעא ליה הה"ד ויקח שש מאות רכב [נא ע"ב] בחור וגו'.

אימתי אשלים ליה קב"ה לסמאל, בקרבא דסיסרא דעקר קב"ה לכל אינון רתיכין ואתמסרו בידא דמטרוניתא הה"ד (שופטים ה': 21) נחל קישון גרפם נחל קדומים וגו'. ולזמנא דאתי יתמסרון כלהו הה"ד (ישעיה ס"ג: 1) מי זה בא מאדום וגו' אני מדבר בצדקה רב להושיע. ועל דא וילך מאחריהם.

[p. 256] ויסע עמוד הענן מפניהם. מאן עמוד הענן דא. רבי יוסי אמר ההוא עננא

דאתחזי תדיר עם שכינתא ודא הוא עננא דעאל משה בגויה. רבי אבא אמר כתיב וי"י הולך לפניהם יומם בעמוד ענן, אלא סיועא דצדיק הוא ופרישו דרשימו דיליה ועל דא אזיל האיענן יומם וכתיב (תהלים מ"ב: 9) יומם יצוה י"י חסדו, ומסטרא דחסד אתיא דא ודא חסד אקרי, ועננא אחרא אזיל בליליא ואתקרי עמוד אש. רבי שמעון אמר עמוד הענן יומם, דא אברהם. ועמוד אש לילה, דא יצחק, ותרואיהו אשתכחו בשכינתא. ומה דאמר רבי אבא הכי הוא דעל ידא דהאי דרגא אשתכחו.

[p. 257] והאי ויסע מלאך האלהים וגו' וילך מאחריהם, דנטיל מסטרא דחסד ואתדבק

בסטרא דגבורה בגין דהא מטא שעתא לאתלבשא בדינא. ת"ח בההיא שעתא אשתלים סיהרא מכלא וירתא שבעין שמהן קדישין בתלת סטריין. סטרא חדא אתלבשת בעטרוי דחסד בשבעין גליפין דנהירו דאבא עלאה דנהיר לה. סטרא

תניינא אתלבשת ברומחי דגבורה בשתינן פולסין דנורא ועשרה דילה דנחתו מסטרא דאמא עלאה בנימוסי גליפין. סטרא תליתאה אתלבשת בלבושי ארגונא דלביש מלכא קדישא דאקרון תפארת דירית ברא קדישא בשבעין עטרין עלאין מסטרא דאבא ואמא והוא כליל להאי סטרא ולהאי סטרא.

ותנינן מסטרא דחסד שבעין ותרין סהדין, מסטרא דגבורה שבעין ותרין סופרין, מסטרא דתפארת שבעין ותרין גוונין לאתפארא. [p. 258] והאי אתר אתגלף חד בחד ואסתליק שמא קדישא רזא דרתיכא והכא אתגליפו אבהתא לאתחברא כחד והוא שמא קדישא גליפא באתווי.

צרופא דאתוון אלין, אתוון קמאי רשימין כסדרן בארח מישר בגין דכלהו אתוון קדמאי אשתכחו בחדסד למהך בארח מישר בסדורא מתקן. אתוון תנייני רשימין בגלגולא למפרע בגין דכלהו אתוון תנייני משתכחי בגבורא לגלאה דינין וזינין דאתיין מסטרא דשמאלא. אתוון תליתאי אינון אתוון רשימין לאחזאה גוונין לאתעטרא במלכא קדישא וכלא ביה מתחברן ומתקשרן והוא אתעטר בעטרוי בארח מישר ורשים להאי סטרא ולהאי סטרא כמלכא דמתעטר בכלא דהכא אתרשים שמא קדישא גליפא בע"ב אתוון דמתעטרי באבהתא רתיכי קדישי עלאי.

[p. 259] ואי תימא הני אתוון תליתאי מ"ט לאו אינון כתיבין מנהון בארח מישר כסדרן ומנהון למפרע דהא תנינן (שם צ"ט: 4) אתה כוננת מישרים, לישרא להאי סטרא ולהאי סטרא, קב"ה עביד מישרים לתרי סטרי, וכתביב (שמות כ"ו: 28) והבריח התיכון בתוך הקרשים וגו', דא קב"ה. רבי יצחק אמר דא יעקב וכלא חד.

אלא למלכא דאיהו שלים מכלא דעתו שלים מכלא. מה ארחיה דההוא מלכא, אנפוי נהירין תדיר בגין דאיהו שלים וכך דאין לטב דאין לביש. מאן דאיהו טפשא חמי אנפי מלכא נהירין לא אסתמר מיניה, ומאן דאיהו חכימא חמי אנפוי דמלכא נהירין אמר נדאי מלכא שלים הוא שלים הוא מכלא דעתיה שלים, אנא חמי דבההוא נהירו דינא יתיב [נב ע"א] ואתכסיא אע"ג דלא אתחזיא דאי לאו הכי לא יהא מלכא שלים ועל דא בעי לאסתמרא.

[p. 260] כך קב"ה שלים הוא תדיר בהאי גוונא ובהאי גוונא אבל לא אתחזיא אלא בנהירו דאפין, ובגין כך אינון טפשיין חייבין לא אסתמרן מניה, אינון חכימין זכאין אמרין מלכא שלים הוא, אע"ג דאנפוי אתחזיין נהירין דינא אתכסיא בגויה, בעי לאסתמרא מניה. אמר רבי יהודה מהכא (מלאכי ג': 6) אני יי' לא שניתני, לא פליגנא לאתר אחרא, בי אתכליל כלא, הני תרי גווני בי כלילן. בגין כך כלא בארח מישר אתחזיא ואע"ג דאתוון אחידן להאי סטרא ולהאי סטרא כסדרן כתיבין.

ויסע מלאך האלהים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם. עד כאן סטרא חד חסד לאברהם.

אמר רבי שמעון אלעזר ברי תי"ח רזא דא כד עתיקא קדישא אנהיר למלכא אחסין ליה בכתרין קדישין עלאין, כד מטאן לגביה מתעטרי אבהתא. בשעתא דמתעטרי אבהתא כדין הוא שלימו דכלא, כדין מטרוניתא נטלא במטלנהא בההוא שלימו דאבהתא, וכד מתעטרא מכלהו כדין אתברכא ורשותא דכלא בידהא. [p. 261]

ו	א	ל	ש	א	ע	מ	מ
י	ל	פ	ר	ח	ע	פ	ד
ס	ה	נ	א	ר	מ	נ	מ
ע	י	י	ל	י	ו	י	א
מ	ם	מ	ו	ה	ד	ה	ח
ל	ה	ח	י	ם	ה	ם	ר
א	ה	נ	ל	ו	ע	ו	י
ך	ל	ה	ך	י	נ	י	ה
ה	ך	י	מ	ס	ן	ע	ם

עד כאן אתתקנו טורין כסדרן ברזא דחסד לא סטאן ימינא ושמאלא.

ח	ב	ר	נ	א	ו	ל	ה
מ	ו	ש	ע	י	ה	א	ל
ן	ס	י	ה	ו	ל	ה	י
י	י	ה	י	ך	י	ז	ל
ב	ר	נ	ה	ש	ל	ב	ה
א	צ	ח	י	ח	ה	ר	ל
ב	מ	מ	ו	ה	ת	ק	כ
י	ה	ן	ל	ו	א	א	ה
ו	נ	י	א	ן	ר	ל	ז

או כהאי גוונא כלהו שמאלא מסטרא דגבורה

ה	ל	י	ל	ה	ל	כ	ה
ז	ל	א	ה	ז	ב	ר	ק
א	ל	ו	ה	ל	י	ל	ה
ת	א	ר	א	י	ו	ך	ש
ח	ה	ו	ן	נ	ע	ה	י
ה	י	ו	ל	א	ר	ש	י
ה	נ	ח	מ	ן	י	ב	ו
ס	י	ר	צ	מ	ה	נ	ח
מ	ן	י	ב	א	ב	י	ו

עד כאן אתתקנו טורין למפרע ברזא דגבורה כלהו שמאלא כלילן בימינא.

ו	ד	ו	ה	י	י	ה	י
י	ו	ל	י	ס	ל	י	ב
ט	ע	ך	ס	ע	ה	ס	ק
מ	ל	י	ב	ז	ו	ל	ע
ש	ה	ה	ר	ה	י	ח	ו
ה	י	ו	ו	כ	ש	ר	ה
א	ס	ה	ח	ל	ס	ב	מ
ת	ו	א	ק	ה	א	ה	י
י	י	ת	ד	ל	ת	ו	ס

עד כאן אתתקנו כלילן טורין דמלכא קדישא בתפארת וכלא כלילן ביה.

לבתר מתחברן אבהן ואתעבידו שמא חד קדישא.

והו	ילי	סיט	עלמ	מהש	ללה	אכא	ךהת
הזי	אלד	לאו	ההע	יזל	סבה	הרי	הקס
לאו	ךלי	לוו	פהל	נלך	י	מלה	חהו
נתה	האא	ירת	שאה	ריי	אום	לךב	ושר
יחו	להח	ךוק	מךד	אני	חעס	רהע	יז
ההה	סיכ	וול	ילה	סאל	ערי	עשל	מיה
והו	דני	החש	עמס	נא	ךית	מבה	פוי
נסס	ייל	הרח	סצר	ומב	יהה	ענו	מחי
דמב	מךק	איע	חבו	ראה	יבמ	היי	סום

הא כגוונא דא שמא קדישא עלאה גליפא באתווי רשימין ברתיקא עלאה קדישא

ואסתים ביה עטורא דאבהן.

[p. 263] אמר רבי ייסא אשכחנא ברזא דא בתקיעתא דרב בבבל תלת ובכך ובכך ובכך

לקבלי הני תלת וכך הוא סדורא.

א"ך יוסי כלא אתכליל בהאי שליחא קדישא ואסתיים ביה, אשתכח דשלימו דרתיכא

קדישא אית ביה.

אמר רבי שמעון האי הוא שמא קדישא עטורא דאבהן דמתעטרי בגליפיהן בחבורא

כחדא ואכליל בארבעין ותמניא תיבותא דהוא שלימו דכלא ועקרא דשרשין.

[p. 264] ת"ח גופא דאילנא אנ"י אל"ף נוי"ן יו"ד, רישא דכל ענפי אילנא וה"ו וה"ו, והא

אתערו חבריא כללא דענפין וגופא ושרשא בארבעין ותמניא תיבין והוא ארשים בתלת עלמין עלאין בתלת עלמין תתאין. לקבליה קדוש קדוש קדוש, קדוש לעילא, קדוש באמצעיתא, קדוש לתתא. קדוש חסד, קדוש גבורה, קדוש תפארת. וכלא בשבעין ותריין אתגליפו כמה דאתמר. בריך הוא בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמין אמן.

ת"ח בשעתא דשרו ישראל על ימא חמו לכמה [נב ע"ב] אכלוסין לכמה חיילין לכמה

משיריין מעילא לתתא וכלהו בכנופיה עליהו דישראל, שריאו וצלו מגו עאקא דלהון. ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא ואשתכח רעוא בכלהון עלמין עלאין, כדין נהירו דכלא אתנהיר. אמר רבי יצחק ביה שעתא חמו ישראל עאקו מכל סטריין, ימא בגלוהי דזקפן קמייהו, בתרייהו כל אינון אכלוסין כל [p. 265] אינון משיריין דמצרים, לעילא עלייהו כמה קטיגורין, שריאו צווחין לקב"ה. כדין כתיב ויאמר יי אל משה מה תצעק אלי, ותאנא בספרא דצניעותא אלי דייקא, בעתיקא תליא בלא. כדין אתנהיר כלא כחדא ועבד ימא נימוסין עלאין ואתמסרו בידוי עלאין ותתאין. ובגיני כך קשיא קמי קב"ה כלא כקריעת ים סוף וכלא הכי אוקמוה. מאי טעמא, בגין דקריעת ים סוף בעתיקא תליא.

אמר רבי שמעון חד איילתא אית בארעא וקב"ה עביד סגיא בגינה, בשעתא דהיא צווחת

קב"ה שמע עאקו דילה וקביל קלה. וכד אצטריך עלמא לרחמי למייה היא יהבת קלין [p. 266] וקב"ה שמע קלה וכדין חייס על עלמא הה"ד (תהלים מ"ב: 2) כאיל תערוג על אפיקי מים וגו'. וכד בעיא לאולדא היא סתימא מכל סטרוי, כדין אתיאת ושווי רישה בין ברכהא וצווחת ורמת קלין וקב"ה חייס עלה וזמין לקבלה חד נחש ונשיך בערייתה ופתח ליה וקרע ליה להווא אתר ואולידת מיד. א"ר שמעון בהאי מלה לא תשאל ולא תנסה את יי והכי דייקא.

[p. 267] ויושע יי ביום ההוא את ישראל וגו' וירא ישראל את מצרים מת. ההוא שלטנא

ממנא דמצראי אחמי לון קב"ה דעבר ליה בנהר דינור דהוה בשפתא דימא רבא. מה מת, כמה דאוקמוה דאעברו ליה מההוא שלטנא דיליה.

וירא ישראל את היד הגדולה. רבי חייא אמר הכא אשתלים ידא וכלהו אצבען ואשתלים

ידא דאכליל ביה בימינא דהכי תנין כלא בימינא אתכליל ובימינא תליא הה"ד ימנך יי תרעץ אויב.

ואמר רבי אחא לא אשתכח מאן דאתקיף לביה קמי קב"ה כפרעה.

אמר רבי אבא סיחון ועוג הכי נמי.

אמר ליה לאו הכי, אינון לגביה דישראל אתתקפו אבל לגבי קב"ה לא כמה דאתקיף
פרעה רוחיה לקבליה דקב"ה והוה חמי כל יומא גבוראן דיליה ולא הוה תב.

[p. 268] א"ר יהודה א"ר יצחק פרעה חכים הוה מכל חרשוי ובכל אינון כתרין ובכל
אינון ידיען אסתכל ובכל סטרא דלהון לא חמא פורקנא דלהון דישראל ולא הוה תלי בחד
מנייהו. ועוד דהא בכלהו קשירו קשרא עליהו דישראל ופרעה לא סבר דאית קשרא אחרא
דמהימנותא על כלא ועל דא הוה אתקיף לביה.

רבי אבא אמר לא אתקיף לביה דפרעה אלא שמא דא דכד הוה אמר משה כה אמר יי
דא מלה ממש אתקיף לביה הה"ד (שמות ט': 22) ויחזק יי את לב פרעה, דהא בכל חכמתא
דיליה לא אשתכח דשמא דא שליט בארעא.
אמר רבי יוסי לבתר אמר (שם י': 16) חטאתי ליי. ההוא פומא דאמר דא אמר דא.

רבי חזקיה פתח (איוב ט': 22) אחת היא על כן אמרתי תם ורשע הוא מכלה. האי קרא
ברזא דחכמתא. אחת היא. מאי אחת היא, הה"ד בה (שיר ו': 9) אחת היא יונתי תמתי אחת
היא לאמה. ובהא קב"ה דאין דינוי לתתא ודאין דינוי בכלא, [p. 269] וכד קב"ה אתער דינוי
בהאי ודינוי דאין בהאי כתרא כדין כתיב תם ורשע הוא מכלה, [נג ע"א] בגין דאינון צדיקייא
מתפסאן בחוביהון דרשיעיא דכתיב (שמואל ב' כ"ד: 16) ויאמר יי למלאך המשחית בעם רב.
ועל דא אמר ר' יוסי איוב אמר מלה ולא אגמר מלה.

אחת היא. ר' ייסא אמר דא כנסת ישראל בגלותא דמצרים דבגינה קטל קב"ה במצראי
ועבד בהו נוקמין הה"ד תם ורשע הוא מכלה.
ר' חייא אמר איוב לא אלקי אלא בזמנא דנפקו ישראל ממצרים. אמר איוב אי הכי כל
אפיא שוין תם ורשע הוא מכלה. פרעה אתקיף בהו בישראל ואמר (שמות ה': 1) מי יי אשר
אשמע בקולו, ואנא לא אתקיפנא בהו ולא עבידנא מידי, תם ורשע הוא מכלה, הה"ד (שם
ט': 20) הירא את דבר יי מעבדי פרעה.

[p. 270] ר' יהודה אמר אינון אבני ברד דהוון נחתין ואתעכבו על ידוי דמשה לבתר עבדו
נוקמין ביומוי דיהושע, ולזמנא דאתי זמינין לאחתא אינון דאשתארו על אדום וכו'.
א"ר יוסי כתיב (מיכה ז': 15) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.
דבר אחר וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה יי וגו'. האי קרא לא רישיה סופיה
ולא סופיה רישיה, בקדמיתא וירא ישראל ולבתר ויראו העם את יי. אלא אמר רבי יהודה
ההוא סבא דנחת עם בנוי בגלותא וקביל עליה גלותא ואעיל לבנוי בגלותא הוא ממש חמא כל

אינון נוקמין וכל אינון גבוראן דעבד קב"ה במצרים הה"ד וירא ישראל את היד הגדולה, ישראל ממש.

ואמר רבי יהודה סליק קב"ה להווא סבא אמר ליה קום חמי ברך דנפיק מגו עם תקיפא, קום חמי גבורן דעבדית בגין ברך למצראי. [p. 271] והיינו דאמר רבי יוסי בשעתא דנטל ישראל לנחתא בגלותא למצרים דחילו ואימתא תקיפא נפל עלוי. אמר ליה קב"ה יעקב אמאי את דחיל (בראשית מ"ו: 3) אל תירא מרדה מצרימה. ממה דכתיב אל תירא משמע דחילו דהוה דחיל. אמר ליה כי לגוי גדול אשימך שם. אמר ליה דחילנא מן גלותא וישיצון בני. אמר ליה אנכי עמך ארד מצרימה. אמר תו דלא אזכי לאתקברא ביני אבהתי ולא אחמי פורקנא דבני. אמר ואנכי אעלך גם עלה. אעלך, לאתקברא בקברי אבהתך. גם עלה, למחמי פורקנא דברך וגבוראן דעבדית להו. וההוא יומא דנפקו ישראל ממצרים סליק ליה קב"ה ליעקב אמר ליה קום חמי לבנד בפורקנא בכמה חילין וגבוראן דעבדית להו, ויעקב הוה זמין וחמא כלא הה"ד וירא ישראל.

ר' יצחק אמר מהכא (דברים ד': 37) ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים. מאי בפניו, בפניו דיעקב דאעיל לכלהו תמן.

רבי חזקיה אמר ויוציאך בפניו, בפניו דאברהם דכתיב (בראשית י"ז: 17) ויפל אברהם על פניו וגו'. ת"ח אברהם אמר הלבן מאה שנה יולד וגו', אמר ליה קב"ה חייך את תחמי כמה אכלוסין כמה חיילין נפקן ממך. בשעתא דנפקו ישראל ממצרים כל אינון [p. 272] שבטין כל אינון רבוון סליק ליה קב"ה לאברהם וחמא לון הה"ד ויוציאך בפניו.

רבי אבא אמר כלהו אבהתא אזדמנו תמן בהווא פורקנא הה"ד ויוציאך בפניו. מאי בפניו, אלין אבהתא.

רבי אלעזר אמר ויוציאך בפניו, דא יעקב. בכחו, דא יצחק, הגדול, דא אברהם. ר' שמעון אמר וכן בגיניהון דאבהתא אזדמן פורקנא תדיר לישראל דכתיב (ויקרא כ"ו: 42) וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור. אבהתא תינת, מהו והארץ אזכור. אלא לאכללא עמהון דוד מלכא דאיהו רתיכא באבהתא [נג ע"ב] ואינון מתערין פורקנא תדיר לישראל.

וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה יי במצרים. וכי השתא עשה והא מקדמת דנא אתעבידת, מאי אשר עשה יי במצרים. אלא יד לא אקרי פחות מחמש אצבעאן. גדולה, דכלילן בהו חמש אחרנין, כדן אקרי גדולה. וכל אצבע ואצבע סליק לחושבנא רבא וקב"ה עביד ליה השתא ובהאי אתעקרו כלהו דרגין דבהו משולשליהון.

[p. 273] מכאן אוליפנא בחמש אצבעאן קדמאי כתיב ויחזק לב פרעה. כיון דאשתלמו אינון חמש הא לא הוה מלה ברשותיה דפרעה, כדין כתיב ויחזק יי את לב פרעה. ועל דא וירא ישראל את היד הגדולה וגו'.

ויאמינו ביי'. וכי עד השתא לא האמינו ביי' והא כתיב (שמות ד': 31) ויאמן העם וישמעו וגו', והא חמו כל אינון גבוראן דעבד להו קב"ה במצרים. אלא מאי ויאמינו, ההוא מלה דאמר משה ויאמר משה אל העם אל תיראו וגו' כי כאשר ראיתם את מצרים וגו'.

[p. 274] ר' ייסא אמר והא כתיב וירא ישראל את מצרים מת, וכתיב לא תוסיפו

לראותם עוד.

א"ר יוסי מתים חמו להו.

אמר ליה אי הוה כתיב לא תוסיפו לראותם עוד חיים הוינא אמר הכי.

אמר ליה ר' אבא יאות שאלת, אלא ת"יח כתיב (תהלים ק"ו: 48) מן העולם ועד העולם, ותניין עולם דלעילא ועולם דלתתא. עולם דלעילא מתמן הוא שירותא לאדלקא בוצינין, עולם דלתתא תמן הוא סיומא ואתכליל מכלא, ומהאי עולם מתערי גבוראן לתתאי, ובהאי עולם עביד קב"ה אתין להו לישראל ורחיש לון בניסא. וכד אתער האי עולם למעבד נסין כלהו מצראי אשתקעו בימא על ידא דהאי עולם ואתרחיש להו לישראל ניסא בהאי עולם, ועל דא כתיב לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם, עד דאתער האי עולם ויתמסרון בדינוי, וכיון דאתמסרו ביה למתדן כדין כתיב וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים הה"ד מן העולם ועד העולם, עד דאתער האי עולם דייקא. ביה זמנא כתיב ויאמינו ביי' ובמשה עבדו.

אז ישיר משה ובני ישראל וגו'. רבי יהודה פתח (ירמיה א': 5) בטרם אצרך בבטן ידעתין

וגו'. זכאה חולקהון דישראל דקב"ה אתרעי בהו מכל שאר עמין ומסגיאות רחימותא סגיאה דרחים להו אוקים עלייהו נביאה קשוט מהימנא ואתער עליה רוחא דקודשא יתיר מכל שאר נביאי מהימנא ואפיק ליה מחולקיה ממש דאפריש יעקב מבנוי לקב"ה. וכיון דהוא [p. 275] דיליה נטל ליה קב"ה ואעטר ליה בכמה עטרין ומשח ליה במשח רבות קודשא דלעילא, וכדין אפיק מבנוי רוחא קדישא דלעילא וזריז ליה בהמייני קדישי מהימנותא.

ובההוא שעתא דמטא זמנא דמשה נביא מהימנא אפיק קב"ה רוחא קדישא מגזרא דספירו דאבן טבא דהוה גניז בארבעין ומאתן ותמניא עטרין וקיימיה קמיה ואפקיד ליה בכל ביתיה ויהב ליה מאה ושבעין ותלת מפתחן, ואעטר ליה בחמש עטרין וכל עטרא ועטרא סליק ואנהיר עלמין דנהירין ובוצינין דגניזין בגניזא דמלכא קדישא עלאה. כדין אעבריה בכל בוסמין דגנתא דעדן ואעליה בהיכליה. [נד ע"א]

מ פתוחה סלקא ואתעטר בעטרוי ואעטריה בתלת מאה ועשרין וחמש עטרין ואפקיד מפתחוי בידוי ואעבריה בכל חיילין עייפין דיליה. כדין אזדעזעו כלהו, פתחו ואמרו אסתלקו מסחרניה סטרא דסטרין דהא קב"ה אתער רוחא לשלטאה למרגז עלמין. קלא נפק ואמר מאן הוא דין דכל מפתחן אלין בידוי. פתח קלא אחרא ואמר קבילו ליה בגווייכו, דא הוא דזמין לאנחתא בין בני נשא וזמינא אורייתא גניזא [p. 276] דגנזייתא לאתמסרא בידוי ולארעשא עלמין דלעילא ותתא על ידוי דדין. ביה שעתא אתרגישו כלהו ונטלו אבתריה, פתחו ואמרו (תהלים ס"ו: 12) הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים. כדין סלקא ההוא רוחא וקיימא קמי מלכא.

ש דאבהתא אתעטרו ליה בתלת עטרין קדישין ואפקידו כל מפתחן דמלכא בידיה ואפקידו ליה מהימנא דביתא.

ה סלקא ואתעטרא בעטרוי וקבילת ליה מן מלכא. כדין נחית ההוא רוחא בארבין דשאטין בההוא ימא רבא וקבילת ליה לגדלא ליה למלכא והיא יהבת ליה מאתן זיונין לאלקאה לפרעה ולכל ארעיה, ובשבתא וברישי ירחא סלקת ליה למלכא, כדין אקרי שמיה באלין אתוון רשימין.

ובההיא שעתא דנחת לארעא בזרעא דלוי אתתקנו ארבע מאה ועשרין וחמש כורסיין למלכא וארבע מאה ועשרין וחמש גליפין ממנן אַוזפיה לההוא רוחא לאתריה. כד נפיק לעלמא אתנהרא ה באנפוי ואתמלייא ביתא מן זיותא. ביה שעתא קרא עליה קב"ה בטרם אצרך [p. 277] בבטן ידעתיק וגו'.

רבי יצחק אמר בשעתא דאפיל קב"ה לרברבא ממנא דמצראי וחמו ליה משה ובני ישראל כדין אמרו שירה הה"ד אז ישיר משה ובני ישראל.

רבי אבא אמר אסתכלנא בכל תושבחן דשבחו לקב"ה וכולם פתחי באז, (מלכים א' ח': 12) אז אמר שלמה, (יהושע י': 12) אז אמר יהושע, (במדבר כ"א: 17) אז ישיר ישראל. אלא הכי תאנא כל נסין וכל גבורן דאתעבידו להו לישראל כד אתנהיר נהירו דעתיקא קדישא בעטרוי גליפין רשימין בא' וא' אנקיב בחשוכי ונהיר לכל עיבר, וכד אתחבר נהירו דא' ומטא לז', מאן זייין, דא (ישעיה ל"ד: 6) חרב ליי מלאה דם, כדין עביד נסין וגבוראן בגין דאתחבר א' עם ז' ודא הוא שירתא. שירתא הוא בכל סטרין ודא הוא אז ישיר משה ובני ישראל. ישיר, שר מבעי ליה. אלא מלה דא תליא ואשלים לההוא זמנא ואשלים לזמנא דאתי דזמינין ישראל לשבחא שירתא דא.

[p. 278] משה ובני ישראל. מכאן אוליפנא דצדיקייא קדמאי אע"ג דאסתלקו בדרגין עלאין דלעילא ואתקשרו בקשורא דצורא דחיי זמינין כלהו לאחייא בגופא ולמחמי אתיין וגבורן דעביד קב"ה לישראל הה"ד אז ישיר משה וגו'.

ר' שמעון אמר מהכא, (שם י"א: 11) יוסיף יי שנית ידו לקנות את שאר עמו. לקנות, כד"א (משלי ח': 22) יי קנני ראשית דרכו.

את שאר עמו, אלין אינון צדיקייא דבהון דאקרון שאר כד"א (במדבר י"א: 26) וישארו שני אנשים במחנה, ותניין לית עלמא מתקיימא אלא על אינון דעבדי גרמייהו שיריים.

[p. 279] ואי תימא הואיל ואתקשרו בצורא דחיי ומתענגי בענוגא עלאה אמאי יחית לון קב"ה לארעא, פוק ואוליף מזמנא קדמאה דכל אינון רוחין ונשמתין הון בדרגא עלאה לעילא וקב"ה נחת להו לארעא לתתא, כל שכן השתא דבעי קב"ה לישראל לעקימא כד"א (קהלת ז': 20) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא.

ואי תימא אינון דמיתו בעטיו של נחש, אפילו אינון יקומו ויהון מארי דעיטא למלכא משיחא.

ועל דא תני משה זמין למימר שירתא לזמנא דאתי. מ"ט, בגין דכתיב (מיכה ז': 15) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. אראנו, אראך מבעי ליה. אלא אראנו ממש, למאן דחמא בקדמיתא יחמי ליה תניינות ודא הוא אראנו, וכתיב (תהלים נ': 23) אראנו בישע אלהים, [נד ע"ב] וכדון ישיר משה ובני ישראל.

את השירה הזאת, שירתא דמטרוניתא לקב"ה.

תניין כל בר נש דאמר שירתא דא בכל יומא ומכוון בה [p. 280] זכי למימרא לזמנא דאתי דהא אית בה על מא דעבר ואית בה עלמא דאתי, ואית בה קשרי מהימנותא ואית בה יומי דמלכא משיחא.

את, לאעלא כל אינון תושבחאן אחרנין דקאמרי עלאי ותתאי.

השירה, שיר מבעי ליה. אלא שירתא דקא משבחת מטרוניתא למלכא, ומשה מתתא לעילא קאמר והא אוקמוה.

ליי', בגין דאנהיר לה מלכא אנפאה ונהיר אנפוי דמלכא לקבלה.

ר' יוסי אמר דכל אינון משחין דהו נגדין משיך מלכא קדישא לקבלה, בגיני כך משבחת ליה מטרוניתא.

אמר רבי יהודה אי הכי אמאי כתיב משה ובני ישראל, מטרוניתא בעא לשבחא. אלא זכאה חולקהון דמשה ובני ישראל דאינון הו ידעי לשבחא למלכא בגין מטרוניתא כדקא יאות בגין דכל ההוא חילא וגבורה דילה ירתא מן מלכא.

[p. 281] ר' חייא פתח (איכה ב': 19) קומי רוני בלילה לראש אשמורות. קומי רוני דא

כנסת ישראל. בלילה, בגלותא.

ר' יוסי אמר בלילה בזמנא דאיהי שלטא ומתערא.

לראש אשמורות, בראש מבעי ליה. אלא לראש כמה דכתיב (בראשית מ"ז: 31) על ראש

המטה, ואוקימנא ראש המטה דא יסוד. אוף הכא לראש דא יסוד דמטרוניתא אתברכת ביה.

ראש אשמורות, דא הוא רישא דנצח והוד.

ר' יוסי אמר דא הוא רישא דכתרי מלכא וסיומא.

רבי אבא אמר לראש אשמורות כתיב חסר ודא הוא ראש המטה וכלא במלכא קדישא

אתמר ודא הוא ליי.

רבי ייסא אמר ליי, דא הוא נהרא דנפיק מעדן דכל משחא ורבות נפק מניה לאדלקא

בוצינין, ומשמע לבתר דכתיב אשירה ליי, דא הוא מלכא קדישא, ועל דא לא כתיב אשירה לו.

[p. 282] ויאמרו לאמר, דא הוא לדרי דרין בגין דלא אתנשי מנייהו לעלמין דכל מאן

דזכי להאי שירתא בהאי עלמא זכי לה לעלמא דאתי, זכי לשבחה בה ביומי מלכא משיחא

בחדותא דקב"ה דכתיב לאמר, לאמר בההוא זמנא, לאמר בארעא קדישא בזמנא דשרו ישראל

בארעא, לאמר בגלותא, לאמר בפורקנא דלהון דישראל, לאמר בעלמא דאתי.

אשירה ליי. אשירה, משירה מבעי ליה, מאי אשירה. אלא בגין דהוּו משבחן תושבחתא

דמטרוניתא בעי לשבחה.

ליי, דא מלכא קדישא.

כי גאה גאה, דסליק ואתעטר בעטרוי לאפקא ברכאן וחילין וגבוראן בכלא.

כי גאה גאה, כי גאה בהאי עלמא, גאה בעלמא דאתי. כי גאה בההוא זמנא, גאה בגין

דאתעטר בעטרוי בחדוותא שלימו.

סוס ורוכבו רמה בים, שולטנותא דלתתא ושולטנותא דלעילא דאחידן בהו אתמסרן

בההוא ימא רבא למעבד בהו נוקמין דהכי תנינן לא עביד קב"ה [p. 283] דינא לתתא עד דעביד

בשולטניהון לעילא הה"ד (ישעיה כ"ד: 21) יפקוד יי על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה

באדמה.

רמה בים, אמר ר' יהודה ביה בליליא דכתיב ויולך יי את הים ברוח קדים עזה וגו',

ויולך יי את הים, דאתער בה גבורה תקיפא הה"ד ברוח קדים עזה כל הלילה, בההיא זמנא

בעאת מטרוניתא מן מלכא כל אינון אכלוסין דלתתא וכל אינון שולטנין דלעילא דיתמסרון בה

וכלהו אתמסרו בידהא למעבד נוקמין הה"ד סוס ורוכבו רמה בים, בים סתם לעילא ותתא.

עזי וזמרת יח. רבי חייא פתח (תהלים קל"ט: 5) אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה.
כמה אצטריכין בני נשא ליקרא לקב"ה בגין דקב"ה כד ברא עלמא [נה ע"א] אסתכל ביה
באדם למהוי שליטא על כל פרצופין והוה דאמי לעלאין ותתאין. נחת ליה בדמות יקירא וחמו
ליה בריין, אתכנשו לגביה סגידו לקבליה ואימתא ודחילו נפל עליהו מדחלתיה הה"ד (בראשית
ט"ו: 2) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ וגו'. עייליה לגניה דנטע לנטריה למהוי ליה חדו
על חדו לאשתעשעא ביה, [p. 284] עבד ליה טרוצבלין מחפיין באבני יקר ומלאכין עלאין חדון
קמיה, לבתר פקיד ליה על אילנא חד ולא קאים בפקודא דמאריה.
אשכחנא בספרא דחנוך דלבתר דסליק ליה קב"ה ואחמי ליה כל גנזי עלאי ותתאי אחמי
ליה אילנא דחיי ואילנא דאתפקד עליה אדם וחמא דוכתיה דאדם בגנתא וחמא דאלמלא נטר
אדם פקודא דא דיכיל לקיימא תדירא ולמהוי תדירא תמן. הוא לא נטר פקודא דמאריה, נפק
בדימוס ואתענש.
רבי יצחק אמר אדם דו פרצופין אתברי והא אוקימנא. (בראשית ב' 21) ויקח אחת
מצלעותיו, נסרו קב"ה [p. 285] ואתעבידו תרין ממזרח למערב הה"ד (תהלים קל"ט: 5) אחור
וקדם צרתני, אחור זה מערב, וקדם זה מזרח.
ר' חייא אמר מה עבד קודשא ברוך הוא, תקן לההיא נוקבא ושכלל שפירותא על כלא
ועיילה לאדם הה"ד ויבן יי' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה אל האדם.
ת"ח מה כתיב לעילא, ויקח אחת מצלעותיו. מאי אחת, כד"א (שיר ו' 9) אחת היא יונתי
תמתי וגו'. מצלעותיו, מסטרוי כד"א (שמות כ"ו: 20) ולצלע המשכן.
ר' יהודה אמר יחב קב"ה נשמתא עלאה באדם וכליל ביה חכמתא וסכלתנו למנדע כלא.
מאן אתר יחב ביה נשמתא.
[p. 286] ר' יצחק אמר מאתר דשאר נשמתין קדישין אתיין.
ר' יהודה אמר מהכא דכתיב (בראשית א' 24) תוצא הארץ נפש חיה. מאן הארץ, ההיא
דאתר דמקדשא אשתכח בה. נפש חיה, נפש חיה דא נפש דאדם קדמאה דכלא.
ר' חייא אמר אדם הוה ידע חכמתא עלאה יתיר ממלאכי עלאי והוה מסתכל בכלא
ואשתמודע למאריה יתיר מכל שאר בני עלמא. בתר דחב אסתומו מניה מבועי חכמתא. מה
כתיב, (שם ג' 23) וישלחו יי' אלהים מגן עדן וגו'.
ר' אבא אמר אדם הראשון מדכר ונוקבא אשתכח הה"ד (שם א' 26) ויאמר אלהים
נעשה אדם בצלמנו כדמותינו, ועל דא דכר ונוקבא אתעביד כחדא ואתפרשו לבתר. ואי תימא

האדמה אשר לקח משם, הכי הוא ודאי, ודא היא נוקבא וקב"ה אשתתף עמה, ודא הוא דכר ונוקבא וכלא חד מלה.

ר' יוסי אמר עזי זזמרת יה, כלומר כלילן דא בדא לא אתפרשאן דא מן דא לעלמין בחביבותא ברעותא חדא, מתמן אשתתחו משיחן דנחלין ומבועין לאסתפקא כלא לברכא כלא, לא כדיבן מימי מבועין כד"א (ישעיה נ"ח: 11) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, ועל דא ויהי לי לישועה, דבגיני כך מלכא קדישא משיך ואחסין לתתאי ואתער ימינא למעבד נסין.

[p. 287] זה אלי ואנוהו, דא צדיק דמניה נפקן ברכאן בזווגוי. ואנוהו, בההוא אתר דחביבותא אשתתח ביה ודא הוא מקדשא.

אלהי אבי וארוממנהו, משה קאמר דא לגבי אתר דלואי אתיין מההוא סטרא ועד כאן הוא שלימותא דכלא בהאי קרא.

ר' יצחק אמר האי דכתיב ויהי לי לישועה, דא מלכא קדישא הכי הוא. מנא לן, מקרא אחרא אשכחנא ליה דכתיב (ישעיה י"ב: 2) כי עזי זזמרת יה יי ויהי לי לישועה, משמע דקאמר יי ויהי לי לישועה, [נה ע"ב] דא מלכא קדישא.

עזי זזמרת. ר' חזקיה פתח קרא דכתיב (משלי י"ז: 17) בכל עת אוהב הרע ואח לצרה יולד. בכל עת אוהב הרע, דא קב"ה דכתיב ביה (שם כ"ז: 10) רעך ורע אביך אל תעזוב.

[p. 288] ואח לצרה יולד, בשעתא דעאקין לך שנאך קב"ה מה אמר, (תהלים קכ"ב: 8) למען אחי ורעי, דישראל אקרון אחים לקב"ה.

יולד מהו, וכי השתא יולד, אלא בשעתא דעקתא יולד בעלמא אח יהי לקבלך לשזבא לך מאינון דעקין לך.

רבי יהודה אמר יולד, דמלכא קדישא אתער בהאי עז לינקא מאימא בההוא סטרא דכתיב עזי זזמרת יה ויהי לי לישועה, לאתערא גבוראן לקבלי שנאיהון דישראל.

ר' ייסא אמר כמה אית ליה לבר נש לרחמא לקב"ה דהא לית פולחנא דקב"ה אלא רחימותא, וכל מאן דרחים ליה ועביד פולחנא ברחימותא קני ליה לקב"ה לרחימא. אי הכי במאי אוקימנא הני קראי רעך ורע אביך אל תעזוב, וכתוב (משלי כ"ה: 17) הוקר רגלך מבית רעך פן ישבעך ושנאך. אלא הא אוקמוה חברייא האי בעולות וכו'. והשתא רעך ורע אביך אל תעזוב, למפלח ליה ולאדבקא ביה ולמעבד פקודוי. אל תעזוב ודאי.

והא דאתמר הוקר רגלך מבית רעך, כלומר הוקר יצרך דלא ירתח לקבלך ולא ישלוט בך ולא תעביד הרהורא אחרא.

[p. 289] מבית רעך, מאי בית רעך, דא נשמתא קדישא דעייל בך רעך ויהבה בגוך.

ועל דא פולחנא דקב"ה לרחמא ליה בכלא כמה דכתיב (דברים ו' 5) ואהבת את יי

אלהיך.

זה אלי ואנוהו, דכל ישראל חמו על הים מה דלא חמא יחזקאל נביאה ואפילו עוברין

במעו אמהון הוו חמאן ומשבחון ליה לקב"ה וכלהו הוו אמרי זה אלי ואנוהו.

אלהי אבי וארוממנהו, כד"א אלהי אברהם.

א"ר יוסי אי הכי אמאי וארוממנהו דהא אלהי אברהם לעילא הוא.

אמר ליה אפי' האי אצטריך וכלא חד מלה. וארוממנהו בכלא לאכללא מאן דידיע ליחדא

שמה קדישא דהא הוא פלחנא דקב"ה.

ר' יהודה הוה יתיב קמיה דר' שמעון והוה קרי דכתיב (ישעיה נ"ב: 8) קול צופיך נשאו

קול יחדיו [p. 290] ירננו. קול צופיך, מאן אינון צופיך, אלא אינון דמצפאן אימתי ירחם קב"ה

למבני ביתיה.

נשאו קול, ישאו קול מבעי ליה, מאי נשאו קול. אלא כל בר נש דבכי וארים קליה על

חרבן ביתיה דקב"ה זכי לבתר דכתיב יחדיו ירננו, וזכי למחמי ליה בישובא בחדוותא.

בשוב יי ציון, בשוב יי אל ציון מבעי ליה, מאי בשוב יי ציון.

אמר ליה בשוב יי ציון ודאי. ת"ח בשעתא דאתחריב ירושלם לתתא וכנסת ישראל

אתתרכת סליק מלכא קדישא לציון ואנגיד ליה לקבליה בגין דכנסת ישראל אתתרכת, והשתא

דאתגליא כנסת ישראל סליק ליה לגביה. כד תתהדר כנסת ישראל לאתרה כדין יתיב מלכא

קדישא לציון לאתריה לאזדווגא חד בחד ודא הוא בשוב יי ציון. וכדין זמינין ישראל למימר זה

אלי ואנוהו, וכתיב זה יי קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.

[p. 291] יי איש מלחמה יי שמו. רבי אבא פתח (במדבר כ"א: 14) על כן יאמר בספר

מלחמות יי וגו'. כמה אית לן לאסתכלא בפתגמי אורייתא, כמה אית לאתעינא בכל מלוי דלית

לך מלה באורייתא דלא אתרמיזא בשמא קדישא עלאה ולית לך מלה באורייתא דלא אית בה

כמה רזין וכמה טעמין וכמה שרשין וכמה ענפין. [נו ע"א]

הכא אית לאסתכלא, על כן יאמר בספר מלחמות יי, וכיספר מלחמות יי אן הוא. אלא

הכי אתעררו חברייא כל מאן דאגח קרבא באורייתא זכי לאסגאה שלמא בסוף מלוי. כל קרבין

דאורייתא שלמא ורחימותא וכל קרבין דעלמא קטטה וחרבנא הה"ד על כן יאמר בספר

מלחמות יי את והב בסופה, כלומר אהבה בסופה, דלית לך אהבה ושלמא בר מהאי.

[p. 292] תו קשיא באתרה קיימא, בספר מלחמות יי', בתורת מלחמות יי' מבעי ליה, מאי בספר. אלא רזא עלאה הוא אתר אית לקב"ה דאתקרי ספר כד"א (ישעיה ל"ד: 16) דרשו מעל ספר יי' וקראו, דכל חילין וגבורין דעביד קב"ה בההוא אתר תליין ומתמן נפקין. את והב בסופה, מאן והב, אלא כל אינון חילין וכל אינון גבוראן דעביד קב"ה בההוא ספר תליין, ובמה אגח קב"ה קרבו, בחד אתר דאית בסופא דדרגין ואקרי והב כד"א (משלי ל': 15) לעלוקה שתי בנות הב הב. בסופה, בסוף דרגין אשתכח. בסופה, ים סוף אתקרי ים דאיהי סוף כל דרגין.

ואת הנחלים ארנון, ועם נחלייא דאשתכחו ואתנגידו מאתר עלאה דאקרי ארנון. מאי ארנון, זווגא עלאה דחביבותא דלא אתפרשאן לעלמין כד"א (בראשית ב': 10) ונהר יוצא מעדן, ובאלין משרשאן שרשוהי ואתרביאו ענפין לאושטא קרבו בכל אתר לאושטא חילין וגבוראן ולאתחזאה שולטנא יקריה בכלא.

[p. 293] ת"ח כד מתערין גבוראן וקרבין דקב"ה כמה גרדינן טהירין מתערין בכל עיבר, כדין שגנן רומחין וסייפין ומתערין גבוראן וימא אתרגישת וגלגלוי סלקין ונחתין וארבין דאזלין בימא שאטן לכל עיבר מסתלקין. שורי קרבא באבני בלסטראות מארי דרומחין וסייפין כדין (תהלים מ"ה: 6) חציך שנונים וגו', וקב"ה אתתקיף בחילו. ווי לאינון דמלכא קדישא אתער עלייהו קרבא, כדין יי' איש מלחמה.

מהכא מאינון אתוון ומהאי קרא נפקין טורי קרבא לאינון חייביא לאינון מארי דבבו לקב"ה, ואתוון אתגליין לאינון מארי קשוט והא אתפרשן מלין והא אתמר.

יי' איש מלחמה יי' שמו, כיון דכתיב יי' איש מלחמה לא ידענא יי' שמו. אלא כמה דכתיב (בראשית י"ט: 24) ויי' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת יי' מן השמים, [p. 294] וכלא האי בהאי תליא כד"א (איוב כ': 27) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו.

ועל דא בשעתא דקב"ה אתער קרבא בעלמא עלאי ותתאי מתעקרי משולשליהון כמא דאוקימנא, ולזמנא דאתי זמין קב"ה לאגחא קרבא עלאה ותקיפא בעממיא בגין לאוקיר שמיה הה"ד (זכריה י"ד: 3) ויצא יי' ונלחם בגוים ההם וגו', וכתב (יחזקאל ל"ח: 23) והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי וגו'.

מרכבות פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלישינו וגו'. כד אתער קב"ה קרבא כדין אתער דרגין עלאין ודרגין דלתתא וכדין מרכבות פרעה וחילו ירה בים.

ר' יהודה פתח (תהלים ע"ז: 17) ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו. בשעתא דעברו ישראל ית ימא אמר קב"ה למלאכא די ממנא על ימא פליג מימד. [p. 295] א"ל למה. א"ל בגין

דיעברון בני בגווד. אמר ליה פוסקא דקינטא קשוט דאלין ואלין. א"ל על דא עבדית ימא כד בראתי עלמא.

מה עבד קב"ה, אתער גבורתא דיליה ואתקמטו מיא הה"ד ראנך מיס יחילו. א"ל קב"ה קטילו לאלין אכלוסין לבתר ארמו לון לבר לבתר חפו עלייהו הה"ד מרכבות פרעה וחילו ירה בים תהומות יכסיומו.

מרכבות פרעה וחילו. פוק חמי כמה רתיכין עבד קב"ה לעילא כמה חיילין כמה אכלוסין וכלהו [נו ע"ב] קשירין אלין באלין. והא אולפנא כלהו רתיכין אלין באלין דרגין על דרגין ומסטרא דשמאלא מתערין רתיכין שליטין וכלהו דרגין ידיען לעילא. והא אתערנא בבכור פרעה דהוא דרגא חד דקטל קב"ה חילא דיליה ותבר משלשולא תקיפא ודרגא דיליה. תחות שולטניה כמה רתיכין וכמה חיילין דקוזמטין מדרגא שמאלא מנהון אחידן באתר עלאה מנהון אחידן בתר ארבע רחיין כמה דאתמר, וכלהו אתמסרו בדינא דמלכותא דאקרי ימא רבא לתברא לון מדרגיהון, וכד אינון אתברו לעילא כל אינון דלתתא אתברו ואתאבידו בימא תתאה הה"ד מרכבות פרעה וחילו ירה בים, בים סתם. [p. 296] ומבחר שלישי טבעו בים סוף. ומבחר שלישי, הא אתמר ושלישים על כלו, כלהו דרגין תרין וחד אלין על אלין כגוונא דלעילא, וכלהו אתמסרו לאתברא משולטניהון משולשליהון אלין באלין.

ת"ח הא אתמר דכלהו עשר מחאן דקב"ה עבד במצרים כלא הוה ידא חד דעשר אצבען כלילן דא בדא לקבל עשר אמירן דקב"ה אתקרי בהו. לבתר לקבלי דכלא האי בימא דתקיף ורב ושליטא כד"א (ישעיה ח': 23) והאחרון הכביד, הה"ד מרכבות פרעה וחילו ירה בים וגו'. ולזמנא דאתי זמין קב"ה לקטלא אכלוסין וקוזדורוטין וקלטרוסילין דאדום הה"ד (שם ס"ג: 1) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה זה הדור בלבשו.

[p. 297] רבי יצחק פתח (ירמיה י" 13) לקול תתו המון מיס בשמים וגו'. הא תנינן שבעה רקיעין עבד קב"ה ובכל רקיע ורקיע ככבים קביעין רהטין בכל רקיעא ורקיעא ולעילא מכלהו ערבות. וכל רקיע ורקיע בא בהלוכו מאתן שנין ורומיה חמש מאה שנה ובין רקיע ורקיע חמש מאה שנין, והאי ערבות הלוכא דאורכיה אלף וחמש מאה שנין ופותיה אלף וחמש מאה שנין ומזיוא דיליה נהרין כל אינון רקיעין. והא תנינן לעילא מערבות רקיע. פרסו דחיות קדישין ורומהון ככלהון, לעילא מנייהון קרסולין דחיות ככלהו, ארכובין דחיות ככלהו, ירכין דחיות ככלהו, עגבי דחיות ככלהו, גופא דלהון ככלהו, גדיפיהו ככלהו. מאי ככלהו, כקבלי כלהו. וכל שייפא ושייפא דבחיות לקביל

שבעה תהומין ולקביל שבעה היכלין וכקביל מארעא לרקיעא וכקביל מן רקיעא לרקיעא, ושיעורא דכלהו ורומהון עשרין וחמשה אלפין חולקין משיעורא דקב"ה כמה דאוקימנא. [p. 298] ועוד רקיעא חד לעילא מקרני חיותא דכתיב (יחזקאל א': 22) ודמות על ראשי החיות רקיע. מלרע כמה רתיכין בימינא ושמאלא, מתחות ימא שטאן כלהו בין נוני ימא, אתכנפו בזיויהון ארבע נחתין בדרגייהו וכלהו רתיכין אקרון בשמהון. מתחות אלן אזלין ושאטין נונן זעירין דרגין על דרגין דכתיב (תהלים ק"ד: 25) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות, והא אוקימנא מלי. מסטרא שמאלא תתאה קוזמיטא סטרא אחרא מאינון דלעילא ונחתו לאתברא בחילא תקיפא קדישא כמה דאוקימנא מרכבת פרעה וחילו וגו'.

ימינך יי נאדרי בכח ימינך יי תרעץ אויב. ר' שמעון אמר בשעתא דצפרא נהיר ואילתא קם בקימיה אתעברת בסטרהא ועאלת במאתן היכלין דמלכא. בר נש דאשתדל [נז ע"א] בפלגותא דליליא באורייתא בשעתא דאתער רוחא דצפון וכאיב אילתא דא לאתערא בעלמא [p. 299] ואתני עמה לקיימא קדם מלכא, בשעתא דנהיר צפרא משכין עליה חד חוטא דחסד. מסתכל ברקיעא שריא עליה נהירו דסכלתנו בדעתא קדישא, מתעטר ביה בר נש ודחלין מניה כלא, כדין האי בר נש אקרי ברא לקב"ה בר היכלא דמלכא, לית דימחי בידיה בשעתא דקרי להיכלא דמלכא, עליה כתיב (תהלים קמ"ה: 18) קרוב יי לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת. מאי באמת, כמה דאוקימנא (מיכה ז': 20) תתן אמת ליעקב, דידע ליחדא שמא כדקא יאות, ודא פולחנא דמלכא קדישא.

ומאן דידע ליחדא שמא קדישא אוקים בעלמא עמא יחידא דכתיב (שמואל ב' ז': 23) ומי כעמד כישראל גוי אחד בארץ. ועל דא אוקמוה כל כהן דלא ידע ליחדא שמא קדישא כדקא יאות לאו פולחניה פולחנא דהא כלא ביה תליא פולחנא עלאה ופולחנא תתאה, ובעי לכוונא לבא ורעותא בגין דיתברכון עלאי ותתאי.

[p. 300] כתיב (ישעיה א': 12) כי תבאו לראות פני וגו'. כל בר נש דאתי ליחדא שמא קדישא ולא אתכוון ביה בלבא ברעותא בדחילו בגין דיתברכון ביה עלאי ותתאי רמאן ליה לצלותיה לבר וכלא מכרזי עליה לביש וקב"ה קרי כי תבאו לראות פני. לראות מבעי ליה, מאי לראות. אלא כל אינון אנפין דמלכא טמירין בעומקא לבתר חשוכא, וכל אינון דידעין ליחדא שמא קדישא כדקא יאות מבקעין כל אינון כותלי חשוכא ואנפין דמלכא אתחזיין ונהרין לכלא, וכד אינון אתחזיין ונהרין מתברכין כלא עלאי ותתאי, כדין ברכאן אשתכחו בכלהו עלמין וכדין לראות פני.

מי בקש זאת מידכם, מאי קאמר. אלא מאן דאתי ליחדא שמא עלאה בעי ליחדא מכתרא דזאת כמה דכתיב (ויקרא ט"ז: 3) בזאת יבא אהרן אל הקדש, בגין דאזדווגון כחדא תרין אינון צדיק וצדק בזווגא דברכתא בגין דיתברכון כלא עלייהו ואלין אקררון כמה דכתיב (תהלים ס"ה: 5) אשרי תבחר ותקרב ישכן חצרך. ואי איהו אתי ליחדא שמא קדישא ולא אתכוון ביה ברעוא דלבא בדחילו קב"ה אמר מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, רמוס חצרי ודאי דהא לא אשתכח בהו ברכאן, ולא די דלא אשתכח בהו ברכאן אלא דשרא בהו דינא לאשתכחא בכלא.

[p. 301] ת"ח ימינא דקב"ה מניה מתערין כל נהירו וכל ברכאן וכל חדו, ביה כליל שמאלא, כמה דאית ביה בבר נש ימינא ושמאלא ושמאלא אתכליל בימינא וימינא הוא כליל כלא, וכד אתער ימינא שמאלא אתער עמיה דהא ביה אחיד ואתכליל. ות"ח בשעתא דארים בר נש ידיה בצלותא מכוון באצבען דיליה לעילא כמה דאתמר דכתיב (שמות י"ז: 11) והיה כאשר ירים משה ידו, דהא בימינא תליא כלא, וכתיב (ויקרא ט"ז: 22) וישא אהרן את ידו, ידו חסר, וכדין אתכוון לברכא לעילא. וקב"ה לאו הכי, בשעתא דארים ימיניה לעילא ווי להו לתתאי דהא כל סייעתא וכל ברכאן אסתלק מנייהו. מנא לן, דכתיב נטית ימינך תבלעמו ארץ. מאי נטית ימינך, כתרגומו ארימת ימינך, מיד תבלעמו ארץ. [p. 302] וכד ימינא אשתכח שמאלא אשתכח עמיה וכדין לא שלטן דינין בעלמא. מ"ט, בגין דימינא אשתכחת עמיה. ואי ימינא אסתלקת הא שמאלא אזדמנת, כדין דינין מתערין בעלמא ודינא שריא בכלא.

ר' שמעון כד מטוי להאי קרא הוה בכי דכתיב (איכה ב' 3) השיב אחור ימינו מפני אויב. וכי אפשר דהשיב אחור ימינו, אלא השיב אחור ימינו בגין דאקדים שמאלא לנחתא בעלמא וימינא אשתאר באתר אחרא. אמר ר' שמעון כתיב (ישעיה נ"ז: 1) הצדיק אבד, והא אוקימנא מלי, הצדיק נאבד לא [נז ע"ב] כתיב אלא הצדיק אבד, מכל אינון אנפי מלכא לא אשתכח דאבד אלא צדיק. אבד בתרי סטרי, חד דלא שארי ביה ברכאן כדקא חזי בקדמיתא, וחד דאתרחיקת מניה בת זוגיה כלומר כנסת ישראל. אשתכח דצדיק אבד על כל פנים יתיר מכלא. ולזמנא דאתי כתיב (זכריה ט"ז: 9) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא. צדיק ומושיע לא כתיב אלא צדיק ונושע הוא, נושע על כל פנים והא אתמר.

[p. 303] ימינך יי נאדרי בכח. מאי נאדרי, נאדר מבעי ליה. אלא בשעתא דשמאלא אתיא לאזדווגא ביה בימינא כדין כתיב נאדרי, תרין, ולעולם הכי הוא בגין דשמאלא אשתכח בימינא ואתכליל ביה.

אמר רבי שמעון כמה דאוקימנא והכי הוא דבר נש אשתכח דאתפלג. מ"ט, בגין לקבלא בת זוגיה ואתעבידו חד גופא ממש. כך ימינך אשתכח דאתפלג. מ"ט, בגין לקבלא עמיה שמאלא. והכי הוא כלא חד בחד, ועל דא בחד מחי ומסי הה"ד ימינך יי תרעץ אויב.

ת"ח שירתא דא אתמר על ההוא זמנא ועל זמנא דאתי ביומי דאתער מלכא משיחא דכתיב ימינך יי תרעץ אויב, רעצת לא כתיב אלא תרעץ כמא דכתיב בקדמיתא (איכה ב' 3): השיב אחור ימינו מפני אויב, בההוא זמנא היא תרעץ אויב לזמנא דאתי.

וכלא הכי, תהרוס קמיך, הרסת לא כתיב אלא תהרוס. תשלח חרונוך יאכלמו כקש, כלא לזמנא דאתי.

[p. 304] ימינך יי נאדרי בכח, בזמנא דא בעלמא דין. ימינך יי תרעץ אויב, בזמנא דמלכא משיחא. וברוב גאונך תהרוס קמיך, לביאת גוג ומגוג. תשלח חרונוך יאכלמו כקש, לתחיית המתים דכתיב (דניאל י"ב 2) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו וגו'.

ובההוא זמנא אמר רבי שמעון זכאין אינון דאשתארן בעלמא. ומאן אינון, ת"ח לא ישאר להו לבני עלמא בר אינון גזירין דקבילו את קדישא ועאלו בקיומא באינון תרין חולקין כמה דאוקימנא, והוא נטיר ליה לההוא קיים ולא עייליה באתר דלא אצטריך, אלן אינון דאשתארון ויכתבון לחיי עלמא. מנא לן, דכתיב (ישעיהו ד' 3) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים וגו'. משמע הנשאר בציון והנותר בירושלם דכל מאן דאתגזר באלן תרין דרגין עאל ואי נטיר לההוא קיים כדקא חזי ואשתאר ביה עליה כתיב הנשאר בציון והנותר בירושלם, אלן ישתארון בההוא זמנא, ובהו זמין קב"ה לחדתא עלמא ולמחדי בהו. על ההוא זמנא כתיב (תהלים ק"ד 31) יהי כבוד יי לעולם ישמח יי במעשיו.

[p. 305] ר' חייא הוה אזיל לגביה דרבי אלעזר, אשכחיה דהוה יתיב לגבי רבי שמעון ב"ר יוסי בן לקוניא חמוי. עד דזקיף רישיה חמא ליה לרבי חייא, אמר (ישעיה י"ט: 24-25) ביום ההוא יהיה ישראל שלישיה למצרים ולאשור ברכה בקרב הארץ אשר ברכו יי צבאות לאמר ברוך עמי מצרים וגו'. כמה טפשין בני עלמא דלא ידעין ולא משגיחין במלוי דאורייתא דהא מלין דאורייתא...

אמר ליה ר' חייא אי הכי הא כתיב (משלי ג' 17) דרכיה דרכי נעם.

[p. 306] אמר ליה דרכי נעם ודאי. מאידרכי נעם, כמה דכתיב (תהלים כ"ז: 4) לחזות בנעם יי', והא אוקמוה מאי נעם יי'. בגיני כך אורייתא וארחוי מההוא נעם אתיין ואינן ארחין פרישן ביה, ועל דא וכל נתיבותיה שלום.

א"ר חייא תנינן בשעתא דקב"ה יהב אורייתא לישראל נפק נהורא דההוא נעם ואתעטר ביה קב"ה, ומההוא נעם אבהיקו זיוון דכלהו עלמין [נח ע"א] דכלהו רקיעין. על ההיא שעתא כתיב (שיר ג': 11) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו. וההיא שעתא דאתבני מקדשא אתעטר קב"ה בההוא עטרה ויתיב מלכא עמה דכלה. ומההוא זמנא דאתחרב בי מקדשא לא אתעטר קב"ה בעטרוי דההוא נעם אתטמר ואיגניז.

א"ר אלעזר בשעתא דעאל משה רבינן בגו עננא כמה דכתיב (שמות כ"ד: 18) ויבא משה בתוך הענן וגו' כבר נש דהוא אזיל באתר דרוחא. איערע ביה חד מלאכא רברבא, ותאנא קמואל שמיה והוא ממנא על תריסר אלפי ממנן שליחן. בעא לאזדווגא ביה במשה, פתח משה בתריסר אתוון גליפן דשמא קדישא דאוליף ליה קב"ה בסנה ואתרחק מניה תריסר אלפי פרסין, [p. 307] והוה אזל משה בעננא ועינוי מלהטין כגומרין דאשא עד דאיערע ביה חד מלאכא רב ויקירא מן קדמאה, ותאנא הדרניאל שמיה והוא עלאה על שאר מלאכין אלף ושתיין רבוא פרסין וקליה אזיל במאתן אלף רקיעין דמסתחראן באשא חיוורא. כיון דחמא ליה משה לא יכיל למללא, בעא לאשדי גרמיה מגו עננא. א"ל קב"ה משה וכי אנת הוא דאסגית מלין עמי בסנה תלת יומין ובעית למנדע רזא דשמא קדישא ולא דחלת והשתא את דחיל מחד משמשי. כיון דשמע משה קליה דקב"ה אתתקף, פתח פומיה בעיב אתוון דשמא עלאה. כיון דשמע הדרניאל אתוון דשמא קדישא מפומיה דמשה אזדעזע, קריב גביה. א"ל זכאה חולקך בריה דבר נש דאתגלי לך מה דלא אתגלי למלאכי עלאי.

והוה אזיל עמיה עד דמטא לאשא תקיפא דסנדלפון. ותאנא סנדלפון עלאה הוא על שאר חברוי חמש מאה שנין והוא קאים בתר פרגודא דמאריה וקשר ליה כתרי [p. 308] מבעותהון דצלותא דישראל, ובשעתא דמטי ההוא כתר לרישיה דמלכא קדישא מקבל צלותא דישראל וכלהו חיילין ואכלוסין מזדעזעין ונהמין ואמרין בריך יקרא דיי' מאתר בית שכינתיה.

א"ל הדרניאל למשה, משה לית אנא יכיל למהך עמך דלא יוקיד לי אשתא דסנדלפון. ביה שעתא אזדעזע משה עד דאתקיף ביה קב"ה במשה ואותביה קמיה ואוליף ליה אורייתא וחפא ליה למשה בההוא נהורא וזיוא דההוא נעם, והוה אנפוי דמשה נהירין בכל רקיעין וכל חילא דשמיא הוה מזדעזעין קמיה בשעתא דהוה נחית באורייתא.

כיון דחבו לתתא נטל קב"ה ממשא אלף חולקין מההוא זיוא. בההיא שעתא בעו מלאכין עלאין וכל אינון אכלוסין לאוקדיה למשה. בשעתא דא"ל קב"ה (שמות ל"ב: 7) לך רד כי שחת עמך, אזדעזע משה ולא יכיל למללא עד דאסגי בצלותין ובעותין קמי קב"ה.

[p. 309] א"ל משה אתקיף בכורסייא דילי, עד דגער קב"ה בכלהו חיילין ואתקיף משה בתרין לוחי אבנין ואוחית לון לתתא. ודא הוא דכתיב (משלי כ"א: 22) עיר גבורים עלה חכם ויורד עז מבטחה. ומההוא זיוא דאשתאר ביה הוּו מבהיקין אנפוי דמשה, ומה בהאי דאשתאר כן לא הוּו יכלין לאסתכלא באנפוי בההוא דאסתלק מיניה על אחת כמה וכמה.

ר' חייא אמר ימינך יי נאדרי בכח, דא אורייתא. ימינך יי תרעץ אויב, דלית מלה בעלמא דיתבר חיליהון דשאר עמין בר בשעתא דישראל מתעסקי באורייתא דכל זמנא דישראל מתעסקי באורייתא אתבר חילא ותוקפא דשנאיהון דישראל, ובגיני כך אקרי אורייתא עז כד"א (תהלים כ"ט: 11) יי עז לעמו יתן.

ובשעתא דישראל לא מתעסקין באורייתא אתתקף חיליהון דשאר עמין ושלטין עלייהו וגזרין עלייהו גזרין דלא יכלין למיקם בהו, ועל דא אתגלו ישראל ואתפזרו ביני עממיא הה"ד [נח ע"ב] (ירמיה ט': 11-12) על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר יי על עזבם את תורת, דהא כל זמנא דישראל ישתדלון באורייתא יתבר חילא ותוקפא דכל עממיא הה"ד ימינך יי תרעץ אויב. א"ר אלעזר ודאי הכי הוא דכל זמנא דקליהון דישראל אשתמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות כמה דתנינן (בראשית כ"ז: 22) הקול קול [p. 310] יעקב, ואי לאו הידים ידי עשו והא אוקימנא.

וברב גאונך תהרוס קמיך תשלח חרונך יאכלמו כקש. ר' חזקיה פתח (תהלים י': 1) למה יי תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה. בשעתא דחובי עלמא גרמו קב"ה סליק לעילא ובני נשא צווחין ומחתנין דמעין ולית מאן דישיגח עלייהו. מ"ט, בגין דהוא סליק לעילא לעילא ותשובה אתמנע מנייהו, כדין כתיב וברב גאונך תהרוס קמיך.

ר' יצחק אמר האי קרא בשעתא דיתלבש קב"ה גאותא על עממיא דיתכנשון עליה כמה דכתיב (שם ב': 2) ורוזנים נסדו יחד על יי ועל משיחו. ותאנא זמינין שבעין קסטורין מכל עיבר לאתכנשא בההוא זמנא באוכלוסי דכל עלמא ולמעבד קרבא על ירושלם קרתא קדישא ולאחדא עיטין עליה דקב"ה. ומאי אמרי, נוקים על פטרונא בקדמיתא, ולבתר על עמיה ועל היכליה. [p. 311] וכדין זמין קב"ה לחייכא עלייהו הה"ד (שם 4: 4) יושב בשמים ישחק יי ילעג למו. בההוא זמנא ילבש קב"ה גאותא עלייהו ושיצינון מן עלמא כמה דכתיב (זכריה י"ד: 12) וזאת תהיה המגפה אשר יגף יי את כל העמים אשר צבאו על ירושלם וגו'.

רבי אבא אמר משמיה דרב ייסא סבא והכי א"ר שמעון זמין קב"ה לאחייא לכל אינון מלכין דצרו על ישראל ועל ירושלם רופינוס נבוכד נצר סנחריב ולכל שאר מלכין דחריבו ביתיה ולשלטאה לון כקדמיתא ויתכנשו עמהון כל שאר עמין וזמין קב"ה לאתפרעא מנייהו באתגלייא סחרני ירושלם, הה"ד את כל העמים אשר צבאו על ירושלם, אשר יצבאו לא כתיב אלא אשר צבאו. כדין כתיב וברב גאונך תהרוס קמיק, ודא לזמנא דאתי כתיב, ושירתא דא שירתא דעלמין היא.

וברוח אפיך נערמו מים וגו', בההוא זמנא. ובגין כך אית בההוא זמנא ולזמנא דמלכא משיחא ולזמנא דגוג ומגוג ולזמנא דעלמא דאתי דאיהו חדוותא דכל עלמין. אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל וגו'. אמר אויב, דא הוא רברבא ממנא על מצראי, בשעתא דאתיהיב ליה שלטנותא על ישראל חשיב דישיצון תחות שלטניה אלא [p. 312] דדכר קב"ה טורי עלמא דהוו מגינין עלייהו. ולא תימא בלחודוי אלא כל אינון רברבין ממנן על שאר עמין כד אתיהיב להו רשותא ושלטנותא על ישראל כולהו בעאן דישיצון ישראל תחותייהו, ועל דא אינון עמין דתחות שולטניהון דאינון ממנן כלהו גזירין גזירין לשיצאה לון בר דאגין עלייהו קב"ה. וכד חמא משה דא שרי לשבחה ליה לקב"ה ואמר מי כמוכה באלים יי' מי כמוך נאדר בקדש.

אמר אילנא חד רברבא עלאה ותקיפא ביה אתזנו עלאין ותתאין והוא אתחם בתריסר תחומין אתתקף בארבע סטרי עלמא דאסתחראן בדוכתייהו, שבעין ענפין סלקין בגויה ואתזנו מניה בעקר שרשוהי ינקין אינון סחרניה, ואינון ענפין משתכחין באילנא כד מטי עדן שלטנא דכל ענפא וענפא כלהו בעאן לשיצאה כלא, גופא דאילנא דהוא עקרא דכלהו ענפין הוא שליט עלייהו וישראל אחידן ביה.

[p. 313] כד מטא שלטנותא עלייהו ההוא [נט ע"א] חולקא דישראל גופא דאילנא בעי לנטרא לון ולמיהב שלמא בכלהו, ועל דא שבעים פרי החג למיהב שלמא לשבעין ענפין דבגו אילנא.

ועל דא מי כמוכה באלים יי'. מאי באלים, אילנא כד"א (ישעיה א': 29) כי יבושן מאילים, והוא אילנא דהוו פלחין לחד כופסא דמתתקין בגויה ואקריאילים אילנא. מי כמכה דיעבד כעובדך וירחם על כלא. מי כמכה בכל ההוא סחרניה דאילנא דאע"ג דאיהו שלטא נטיר לכלא נטיר לכל שאר ולא בעא למעבד עמהון גמירא. מי כמכה נאדר בקדש, בההוא חילא עלאה דאקרי קדש. בקדש ממש ואקרי כח יי' נעם יי', והא אוקמוה מילי.

[p. 314] מי כמוכה באלים יי'. ר' יוסי פתח (קהלת א': 14) ראיתי את כל המעשים אשר נעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח. שלמה מלכא דאסתלק בחכמתא על כל בני עלמא היך אמר דכל עובדין הבל ורעות רוח, יכול אף מעשה הצדקה דכתיב (ישעיה ל"ב: 17) והיה מעשה הצדקה שלום. אלא הא אוקמוה כל המעשים שנעשו תחת השמש כתיב, שאני מעשה הצדקה דהוא לעילא מן שמשא.

והנה הכל הבל ורעות רוח, מאי קא מיירי. אי תימא הכל הבל כמה דאוקימנא דאיהו ברזא דחכמתא כמה דכתיב הבל הבלים, ואינון הבלים דלעילא, מאי תימא בהאי דכתיב הבל הבל ורעות רוח, והא מלה דא תחת השמש כתיב. אלא הכי אוקמוה והכי הוא. ת"ח בשעתא דעובדין מתכשרן לתתא ובר נש אסתכל בפולחנא דמלכא קדישא ההוא מלה דעביד הבל אתעביד מיניה לעילא, ולית לך הבל דלית ליה קלא וסלקא ואתעטר לעילא ואתעביד סניגוריא קמי קב"ה. [p. 315] וכל עובדין דאשתדל בהו בר נש דלאו אינון פולחנא דקב"ה ההוא מלה דעביד הבל אתעביד מיניה ואזיל ושאט בעלמא וכד אפיק נשמתיה דבר נש ההוא הבל מגלגלא ליה בעלמא כאבנא בקוספתא כמה דכתיב (שמואל א' כ"ה: 29) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. מאן יקלענה ההוא הבל דמדבר סחרניה בעלמא. כדין כל מלין דאתעבידין ואינון תחות שמשא דלאו אינון פולחנא דקב"ה הבל אתעביד מיניה אבל איהו תבירא דרוחא דמתבר לרוחא וסלקא ונחתא בעלמא הה"ד הבל ורעות רוח.

אבל ההוא מלה דהוא פולחנא דמריה דא אקרי לעילא מן שמשא ואתעביד מיניה הבל קדישא, ודא הוא זרעא דזרע בר נש בההוא עלמא, ומה שמיה, צדקה דכתיב (הושע י': 12) זרעו לכם לצדקה. האי מדבר ליה לבר נש כד יפוק נשמתיה מיניה וסלקא ליה באתר דכבוד לעילא אשתכח לאתצררא בצרורא דחיי הה"ד (ישעיה נ"ח: 8) והלך לפניך צדקך, בגין לדברא לך לסלקא לך. לאן אתר, לאתר דכתיב (שם) כבוד יי' יאספק. [p. 316] כל אינון נשמתין דההוא הבל קדישא מדבר לון ההוא דאקרי כבוד יי' כניש לון בגויה ואתצרו ביה הה"ד כבוד יי' יאספק, ודא אקרי נייחא דרוחא, אבל אחרא רעות רוח אקרי. זכאין אינון צדיקייא דכל עובדיהון לעילא מן שמשא וזרעין עובדין, זרעין לצדקה למזכי לון לעלמא דאתי ועל דא כתיב (מלאכי ג': 20) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה.

אמר רבי שמעון ת"ח בקדמיתא כד אתבני בי מקדשא לתתא לא אתבני אלא בדינא ורוגזא דכתיב (ירמיה ל"ב: 31) כי על אפי ועל חמתי היה הבית הזה וגו', בגין דבאתר דדינא שריא. לזמנא דאתי זמין קב"ה למבני ליה ולאתקנא ליה בדרגא אחרא עלאה דאקרי צדקה דכתיב (ישעיה נ"ד: 14) בצדקה תכווני, בגין כד אתקיים ושמו [נט ע"ב] ממש צדקה אתקרי. מנלן, דכתיב (ירמיה כ"ג: 6) וזה שמו אשר יקראו יי' צדקנו.

נטית ימינך תבלעמו ארץ, והא אתמר ארימת ימינך.

אמר רבי יצחק הא אתערו ביה דכד אפיק קב"ה למצראי מן תהומא אמר לארעא כניש בגווד וכ' עד דאויטי קב"ה ימיניה לקבלה ואומי לה, כדין בלעתנון ארעא הה"ד תבלעמו ארץ. [p. 317] ר' אלעזר אמר נטית ימינך, לאפרשא מיניה שמאלא ויתעביד בהו דינא. נחית בחסדך עם זו גאלת, כמה דכתיב (תהלים מ"ד: 4) כי ימינך זרועך ואור פניך כי רציתם. ימינך, דא גדולה.

נהלת בעוז, דא גבורה, זרועך.

אל נוה קדשך, דא צדקה דכתיב ואור פניך, וכלהו משתכחי בקרא. תפול עליהם אימתה ופחד. אימתה, אימה מבעי ליה, מאי אימתה דהא לית לך מלה או את באורייתא דלא אית בה רזין עלאין. מאי אימתה.

אמר רבי שמעון כלומר דחילו דשכינתא. כהאי גוונא תביאמו ותטעמו בהר נחלתך וגו'. תביאמו, תביאם מבעי ליה, מאי תביאמו. אלא רוחא דקודשא אמר על אינון דרא בתראה דגור יהושע ואתגליא בהו גלויא דרשימא קדישא דשמיה דקב"ה דאלין אחידן ביה בוא"ו ואלין אתחזיאו למירת ארעא כמה דכתיב (ישעיה ס': 21) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ. כל מאן דאתגזר ואתגליא ביה רשימא קדישא ונטיר ליה אקרי צדיק, בגין כך לעולם יירשו ארץ. ועל דא תביאמו וא"ו יתירה, תביאמו לאינון דאחידן בוא"ו.

[p. 318] ותטעמו, כד"א נצר מטעי, לאינון דאחידן בוא"ו ולאינון בתראי אתער מלה.

ולית לך מלה באורייתא או את זעירא בכלא אורייתא דלית בה רזין דרזין עלאין וטעמין קדישין, זכאה חולקהון דאינון דידיעין בהו. [ס ע"א]

תנינן אמר רבי אבא זכאה חולקהון דאינון דזכאן למימר שירתא דא בהאי עלמא דיזכי

למימר לה בעלמא דאתי. ושירתא דא אתבני בעשרין ותרין אתוון גליפן ובעשר אמירן וכלא אתרשים בשמא קדישא וכלא שלימותא דשמא קדישא והא אתערנא מלי.

[p. 319] א"ר שמעון בההיא שעתא דהו קיימין ישראל על ימא והו אמרי שירתא

אתגלי קב"ה עליהו וכל רתיכווי וחילוי בגין דינדעון מלכהון דעבד לון כל אינון נסין וגבוראן וכל חד וחד ידע ואסתכל מה דלא ידעו ואסתכלו שאר נביאי עלמא. דאי תימא דלא ידעין ולא אתדבקן חכמתא עלאה מן שירתא דא תחמי דכלהו בחכמתא אסתכלו וידעו מלין ואמרו. דאי לאו הכי היך יימרנן כלהו מלין אחידן דלא סטו מלין אלין מאלין, ומה דאמר דא אמר דא ולא אקדים מלה דא מן דא, אלא כלהו בשקולא חדא ורוחא דקודשא בפומא דכל חד וחד ומלין

אתמרו כלהו כאלו נפקין בפומא חד. ואפילו אינון דבמעי אמהון הוו אמרי שירתא כלהו כחדא והוו חמאן כלהו מה דלא חמא יחזקאל נביאה. ועל כך כלהו מסתכלין כאלו חמאן עינא בעינא, וכד סיימו מלין כלהו מתבסמאן בנפשייהו ותאבין למחמי ולאסתכלא ולא הוו בעאן לנטלא מתמן מסגיאות תיאובתא.

בההיא שעתא אמר משה לקב"ה בניך מסגיאות תיאובתא לאסתכלא בך לא בעאן לנטלא מן ימא. מה עבד קב"ה, אסתים יקריה לבר במדברא ותמן אתגלי ולא אתגלי. אמר לון משה לישראל כמה זמנין לנטלא מתמן ולא בעו עד דאחמי לון זיוא יקרא במדברא ומיד הוו תאבין. ולא בעו לנטלא עד דאחיד בהו משה ואחמי לון זיוא יקרא דקב"ה במדברא, כדין מסגיאות תיאובתא ורעותא לאסתכלא נטיל לון משה הה"ד ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור. מאי אל מדבר שור, מדברא דהוו בעאן לאסתכלא ביה זיוא יקרא דמלכא קדישא ועל דא אתקרי מדבר שור, שם אסתכלותא.

[p. 320] וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים. ואין מים אלא תורה דכתיב (ישעיה נ"ה: 1) הוי כל צמא לכו למים.

אמר רבי ייסא וכי מאן יהב להו אורייתא הכא, ועד כען לא אתיהיבת אורייתא. אמר רבי אלעזר אינון נפקו למדברא לאסתכלא וקב"ה נטיל זיו יקרא דיליה מתמן ואינון אזלו לאסתכלא ביה ולא אשכחו, ואוליפנא דקב"ה תורה אקרי ואין מים אלא תורה ואין תורה אלא קב"ה.

אמר רבי שמעון עד דהוו אזלי במדברא אתגלי עליהו רשותא אחרא דשאר עמינן ואערעו בהו תמן. חמו ישראל דלא הוה ההוא זיוא יקרא דמלכיהון הה"ד ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה. מ"ט, כי מרים הם, לא אתבסם נפשיהון כדקדמיתא, ולא עוד אלא דאתי לקטרגא עליהון.

מה כתיב, ויצעק אל יי ויורהו יי עץ, [ס ע"ב] ואין עץ אלא תורה דכתיב (משלי ג': 18) עץ [p. 321] חיים היא למחזיקים בה, ואין תורה אלא קב"ה.

רבי אבא אמר אין עץ אלא קב"ה דכתיב (דברים כ': 19) כי האדם עץ השדה, עץ השדה ודאי, דאשדה דתפוחין קדישין. וכד אתגלי זיו יקרא דמלכהון עליהו כדין וישלך אל המים וימתקו המים. מאי וימתקו המים, דקטיגורא אתעביד סניגורא.

אמר רבי אבא ת"ח בקדמיתא עאלו ישראל בקיימא דקב"ה ולא עאלו כדקא יאות. מאי טעמא, בגין דאתגזרו ולא אתגלייא רשימא קדישא. כיון דמטו הכא מה כתיב, שם שם לו חק ומשפט, תמן [p. 322] עאלו ישראל בתרין חולקין קדישין בההוא גלויא דאתגליא רשימא

דלהון ואקרון חק ומשפט. חק כד"א (משלי ל"א: 15) ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה, ומשפט כד"א (תהלים פ"א: 5) משפט לאלהי יעקב.

ושם נסחו, בההוא את קדישא.

בספרא דרב ייבא סבא אמר מלה על ההוא חוטרא קדישא.

[p. 323] ויאמר אם שמוע תשמע לקול י"י אלהיך וגו' כי אני י"י רופאיך. ויאמר, מאי

ויאמר, לא כתיב מאן קאמר דא. אלא קב"ה.

רבי חזקיה אמר משמע אמירה סתם. מאי אמירה סתם, דכתיב (שמות כ"ד: 1) ואל

משה אמר עלה אל י"י, לא כתיב מאן קאמר.

אמר רבי יוסי משמע דכתיב ויצעק אל י"י ויורהו י"י עץ, מהכא משמע ויאמר ומשמע

מאן אמר מלה.

לקול י"י אלהיך, לקולי מבעי ליה, אלא לההוא קול דעאלו ביה.

אמר רבי אבא בתר דאתגליא בהו רשימא קדישא עאלו בתרין חולקין קדישין כמה

דאתמר, וכיון דעאלו באלין תרין עאלו בתרין חולקין אחרנין דכד יסתכלון מלי תרין אחרנין

יתחברון באלין ולא מנעין ברכאן ובגין כך באלין מאטון עד מלכא קדישא.

[p. 324] ומאתריה דקרא אשתמע מלה דכתיב ויאמר אם שמוע תשמע. ויאמר, דא

מלכא קדישא. ומאי אמר, אם שמע תשמע לקול י"י אלהיך, דא כנסת ישראל. והישר בעיניו

תעשה, דא צדיק. והאזנת למצותיו, דא נצח. ושמרת כל חקיו, דא הוד. כיון דעאלו באלין הא

מטו למלכא קדישא. לבתר מה כתיב, כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אני י"י

רופאיך. אני י"י, דא מלכא קדישא.

אשתמע דכל דנטיר להאי רשימא קדישא מטי עד מלכא עלאה. מאי משמע, אינון תרין

דאתכנש בהו זרעא ומשח רבות קודשא דשדיין ליה בפוס אמה ועל דא אתקשרו כחדא ומלכא

עלאה עליהו ואתקשרו ביה. ועל כך מאן דעאל באלין תרין ונטיר לון אתקשר בתרין אחרנין

ועאל בהו וכדין מטי למלכא קדישא.

אמר רבי יצחק ודאי דמאן דזכי בצדיק זכי בנצח והוד ואלין אנון תלתא דאתברכא בהו

כנסת ישראל, ומאן דזכי בהו זכי במלכא קדישא ועאל בכלהו ארבעה ולקבלי ארבעה אלין

נטורא להאי רשימא קדישא מארבע מלין, נטירו דכנסת ישראל אסתמרותא דנדה, נטירו

דצדיק שפחה, נטירו דנצח גויה, נטירו דהוד זונה. [p. 325] ועל דא לקול י"י אלהיך, דא כנסת

ישראל. במאי זכאן ישראל לקבלא אנפי שכינתא, באסתמרותא דא. תנינו (ויקרא י"ח: 19) ואל

אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה. מאי לגלות ערותה, דא כנסת ישראל, ובהאי

אחידין ומתקשרן מלין אחראין דכנסת ישראל אתקשרת בהו והא אוקימנא מלי.

והישר בעינינו תעשה, דא צדיק דכתיב (תהלים ל"ד: 16) עיני יי' אל צדיקים, לאסתמרא מן שפחה [סא ע"א] והא אוקימנא מלי כמה דכתיב (משלי ל': 23) נתחת שפחה כי תירש גבירתה, דגרים לצדיק דיתדבק בשפחה.

והאזנת למצותיו, דא נצח לאסתמרא דלא ישקר ביה דלא יעול לרשימא דא בגויה ולא ישקר ביה בנצח דכתיב (שמואל א' ט"ו: 29) וגם נצח ישראל לא ישקר. ומאן דנטיר האי קיים מצותיו דכתיב (שמות ל"ד: 14) כי לא תשתחוה לאל אחר. [p. 326] ושמרת כל חקי, דא הוד לאסתמרא מן זונה.

ואזלא הא כמה דתנינן אמר רבי יהודה מאי דכתיב (תהלים מ"ה: 4) תגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. אלא כל מאן דמזרז גרמיה ושוי דחילו דחרבא שננא תקיפא לקבליה. על ירך, מאיעל ירך, דא רשימא קדישא כד"א (בראשית כ"ד: 2) שים נא ירך תחת ירכי. ד"א חגור חרבך על ירך גבור, כלומר זרין ואתקיף יצרך בישא דאיהו חרבך. על ירך, על ההוא רשימא קדישא לנטרא ליה. ואי נטר ליה כדין אקרי גבור וקב"ה אלביש ליה בלבושוי, ומאן לבשושי דקב"ה, הוד ונצח דכתיב (תהלים ק"ד: 1) הוד והדר לבשת, אוף הכא הודך והדרך. וכדין אתדבק בר נש במלכא קדישא כדקא יאות.

[p. 327] מכאן ולהלאה כל המחלה אשר שמתי במצרים, דא מלכא קדישא, לא אשים עליך כי אני יי' רופאך.

ועל דא אזחר לון על ההוא מלה ממש דיהיב ורשים בהו ולא יתיר, דעד כען לא אתייהיבת להו אורייתא, אלא כיון דכתיב שם שם לו חק ומשפט ושם ניסהו, מיד ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי' אלהיך וגו'.

ת"י כד בעא לאזהרא לישראל על אורייתא בכמה מלין משיך להו בכמה משיכין דחביבותא כבר נש דמשיך בריה לבי רב. ות"י לא בעא קב"ה למיהב להו אורייתא עד דקריבו בהדיה. ובמה קריבו בהדיה, בגלוייא דרשימא דא כמה דאתמר. אמר ר' יהודה לא קריבו ישראל לטורא דסיני עד דעאלו בחולקא דצדיק וזכו ביה. מנלן, דכתיב (שמות י"ט: 1) ביום הזה באו מדבר סיני, ביום הזה דייקא, וכתיב (ישעיהו כ"ה: 9) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה יי' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.

פרשת המן

[p. 328] ויאמר יי' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וגו'. רבי יהודה פתח (תהלים מ"א: 2) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו יי'. האי קרא אוקימנא ליה בשעתא דבר נש שכיב בבי מרעיה הא אתפס באטרוניא דמלכא רישיה בקולרא רגלוהי בטפסרא כמה חבילין נטרין ליה מהאי גיסא ומהאי גיסא שייפוי בדחקא מגיחין אלין באלין מיכלא אתעדו מניה.

בההוא זמנא פקדין עליה. מאן הוא, אפטרופסא עליה למילף עליה זכנ קמי מלכא. בההיא שעתא זכאה הוא ב"נ דעאל עליה ויוליף ליה ארחא לשיזבותיה מן דינא הה"ד אשרי משכיל אל דל. והיך יכיל לשזבא ליה, למילף ליה אורחוי דחיי לאתבא קמי מאריה, כדין עביד אפטרופסא עליה לעילא. מאי אגריה, ביום רעה ימלטהו יי'. ד"א אשרי משכיל אל דל, כמה תקיפא אגריה דמסכנא קמי קב"ה. [p. 329] א"ר חייא תוהנא על האי קרא דכתיב (תהלים ס"ט: 34) כי שומע אל אביונים יי', וכי לאביונים שומע ולא לאחרא.

א"ר שמעון בגין דאינון קריבין יתיר למלכא דכתיב (שם נ"א: 19) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה, ולית לך בעלמא דאיהו תביר לבא כמסכנא. תו אמר רבי שמעון ת"ח כל אינון בני עלמא אתחזיין קמי מלכא קדישא בגופא ונפשא ומסכנא לא אתחזי אלא בנפשא בלחודוי וקב"ה קריב לנפשא יתיר מן גופא. מסכנא חד הוה בשיזבותיה דר' ייסא ולא הוה מאן דישגח ביה והוה הוה איכסיף בבני נשא. [סא ע"ב] יומא חד חלש, עאל לגביה רבי ייסא, שמע חד קלא דאמר טילקא טילקא הא נפשא פרחא גבאי ולא מטון יומוי, ווי לבני מאתיה דלא אשתכח בהו דיתבי נפשיה לגביה. קם רבי ייסא שדי בפומיה מיא דגרגרין אפותא דקופתא, אתבקע זיעא על אנפוי ותב רוחיה לגביה. [p. 330] לבתר אתא ושאיל ליה, אמר חייד רבי נפשא נפקא מנאי ומטו ליה קמי כורסיה דמלכא ובעא לאשתארא תמן אלא דבעא קב"ה לזכאה לך ואכריזו עלך זמין הוא רבי ייסא לסלקא רוחיה ולאשתארא בחד אדרא קדישא דזמינין חברייה לאתערא בארעא, והא אתקיננו תלת כורסי דקיימין לך ולחברך. מההוא יומא הוו משגיחין ביה בני מאתא. תו מסכנא אחרא אעבר קמיה דר' יצחק והוה בידיה פלג מעה דכסף. אמר ליה לרבי יצחק אשלים לי ולבני ולביתי נפשאן.

אמר ליה והיך אשלים נפשייכו והא לא אשתכח גבאי בר פלג מעה. אמר ליה בדא אשלימנא בפלגא אחרא דאית גבאי. אפקיה והב ליה.

אחזינו ליה בחלמיה דהוה אעבר בשפתא דימא רבא ובעאן למשדייה בגוה. חמא לרבי שמעון דהוה אושיט ידוי לקבליה ואתי ההוא מסכנא ואפקיה ויהביה בידוי דרבי שמעון ואשתזיב. כד אתער נפל בפומיה האי קרא (תהלים מ"א: 2) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו יי.

[p. 331] ת"ח כל יומא ויומא נטיף טלא מעתיקא קדישא לזעיר אפין ומתברכין כל חקל תפוחין קדישין, ומההוא טלא אנגיד לאינון דלתתא ומלאכין קדישין אתזנו מניה כל חד וחד כפום מיכליה הה"ד (שם ע"ח: 25) לחם אבירים אכל איש, דהא מההוא מזונא אכלו ישראל במדברא.

א"ר שמעון כמה בני נשא מתזנין בהאי זמנא מניה. ומאן אינון, אלן חברייא דמשתדלי באורייתא יממא ולילי. וכי סלקא דעתך מההוא מזונא ממש, אלא כעין ההוא מזונא דשקיל על חד תרין.

ת"ח ישראל כד עאלו ואתדבקו במלכא בגין גלויא דרשימא קדישא כדין זכו למיכל נהמא אחרא עלאה יתיר ממה דהוה בקדמיתא כד נפקו ממצרים דעאלו בנהמא דאקרי מצה, והשתא עאלו וזכו למיכל נהמא אחרא עלאה יתיר מאתר עלאה דכתיב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, מן השמים ממש, וההוא זמנא אשתכח להו לישראל מאתר דא. [p. 332] חברייא דמשתדלי באורייתא מאתר אחרא עלאה יתיר אתזנו. ומאן הוא, כמה דכתיב (קהלת ז': 12) והחכמה תחיה בעליה, אתר עלאה יתיר.

א"ל ר' אלעזר אי הכי אמאי חלשא נפשייהו יתיר משאר בני עלמא, בחילא יתיר ותקיפא אתחזון לאשכחא.

אמר ליה יאות שאלת. ת"ח כל מזוני דבני עלמא מעילא קא אתיין. ההוא מזונא דאתיא מן שמיא וארעא דא מזונא דכל עלמא והוא מזונא גס ועבה. מזונא דאתי יתיר מעילא הוא מזונא דאתיא בדינא ומאתר דדינא אשתכח, הוא מזונא יתיר דקיקא. מזונא דאשתכח להו לישראל בההוא זמנא מאתר עלאה דאקרי שמים הוא מזונא יתיר דקיק דעייל לנפשא מכלא ומתפרש יתיר מגופא ואקרי לחם הקלקל.

[p. 333] מזונא עלאה יתיר מכלא הוא מזונא דחברייא אינון דמשתדלי באורייתא דאכלי מזונא דרוחא ונשמתא ולא אכלי מזונא דגופא כלל והיינו מאתר עלאה יקירא על כלא ואקרי חכמה. ובגיני כך חליש גופא דחברייא יתיר מבני עלמא דהא לא אכלי מזונא דגופא כלל ואכלי מזונא דרוחא ונשמתא מאתר רחיקא עלאה [סב ע"א] יקירא מכלא, ובגיני כך ההוא מזונא דקיק מן דקיקא יתיר מכלא, זכאה חולקהון הה"ד (קהלת ז': 12) והחכמה תחיה בעליה. זכאה חולקא דגופא דיכיל לאתזנא במזונא דנפשא.

אמר ליה רבי אלעזר ודאי הכי הוא. בהאי זמנא היך משתכחי אלין מזוני.
אמר ליה ודאי יאות שאלת. תי"ח ודא הוא ברירא דמלה, מזונא קדמאה הוא מזונא דכל
עלמא ההוא דאתיא מן שמיא וארעא והוא מזונא דכולא.

מזונא דאיהו עלאה מניה ההוא דאיהו דקיקא יתיר ואתיא מאתר דדינא שריא דאקרי
צדק ודא הוא מזונא דמסכני. ורזא דמלה מאן דאשלים למסכנא אשלים ליה את חד ואתעביד
צדקה, ודא הוא (משלי י"א: 17) גומל נפשו איש חסד, גמילות חסדים משמע דהא בדינא שריא
ואשלים ליה חסד, כדן הוא רחמי.

[p. 334] מזונא עלאה יתיר מאלין הוא מזונא עלאה ויקירא מאתר דאקרי שמים והוא
דקיק מכלהו והוא מזונא דבני מרע הה"ד (תהלים מ"א: 4) י"י יסעדנו על ערש דני, י"י דייקא.
מ"ט, בגין דהא בני מרע לא אתזנו אלא בההוא דקב"ה ממש. ומאי איהו, חלב ודם דכתיב
יחזקאל מ"ד: 15) להקריב לי חלב ודם. ודא הוא מזונא דאתר דאקרי שמים והוא עלאה
ויקירא דקיק מכלא.

מזונא עלאה קדישא ויקירא מזונא דרוחא ונשמתא הוא מזונא דאתר רחיקא עלאה
והוא מזונא דחברייה דמשתדלי באורייתא והוא מזונא דאתי מחכמה עלאה. מ"ט, בגין
דאורייתא נפקא מחכמה עלאה ואינון דמשתדלי באורייתא עיילי בעקרא דשרשהא ועל דא
מזונא דלהון מההוא אתר עלאה קדישא קא אתא.
אתא ר' אלעזר ונשיק ידוי, אמר זכאה חולקי דקאימנא במלין אלין. זכאה חולקהון
דצדיקייא דמשתדלי באורייתא יממא ולילי דזכי לון בהאי עלמא ובעלמא דאתי (דברים ל': 20)
כי היא חייך ואורך ימך.

[p. 335] הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. רבי יוסי פתח (תהלים קמ"ה: 16) פותח את
ידך ומשביע לכל חי רצון. מאי כתיב לעילא, עיני כל אליך ישברו ונו, כל אינון בני עלמא מצפאן
וזקפאן עיינין לקב"ה, בגין כך כל אינון בני מהימנותא בעאן בכל יומא ויומא לשאלא מזונייהו
מקב"ה ולצלאה צלותהון עליה. מ"ט, בגין דכל מאן דמצלי צלותיה לגבי קב"ה על מזוניה גרים
דיתברך כל יומא על ידוי ההוא אילנא דמזון דכלא ביה, וטעמא דמלה (שם ס"ח: 20) ברוך י"י
יום יום. ואע"ג דישתכח עמיה בעי למשאל קמי קב"ה ולצלאה צלותיה על מזוניה כל יומא בגין
דישתכח ברכאן כל יומא ויומא לעילא.

ועל דא לא לבעי ליה לאיניש לבשלא מזונא מן יומא ליומא אחרא ולא ליעכב יומא
ליומא אחרא הה"ד ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו, דבר יום ביומו דייקא, בר מערב שבת
לשבת כמה דאוקימנא. וכדן אשתכח קב"ה מלי ברכאן בכל יומא ויומא, כדן כתיב פותח את

ידך ומשביע לכל חי רצון. מאי רצון, ההוא דישתכח מעתיקא קדישא ונפק מניה רצון לאשתכחא מזוני לכלא. ומאן דשאל מזוני לכל יומא ויומא, ההוא אקרי ברא מהימנותא, ברא דעליה משתכחי ברכאן לעילא.

[p. 336] ר' אבא פתח (שם קמ"ז: 11) רוצה יי' את יראיו למיחלים לחסדו. כמה אית להו לבני נשא למהך בארחוי דמלכא קדישא ולמהך בארחוי דאורייתא בגין דישתכחון ברכאן בכלא לעילא ותתא, דתניא מאי דכתיב (ישעיה מ"ט: 3) ישראל אשר בך אתפאר, אתפאר ודאי. מאי משמע, משמע דבגין [סב ע"ב] ישראל לתתא קב"ה מתפאר לעילא. ומאי פארא דיליה דאתחבש ביה, תפילין. תו דאתחברן גווי לאתפארא.

תאנא רוצה יי' את יראיו. מאי רוצה יי' את יראיו, רוצה יי' בראיו מבעי ליה. אלא רוצה יי' את יראיו, כלומר דאפיק ההוא רצון ואתרעי קב"ה ביה ליראיו לאינון דדחלין ליה. ומאן אינון יראיו דאפיק לון האי רצון, הדר ואמר למיחלים לחסדו, אינון דמחכאן בכל יומא ויומא למבעי מזונייהו מן קב"ה, משמע למיחלים לחסדו.

רבי ייסא סבא לא אתקין סעודתא בכל יומא עד דבעי בעותיה קמי קב"ה על מזוני, אמר אתקין סעודתא כד ינתנון מבי מלכא. לבתר דבעי בעותיה הוה מחכי חדא שעתא, אמר הא עידנא הוא דינתנון מבי מלכא, מכאן ולהלן אתקינו סעודתא. ודא הוא ארחא דאינון דחלי דקב"ה דחלי חטאה.

[p. 337] אינון חייביא דאזלי עקימין בארחוי דאורייתא מה כתיב בהו, (ישעיה ה': 11) הוי משכימי בבקר שכר ירדפו. ועל דא רוצה יי' את יראיו למיחלים לחסדו, לחסדו דייקא. ובהא אשתמודען אינון בני מהימנותא בכל יומא ויומא הה"ד ולקטו דבר יום ביומו, ולא ליום אחר. למען אנסנו הילך בתורתא אס לא, בכאן אשתמודען אינון בני מהימנותא אינון דאזלי בארץ מישר באורייתא.

רבי יצחק אמר מהכא (משלי י"ג: 25) צדיק אוכל לשובע נפשו וגו'. רבי שמעון אמר ת"ח עד לא יהב קב"ה אורייתא לישראל אבחיין בין אינון בני מהימנותא ובין אינון חייביא דלאו אינון בני מהימנותא ולא קיימי באורייתא. ובמה אבחיין להו, במן כמה דאתמר. וכל אינון דמשתכחי בני מהימנותא רשים להו קב"ה ברשימא דכתרא דחסד כד"א למיחלים לחסדו הה"ד למען אנסנו הילך בתורתא אס לא, וכל אינון דלא משתכחי בני מהימנותא אעדי מנייהו כתרא עלאה דא, ומנא מכריז ואמר (שם) ובטן רשעים תחסר, ועם כל דא לא העדיף המרבה והממעט לא החסיר איש לפי אכלו לקטו. [p. 338] תאנא בההוא זמנא אשתלימו ישראל לתתא כגוונא דלעילא כמה דאוקימנא.

ויבואו אלימה ושם שתיים עשרה עינות מים וגו', ואתתקן אילנא קדישא בתריסר תחומין בארבע סטרין דעלמא ואתתקף בשבעין ענפין וכלא כגוונא דלעילא. בההיא שעתא נטיף טלא קדישא מעתיקא סתימאה ומלייה לרישיה דזעיר אפינ אתר דאקרי שמים, ומההוא טלא דנהורא עלאה קדישא הוה נגיד ונחית לתתא, וכד הוה נחית הוה מתפרש גלידין גלידין ואקריש לתתא הה"ד דק ככפור על הארץ.

כל אינון בני מהימנותא נפקי ולקטי ומברכאן שמא עלאה עליה וההוא מנא הוה סליק ריחא ככל בוסמין דגנתא דעדן דהא ביה אתמשך ונחית לתתא. שויה לקמיהו, בכל טעמא דאינון בעו הכי טעימין ומברכין למלכא עלאה וכדין מתברך במעוי והוה מסתכל וידע לעילא ואסתכי בחכמתא עלאה, ועל דא אקרון דור דעה, ואלין הוון בני מהימנותא ולהון אתיהיב אורייתא לאסתכלא בה ולמנדע ארחא.

[p. 339] ואינון דלא אשתכחו בני מהימנותא מה כתיב בהו, (במדבר י"א: 8) שטו העם ולקטו וגו'. מאישטו, שטותא הוון נסבי לגרמייהו בגין דלא הוון בני מהימנותא. מה כתיב בהו, וטחנו ברחים או דכו במדוכה וגו'. מאן אטרח [סג ע"א] לון כל האי, אלא אינון דלא הוון בני מהימנותא.

כגוונא דא אינון דלא מהימני ביה בקב"ה לא בעאן לאסתכלא בארחוי ואינון בעאן לאטרחא גרמייהו כל יומא בתר מזונא יממא ולילי דלמא לא סליק בידייהו פתא דנהמא. מאן גרים לון האי, בגין דלא אינון בני מהימנותא. אוף הכא שטו בשטותא דגרמייהו ובעאן לאטרחא עליה, טחנע [p. 340] ברחים או דכו במדוכה וגו'. בתר כל טרחא דא לא סליק בידייהו אלא דכתיב והיה טעמו כטעם לשד השמן, ולא יתיר. מאן גרים לון האי, אינון דלא הוון בני מהימנותא.

אמר רבי יוסי מאי לשד השמן. איכא דאמרי דליש במשחא כתרגומו, ואיכא דאמרי מה השד אתחזר לכמה גוונין, אוף מנא אתחזר לכמה גוונין.

רבי יהודה אמר לשד השמן יניקא דמשחא.

רבי יצחק אמר איש לפי אכלו לקטו. וכי מאן דאכיל קמעא לקיט קמעא ומאן דאכיל יתיר לקיט יתיר, והא כתיב ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר. אלא לפום אינון דאכלין לקטין, משמע אכלו מאן דהוה אכיל ליה ובגיני כך לא כתיב אכילתו.

מאי קא מיירי, אחיד בר נש בעבדא או באמתא וסבור דאיהו דיליה. אתא חבריה ואמר האי עבד דילי הוא. קריבו קמיה דמשה לדינא, אמר לון כמה נפשין בביתיה דדין וכמה נפשין בביתך, אמ' כך וכך, וההוא שעתא אמר לון משה לקטו מחר וכל חד מנייכו ייתי לגבאי. למחר נפקו ולקטו ואיתון קמי משה, שוויין קמיה מנא, הוה מדיד ליה. אי ההוא עבדא דדין אשכח

חד עומרא דעבדא בההוא מנא וחד עומרא לכל נפשא ונפשא מביתיה, [p. 341] ומדיד לדין ואשכח חסרא ההוא דעבדא בההוא מנא וחד עומרא לכל נפש ונפש מביתיה, אמר עבדא דדין הוא, הה"ד איש לפי אכלו לקטו, וכתבי עמר לגלגלת מספר נפשתיכם.

אמר ר' אחא כתיב ערב וידעתם כי יי הוציא אתכם מארץ מצרים ובקר וראיתם את כבוד יי. ערב וידעתם, במה ינדעון. אלא הכי תאנא בכל יומא ויומא אשתכחו נימוסי קב"ה, בצפרא אתער חסד בעלמא, בההוא זמנא דאתקרי ערב תליא דינא בעלמא והא אוקמוה דבגיני כך יצחק תקן תפלת המנחה. מאי קא מייריערב וידעתם, כד אתער דינא בעלמא תנדעון דבההוא דינא אפיק יי יתכון ממצרים. ובקר וראיתם את כבוד יי, דהא בההוא זמנא אתער חסד בעלמא ויתן לכו למיכל.

אמר ר' חייא איפכא, מאי כתיב לעילא, בשבתנו על סיר הבשר וגו'. ביה שעתא אתער ערב, בההוא זמנא דאתער דינא יתער חסד בעלמא הה"ד וידעתם כי יי הוציא אתכם מארץ מצרים, תנדעון בההוא חסד דעבד עמכון באפקותכון ממצרים. ובקר וראיתם את כבוד יי, כבוד יי הא ידיע. וכל כך למה, בשמוע יי את תלנותיכם וגו'.

[p. 342] אמר ר' יוסי לא שני קב"ה נימוסוי בר אינון חייבי עלמא שניין לון ומהפכי

רחמי לדינא כמה דאתמר.

תאני ר' אלעזר מהאי מנא זמינין צדיקייא למיכל לעלמא דאתי. ואי תימא כהאי גוונא, לא אלא יתיר דלא הוי כן לעלמין. ומאי איהו, כמה דאוקימנא דכתיב (תהלים כ"ז: 4) לחזות בנעם יי ולבקר בהיכלו, וכתביב (ישעיה ס"ד: 3) עין לא ראתה אלהים זולתך וגו'.

ראו כי יי נתן לכם השבת וגו'. ר' חזקיה פתח (תהלים ק"ל: 1) שיר המעלות ממעמקים קראתיך יי. שיר המעלות, סתם ולא פריש מאן אמרו. אלא שיר המעלות דזמינין [סג ע"ב] כל בני עלמא למימר דזמין האי שיר לדארי דארין. [p. 343] ומאי איהו ממעמקים קראתיך יי. הכי תאנא כל מאן דמצלי צלותיה קמי קב"ה הוא בעי למבעי בעותיה ולצללא מעומקא דלבא בגין דישתכח לביה שלים בקב"ה ויכוין לבא ורעותא.

ומי אמר דוד הכי והא כתיב (תהלים קי"ט: 10) בכל לבי דרשתיך, ודא קרא סגי, מאי בעי ממעמקים. אלא הכי תאנא כל בר נש דבעי בעותיה קמי מלכא בעי לכוונא דעתא ורעותא מעיקרא דכל עקרין לאמשכא ברכאן מעומקא דבירא בגין דינגיד ברכאן ממבועא דכלא. ומאי איהו, ההוא אתר דנפיק מניה ואשתכח מניה ההוא נהר דכתיב (בראשית ב' 10) ונהר יוצא מעדן וגו', וכתביב (תהלים מ"ו: 5) נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים. ודא אקרי ממעמקים, עומקא

דכלא עומקא דבירא דמבועין נפקין ונגדין לברכא כלא ודא הוא שרותא לאמשכא ברכאן מעילא לתתא.

א"ר חזקיה כד עתיקא סתימא דכל סתימין בעי לזמנא ברכאן לעלמין אשדי כלא ואכליל כלא בהאי עמיקא עלאה ומהכא שאיב ואתנגיד ברא דנחלין ומבועין אתנגידו מניה ומתשקיין מניה. ומאן דמצלי צלותיה בעי לכוונא לבא ורעותא לאמשכא ברכאן מההוא עמיקא דכלא בגין דיתקבל צלותיה ויתעביד רעותיה.

[p. 344] א"ר יהודה בכל יומא ויומא מתברך עלמא מההוא יומא עלאה דהא כל שיתא

יומין מתברכאן מיומא שביעאה, וכל יומא ויומא יהיב מההוא ברכא דקביל בההוא יומא דביה. ועל דא אמר משה איש אל יותר ממנו עד בקר. מ"ט, בגין דלא יהיב ולא יוסיף יומא דא לחבריה אלא כל חד וחד שליט בלחודוי בההוא זמנא דיליה ולא שליט יומא ביומא דחבריה.

בגיני כך כל אינון שיתא יומין שליטין ביומיהו ואשתכח בהו מה דקבילו, ויומא שתיתאה אשתכח ביה יתיר. ואזלא הא כהא דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב יום הששי ולא אתמר הכי בכל שאר יומין, אלא הא אוקימנא אבל הששי דאזדוג ביה מטרוניתא לאתקנא פתורא למלכא, בגיני כך אשתכח ביה תרי חולקין חד ליומיה וחד תקונא דמלכא בחדוותא דמטרוניתא. וההוא ליליא זיווגא דמטרוניתא במלכא ומתברכין כל שיתא יומין כל חד וחד בלחודוי. בגין כך בעי בר נש לסדרא פתורא בליליא דשבתא בגין דישרי עליה ברכאן מלעילא, וברכתא לא אשתכח על פתורא ריקניא. וההוא ליליא חדוותא דמטרוניתא במלכא וזווגא דלהון, [p. 345] בגי"כ ת"ח דידיעין רזא דא זווגא דלהון משבת לשבת.

ראו כי יי נתן לכם השבת. מאי שבת, יומא דביה ניחין שאר יומין והוא כללא דכלא

דכל אינון שיתא אחרנין.

רבי ייסא אמר וכן נמי כנסת ישראל אקרי שבת בגין דאיהי בת זוגו ודא היא כלה. וכתיב (שמות ל"א: 17) ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם וגו', נתן לכם, לכם ולא לשאר עמין הה"ד (שם) ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, ודא היא אחסנת ירותא לישראל לעלמין, ועל דא כתיב (ישעיה נ"ח: 13) אם תשיב משבת רגלך וגו', ובאתריה אוקימנא מלי. [סד ע"א]

[p. 346] ויאמר יי אל משה עבור לפני העם וגו' ומטה אשר הכית בו את היאור קח בידך

והלכת. רבי חייא פתח (תהלים ל"ד: 8) חונה מלאך יי סביב ליראיו ויחלצם. זכאין אינון צדיקייא דקב"ה אתרעי ביקריהון יתיר על דיליה. ת"ח כמה אינון בני עלמא דמחרפי ומגדפי לעילא, כגון סנחריב שחרף וגדף ואמר (מלכים ב' י"ח: 35) מי בכל אלהי הארצות וגו', וקב"ה

לא תבע מניה. כיון דאושית ידיה על חזקיה מה כתיב, (שם י"ט: 35) ויצא מלאך יי' ויך במחנה אשור וגו'.

ירבעם בן נבט הוה פלח לע"ז ומקטר ליה ומשבח לע"ז וקב"ה לא תבע מניה, וכד אתא עדו נביאה ואתנבי עליה אושית ירבעם ידיה לקבליה, מה כתיב, (שם אי י"ג: 4) ותיבש ידו, ועל דפלח לע"ז לא תבע מניה.

[p. 347] פרעה חרף וגדף ואמר (שמות ה': 2) מי יי' אשר אשמע בקולו, וקב"ה לא תבע מניה אלא עד דסריב בהו בישראל דכתיב (שם ט': 17) עודך מסתולל בעמי לבלתי שלחם, (שם: 3) הנה יד יי' הויה וגו'. וכן בכל אתר קב"ה תבע עלבונא דצדיקייא יתיר על דיליה. הכא משה אמר עוד מעט וסקלוני. אמר ליה קב"ה משה לאו הוא עידן למתבע עלבונך ולא הכי אלא עבור לפני העם ואחמי מאן יושיט ידיה לקבלך. וכי ברשותיהו את קאים או ברשותי.

ומטך אשר הכית בו את היאור קח בידך. מ"ט, משום דמחקק בנסין הוה ושמא קדישא עלאה רשימא ביה.

בקדמיתא נחש כמה דאתמר (משלי ל': 19) דרך נחש עלי צור. נחש הא אתידע, צור באן אתר אתגלי. הכא אתגלי דכתיב הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב והכית בצור. ומאן צור כד"א (דברים ל"ב: 4) הצור תמים פעלו. ותמן ידע משה היך קאים נחש עלי צור והא אוקימנא מלי.

[p. 348] א"ר יהודה אי לישתוק קרא יאות אלא הכי כתיב והכית בצור לעיניהם ונתן מימיו והשקית את העדה.

אמר ליה ודאי הכי הוא דלית לך כל שמא ושמא מאינון שמהן קדישין דקב"ה דלא עבד נסין וגבוראן ואפיק כלא דאצטריך לעלמא, כ"ש לאפקא הכא מיא. א"ל אי הכי הא כתיב (תהלים ע"ח: 20) הן הכה צור ויזובו מים, מאן מחי לשמיה. א"ל פטישא חריפא בקוטרוי ידיע ואת שאיל דא. אלא ת"ח בכל אתר צור גבורה, וכד בעי קב"ה למחאה או לאלקאה אתער גבורה דא וההוא גבורא מחי ולקי ודא הוא דכתיב הן הכה צור ויזובו מים. ואי לאו דאתער האי צור ולקה באתר דאצטריך לא נביעו מיא. א"ל אי הכי הא כתיב (דברים ל"ב: 18) צור ילדך תשי. ותנין מאי תשי, כלומר חלשת ליה.

[p. 349] א"ל ודאי הכי הוא דאלמלא ינדעון חייביא דהאי צור זמינא לאתערא לקבלייהו ולאלקאה לון ימנעון מלחב קמיה אלא חלשא בעינייהו הואיל ולא מסתכלי ביה ולא מסתכלי בארחייהו, ועל דא צור ילדך תשי.

ר' אבא אמר אית צור ואית צור. מסטרא דצור עלאה נפיק צור אחרא. ומאי צור עלאה, צור דכל צורים. ומאי איהו, ההוא דאולידת לישראל דכתיב צור ילדך תשי, דהא מסטרא דצור עלאה לעילא נפיק צור אחרא, מסטרא דאימא עלאה נפיק גבורה. ואזלא הא כהא דא"ר אלעזר מאי דכתיב (תהלים ק"ו: 2) מי ימלל גבורות יי'. מאן גבורות יי', לאכללא אימא עלאה דכלא דאע"ג דלאו איהי דינא מסטרהא אשתכח דהא מסטרהא [סד ע"ב] גבורה אשתכח ובגיני כך צור עלאה אתקרי.

(דברים ל"ב: 18) ותשכח אל מחוללך, דא נהירו דאבא. ומאי ניהו, חסד עלאה דהוא

נהירו דאבא.

תו אמר רבי אבא מים בכל מקום הא ידיעא וקב"ה בהאי צור אתער לארקא מים דהא לא אתחזי אלא מגדולה ודא הוא את וניסא דקב"ה. ועל דא שבח דוד ואמר (תהלים קי"ד: 8) ההפכי הצור אגם מים, [p. 350] ומשמע ההפכי דהא לאו ארחוי מצור בכך. ועל דא בצור עלאה אפיק מיא מאתר דלתתא. ומה שמא דלתתא, סלע דכתיב (במדבר כ': 8) והוצאת להם מים מן הסלע. ובמה אפיק האי סלע מיא, בחילא דצור דלעילא.

ר' שמעון אמר (דברים ל"ב: 4) הצור תמים פעלו. מאי משמע תמים פעלו, אלא דמתהפך

צור למעבד פעליה דתמים, ומאי איהו, אברהם דכתיב (בראשית י"ז: 1) התהלך לפני והיה תמים. ודא הוא ההפכי הצור אגם מים, משמע תמים פעלו ודא אברהם.

בשעתא דא אתהדר צור תמים. בשעתא אחרא תניינא כד אתענש משה ובעא לאפקא

מיא בהאי צור, בחיובא דישראל לא אתהדר תמים כדקדמיתא. ביה זמנא אתרעם משה ואמר צור ילדך תשי, כלומר חלשת ליה ממה דהוה בקדמיתא דבגינך לא אשתכח תמים השתא ואתעביד ביה דינא מה דלא הוה ביומי ילדך, כלומר עולימד.

א"ר אבא מאי דכתיב היש יי בקרבנו אם אין. וכי טפשין הוו ישראל דלא ידעו מלה דא,

חמו שכינתא קמייהו וענני יקרא עליהו דסחרן לון ואינון אמרי היש יי בקרבנו אם אין. גוברין

דחמו זיו [p. 351] יקרא דמלכיהון על ימא, ותנינן ראתה שפחה על הים מה שלא ראו עינוי

דיחזקאל, ואינון אשתכחו טפשין ואמרו היש יי בקרבנו אם אין. אלא הכי אמר ר' שמעון בעו

למנדע בין עתיקא סתימא דכל סתימין דאקרי אין ובין זעיר אפינן. ועל דא לא כתיב היש יי

בקרבנו אם לא, כמה דכתיב הילך בתורתי אם לא, אלא היש יי בקרבנו אם אין.

אי הכי אמאי אתענשו. אלא דעבדו פרודא ועבדו בנסיונא דכתיב ועל נסותם את יי.

אמרן אי האי נשאל בגוונא חד, ואי האי נשאל בגוונא אחרא. מיך ויבא עמלק וגו'.

[p. 352] ויבא עמלק. רבי יוסי פתח (ישעיה ל"ב: 20) אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור. אשריכם זורעי על כל מים, תמן תנינן כמה מים וכמה מים משתכחין. זכאין אינון ישראל דלית זריעה דילהו אלא על המים דכתיב ויחנו שם על המים, אינון הוו ענפי אילנא דקב"ה דתניא אילנא אית לקב"ה והוא אילנא רברבא ותקיף וביה אשתכח מזונא לכלא, והוא אתחם בתריסר תחומי מתקלא דאתתקפו בארבע רוחי עלמא ועי' ענפין אחידן ביה, וישראל משתכחי בגופא דההוא אילנא ואינון שבעין ענפין סחרנא דלהון, והיינו דכתיב ויבאו אלימה ושם שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים ויחנו שם על המים, והא אתמר ואוקמוה בכמה אתר.

מאי ויחנו שם על המים, אלא בההוא זמנא שליטו ישראל על אינון מים דאינון ענפין דאילנא דאקרון (תהלים קכ"ד: 5) המים הזידונים, ועל דא אשריכם זורעי על כל מים. משלחי רגל השור והחמור, אינון תרי כתרי שמאלא דאחידן בהו שאר עמין דאקרון שור וחמור, והיינו דכתיב (בראשית ל"ב: 6) ויהי לי שור וחמור, בגין דלבן חכים הוה בחרשין ובאינון כתרין תתאין ובאינון בעא לאובדא ליעקב כמה דכתיב (דברים כ"ו: 5) ארמי אובד אבי והא אתמר. וכשישראל זוכין משלחי להו ולא יכלין לשלטאה עליהו הה"ד משלחי רגל השור והחמור, דלא שלטין בהו.

[p. 353] א"ר אבא כד מזדווגי כחדא לא יכלין בני עלמא למיקם בהו, ועל דא [סה ע"א] כתיב (דברים כ"ב: 10) לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, יחדיו דייקא. ותנינן לא יהיב איניש דוכתא לזינין בישיין דהא בעובדא אתער מה דלא אצטריך, וכד מזדווגי כחדא לא יכלין למיקם בהו.

מבין סטרא דלהון נפיק מתקיפותא דלהון דאקרי כלב ודא חציפא מכלהו הה"ד (שמות י"א: 7) ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוננו. אמר קב"ה אתון אמרתון היש יי בקרבנו אם אין, הרי אני מוסר אתכם לכלב. מיד ויבא עמלק.

[p. 354] ר' יהודה אמר (במדבר כ"ד: 20) ראשית גוים עמלק. וכי ראשית גוים עמלק והלא כמה עממין ולישנין ולאומין הוו בעלמא עד לא אתא עמלק. אלא כד נפקו ישראל ממצרים דחילו ואימתנא נפל על כלהו עמין דעלמא מישראל הה"ד (שמות ט"ו: 14) שמעו עמים ירגזון וגו', ולא הוה עמא דלא דחיל מגבוראין עלאין דקב"ה אלא עמלק הה"ד ונאתה עיף ויגע ולא ירא אלהים, ולא ירא אלהים למקרב לגבך. ועל דא ראשית גוים עמלק, דאתו לאגחא קרבא בישראל בקדמיתא עמלק הוה. ובגיני כך ואחריתו עדי אובד, דכתיב כי מחה אמחה את זכר עמלק, וכתיב (דברים כ"ה: 19) תמחה את זכר עמלק, הה"ד ואחריתו עדי אובד. מאיעדי

אובד, עדי אבדו מבעי ליה. אלא עד דייתי קב"ה ויאבד ליה, כלומר עד דקב"ה אובד ליה דכתיב כי מחה אמה.

אמר ר' אלעזר תי"ח אע"ג דצור תמים פעלו ועבד עמהון חסד לאפקא לון מיא לא שביק דידיה דהא כתיב בתריה ויבא עמלק.

ויבא עמלק. ר' אבא פתח (קהלת ה' 12) יש רעה חולה ראיתי תחת השמש וגו'. כמה בני נשא אטימין לבא בגין דלא משתדלי באורייתא. יש רעה חולה, וכי יש רעה דהיא חולה ויש רעה דלאו חולה היא. אלא [p. 355] ודאי יש רעה חולה דתנינן מסטרא דשמאלא נפקין כמה גרדיני נימוסין ומתבקעין באוירא, וכד בעיין למיפק אזלין ואשתאבין בנוקבא דתהומא רבה, לבתר נפקין ומתחברן כחדא ובקעין אורא ושאטין בעלמא ומקרבין לגבייהו דבני נשא, וכל חד אקרי רעה כד"א (תהלים צ"א: 10) לא תאונה אליך רעה. מאילא תאונה, בגין דאתיא בתסקופא על בני נשא.

חולה, אמאי היא חולה. כד שריא האי על בני נשא עביד לון קמצאנן מממוניהון. אתיין גבאי צדקה גביה היא מחת בידיה, א"ל לא תפיק מדידך. אתיין מסכני מחת בידיה, אתי הוא למיכל מממוניה מחת בידיה בגין לנטרא ליה לאחרא. ומן יומא דשריא עליה דבר נש היא חולה דהוא שכיב מרע ולא אכיל ולא שתי, ועל דא היא רעה חולה.

ושלמה מלכא הוה צווח בחכמתא ואמר (קהלת ו' 2) איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד וגו' ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו וגו' גם זו רעה חולה. מאי ולא ישליטנו האלהים, אי הכי לאו ברשותיה הוא דב"י. אלא אי כתיב ולא יעזבנו האלהים לאכול ממנו הוינא אמר הכי, אלא ולא ישליטנו, בגין דהוא הימניה לההוא רעה [p. 356] ואחיד בה קב"ה לא שלטיה עלה לתברא תחותיה על דהוא אתרעי בה ואחיד בה, וכל ארחוי כשכיב מרע ולא קריב לממוניה ולא אפיק מיניה ונטיר ליה עד דהוא יפוק מעלמא וייתי אחרא דהוא בעליו. ושלמה מלכא הוה צווח ואמר (שם ה' 12) עשר שמור לבעליו לרעתו. מאן בעליו, דא אחרא דירית ליה. ובמה זכה למהוי בעליו דההוא עתרא, בגין דהאי הימין לההוא רעה ואתרעי ביה הה"ד לרעתו, כלומר בגין רעתו דהוה מתדבק ביה רווח ליה האי.

ד"א יש רעה חולה, האי מאן דיתיב בחולקא טבא בבית אבוי והוה אזיל לקבל אבוי [סה ע"ב] בתסקופי מלין הא אתדבק בההיא רעה חולה כבר נש שכיב מרע דכל ארחוי בתסקופא, דא בעינא, דא לא בעינא. כד ישראל קב"ה נטיל לון על גדפי נשרין, אסחר לון בענני יקרא, שכינתא נטיל קמייהו, נחית לון מנא למיכל, אפיק לון מייא מתיקין, ואינון הוו אזלין עמיה בתסקופין, מיד ויבא עמלק.

ויבא עמלק. א"ר שמעון רזא דחכמתא מגזרת דינא קשיא קא אתיא, וקרבא חדא אשתכח לעילא ותתא, [p. 357] ולית לך מלה באורייתא דלא אית בה רזין עלאין דחכמתא דמתקשרן בשמא קדישא. כביכול אמר קב"ה כד ישראל אינון זכאין לתתא אתגבר חילא דיילי על כלא, וכד לא אשתכחו זכאין כביכול מתישין חילא דלעילא ואתגבר חילא דדינא קשיא. ת"ח בשעתא דחבו ישראל לתתא מה כתיב, ויבא עמלק וילחם עם ישראל, אתי לקטרגא דינא ברחמי וכלא אשתכח לעילא ותתא. ברפידים, ברפוי ידיים דרפו ידיהון מאורייתא דא קב"ה כמה דאוקימנא.

אמר ר' יהודה תרי זמני אגח קרבא עמלק בישראל, חד הכא, וחד דכתיב (במדבר

י"ד: 45) וירד העמלקי והכנעני היושב בהר ההוא ויכום ויכתום עד החרמה.

אמר ר' שמעון לעילא ותתא קטרוגא דקב"ה. לעילא כמה דאתמר, לתתא בקב"ה הוה דהוון נסבי לגברי וגזרי לון על אתא דרשימא קדישא ונטלי להו וארמיו לון לעילא ואמרי טול מה דאתרעית. ועל דא על כל פנים דקב"ה הוה כלא.

[p. 358] ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק וגו'. וכי מה חמא משה דסליק גרמיה מהאי קרבא קדמאה דקב"ה, אמאי סליק גרמיה. אלא משה זכאה חולקיה דאסתכל וידע עקרא דמלה. אמר משה אנא אזמין גרמי להווא קרבא דלעילא ואנת יהושע זמין גרמך לקרבא דלתתא והיינו דכתיב והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, ישראל דלעילא. ובגין כך סליק משה גרמיה מקרבא דלתתא בגין לאזדרוא בקרבא דלעילא ויתנצח על ידוי.

אמר ר' שמעון וכי קלה היא בעיניך קרבא דא דעמלק. ת"ח מן יומא דאתברי עלמא עד ההוא זמנא ומההוא זמנא עד דייתי מלכא משיחא ואפי' גוג ומגוג לא אשתכח כוותיה, לאו בגין חיילין סגיאיין ותקיפין אלא בגין דבכל סטרין דקב"ה הוה.

ויאמר משה אל יהושע, אמאי ליהושע ולא לאחרא ובהווא זמנא רביא הוה דכתיב (שמות ל"ג: 11) ויהושע בן נון נער, וכמה הוה בישראל תקיפין מניה. אלא משה בחכמתא אסתכל וידע. מאי חמא, חמא לסמאל דהוה נחית מסטרא דלעילא לסייעא לעמלק לתתא. אמר משה ודאי קרבא הכי אתחזי.

[p. 359] יהושע בההוא זמנא בדרגא עלאה יתיר אשתכח. אי תימא דבשכינתא אשתכח בההוא זמנא לאו הכי הוא דהא במשה אתנסיבת ואתאחדת ואשתכח יהושע לתתא מיניה דאתאחד. ובמה. אמר ר' שמעון בההוא אתר דאקרי נער. והיינו דא"ר יהודה מאי דכתיב (ישעיה ל"ג: 20) עיניך תראינה ירושלם נוה שאנן אהל בל יצען, ירושלם דלעילא דאקרי אהל בל

יצען דלא ישתכח יתיר למהך בגלותא, ודא הוא רזא דכתיב ויהושע בן נון נער, נער ודאי, לא ימיש מתוך האהל, ההוא דאקרי אהל כל יצען. מלמד דבכל יומא ויומא הוה יניק משכינתא כמה דאיהו נער דלעילא ויניק מניה תדירא. [סו ע"א]

בגין כך כד חמא משה לסמאל נחית לסיועא דעמלק אמר משה ודאי האי נער לקבליה

דישליט עליה לנצחא ליה, מיד [p. 360] ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק, דילך הוּא האי קרבא דלתתא ואנא אזדרו לקרבא דלעילא. בחר לנו אנשים, זכאין בני זכאין דיתחזון למהך עמד.

אמר ר' שמעון בשעתא דנפק יהושע נער אתער נער דלעילא ואתתקן בכמה תיקונין בכמה זיינין דאתקנת ליה אמיה לקרבא דא לנקמא נוקמא דברית, והיינו (ויקרא כ"ו: 25) חרב נוקמת נקם ברית. ודא הוא רזא דכתיב ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב, לפי חרב ודאי, ולא לפום רומחין וזיינין אלא ההיא דאקרי חרב נוקמת. ומשה אתתקן לקרבא דלעילא.

וידי משה כבדים, כבדים ממש, יקירין קדישין לא אסתאבו לעלמין, יקירין דאתחזון לאגחא בהו קרבא דלעילא.

ויקחו אבן וישימו תחתיו, בגין דישראל שריין בצערא ויהא עמהון בצעריהון. ואהרן וחור תמכו בידי מזה אחד ומזה אחד ויהי ידיו אמונה. אמונה, מהימנותא ודאי. וכי על דאהרן וחור סמיכו לידוי הוו ידוי אמונה, אלא משה כלא בחכמתא עביד. אהרן וחור, דא מסטרא דיליה ודא מסטרא דיליה וידוי באמצעיתא ועל דא ויהי ידיו אמונה. אהרן [p. 361] בגין דיתער סטרא דיליה וחור דיתער סטרא דיליה והוו אחידן בידי מכאן ומכאן לאשכחא סיועא לעילא.

והיה כאשר ירים משה ידו. כאשר ירים, דזקיף ימינא על שמאלא ואתכוון בפריסו

דידוי. וגבר ישראל, ישראל דלעילא.

וכאשר יניח ידו וגבר עמלק, בשעתא דישראל לתתא משתככי מצלותא לא יכלין ידוי

דמשה למיקם בזקיפו וגבר עמלק. מכאן אוליפנא אע"ג דכהנא בעי לקרבנא לתקנא גרמיה בכלא ישראל בעיין לאשתכחא בצלותיהון עמיה.

תאנא בקרבא דא דעמלק אשתכחו עלאין ותתאין ועל דא ויהי ידיו אמונה, מהימנותא

כדקא חזי. ויהי ידיו, ויהו מבעי ליה. אלא בגין דתליא כלא בימינא כתיב ויהי, [p. 362] וכתוב

ידו בגין דהוא עקרא דכלא דכתוב (שמות ט"ו: 6) ימינך יי נאדרי בכח.

ויאמר יי אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק. תי"ח מה כתיב לעילא, ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב. ויחלוש, ויהרוג מבעי ליה. אלא ויחלוש כד"א (ישעיה י"ד: 12) חולש על גוים, יהושע הוה חולש עלייהו וההוא חרב נוקמת נקם ברית קטיל לון דכתיב לפי חרב כמה דאתמר. כתב זאת זכרון בספר, זאת דיקא. ושים באזני יהושע, דהא הוא זמין לקטלא מלכין אחרנין.

[p. 363] כי מחה אמחה, מחה לעילא, אמחה לתתא. זכר, דזכרנא לעילא ותתא. אמר רבי יצחק כתיב כי מחה אמחה, וכתיב (דברים כ"ה: 19) תמחה את זכר עמלק. אלא אמר קב"ה אתון מחון דזכרניה לתתא ואנא אמחה דזכרניה לעילא. אמר רבי יוסי עמלק עמין אחרנין אייתי עמיה וכלהו דחילו לקרבא בהו בישראל בר איהו, ובגין כך יהושע הוה חולש עלייהו. רבי ייסא אמר ויחלוש, דתבר חילא דלהון מלעילא.

ויבן משה מזבח ויקרא שמו יי נסי. ויבן משה מזבח, לקביל ההוא דלעילא. ויקרא שמו יי נסי, ויקרא שמו דהאי מזבח יי נסי. מאי יי נסי, בגין דאנקים נקמתא דההוא רשימא [סו ע"ב] קדישא דישראל דהא מההוא זמנא אתקרי נקמת נקם ברית. [p. 364] רבי יוסי אמר ויבן משה מזבח, מזבח לכפרא עלייהו. ויקרא שמו, דמאן. אמר רבי חייא שמיה דמדבחה ההוא. יי נסי, כד"א ושם נסהו, וכלא חד מלה על דאתפרעו ישראל ואתגלייא ההוא את רשימא קדישא. מכאן אוליפנא כיון דאתגזר בריה דבר נש ואתגלייא ביה את קיימא אקרי מזבח לכפרא עליה. ומה שמיה, יי נסי. כגוונא דא ויבן יעקב מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל. למאן, לההוא אתר דאקרי מזבח. ומה שמיה, אל אלהי ישראל.

אמר רבי יוסי מאי דכתיב (שמות כ"ד: 10) ויראו את אלהי ישראל וגו', וכי מאן יכול למחמי ליה לקב"ה והא כתיב (שם ל"ג: 20) כי לא יראני האדם וחי, והכא אמרת ויראו את אלהי ישראל. אלא הכי תנינן כל מאן דאסתכל בקשת כאלו מסתכל בשכינה ולאסתכלא בשכינה אסור. ועל דא אסיר ליה לאיניש לאסתכלא באצבעייהו דכהני בשעתא דפרסי ידייהו. אסיר לאסתכלא בקשת. מאן קשת. [p. 365] אמר רבי אבא בקשת סתם. מאי בקשת סתם.

א"ל בקשת דלעילא ובקשת דלתתא. קשת דלעילא, בגונוי דכל מאן דאסתכל בגונוי כאילו מסתכל באתר דלעילא ואסיר לאסתכלא ביה דלא יעביד קלנא בשכינתא. קשת דלתתא מאי הוא, ההוא את קיימא דאתרשים ביה בבר נש דכל מאן דאסתכל ביה עביד קלנא לעילא. אמר רבי יצחק אי הכי והא כתיב (בראשית כ"ד: 2) שים נא ידך תחת ירכי, דהוה אומי ליה בהאי את.

א"ל הנח להו לאבהן דעלמא דלית אינון כשאר בני עלמא. ועוד שים נא ידך תחת ירכי כתיב, ולא כתיב ראה תחת ירכי. בג"כ אסיר לאסתכלא בקשת סתם.

[p. 366] תאנא ויראו את אלהי ישראל, דאתגליא קשת עליהו בגונוי ספירין נהירין קלדיטין דנהרין מלהטין לכל עיבר, משמע דכתיב את אלהי ישראל, ולא כתיב ויראו אלהי ישראל.

אמר רבי יוסי נהורא דבוסינא דשכינתא. ומאי ניהו, ההוא דמשמש לשכינתא דאקרי נער במקדשא, ובגין כך את אלהי דייקא.

ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, דאתרשים ביה תחות דוכתיה חד לבנתא מאינון דהוּוּ בוננין במצרים דתנינן אתתא חדא אולידת במצרים והוּוּ אתאן סרכי פרעה ועאלת ליה בחד לבנתא ואתא פס ידא ואחיד ליה ואתרשים תחות רגלוהי דשכינתא וקיימא קמיה עד דאתוקד בי מקדשא דלתתא דכתיב (איכה ב' 1) ולא זכר הדום רגליו ביום אפן.

[p. 367] ר' חייא אמר לבנת הספיר, נהירותא דספיר בקלדיטי גליפין דעלאין דמתלהטא בשבעין ותריין עיבר הה"ד (ישעיה נ"ד: 11) ויסדתיך בספירים. (שמות כ"ד: 10) וכעצם השמים, מאיעצם השמים.

א"ר אבא מה עצם השמים גליפן בשבעין ותריין ענפין פרחין מלהטן לכל עיבר, אוף הכא חיזו דההוא עצם השמים ממש כחיזו השמים.

רבי יהודה אמר כלא אתרשים בההוא נהירו דחמו דמתגלפא מסטרא דשכינתא. אמר רבי חזקיה אי הכי והא שתין אינון בסחרניה דשכינתא דכתיב (שיר ג' 7) ששים גבורים סביב לה.

א"ל הכי הוא ודאי אלא שתין ונהירו דתריסר תחומין לא אעדיו מסחרנהא לעלמין, דתנינן תריסר תחומין גליפין עלאין במתקלא סליקו באילנא קדישא רבא ותקיף וכלהו נהירין במטרוניתא כד אתחברת במלכא, ודא הוא עצם השמים, עצם השמים ממש. וכל אינון נהירין שבילין מנהרן ביה בנהירו דמטרוניתא.

ותאנא נהירו דאינון שתין דסחרנהא רשימין ביה בההוא נער וקרינן להו שתין פולסי
דנורא דאתלבש בהו [p. 368] בסטרא דשכינתא מתלהטן בדינא הה"ד [סז ע"א] ששים
גבורים סביב לה.

תאנא ויבן משה מזבח כמה דאוקימנא. ויקרא שמן יי נסי, יי נסי ממש. אמאי, בגין
דעמלק נטל כל אינון דהוו גזירין ולא אתפרעו וגזר לון ושדי להו לעילא ואמר טול מה
דאתרעית. ביה שעתא מה כתיב, ויאמר כי יד על כס יה מלחמה ליי בעמלק מדר דר, מדר דר
חסרא.

א"ר יהודה כל דרא ודרא בכל דרין דאתיין לעלמא לית לך דלית בהו מההוא זרעא
בישא וקב"ה אגח בהו קרבא.
רבי יצחק אמר מדיורא דלתתא לדיורא דלעילא. עליהו כתיב (תהלים ק"ד: 35) יתמו
חטאים מן הארץ וגו', בעולם הזה ובעולם הבא, ביה זמנא כתיב ברכי נפשי את יי הללויה.

פרשת וישמע יתרו

[p. 369] [רבי אלעזר פתח] (ויקרא ט' :22) וישא אהרן את ידיו, ידו כתיב חד בגין דבעי לארמא ימינא על שמאלא והא אוקימנא רזא. אשכחנא בספרא דשלמה מלכא דכל מאן דארים ידוי לעילא ולאוי אינון בצלו ובבעותין האי איהו בר נש דאתלטייא מעשרה שולטנין ממנן, ואינון (קהלת ז' :19) עשרה שליטין אשר היו בעיר, אלין אינון עשרה די ממנן [p. 370] על פרישו דידין לעילא לנטלא ההוא צלותא או ההוא ברכתא ויהבי בה חילא לאתיקרא שמא קדישא ואתברך מתתא. כיון דמתתא אתיקר בההוא פרישו דידין לעילא כדין אתברכא מלעילא ואתיקר בכל סטרין. ואלין עשרה אינון ממנן לנטלא מאינון ברכאן דלעילא ולארכא לתתא ולברכא לההוא דמברך ליה דכתיב (במדבר ו' :27) ואני אברכם.

בג"כ אסתמר בר נש בשעתא דירים ידוי לעילא למהוי בצלו או בברכאן או בבעותין ולא ירים ידוי למגנא בגין דאלין עשרה אינון זמינין ומתערי לגבי ההוא פרישו דידין, ואי הוא למגנא אינון עשרה לייטן ליה במאתן וארבעין ותמניא לווטין, והאי איהו דכתיב ביה (תהלים ק"ט :17) ויאהב קללה ותבואהו וגו'. וכדין רוח מסאבא שריא על אינון ידין דאיהו ארחיה למשרי על אתר ריקניא וברכתא לא שריא על אתר ריקניא. ועל דא כתיב (בראשית י"ד :22) הרימותי ידי אל יי', ומתרגמינן בצלו.

[p. 371] בהאי פרישו דידין אית רזין עלאין. בשעתא דאתפרישו ואזדקפו לעילא אוקיר בר נש לקב"ה בכמה רזין עלאין. אחזי ליחדא רזא דעשר אמירן בגין ליחדא כלא ולאבתרכא שמא קדישא כדקא חזי, ואחזי ליחדא רזא דרתיכין פנימאין ורתיכין דלבר בגין דיתברך שמא קדישא בכל סטרין ויתיחד כלא כחדא עילא ותתא. פתח ואמר (שמות כ"ג :1) ולא יראו פני ריקם. דא איהו רזא דזקיפו דאצבען כד זקיף לון בר נש לעילא דבעי דלא אזדקיפן בריקניא אלא בצלו ובבעותין ובברכאן או בחד מנייהו. ולא יראו פני ריקם, ולא יראו לפני לא כתיב אלא ולא יראו פני, רזא דזקיפו דאצבען דלא אצטריכו לאזדקפא למגנא כמה דאתמר.

עשרה שליטין דקאמרן אינון עשר אמירן לתתא ברזא דאתון רשימין כגוונא דלעילא ואלין קיימין בקדמיתא על ההוא זקיפו דאצבעאן, [סז ע"ב] ובדא כל סטרא דקדושה אתאחד לעילא לארמא, כדין כל סטרין אחרנין כלהו אתכפיין ואודן למלכא קדישא. [p. 372] ת"ח ברזא דשמא קדישא איהו מלך וכהן דמשמשא ברזא דקדושה בין לעילא בין לתתא. אית מלך לעילא דאיהו רזא דקדש הקדשים ואיהו מלך עלאה, ותחותיה אית כהן רזא דאור קדמאה דקא משמש קמיה ודא איהו כהן דאקרי גדול סטרא דימינא.

אית מלך לתתא דאיהו כגוונא דההוא מלך עלאה ואיהו מלך על כלא לתתא, ותחותיה אית כהן רזא דמיכאל כהנא רבא דאיהו לימינא. ודאי בסטרא דקדושה אית מלך וכהן ודא איהו רזא דמהימנותא שלימתא.

בסטרא אחרא דלאו איהו סטר קדושה אית רזא דאיהו מלך והא אוקימנא דאקרי (קהלת ד' 13) מלך זקן וכסיל, ותחותיה אית כהן און ודא איהו רזא דכתיב (הושע י"ב: 9) ויאמר אפרים אך עשרתי מצאתי און לי, בגין דחילא דא שלטא על ההוא עובדא דעבד ירבעם, ואלמלא דאשכח חילא דא לא יכיל לאצלחא בההוא עובדא.

[p. 373] רזא דמלה בשעתא דהאי מלך והאי כהן אתכפיין ואתברו ואודן ליה כדין

קב"ה איהו שליט בלחודוי עילא ותתא כד"א (ישעיה ב' 11) ונשגב יי לבדו.

כגוונא דא וברזא דא ממש עבד קב"ה בארעא, אתבר ואלקי מלך זקן וכסיל ודא איהו

פרעה, ואיהו אתא ואודי ליה לקב"ה. לבתר אתבר ואכפייא ההוא כהן דמשמש תחותיה עד

דאתא ואודי ליה לקב"ה ודא איהו כהן און סטרא אחרא דאיהו סטר שמאלא. ודא רזא

דאמרה רחל כד חמאת דמיתת דכתיב (בראשית ל"ה: 18) בן אוני, ובגין דא אוחי יעקב ואמר בן ימין ולא בן און, סטר ימינא ולא סטר שמאלא.

וכיון דההוא מלך וכהן אודו לקב"ה ואתברו קמיה כדין אסתלק קב"ה ביקריה על כלא

עילא ותתא, ועד דאסתלק קב"ה ביקריה כד אודן אלין קמיה לא אתיהיב אורייתא. לבתר

דאתא יתרו ואודי ואמר עתה ידעתי כי גדול יי מכל האלהים, ברוך יי אשר הציל אתכם וגו'

כדין אסתלק קב"ה ביקריה עילא ותתא ולבתר יהב אורייתא בשלימו דשלטנו על כלא.

[p. 374] פתח [ר' שמעון] ואמר (תהלים ס"ז: 4) יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם.

דוד מלכא קם ושבח ואודי לקב"ה כיון דהוה רוח צפון אתער והוה בטש באינון נימין דכנורא

וכנורא הוה מנגן ואמר שירה. ומה שירה קאמר, ת"ח בשעתא דקב"ה אתער לגבי כל אינון

רתיכין למיהב לון טרפא כמה דאוקימנא דכתיב (משלי ל"א: 15) ותקם בעוד לילה ותתן טרף

לביתה וגו', כדין כלהו בחדו פתחי ואמרי (תהלים ס"ז: 2) אלהים יחנונו ויברכנו יאר פניו אתנו

סלה. כד רוח צפון אתער ונחית לעלמא נשיב ואמר לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך. כנור

בשעתא דאיהו מנגנא בההוא רוחא פתח ואמר יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם.

דוד כד הוה קם ואתער עליה רוח קדשא פתח ואמר ארץ נתנה יכולה יברכנו אלהים

אלהינו יברכנו אלהים וייראו אותו כל אפסי ארץ, בגין לאמשכא טיבו דקב"ה מעילא לתתא.

לבתר אתא דוד ברוח קדשא וסדר לון כחדא כד אסתכל בכלא האי קרא דכנורא בגין דשלימו

דיקרא דקב"ה עילא ותתא בשעתא דשאר עמין אחרנין אתיין ואודאן ליה. כיון דאינון אודן

ליה כדין אשתלים יקרא דקב"ה עילא ותתא.

[p. 375] בשעתא דאתא משה [סח ע"א] לפרעה ואמר ליה אלהי העברים נקרא עלינו וגו' פתח ואמר לא ידעתי את יי'. ובעא קב"ה דיתייקר שמיה בארעא כמה דאיהו יקירא לעילא. כיון דאלקי ליה ולעמיה אתא ואודי ליה לקב"ה דכתיב (שמות ט': 27) יי' הצדיק וגו'. איהו דהוה מלכא קרופינוס דכל עלמא כיון דאיהו אודי כל שאר מלכין אודו דכתיב (שם ט"ו: 15) אז נבאלו אלופי אדום וגו'. אתא יתרו כומרא עלאה רב ממנא דכל טעוון אחרן ואודי ליה לקב"ה, כדן אתיקר.

א"ר שמעון לר' אלעזר בריה אלעזר ע"ד כתיב (תהלים ס"ז: 4) יודוך עמים אלהים יודוך עמים כולם.

אתא ר' אלעזר ונשיק ידוי. בכה ר' אבא ואמר (שם ק"ג: 13) כרחם אב על בנים וגו'. מאן ירחם על ר' אלעזר לאשלמא מלוי בר רחמו דמר. זכאה חולקנא דזכינא למשמע מלין אלין קמיה דלא נכסוף בהו לעלמא דאתי.

[p. 376] אמר רבי אבא הא כהן און לא כתיב ביתרו, כהן מדין כתיב. א"ל כלא איהו חד. בקדמיתא חמוי דיוסף כהן און אקרי, ולבתר חמוי דמשה כהן מדין, וכלא רזא חדא דהא אלין תרין משה ויוסף בדרגא דרזא חדא קיימן. ומה דאתמר כהן מדין רזא דא אשת מדינים. משה ויוסף בדרגא חד קיימן, רזא דא ו"ו תרין כחדא. ארים ידוי על רישיה ר' אבא ובכה אמר ר' נהירו דאורייתא סלקא השתא עד רום רקיעא דכרסייא עלאה, לבתר מאן ינהיר נהירו דאורייתא. ווי לעלמא דאשתאר יתים. אבל מלין דמר יתנהירו בעלמא עד דייתי מלכא משיחא דכדן כתיב (ישעיה י"א: 9) כי מלאה הארץ דעה את יי' כמים לים מכסים.

[p. 377] וישמע יתרו כהן מדין. רבי חייא אמר האי קרא אית לאסתכלא ביה, בקדמיתא כתיב את כל אשר עשה אלהים למשה, ולבתר כתיב כי הוציא יי'. אלא רזא דא את כל אשר עשה אלהים, שמא דא דאגין על משה ועל ישראל ולא אתעדי מנייהו בגלותא, ולבתר שמא עלאה אפיק לון ממצרים דהא שמא קדישא דאפיק לון ברזא דיובלא הוה. ד"א את כל אשר עשה אלהים למשה, כד אתרמי לנהרא ושזיב ליה מחרבא דפרעה. ולישראל עמו, [p. 378] דכתיב (שמות ב': 24) וישמע אלהים את נאקתם, וכתיב (שם א': 12) וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ.

וישמע יתרו וגו'. רבי יוסי פתח (תהלים קי"א: 9) פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו. מאי שנא בכל שאר קראי די בכלהו תרין תיבין מאלפא ביתא ובהאי קרא

ובקרא אחרא דאבתריה תלת תלת. אלא בגין לאשלמא שית סטרין בהאי אלפא ביתא, האי לקביל תלת פורקנין דישראל בר פורקנא קדמאה, קרא אחרא לקביל תורה נביאים וכתובים, וכלא תליא בהאי חכמה.

פדות שלח לעמו, כד פריק קב"ה לישראל מגלותא דמצרים ועבד לון נסין וגבורין. צוה לעולם בריתו, כד אתא יתרו וקביל ליה קב"ה וקריב ליה לפולחניה, ומתמן [p. 379] אתקריבו כל אינון גיורין תחות גדפוי דשכינתא. מתמן ולהלאה קדוש ונורא שמו, דהא כדין אתקדש שמו דקב"ה דהא מסטרא אחרא אתקדש שמו קדישא כד אתבר ואתכפיא סטרא אחרא כמה דהוה ביתרו.

וישמע יתרו. וכי יתרו שמע וכל עלמא לא שמעו והא כתיב (שמות ט"ו: 14) שמעו עמים ירגוזו. אלא כל עלמא שמעו ולא אתברו, והאי שמע ואתבר [סח ע"ב] ואכפיא מקמי קב"ה ואתקריב לדחלתיה.

רבי אבא אמר בכמה אתר תנינן דקב"ה כל מה דעבד לעילא ותתא כלא איהו קשוט ועובדא דקשוט ולית לך מלה בעלמא דבעי בר נש לדחיא מניה ולאנהגא ביה קלנא דהא כלהו עובדא דקשוט איהו וכלא אצטריך בעלמא. דהא זמנא חדא הוה אזיל ר' אלעזר בארחא והוה עמיה ר' חזקיה, חמו חד חויא, קם ר' חזקיה למקטליה. אי"ל ר' אלעזר שביק ליה לא תקטליניה.

[p. 380] אי"ל והא מלה בישא איהו דקטיל בני נשא.

אי"ל חזקיה והא כתיב (קהלת י': 11) אם ישוך הנחש בלא לחש, לא נשיך חויא לבר נש עד דלחשין ליה מלעילא ואמרי ליה זיל קטיל ליה לפלניא.

ולזמנין כמה דעביד האי הכי נמי שזיב לבר נש ממלין אחרנין ועל ידיה ארחיש קב"ה ניסא לבני נשא וכלא בידא דקב"ה תליא, וכלא איהו עובדי ידוי ואצטריך עלמא בהו ואי לאו דאיצטריך לון עלמא לא עבד לון קב"ה. ועל דא לא בעי בר נש לאנהגא קלנא במלה דעלמא ובעובדוי דקב"ה.

פתח ואמר (בראשית א': 31) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. וירא

אלהים, דא אלהים חיים. וירא, דאסתכל לאנהרא לון ולאשגחא לון. את כל אשר עשה, כל בכללא חדא עילא ותתא.

והנה טוב, דא סטרא דימינא. מאד, דא סטרא דשמאלא, והא אוקמוה טוב דא מלאך חיים, מאד דא מלאך המות, וכלא רזא חדא.

רזא הכא לאינן דמסתכלי ברזא דחכמתא. וירא אלהים את כל אשר עשה, בכל עובדא דבראשית כתיב [p. 381] וירא אלהים כי טוב, והכא וירא אלהים את כל אשר עשה. אלהים לתתא שליט על תתאי, אלהים לעילא שליט על עלאי.

ד"א כלא אלהים חיים דאנהיר ואדליק כל אינון בוצינין עלאין ותתאין, ומתמן נפקי כל אינון נהורין לאנהרא.

תוספתא. בטמירו דטמירין אתרשים רשימו חד דלא אתחזי ולא אתגליא. ההוא רשימו רשים ולא רשים, מארי דסכלתנו פקיחין דעיינין לא יכלין למיקם ביה, איהו קיומא דכלא. ההוא רשימו איהו זעיר דלא אתחזיא ולא אתגליא, קיימא ברעותא לקיימא כלא, לנטלא מה דנטלא ממה דלית ביה רשימו ולא רעותא דלא אתחזי.

ההוא רשימו בעא לחפיא גרמיה ועבד ליה לגרמיה לאתטמרא ביה חד היכלא. ההוא היכלא אפיק ליה מגרמיה ומתח ליה במתיחו רב וסגיא לכל סטרין, אוקיר ליה בלבושי יקר, פתח ליה חמשין תרעין.

לגו בגו אתטמר ואתגניז ההוא רשימו, כיון [p. 382] דאתגניז ביה ועאל בגויה אתמליא נהורא. מההוא נהירו נבעין נהורין ונציצין נפקין מאינון תרעין ונהרין כלא.

ההוא היכלא אתחפיא בשית יריען, אינון שית יריען אינון חמש. לגו בגו באינון יריען קיימא חד מרקמא. בההוא יריעה אתחפיא ההוא היכלא, מניה אשגח וחמי לכלא. האי היכלא איהו פקיחא דעיינין דלא נאים, איהו אשגח תדיר לאנהרא לתתא מגו נהירו דההוא רשימו. ההוא סכלתנו חכמתא טמירתא רעו דרעותין הוי וטמיר גניז ולא אתגליא, קיימא ולא קיימא. בריך הוא מטמיר דטמירו, בריך הוא לעלם ולעלמי עלמין, אמן.

ת"ח יתרו דיהב עיטא למשה על תקונא דדינין הכי אצטריך, ורזא דא אודי ליה לקב"ה וסדר קמיה תקונא דדינוי לאחזאה מה דכתיב (דברים א': 17) כי המשפט לאלהים הוא, ולא לסטרא אחרא, ודינין לישראל ולא לשאר עמין דכתיב (תהלים קמ"ז: 19) חקיו ומשפטיו לישראל.

ות"ח לא ינהיג בר נש קלנא באחרא ומלה דהדיוטא מלה [סט ע"א] איהו, דהא משה כתיב ביה וישמע משה לקול חותנו.

[p. 383] וישמע יתרו. פתח ואמר (תהלים י"ח: 1) על כן אודך בגוים יי' ולשמך אזמרה. דוד מלכא אמר דא ברוח קדשא בשעתא דחמא דהא יקרא דקב"ה לא אסתלק בסליקו לאתיקרא בעלמא אלא מסטרא דשאר עמין. ואי תימא הא קב"ה לא אתייקר בעלמא אלא

בגיניהון דישראל, הכי הוא ודאי דהא ישראל אינון הון יסודא דשרגא לאנהרא. אבל כד שאר עמין אתאן ואודן ליה בשעבודא דיקרא דקב"ה כדין אתוסף יסודא דשרגא ואתתקף על כל עובדוי בחבורא חדא ושליט קב"ה בלחודוי עילא ותתא.

כגוונא דא כל עלמא דחילו ואימתא נפל עלייהו מקמי קב"ה, וכיון דאתא יתרו דאיהו כומרא עלאה דכל טעוון אחרנין כדין אתתקף ושליט יקרא דקב"ה על כלא, בגין דכל עלמא כד שמעו שמע גבורתיה דקב"ה זעו וכלהו הוון מסתכלן ביתרו דאיהו חכים ורב ממנא דכל טעוון דעלמא. כיון דחמו דאיהו אתא ופלח ליה לקב"ה ואמר עתה ידעתי כי גדול יי מכל האלהים, כדין כלהו אתרחקו מפולחניהון וידעו דהא לית לון ממשו. כדין אתייקר שמא קדישא דקב"ה בכל סטרין. ועל דא אתרשים פרשתא דא באורייתא ושירותא דפרשתא הוה ביה. יתרו חד מחכימין דפרעה הוה. תלת חכימין הוון ליה לפרעה, חד יתרו וחד איוב וחד בלעם. חד יתרו דלא הוה פולחנא וממנא ושמשא וככבא דשליט על שולטניה דלא הוה ידע פולחנא דאתחזי ליה וההוא שמושא דיליה. בלעם הוה חרשא בכל זיני חרשין בין בעובדא בין במלה.

[p. 384] איוב הוה דחיל בדחילו, ובההוא דחילו הוה עקרא דיליה. בגין דמלה דלעילא בין דקדושה בין דסטרא אחרא לא יכיל בר נש לאמשכא רוחא דלעילא לתתא ולמקרב גביה אי לא בדחילו, וכיון לביה ורעותיה בדחילו ותבירו דלבא וכדין ימשיך לתתא רוחא דלעילא ורעותא דאצטריך. ואי לא ישוי לביה ורעותיה בדחילו לההוא סטרא לא יכיל לאדבקא רעותיה, בר להני טופסי דקיקין ולא בכלהו בגין דאית בהו שליטין דאצטריך לגבייהו רעותא דלבא ודחילו, כ"ש אינון מלין עלאין דאצטריך דחילו ואימתא ורעותא.

יתרו אצטריך פולחניה דההוא סטרא בין בזמנא דאצטריך ליה לבר נש בין בזמנא דלא אצטריך ליה בגין דההוא סטרא יהא דביק לגביה בשעתא דאצטריך ליה. בלעם באינון חרשין כמה דאתמר. איוב בסגיא דההוא דחילו דיליה אהדר במצרים למדחל מקמי קב"ה כד חמא אינון גבורן ונסין דעבד קב"ה במצרים. יתרו לא אהדר בכל דא עד דנפקו ישראל ממצרים וכל אינון קשרין וטפסין דקשירו מצראי לא כלום ונפקו, ולבתר דטבע לון בימא כדין תב ואהדר לפולחנא דקב"ה.

בלעם לא תב ולא אהדר דטנופא דסטרא אחרא הוה מתדבק ביה. ועם כל דא אסתכלותא דמרחוק הוה מסתכל בגו ההוא טנופא ואתדבקותא דסטרא אחרא דהא בסטרא אחרא אית נהירו דקיק חד דנהיר סחרניה כמא דכתוב (יחזקאל א' 4) ונגה לו סביב, ובדא אסתכלותא זעיר הוה [p. 385] מסתכל מרחוק, וכך בכלהו מלין הוה מסתכל מלה זעיר ביה מההוא נהירו כבתר כותלא, הוה אמר ולא ידע מאי קאמר, כההוא נהירו דסתימן דעינא

ואתגלגל עינא וחזי בר נש נהורא סתימא ולא חזי. ורזא דא (במדבר כ"ד: 3) שתום העין, ואוקמוה שתום סתום וכלא חד. דהא לית סטרא אחרא דלית ביה [סט ע"ב] נהירו דקיק זעיר מסטרא דקדושה, כגוונא דרוב חלמין דבסגיאיות תבנא אית חד גרעינא דחטין, בר אלין טפסי דקיקין חציפין דכלהו מסאבו יתיר, ובכלא הוה בלעם.

זכאה חולקיה דמשה דאיהו לעילא בכל קדושין עלאין ואסתכל במה דלא אתיהיב רשו לבר נש אחרא בעלמא לאסתכלא. וכמה דבלעם הוה חמי נהירו זעיר דקיק כמבתר כותלא מגו ההוא סטרא אחרא אוף הכי משה מגו נהירו עלאה רב וסגי הוה חמי לתתא כמבתר כותלא חד חשנך דקיק דאתחזי ליה ולא בכל זמנא כמה דבלעם לא הוה מסתכל ההוא נהירו בכל זמנא. [p. 386] זכאה חולקיה דמשה נביאה מהימנא. מה כתיב ביה, (שמות ג': 2) וירא מלאך י"י אליו בלבת אש מתוך הסנה, הסנה ודאי הוה בגו ההוא קדושה ואתדבק ביה דכלא אתדבק דא בדא טהור וטמא, לית טהור אלא מגו טמא. ורזא דא (איוב י"ד: 4) מי יתן טהור מטמא, קליפה ומוחא דא בדא סלקא. והאי קליפה לא אתעדו ולא אתבר עד זמנא דיקומון מתין מעפרא, כדין יתבר קליפה ונהירו ינהיר בעלמא בלא סתימו מגו מוחא. זכאין אינון צדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי.

ואת שני בניה. אמר רבי חייא וכי בניה ולא בניו של משה, אלא בגין דאיהי אשתדלת אבתרייהו בלא בעלה קרא לון אורייתא בניה ולא בניו.

א"ר יוסי אע"ג דבנוי דמשה הוו מלה דקשוט בניה ודאי.

ר' אלעזר אמר הא משה הוה מזדווג באתר אחרא עלאה ולא יקרא דיליה למקרי לון בניו. השתא אע"ג דבנוי הוו בגין יקרא דההוא אתר דאזדווג ביה קרא לון בניה הכא, לבתר קרא לון בני. מ"ט, בגין דההוא שעתא דמטו הוה משה ממלל בשכינתא, לבתר דאתפרש ונפק לגבי חמוי כדין כתיב ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה.

[p. 387] ר' שמעון אמר אלעזר אנא חמינא בפרשתא דא דאת שארי מלה כדקא יאות וסיומא לאו הכי. ודאי בגין יקרא דשכינתא אזדווגותא עלאה דאזדווג ביה משה כתיב בניה. ואי תימא והא כתיב ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה, כלא איהו כללא חדא, ובניו בניו דיתרו דהא לבתר דאתא משה לגביה הוו ליה בנין. והכי הוא ביעקב דכיון דאתא לגביה דלבן ושוי דיוריה ביה הוו ליה בנין. אוף הכא משה כיון דשוי דיוריה ביתרו הוו ליה ליתרו בנין, וכל ביתיה אייתי עמיה למיעל לון תחות גדפי דשכינתא, ויתרו אמר למשה אני חותנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה, ולא כתיב ושני בניך. בנין ליתרו דכתיב (שופטים א': 16) ובני יתרו חתן משה עלו מעיר התמרים, ובנוי שבק במשה.

ויבא יתרו. פתח ואמר (ישעיה ב' 3) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר יי' אל בית אלהי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה ודבר יי' מירושלם. האי קרא אוקמוה בכמה אתר, אבל זמינין שאר עמין למהך ולכתתא רגלייהו למיעל תחות גדפי דשכינתא. לכו ונעלה, כל שאר טעוון דעלמא אית לון ירידה, וקבי"ה מאן דאתדבק ביה אית ביה עליה.

אל הר יי', דא אברהם דכתיב (בראשית כ"ב: 14) אשר יאמר היום בהר יי' יראה, דהא אברהם קרי ליה הר, מה הר הפקירא לכל דבעי בעלמא [p. 388] אוף אתר דא קדישא הפקירא לקבלא לכל מאן דבעי בעלמא.

אל בית, דא יעקב דקרא להאי אתר בית דכתיב (שם כ"ח: 17) אין זה כי אם בית אלהים.

הר ובית אע"ג דכלא חד דרגא [ע"א] סליקו לדא מן דא. הר לשאר עמין כד אתיין לאעלא תחות גדפוי, בית לישראל למהוי עמהון כאתתא בבעלה בדירא חדא בחדווה ורביעא עלייהו כאימא על בנין.

ת"ח מה כתיב הכא ביתרו, ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר. כיון דכתיב אל משה אמאי כתיב אל המדבר, אלא עקרא דכלא, למה כתיב אל המדבר, דהוה אתי אל המדבר. ומאן איהו, הר האלהים דהא איהו אתר לגיורי לאתגיירא. ועל דא כתיב אל משה אל המדבר, למשה לגיירא לון ולאעלא לון [p. 389] אל המדבר, אל המדבר הוה אתיין דאיהו הר האלהים למעבד נפשייהו. ובגין כך קיימא ההוא אתר ברזא דהא דכל מאן דאתי זכי ביה ואקרי גר צדק והא אוקימנא. גר אע"ג דאתדבק באתר דא עלאה קדישא כיון דשבק עמיה ואבהתוי גר אקרי כמאן דשוי מדוריה באתר דלא ידע מקדמת דנא.

רבי יצחק ורבי יוסי הוה יתבי יומא חד ולעאן באורייתא בטבריא. אעבר רבי שמעון, אמר לון במאי עסקיתו. אמרו ליה בהאי קרא דאוליפנא מניה דמר. אמר לון מאי איהו. אמרן האי דכתיב (בראשית ה' 1) זה ספר תולדות אדם ביום ברוא אלהים אדם בדמות אלהים ברא אותו, והא אתמר דאחמי קב"ה לאדם כל אינון דרין דהוה זמינין למיתי לעלמא וכל אינון פרנסין וכל אינון חכימין דהוה זמינין בכל דרא ודרא.

[p. 390] ורזא אוליפנא זה ספר. אית ספר ואית ספר, ספר לעילא ספר לתתא. ספר לתתא אקרי ספר זכרון, ספר דההוא זכרון, ודא חד צדיק ואקרי זה. ובגין דלא לאפרשא לון דאינון תדיר כחדא ביחודא חדא כתיב זה ספר, תרין דרגין בחד כלל דכר ונוקבא, ודא איהו כללא חדא דכל אינון נשמתין ורוחין דפרחין בבני עלמא כללא דכל תולדות אינון תולדות אדם

ודאי דהא מההוא צדיק דקאמרן פרחין אינון נשמתין בתיאובתא חדא, ודא איהו שקיו דגנתא דאשקי ההוא נהר דנפיק מעדן דכתיב (בראשית ב' 10) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ודא איהו רזא דאדם דכתיב תולדות אדם.

לבתר ביום ברוא אלהים אדם, דא אדם דלתתא דהא תרין אדם כתיבי בהאי [ע ע"ב] קרא, חד רזא דלעילא וחד רזא דלתתא. אדם דאיהו רזא דלעילא איהו בגניזו דגניזו קרא בדכר ונוקבא ברזא חדא דכתיב זה ספר, דא כלל דכר ונוקבא כחדא. כיון דעבדו תולדות כחדא קרא לון אדם דכתיב תולדות אדם. לבתר דאתגלייא מלתא מגו סתימו קדמאה דקרא ברא אדם לתתא דכתיב ביום ברוא אלהים אדם בדמות אלהים ברא אותו. בדמות, דא איהו בהאי חיזו דאחזי דיוקנין ביה ואינון דיוקנין לא קיימיין בההוא חיזו בדיוקנא דקיומא אלא מתעברן מיניה, אוף הכי בדמות אלהים.

[p. 391] ד"א בדמות אלהים, דיוקנא דשייפין דכר ונוקבא ברזא (תהלים קל"ט: 5) דאחור וקדם, אחור ברזא דשמור, וקדם ברזא דזכור, ובאלין תליין כל פקודי אורייתא שית מאה ותליסר פקודי אורייתא כללא דכלא. [p. 392] ותניין אחור לעובדא דבראשית, וקדם לעובדא דמרכבה, וכלא דא בדא תליא. בדמות אלהים, בההוא דיוקנא ממש והא אוקים ליה מר.

תו זה ספר תולדות אדם, לדיוקנין ברזי דדיוקנין דב"נ לאשתמודעא באינון תולדות דב"נ. דיוקנא דרזין דב"נ בשערא, במצחא, בעיינין, באנפין, בשפון, באודנין, בשרטוטי ידין. באלין שבע בני נשא אשתמודען.

[p. 393] בשערא, האי מאן דשעריה קמיט וסליק לעילא על רישיה מארי דרגיזו, לביה קמיט בטופסין, לא כשראן עובדוי, בשותפו אתרחק מניה.

שעריה שעיע יתיר ותלי לתתא, טב איהו לשותפו ורווחא אשתכח ביה, ואיהו בלחודוי לאו הכי. מארי דרזין איהו באינון רזין עלאין, ברזין זעירין לא [עא ע"א] קיימא בהו, עובדוי כשראן ולא כשראן.

ואי תלי לתתא ולא שעיע לביה לא דחיל, מארי זדונא, כסיף איהו בעובדין דכשרן ויאן קמיה ולא עביד. וכד איהו סיב אהדר למהוי דחיל ויאן עובדוי. [p. 394] והני מילי במילי דעלמא אבל במילי דשמיא יצלח מאן דיקרב ביה. לא יתגלון ליה רזין עלאין אבל רזין זעירין טב איהו לנטרא לון. ממלה זעירא עביד רב ומלוי אשתמעו, ורזא דא ז' באינון אתוון דשיעורא דמר.

שערא אוכמא יתיר צהיב אצלח בכל עובדוי במלי דעלמא בסחורה ובדדמי לון. ותרון איהו, דא אצלח לחודוי, מאן דאתחבר בהדיה לא אצלח ליומין סגיאין אלא אצלח מיד ואצלחותא ההיא פרחא מניה, ורזא דא י' דאיהי בכללא דז'.

שערא אוכם דלא צהיב לזמנין אצלח, לזמנין לא אצלח. דא איהו לשותפו ולאשתדלא בהדיה עד לזמן קריב ולא לזמן רחיק דהא יחשב מחשבאן, ובגין דלא יתפרשון מניה הוי טב לזמן קריב. דא יצלח באורייתא אי אשתדל אבתרה ויצלחון ביה אחרנין. לית ליה רזא לזמן רחיק. דחיק לבא איהו, יחמי בשנאוי, לא יכלין ליה שנאוי ואיהו דחיל לבא, ואיהו ברזא דאת י' דלא קיימא בכללא דאת ז' אלא י' בלחודוי ברזא דאתוון דקיקין.

שעריה דמריט יצלח בעובדוי ורמאה איהו, כפיין בביתיה. אתחזי דחיל חטאה לבר, לאו הכי לגו. דא עד לא סיב, אי שעריה מריט לבתר דסיב אתהפך מכמה דהוה בקדמיתא הן לטב הן לביש. והני מילי שערא דמריט בין עיניו ע"ג מוחא באתר דאנח תפלין, ואי באתר אחרא דרישא לאו הכי [p. 395] ולא איהו [עא ע"ב] רמאה אלא מאריה דלישנא בישא בלחישו בלא ארמות קלא. לזמנין דחיל חטאה איהו ולזמנין לא, ודא איהו ברזא דאת ז' כד כליל את י'. עד הכא רזין בשערא למרי מדין דידיעי ארחי רזי דאורייתא לאשתמודעא טמירו דבני נשא דאינון בצלם אלהים סתם שמא דיתפשט לכמה ארחין.

ברזא דמצחא, באת נ' דאיהו שלימו דאת זי"ן, לזמנין אתכלילת ברזא דאת זי"ן ולזמנין איהי בלחודהא. מצחא דאיהו דקיק וחד בלא עגולא, דא איהו בר נש דלא מתיישבא בדעתיה, חשיב דאיהו חכים ולא ידע, אתבהיל ברוחיה, חינך בלישניה כחויא.

קמיטין במצחיה רברבין ולא אינון בזווגא. בשעתא דמליל אתעבידו אינון קמיטין במצחיה ולא בזווגא, רשימין אחרנין די במצחיה כלהו בזווג. דא בעי דלא לאזדווגא ליה אלא זמנא זעירא ולא זמנא סגי. כל מה דעבד וחשיב איהו לתועלתיה ולא חשיב לתועלתא דאחרנין. לאו איהו מארי דרזין כלל, דא איהו (משלי י"א: 13) הולך [p. 396] רכיל מגלה סוד, ולא חשיב מלוי כלל. דא איהו ברזא דאת נ' דכלילא באת זי"ן ודא לא אקרי נאמן רוח בקיומא.

מצחא דקיק בעגולא דא איהו בר נש חכים במה דאשתדל. לזמנין אתבהיל ברוחיה. רחימו דיליה בחדוה, רחמן איהו על כלא. אסתכל במלין סגיאין, אי ישתדל באורייתא להוי חכים יתיר.

תלת קמיטין עלאין רברבין במצחיה בשעתא דאיהו מליל, תלת קמיטין קריב לעינא חד, ותלת קמיטין על עינא אחרא. בכי בשעתא דארגיז. דא איהו טב יתיר מכמה דאתחזי. ארמי בתר כתפוי כל מלין דעלמא בין בעובדוי בין במלין אחרנין ולא חייש. אצלח באורייתא כל בר

נש [עב ע"א] דישתדל בהדיה יתיר ממלין אחרנין דעלמא. לזמנין אתדבק רעותיה בקב"ה ולזמנין לא. בדינא לא אצלח, אתרחק איהו מן דינא, ורזא דא את נ' בלחודוי דלא אתכלילת באת זי"ן, ובגין דלא אתכלילת באת דא אתרחק מן דינא ולא קאים ביה ורחמנותא איהו סטרא דיליה.

מצחא דאיהי בלא עגולא ואיהי רברבא האי איהו בר נש דלזמנין כד אזיל וכד קאים כפיף רישיה. האי אתפלג לתרין סטרין ואינון סטרין שגעונא. סטרא חדא איהו שגעונא דאתחזי ובני נשא אחרנין ידעין שגעוניה דאשתמודעא קמי כלא ואיהו טפשא. במצחיה אית ד' קמיטיין רברבין. לזמנין בשעתא דמליל קמיט לון במצחיה, ולזמנין דאתפשט מצחיה במשכיה ולא אתחזון אינון קמיטיין, אתחזון קמיטיין אחרנין רברבן בסטרי עינוי. חייך למגנא, פומיה רברבא, לאו איהו בר נש לתועלתא.

סטרא אחרא איהו שגעונא דאתכסי ביה ובני נשא לא מסתכלן ביה. ואיהו אתחכס במה דאשתדל ואפילו באורייתא אבל לא לשמה אלא בגין לאתגאה בפני בני נשא, וכלא בלחישו ובגאו דלבא לאחזאה דאיהו זכאה ולא הכי. כל מלוי לאו אינון לשמא דקב"ה אלא בגין בני נשא, וחשיב מחשבין ואנהיג גרמיה כמנהגא דלבר דיסתכלון ביה. האי איהו ברזא דאת נ' די בכללא דאת זי"ן.

[p. 397] מצחא דאיהי בעגולא רברבא פקיחא איהו, דזכרנו דכלא ביה. ידע בכל מה דישתדל אפילו בלא אומנא דיוליף ליה. אצלח בכל מה דאשתדל, ובממונא לזמנין אצלח ולזמנין לא אצלח. ממלה זעירא אסתכל סגיאי, נבון אקרי. לא חייש למלין דעלמא ואפילו דינדע דיתכסף [עב ע"ב] בהו לא חייש לון ולא שוי על לביה, רכיך לבא איהו. תרין קמיטיין עלאין רברבין במצחיה וחד קמיטא על עינא חד, וחד קמיטא על עינא אחרא, ואשתכחו תלת קמיטיין רברבין במצחיה באלין דעיינין בר דקמיטא תתאה דאיהו אתפלג על עיינין, דא חשיב מחשבין לגו ולא לבר בגין דלא חשיב לבני נשא בעובדוי, ודחיל איהו לפום שעתא ולא יתיר, לפיוסא אתפייס. בעובדוי דלבר מקמי בני נשא לאו אינון אלא לזמנין כרביא ולזמנין בחכמה. דא איהו ברזא דאת נ' דאיהו בלחודוי דלא אתכליל באת זי"ן, וחלשא איהו דלא אתכליל באלין אתוון קדמאי אלא אסתמיך לאת ס' לאתכללא ביה ולא באתוון קדמאי. עד הכא רזין דחכמתא דמצחא.

ברזא דעיינין ברזא דאת ס', בההוא גוונא דסחרא וכמה דיתבא. עינא דיתבא על שלימו דלא שקיע, האי לאו רמאה איהו ורחיק מרמאותא דלא אית ביה כלל.

[p. 398] גווי דעיינין אינון ד'. חוורו לבר דסחרא עינא כגוונא דכל בר נש. לגו מניה אוכמא דסחרא ואתכליל חוורו ואוכמא כחדא. לגו מניה ירוקא ואתכליל באוכמא. לגו מניה ההוא בת עינא, נקדא אוכמא. דא איהו בר נש דחייך תדיר וחדו וחשיב מחשבין לטב ולא אשתלימו אינון מחשבין בגין דסליק לון מיד מרעותיה. אשתדל במילי דעלמא, וכד אשתדל במילי דשמיא אצלח. האי אצטריך לאתתקפא ביה לאשתדלא באורייתא דהא יצלח בה. גביני עינוי אינון רברבין וכסיאן לתתא. באינון גוויני דענא אית רשימין סומקין דקיקין בארכא. אינון רשימין אקרון אתוון זעירין דענא בגין דאינון גוויני דענא אי [עג ע"א] נהרין בנהירו ההוא נהירו סליק אתוון לאתחזאה לאינון מארי מדן, ובאינון רשימין אחרנין דקיקין. והאי איהו באת ס' וכלילא באת ה'.

עיינין ירוקין דסחרן בחוורו ומתערבין אינון ירוקין בההוא חוורו רחימא איהו, ואיהו חשיב תדיר לתועלתיה ולא חשיב לנזקא דאחרנין כלום. גוונא אוכמא לא אתחזי ביה, חמיד איהו ולא מסטרא בישא, ואי סלקא בידיה מסטרא בישא לא יתוב מניה. מהימנא איהו במה דאשתמודעא, ובמה דלא אשתמודעא לאו מהימנא איהו. מארי דרזין איהו במלה דאיהו רזא עד דישמע לההוא רזא באתר אחרא, כיון דשמע ליה גלי כלא ולא עמיה רזא כלל דכל מלוי לאו אינון בשלימו. גווי עינוי סחרן בחוורו ובירוקא, דא איהו ברזא דאת ה' ואתכליל באת ז' ובאת ס'.

עיינין צהיבין ירוקין שגעונא אית ביה, ובגין שגעונא איהו פום [p. 399] ממלל רברבן ועביד גרמיה כבר נש ברברבנו, ומאן דיתתקף גביה נצח ליה. לאן אתחזי לרזין דאורייתא דהא לא שכיך בלביה באינון רזין דעביד גרמיה רב בהו. דא איהו ברזא דאת ה' ואתכליל באת ז' בלחודוי ואתרחק מאת ס', ובגין דאיהו עבד גרמיה ברברבנו אתרחיק מניה מאת ס' ולא אתקריב בהדיה. דא כד איהו מליל עביד קמיטין סגיין במצחיה.

עיינין חוורין דסחרין זעיר בירוקא מארי דרוגזא, ורחמנא איהו לרוב זמנין, וכד אתמלי רוגזא לית ביה רחמנו כלל ואתהפך לאכזרו. לאו איהו מארי דרזין. דא איהו באת מ' דאתכליל באת סמ"ד.

עיינין ירוקין וחוורין כחדא וזעיר מגוון אוכס בהו דא איהו מארי דרזין ואצלח בהו, ואי שארי [עג ע"ב] באצלחותא אצלח וסליק. שנאו לא יכלין ליה ואיהו שליט עליהו בשולטנו ואתכפיין קמיה. דא איהו ברזא דאת כ' דאתכליל באת סמ"ד, וע"ד איהו שליט אי שארי ביה. עד הכא רזין דעיינין לאינון מארי דחכמתא.

רזא דאנפין לאינון מארי דחכמתא פנימאה דדיוקנין דאנפין לאו אינון ברשימין דלבר אלא בגו רשימא דרזין פנימאין, דדיוקנין דאנפין מתהפכן מגו דיוקנין דרשימו דאנפין סתימין דרוחא דשריא לגו ומגו ההוא רוחא אחזי לבר דיוקנין באנפין דאשתמודען לגבי אינון חכימין. דיוקנין דאנפין אשתמודען מגו רוחא. רוחא אית בבר נש דרזין דאתוון חקיקין ביה וכלהו אתוון סתימין גו ההוא רוחא, וכפום אנפין סלקין רשימין דאינון אתוון לגו אנפין, [p. 400] וכמה דאינון אתוון סלקין הכי אתחזון אנפין בדיוקנין רשימין לפום שעתא בחיזו בלא קינומא בר אינון מארי דחכמתא דאתקיימן בהו ולא אתנשי מנייהו. ההוא אתר דאקרי עלמא דאתי איהו רזא דאורייתא ומתמן נפקא רזא דאורייתא בכלהו אתוון דאינון כ"ב אתוון כללא דכלא. וההוא נהר דנפיק מעדן נטיל כלא, וכד פרחן מניה אינון רוחין ונשמתיין כלהו מצטיירן בציורא דאינון אתוון והכי נפקי כלהו, ובגין כך רוחא דבר נש דמצטיירא בציורא דאתוון עביד ציורא באנפין. א"ר שמעון אי הכי ציורא דאימא לא מצטיירא ההוא רוחא. אמרו הכי שמענא מניה דמר דציורא דאתוון מסטרא דלעילא, וציורא דאימא מצטיירא ההוא רוחא, ציורא דאתוון אתגניזו לגו, וציורא דאימא בליט לבר. ציורא דאימא פני אדם פני אריה פני שור פני נשר, ורוחא עביד ציורא דכלהו לבר לפום שעתא בגין דכל מה דאיהו מסטרא [עד ע"א] דרוחא בלטא לבר ואתחזי ואתגניז. וכל הני דיוקנין אתחזיין מצטיירן בציורא דאתוון אע"ג דאינון גניזין, אלן ארבע דיוקנין אתחזיין לפום שעתא לאינון מארי דעיינין דידעי ברזי דחכמתא לאסתכלא בהו. [p. 401] ציורא קדמאה, כד אזיל בר נש בארח קשוט אינון דידיעין ברזא דמריהון מסתכלן ביה בגין דההוא רוחא דלגו מתתקנא ביה ובליט לבר ציורא דכלא. וההוא ציורא איהו ציורא דאדם ודא איהו ציורא שלים יתיר מכל ציורין, ודא איהו ציורא דאעבר לפום שעתא קמי עינייהו דחכימי לבא. האי כד מסתכלן באנפוי לבר אינון אנפין דקיימן קמי עיינין דלבר רחים לון. ארבע סימנין דאתוון אית בהו, שורייקא חד בליט בשכיבן מסטרא דימינא, ושורייקא חד דכליל תרין אחרנין דאחידן ביה בסטרא דשמאלא, ואלין ד' סימנים אינון ד' אתוון דאינון אקרונ עדות, וסימנא דא ע' ההוא שורייקא דסטרא דימינא דבליט בשכיבן, ד' ואינון תרין אתוון דמתחברן ביה ו"ת אינון ההוא שורייקא דכליל תרין אחרנין, ודא איהו רזא דכתיב (תהלים פ"א: 6) עדות ביהוסף שמו, דכל מאן דחמא ליה הוה רחים ליה בלבו וברחימו אשתלים. זרעא דדוד מתהפכן ביה חיזו דגוונין, ובגין כך טעה שמואל דכתיב (שמואל א' ט"ז: 7) אל תבט אל מראהו, בגין דסטרא אחרא הוה ביה באליאב דלא הוה הכי בדוד דדיוקנין דדוד

טמירין אינון דהא דיוקנא דסטרא אחרא אתכליל גו דיוקנין, וההוא דיוקנא דסטרא אחרא אתחזי ביה בקדמיתא דאעבר על עיינין לפום שעתא ובהיל לבא ודחיל, ולבתר (שם: 18,12) וטוב רואי, וי"י עמו, ודא איהו עדות לגביה.

[p. 402] דיוקנא דא דאדם כליל כל דיוקנין וכלהו כלילן ביה, האי לא בהיל ברוחיה,

בשעתא דרוגזיה איהו בנייחא ומלוי בנייחא ומיד אתפייס. [עד ע"ב]

זרעא דדוד דאתחזי ביה ההוא דיוקנא בקדמיתא דאעבר לפום שעתא על עיינין ברוגזיה

בנייחא מיד אתפייס, אבל נטיר דבבו כנחש לסופא בגין דההוא סטרא גרמא ליה דסחרא בכל

סטרין, אבל מוחא דלגו קליפה ולבא מתישרא ויציבא. דא לאינון זכאין, אבל חייבין לא

מתעברן מההוא דיוקנא קדמאה בישא ואתחברן ואסתאבן ביה בכלא.

ציורא תניינא, אי ההוא בר נש לא אזיל כל כך בארחא בישא ואסטי מההוא ארחא ותב

למאריה, לאו דאיהו רגילא בארחי דתקנן אלא דהוה באינון אורחי מתעדן וסטי מנייהו ותב

למאריה, האי איהו רוחא טבא שארי למשרי עלוי ולאתקפא על זוהמא קדמאה דהוה ביה

ובליט לבר באסתכלותא דעיינין לפום שעתא כחד דיוקנא דאריה דאתגבר. אן בשעתא דחמי

ליה ההוא חיזו גרים ליה לאעברא בלביה אריה דמתגברא לפום שעתא. האי מסתכלן באנפוי

לבתר אינון אנפין דלבא לא רחים לון לפום שעתא, ומיד תב לביה ורחים ליה. כד מסתכלן ביה

אכסיף וחשיב דכלא ידעין ביה, אנפוי חפין דמא לפום שעתא מתהפכן לחוורא או לירוקא.

[p. 403] תלת שוריקין אית באנפוי, חד לימינא דדא אתפשט באנפוי ואתאחיד ביה חד

דסלקא לחוטמיה לעילא, ותרין לשמאלא וחד דאתפשט לתתא מאינון תרין ואחיד בהאי

ובהאי. ואלין אינון אתוון דמתקנן באנפוי ואלין בלטין בבהילין דלא שכיכין, וכד מתיישבא

וארגיל בארח קשוט משתככין. ורזא דאינון אתוון איהו קרוב, דא הוה רחיק והשתא אינון

אתוון בלטין באנפוי וסהדין ביה בבהילו, וסימנא דא ק' מסטר ימינא, אתוון אחרן מסטר [עה

ע"א] שמאלא, ואע"ג דשורייקי אחרנין אתחזון באנפוי לא בלטין לבר כהני בר בזמנא דהוה

אזיל בעקימו.

האי איהו זרעא דדוד אתהפך מחיזו דא, בקדמיתא אתחזי בדיוקנא דאדם ולבתר

קיימא בדיוקנא דאריה ואתפרש מדיוקנא דסטרא אחרא וכלא מתהפכא משאר בני נשא.

ציורא תליתאה, אי ההוא בר נש אזיל בארחא דלא מתקנא וסטי אורחוי מארחי

דאורייתא ההוא רוחא קדישא אסתלק מניה ורוחא אחרא אחזי ביה דיוקנא אחרא ובלית לבר

באסתכלותא דעינין דחכימי לבא לפום שעתא דיוקנא דשור. אן בשעתא דחמאן ליה מעברן בלביהו ההוא דיוקנא ואסתכלן ביה.

ג' קורטמי סומקי באנפוי בסטרא דימינא ואינון שורייקי סומקין דקיקין ותלת בשמאלא ואלין אינון אתוון דבלטין ביה. חד איהו שורייקא דקיק בעגולא ותרין דקיקין אחרנין עליה וכלהו בעגולא, וכדין שקיעין עינוי. [p. 404] ורזא דאינון אתוון, חד איהו כ', תרין אחרנין אינון ר"ת, וכן לסטר שמאלא, וסימנא דא ההוא דכתיב (ישעיה ג': 9) הכרת פניהם ענתה במ. ואלין אתוון אינון בלטין באנפין על כל שאר שורייקין, ואי תב משמאלא לימינא אתכפיא ההוא רוחא ואתתקף רוחא דקדשא ואלין שורייקין שכיכו ואחרנין בלטין לבר כמה דאתמר.

זרעא דדוד איהו בהפוכא אתחזי בדיוקנא דאריה בקדמיתא ולבתר אתהדר בדיוקנא דשור. תרין שורייקי אוכמין באנפוי חד מימינא וחד משמאלא ואלין אינון אתוון חד אקרי ב' וחד אקרי ע', וכלא מתהפכא משאר בני נשא.

ציורא רביעאה, דא איהו ציורא דבר נש דקיימא תדיר לאתתקנא על רזא דמלקדמין, האי איהו לחיזו דחכימי לבא בדיוקנא דנשר. ההוא רוחא דיליה איהו רוחא חלשא, האי לא אחזי באנפין אתוון דבלטין לבר דהא אתאבידו מניה ואשתקעו בזמנא אחרא דמלקדמין דאסתלקו מניה, ועל דא לא בלטין ביה. [p. 405] ורזא דיליה עינוי לא נהרין בנציצו כד איהו בחדוה ובזמנא דספר שער רישיה ודיקניה בגין דרוחיה לא נהיר ליה באתוון ואשתקע נציצו דיליה דהוה בקדמיתא, לא קיימא באסתכלותא דאנפין לאסתכלא. ורזא דהאי (קהלת ד': 2) ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה. זרעא דדוד (תהלים כ"ה: 14) סוד יי' ליראיו ובריתו להודיעם.

ברוחא דבר נש אצטיירו אתוון כמה דאתמר ואיהו בליט לון לבר, ואתמסר חכמתא דא לחכימי לבא למנדע ולאשמודעא. רוחא קיימא ברזא (בראשית ה': 1) זזה ספר וכלא ברזא דא קיימא בר חיזו דאנפין דאתדן בגוונא אחרא כפום שולטנו [עה ע"ב] דרוחא או מאיכו דרוחא. זכאין אינון חכימין דכלא אתמסר לון למנדע.

עד הכא רזא דאנפין, מכאן ולהלאה ברזא דשפוון באת פ' דכליל ברזא דאת ס'. [p. 406] שפוון רברבן דא איהו בר נש מליל בלישנא בישא ולא אכסיף ולא דחיל, מארי דמחלוקת רכילא איהו בין האי להאי, (משלי ו': 19) משלת מדנים בין אחים. לאו איהו מארי דרזין, וכד אשתדל באורייתא מכסה רזין אבל מארי דלישנא בישא ולא שוי דחילו בלביה.

וסימנא דא את פ' דכליל באת ר' ולא אתכליל באת ס'. האי איהו דאתחזי דאיהו זכאה ולא
 דחיל חטאה איהו ולא ידע לאשתדלא אבתריה בגין דכל מלוי אינון בפומא ולא בגופא.
 שפוון עתיקין בעתיקו ולא דקיקין האי איהו בר נש מארי דרוגזא יתיר, מארי דזדונא
 לא יכיל למסבל מלה, מארי דלישנא בישא בפרהסיא בלא כסופא כלל. לזמנין אשתדל
 בליצנותא, האי איהו בר נש דבעי לאתרחקא מניה.
 אתמלי דיקניה בשעריה ההוא לישנא בישא אורי עליה בפרהסיא, לית ליה כסופא.
 אשתדל במחלוקת, אצלח במלי דעלמא, חמי בשנאווי. דא איהו (שם: 13) קורץ בעיניו, על דא
 אתמר (שם כ"א: 29) העז איש רשע בפניו. דא איהו ברזא דאת פ' בלחודוי דלא אתכליל באת ס'
 כלל, ולזמנין אתחבר באת ר'.
 בהאי את ר' אתכליל מאן דאודנוי רברבין, טפשא בלביה ושגעונא ברוחיה. אודנוי
 זעירין וקיימין על קיימא פקיחא דלבא באתערותא איהו, צבי לאשתדלא בכלא, ורזא דא את י'
 דאתכליל בכל שאר אתוון.
 [p. 407] עד הכא רזי דדיוקנין דבר נש, מכאן ולהלאה רזין אחרנין באתוון דמר דלא
 קיימין גו פרצופא אלא למנדע רזין דהאי פסוקא גו דרגין עלאין בזמנין ותקופין דהאי עלמא
 ולא זכינא בהו.
 אמר ר' שמעון בני זכאין אתון בעלמא דאתי וזכאן עינוי דזכו למיחמי דא כד איעול
לעלמא דאתי. בכו נשמתי קרי לעתיק יומין האי קרא (תהלים כ"ג: 5) תערוך לפני שלחן נגד
צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רוייה, וקב"ה קרי עלן (ישעיה כ"ו: 2) פתחו שערים ויבא גוי צדיק
שומר אמונים.
 אוף אינון פתחו ואמרו כתיב (יחזקאל א': 8) וידי אדם מתחת כנפיהם וגו'. האי קרא
 אוקמוה חברייא דאינון ידן לקבלא מאריהון דתיובתא דתבין לגבי קב"ה. ידי, אלין אינון
 דיוקנין ורזין עלאין דשוי קב"ה בבר נש וסדר לון באצבען לבר ולגו, ובההוא כפ. וקב"ה כד ברא
 ליה לבר נש סדר ביה כל דיוקנין דרזין עלאין דעלמא דלעילא וכל דיוקנין דרזין תתאין דעלמא
תתאה וכלא מתחקקא בב"י ואיהו קאים בצלם אלהים בגין דאקרי יציר כפ.
 [p. 408] ורזא דכפ דאת דא דאקרי כ"ף דכתיב (בראשית א': 27) ויברא אלהים את
האדם בצלמו, דא איהו רזא דאת כ"ף. את דא אית ביה רזין עלאין ודיוקנין עלאין, בהאי כפ
 תליין עשר אמירן מימינא ומשמאלא, חמש מימינא וחמש משמאלא, ואינון חד ברזא חדא.
תנינן כתיב (יחזקאל כ"א: 22) וגם אני אכה כפ אל כפ, דלהו פלוגתא דא עם דא
ויסתלקון ברכאן מעלמא הואיל וגאותא דישראל אתיהיבת לשאר עמין. כד מתחברן כחדא

כתיב (במדבר ז' 14) כף אחת עשרה זהב, רמז לחבורא חדא. וכד הוה בחבורא חדא כתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו. ויברא אלהים, דא סליק במחשבה ברזא פנימאה. את האדם, רזא דכר ונוקבא כחדא. בצלם אלהים, רזא דכף אחרא.

[p. 409] כד אתברי אדם מה כתיב, (איוב י' 11) עור ובשר תלבישני. [עו ע"א] אי הכי האדם מה הוא אלא עור ובשר ועצמות וגידים. אלא ודאי האדם לאו איהו אלא נשמתא, ואלין דקאמרן עור ובשר ועצמות וגידים כלהו לא הוו אלא מלבושא בלחודוי, מאנין אינון דבר נש ולא אינון אדם. וכד האי אדם אסתליק אתפשט מאינון מאנין דקא לביש.

עור דאתלבש ביה בר נש וכל אינון עצמות וגידים כלהו ברזא דחכמתא עלאה כגוונא דלעילא. עור כגוונא דלעילא כמה דאוליף מר באינון יריעות, וכתיב (שמות כ"ה 5) עורות, דמלבושין דלעילא דמסככי למלבושא אתפשטותא דשמים דאיהו מלבושא דלבר, יריעות אינון מלבושא דלגו ואיהו קרומא דסכיך.

עצמות וגידים אינון רתיכין וכל אינון חיילין דקיימין לגו. וכלהו מלבושין לפנימאה רזא דאדם דאיהו פנימאה.

אוף הכי רזא לתתא. אדם איהו פנימאה לגו, מלבושין דיליה כגוונא דלעילא. עצמות וגידין כגוונא דקאמרן באינון רתיכין ומשיריין, בשר איהו סכיך על אינון משיריין ורתיכין וקיימא לבר, ודא רזא דאתמשכא בסטרך אחרא. עור דסכיך על כלא דא איהו כגוונא דאינון רקיעין דסכיכו על כלא, וכלהו מלבושין לאתלבשא בהו פנימאה דלגו רזא דאדם, וכלא רזא לתתא כגוונא דלעילא.

[p. 410] ועל דא ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו, תרי אלהים הכא, חד כלפי דכר וחד כלפי נוקבא, ורזא דאדם לתתא כלא איהו ברזא דלעילא.

רקיעא דמסכך על כלא אתרשימו ביה רשימין לאתחזאה ולמנדע באינון רשימין דאתקביעו ביה מלין ורזין סתימין, ואינון רשימין דכביא ומזלי דאתרשימו ואתקביעו בהא רקיעא דסכך לבר. עור דאיהו סכוכא לבר בבר נש אוף הכי איהו רקיעא דסכיך על כלא, אית ביה רשימין ושרטוטין ואינון ככביא ומזלי דהאי עור רקיעא דסכיך לאתחזאה בהו ולמנדע בהו מלין ורזין סתימין ככביא ומזלי לעיינא בהו חכימי לבא ולאסתכלא בהו למנדע.

אסתכלותא באנפין ברזין דקאמרן כד אינון נהירין וקיימן בלא רוגזא, ורזא דא (ישעיה מ"ז 13) הוברי שמים החוזים בככבים. בזמנא דרוגזא שלטא עליה דבר נש דינא אחרא אתמסר למנדע ביה, מה דלא אתייהיב לשלטאה למנדע בזמנא דעיבא שלטא ברקיעא. אבל אסתכלותא דאנפין על ארח קשוט בשעתא דאנפין נהירין וקיימא בר נש על קיומיה ואינון

רשימין וכלהו אסתכלותא יכיל לאתדנא על בורייה יתיר, ואעיג דבכלא כל אינון חכימין יכלין לאסתכלא.

[p. 411] שרטוטי ידין ושרטוטי אצבען לגו כלהו קיימין ברזין אחרנין למנדע במלין סתימין ואלין אינון ככביא דנהירין לאסתכלא גו מזלי בסטרין עלאין.
אצבען קיימין ברזין עלאין. טופרי אצבעאן דקיימן לחפיא לבר, הא אוקמוה באינון רזין דהוו פנים דלבר ובהו אית רזין לאינון חרשין דמסתכלי בטופרי בנהירו דמלה אחרא דשלטא בהו ואינון חרשין קא מסאבין לההוא אתר.
בטופרין אית זמנין דנהרין בהו ככבין חוורין דקיקין ואלין אינון כתולדה דטלופחין ואינון שקיעין כהאי מסמרא על לוחא, ולאוי אינון כאינון חוורין אחרנין דלא שקיעין אלא דקיימן לעילא. בהני דלא שקיעין לאו בהו ממשא, אבל הני דשקיעין חוורין כתולדה דטלופחין אית בהו ממשו, ואיהו סימנא טבא ליה לבר נש בהו ויצלח בההוא זמנא או גזרה אתגזר עליה וישתזיב מינה.

ידין ברזין עלאין. [עו ע"ב] שרטוטי באצבען לגו, בידין שרטוטי רברבין, שרטוטי זעירין דקיקין עלאין בימינא, באינון אצבען דבהו שרטוטי זעירין. באצבעא זעירא דימינא אית רשימין דקיקין, אצבעא דא קיימא תדיר על עובדוי דבסטר ארחא.
בהא אצבעא קיימין שרטיטין אינון דאצבעא אתכפל בהו. הני לאוי אינון לאסתכלא אלא אי אתוספן ביה. אי אתוספן תרין אוחרנין על ההוא שרטוטיא [p. 412] דאתכפל בהו, ארחא לא אזדמן ליה, ואי יעביד לא יצלח בר אי קיימן בארכא בין רשימא לרשימא בזמנא דימשין משכא לאחורא ואשתארו אינון רשימין דאשתמודען, האי יצלח בארחא. וסימנא דא תלת תלת בפותיא וארבע בארכא, ורזא דא ז' מאתוון זעירין.
רשימא חד בארכא ותרין תרין בפותיא, מארחא ישמע מלין בזמן קריב ולית ליה בהו תועלתא.

ארבע רשימין בארכא וארבע רשימין בפותיא, ארחא אזדמן ליה בטרח סגי ולסופא לתועלתיה, ורזא דא ז' מאתוון אמצעיים דבין זעירין ורברבין.
חמש זעירין רשימין בפותיא לתתא וארבע לעילא בפותיא וארבע בארכא, נייחא ליה בביתיה ועצלא איהו, וארחא הוה מתתקן קמיה ולא בעי למעבד, ואי יעבד יצלח בההוא ארחא אבל לא עביד ליה ועצלא הוי, ורזא דא ז' דאיהי פשיטא.

באצבעא דאמצעיתא, האי אצבעא קיימא למעבד עובדא ההוא דחשיב. אי שרטוטא חדא קיימא בארכא בין שרטוטי דפותיא האי חשיב מחשבין ואסתלקן מניה ודחיל ולא עביד, וההיא מחשבה לא אתעביד כלל.

אי תרין שרטוטין בארכא דקיימן כד אתפשט משכא לאחורא, האי לאו ביה מחשבין וחשיב לפום שעתא ואתעביד, ולאן מחשבה דהרהר בה כלל אלא מחשבה דאיהי בבהילו וזעירא אבל הרהורא ומחשבה לאן.

אי תלת רשימין בארכא ובפותיא תרין או תלת כד אתפשט משכא לאחורא האי איהו ב"נ דאיהו פקיחא וחשיב מחשבין וכל אינון מחשבין דאינון לסטר קב"ה אתקיימן בידיה ומחשבין אחרנין לאו הכי.

[p. 413] אי ארבע או חמשה בארכא באתפשטו דמשכא כדקאמרון, דא איהו כד שראן על פותיא בתלת או בארבע או מתרין ולהלאה, דא בר נש דמחשבוי לאבאשא ואשתבח בהו, ודיקניה וגביני עינוי סומקין, מחשב לביש ואשתבח בהו. קצרא דיומין איהו פקיחא ואכנע תדיר למכילן דביש. אצלח ולסופא דיומין אסתלק מעלמא.

אסוותא להאי תיובתא, כדין אשתכחו תלת רשימין או ארבע ושריין על תרין, תלת רשימין או ארבע בארכא ושריין על תרין בפותיא דהא כפום מנהגא דבר נש הכי מתחלפי שרטוטין מזמן לזמן, ורזא דא (ישעיה מ': 26) המוציא במספר צבאם וגו' מרב אוניס ואמיץ כח איש לא נעדר. כמה דקב"ה אחלף חיילין וזמנין בככבי שמיא יומא דא כך וליומא אחרא כך, ודא איהו צלותא דערבית ומחליף את הזמנים ומסדר את הכוכבים כפום דחלופא דזמנים הכי איהו מסדר כוכביא. כפום דאדם דלגו כל עובדוי הכי אתחזון בהאי רקיעא, הכי אתחזי בהאי משכא דהאי אדם תתאה דאיהו רקיעא עור דחפיה על כלא. וכלא כפום גוונא דאדם דלגו דהא לזמנין קאים בדינא ולזמנין קאים ברחמי, כההוא גוונא ממש אחזי לבר לזמנין כהאי גוונא ולזמנין כהאי גוונא. כגוונא דא לתתא בהא אדם כמה דאמרן לזמנין כהאי גוונא ולזמנין כהאי גוונא, ורזא דא ז' ואתכליל ביה את י'.

ורזין אלין באצבען [עז ע"א] דימינא בזעירא וברברבא, וסימניך (דברים א': 17) כקטן כגדול תשמעון. [p. 414] אלין תרין אצבען ברזין אלין והכי אינון ברזין דאוליפנא מניה דמר ולאו אינון ברזי דרב ייבא סבא.

מכאן ולהלאה שרטוטין אחרנין דאקרון כלהו תולדות ואינון תולדות אדם כמה דכתיב (בראשית ב': 4) תולדות השמים והא אתמר דכלא רזא דא כגוונא דא. תולדות אדם בכל אינון דיוקנין באנפין ובכל אינון דקאמרן ובאלין תולדות דשרטוטי ידין דאתחזיין ברזין פנימאין כמה דאתחזי.

זה ספר תולדות אדם לשרטוטין, ז"ר הפ"ץ סימן רזין לחכימי לבא, ר"ז הס"ף חמש אתוון בחמש תרעאן למנדע חכמה בסכלתנו.

תרעא קדמאה ר'. בידא אית שרטוטין דקיקין ושרטוטין רברבין וכלהו מתערבי דא בדא. שרטוטין רברבין אית בידא, כד אינון תרין בארכא תרין בפותיא ואחידו דא בדא דא איהו ברזא דאת ה' וברזא דאת ר' ודחי לאת ז' ונטיל אלן תרין אתוון, בפותיא נטיל ה' בארכא נטיל ר' וסימן דיליה ה"ר.

[p. 415] דא אית ליה בידא שמאלא כהאי גוונא באלין שרטוטין רברבין, אבל אינון שרטוטין זעירין דנטלא ימינא לא נטלא שמאלא. ימינא נטלא חד שרטוטא דקיק לעילא בארכא וחד שרטוטא דקיק לתתא דאחיד באינון תרין שרטוטין רברבין. בפותיא אית שרטוטא חד דקיק דשריא עליה ובשמאלא לאו הכי ורזא דיליה איהו בימינא ולא בשמאלא. האי איהו בר נש דלזמנין תאיב בביתא ולזמנין בארחא, דא לא שכיך לביה בהאי ובהאי, כד איהו בביתא תאיב בארחא וכד איהו בארחא תאיב בביתא. אצלח תדיר בארחא ולזמנין בביתא, דא אצלח באורייתא וברזי דאורייתא אי אשתדל בהו. האי חמי בשנאו, תועלתא לסגיאין ביה. עצלא איהו במלי דעלמא, אי אתער אתערון לאוטבא ליה מלעילא. זכי במלוי. דא איהו חמידא ומפזר ממונא, טב עינא איהו, צלותיה אשתמע. נחית וסליק בממונא. דא איהו דלזמנין מתבר לביה לגבי מאריה, וכדין אשתכחו תלת שרטוטין זעירין דמעברו בההוא שרטוטא דקיק דאתוסף על אינון תרין דפותיא, ורזא דא ה' דמתחברא עם ר'. דא ביתא דא ארחא, דא חדוה דא עציבו, דא תועלתא דא עצלא, דא טב עינא דא חמידא ומפזר ממונא, דא מתבר לביה ותב למאריה.

תרעא תניינא ז'. בימינא בקסטירו דקולטא רשימין שכיחו. כד אשתכחו תלת שרטוטין רברבין בפותיא ותרין רברבין בארכא וחד מאינון דארכא אחיד באינון תרין דפותיא וחד אחרא לא אחיד בהו, האי אית ליה פסלו בזרעיה מסטרא דאבוי או מסטרא דאמיה. וכדין משתכחי לתתא מאינון תלת שרטוטין דפותיא תרין שרטוטין דקיקין דאחידן בהו לתתא, האי איהו בר נש מתקן עובדוי קמי בני נשא ולביה לא קשוט.

ולזמנא דסיב אהדר לא תקנא, כדין אשתכחו אינון תרין שרטוטין בארכא אחידן באינון דפותיא דא עם דא, ותרין אחרנין עמהון [p. 416] באמצעיתא דקיקין ודא בארכא ותלת דקיקין בפותיא, ורזא דא ז' דמתחברא באת ר'. וכד סיב ותב כדקאמרן ואתקנן איהו ברזא

דאת ר' ואתחבר באת ז' לבתר האי כד אתתקן איהו תדיר בלחישו וכל עובדוי בלחישו, אבל לאו איהו בקיומא כדקא חזי בגין דההוא פסלו עד לא אתיאיאשא ביה.
מכאן אוליפנא מאן דפסלא בזרעיה עד תלתא דרין לא אתיאיאשא ההוא פסלא [עז ע"ב]
מלכשכשא. בגין כד תנינן ווי לההוא בר נש דפסיל זרעיה ולא חש ליקרא דמאריה, פסיל זרעיה ודאי.

ולבתר דאתיאיאשא ההוא פסלו כדין אשתכחו שרטוטין בידא דימינא ארבע וחמש, ארבע בפותיא חמש באורכא, ורזא דא ז' ואתחבר באת ה'. האי לזמנין אצלח ולזמנין לא אצלח, אצלח באורייתא ולסוף יומוי אצלח אפילו בממונא.

תרעא תליתאה ה' בימינא. כד אשתכחו חמש שרטוטין בפותיא ותלת בארכא ואשתכח ההוא שרטוטא דאמצעיתא מאינון תלת דא איהו ברזא דאת ה' ואסתמיך באות ס'. בזמנא דאשתכח ההוא שרטוטא דאמצעיתא דעאל ואחיד גו אינון חמש שרטוטין דפותיא דא איהו בר נש עציב ורגיז גו ביתיה ובגו בני נשא לאו הכי. קמצן איהו בביתיה וכפין ולזמנין לא, לבר מביתיה לאו הכי. אצלח בעובדי עלמא. כד אשתדל באורייתא אסתכל זעיר ואתהדר בה. מהימנא איהו אבל לאו כל זמנא, וההוא זמנא דלא מהימנא אחזי גוון קשוט ולאו קשוט בשלימו. בדינא יצלח. מהימנא איהו ברזין דאורייתא. דא איהו ברזא דאת ה' ואתחבר באת ס'. [p. 417] ואי ארבע שרטוטין בפותיא וחמש בארכא תרין מאינון דארכא עאלין גו אינון ארבע, דא איהו חדי בביתיה ואתחזי עציב לבר, ולא הכי דכיון דמליל עם בני נשא אחזי חדו ואתהנון במלוי.

תלת שרטוטין זעירין עאלין גו אינון דארכא, דא אית ליה חד רשימו אוכס בגופיה ותלת שערין תליין בההוא רשימו. וההוא רשימו איהו בעגולא וחד חדודא ברישיה, ולהאי רשימו קרון חכימי לבא דיזעין רזין אלין ריש נשרא. רשימא דא אתחזי לזמנין בין כתפוי ולזמנין בדרועא ימינא ולזמנין על ידא ימינא באצבעוי.

אי רשימא דא ריש נשרא איהו בארח מישר בתיקוני יסלק לעותרא וליקרא, ואי ההוא ריש נשרא אתהפך לאחורא יזכה לזמנין, אבל כד סיב יזכה לעותרא יתיר וליקר סגיית יתיר מעולמוי ויצלח באורייתא אי אשתדל בה.

ריש נשרא אתחזי לזמנין אוכמא ולזמנין גוון סומק זעיר דלא אצטבע כל כד, לזמנין בשערין לזמנין שעיע, וכלא חד סימנא איהו ובחד דינא אתדן.

ואי ההוא גוון סומק אצטבע יתיר וקאים בגווייה זמן זעיר הוא דאצטבע בגין דאלין גווינין לזמנין קיימין נהירין לזמנין חשוכין, ואי אצטבע ההוא סומקא ונהיר כדין אית בידא

שמאלא תלת שרטוטין בארכא ותלת בפותיא וחד דקיק על אינון דפותיא וחד דקיק על אינון דפותיא וחד דקיק על אינון דארכא, ובידא ימינא אתוסף חד בפותיא בלחודוי. האי בר נש שכיב בנדה ולא תב מיניה למאריה.

וכד תב בתיובתא אשתארו אינון שרטוטין בידא שמאלא וההוא דאתוסף בימינא אתעדי מניה ואתעדי ההוא סומקא דלא נהיר כל כך. ולזמנין דאע"ג דתב לא אעדיו מניה ההוא סומקא עד זמן. האי איהו ברזא דאת ה' ואתעדי את ס' ועאל תחותוי את י' ואתחבר את ה' באת י'. האי בעי תקונא לנפשיה בבהילו, חכימא דלבא דחמי ליה חובתא אית עליה לומר זיל אסי לנפשך.

[p. 418] ואי תלת שרטוטין בארכא וחד בפותיא דא איהו ברזא דאת ה' בלחודוי ולזמנין אתחבר ברזא דאת ז'. האי איהו בר נש תאיב בתר בצעין דעלמא, ואי לאו רדיף בתר נשין ותיאובתיה לנאופין, ואע"ג דתאיב לבצעין דעלמא האי לא אעדיו מניה ולא אכסיף. עינוי שקיעין ומליל בהו.

אי תב למאריה מתחלפי שרטוטין, תלת בפותיא וחד לארכא ואינון תרין דקיקין [עח ע"א] קיימין בקיומיהו, כדין רעו דיליה יתיר באתתיה ואתדבק בה. חד דקיק יתיר עאל בין אינון תרין דקיקין, כדין אתחבר את ה' באת ז'.

ואי שרטוטא חד בארכא וארבע בפותיא ותלת דקיקין קיימין על ההוא חד וחד על אינון ארבע, על דרועא שמאלא אית ליה תלת קסירין דקיקין דאתילידו ביה מיומין זעירין וחד שערא תליא בההוא חד דרישא, האי איהו רדיף בתר נאופא דאשת חבריה. מארי זדונא איהו, אגזים בעינא שמאלא בלא מלולא כלל ואשלים, ובגין דאיהו מארי זדונא לא חייש ליקרא דמאריה לאתבא קמיה. לבתר קטיל ליה חויא או בר נש סומקא.

ואי ארבע בארכא תלת בפותיא ואינון דסלקין לעילא אעדיו מניה הא תבר לביה לגבי מאריה ותב בתיובתא, כדין איהו ברזא דאת פ' ואתחבר באת ה'. על אלין ועל אלין דכוותיה כתיב (ישעיה נ"ז: 19) שלום שלום לרחוק ולקרוב.

[p. 419] עד הכא כל אינון רזין דתולדות אדם דאינון תולדות דאתילידו ביה מזמן לזמן כפום ארחוי דבר נש. זכאה חולקיהון דאינון דיתבין קמיה דמר וזכו למשמע מפומיה רזין דאורייתא. זכאין אינון בהאי עלמא וזכאין אינון לעלמא דאתי. אמר ר' שמעון זכאין אתון חבריא דכל רזין לא אניס לכו, כמה דוכתיין עלאין אזדמנן לכו לעלמא דאתי.

פתח ואמר ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שונאי בצע. האי קרא אוקמוה, אבל ואתה תבחר לא כתיב אלא אתה תחזה, לפום חיזו דעיינין. במאי, בדיוקנא דבר נש באלין שית סטרין דקאמרתון וכלא בהאי קרא.

ואתה תחזה, חד בשערא. מכל העם, במצחא תרין. אנשי חיל, תלת באנפין. יראי אלהים, ארבע בעיינין. אנשי אמת, בשפון חמש. שונאי בצע, בידין בשרטוטיהון שית. דאלין אינון סימנין לאשתמודעא בהו בני נשא אינון דרוח חכמתא שריא עלייהו.

[p. 420] ועם כל דא משה לא אצטריך דא אלא מה כתיב, ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל, בגין דרוח קודשא הוה אתי לגביה וביה חמי כלא. מנא לן, דכתיב כי יהיה להם דבר בא אלי. באו אלי לא כתיב אלא בא, רוח קודשא דהוה אתי לגביה וביה הוה ידע ולא אצטריך לכל דא לאסתכלא ולעיינא אלא לפום שעתא הוה ידע משה.

כהאי גוונא שלמה מלכא בכורסייא, ואע"ג דרוח קודשא שריא עליה, דכל מאן דקריב לכורסייא דחילו ואימתא נפל עליהו, וביה הוה דן דינא בלא סהדין בגין דדיוקנין הוו בכורסייא וכל מאן דמקרב בשקרא מכשכשא ההוא דיוקנא והוה ידע שלמה דבשקרא קאתי. בגין כך אימתא דכורסייא הוה נפיל על כלא וכלהו אשתכחו זכאין קמיה.

מלכא משיחא באריחא כמה דכתיב (שם י"א: 3) והריחו ביראת יי לא למראה עיניו ישפוט וגו'. תלת אלין דנו [p. 421] עלמא בלא סהדין והתראה, שאר בני עלמא על פום סהדין על מימר אורייתא. חכימין דאשתמודען באינון דיוקנין למיהב אסוותא לבני נשא ולאסי נפשייהו, זכאין אינון בהאי עלמא וזכאין אינון בעלמא דאתי.

בחדש השלישי, דשלטא ביה אוריאל רב ממנא ותלת מאה ושתין וחמש רבוא משריין עמיה כחושבן יומי שתא וכלהו אית לון תלת מאה ושתין וחמש מפתחן נהורא מההוא נהורא דנפקא מגו חשמל עלאה פנימאה גניז וסתים די רזין דאתון קדישין עלאין דשמא קדישא [ע"ב] תליין ביה. ואיהו רזא דאיש תם מארי דביתא איש האלהים. תם, דתמן סיומא וקשרא דתפילין, (בראשית כ"ה: 27) ויעקב איש תם הוה ובדיוקניה קיימא רזא [p. 422] דחשמל פנימאה עלאה טמיר וגניז וכל נהירין סתימין עלאין נקיט איהו ונפקי מניה וכלהו משריין נקטי אינון מפתחן דההוא נהורא דנפיק מגו חשמל.

וההוא נהורא כליל בתרין נהורין ואינון חד. נהורא קדמאה איהו נהורא חוורא דלא שלטא ביה עינא ודא איהו נהורא דגניז לצדיקיא דכתוב (תהלים צ"ז: 11) אור זרוע לצדיק. נהורא תניינא איהו נהורא מנצצא מלהטא בגוון סומק, ואתכלילו תרין נהורין כחד והוה חדא.

[p. 423] והא אוריאל רב ממנא וכל אינון משיריין נטלי ההוא נהורא, ובגין דכליל בתרין אקרי תאומים, ועל דא שלטא ביה ההוא מזלא דאקרי ברזא דיליה תאומים וביה אתיהיבת אורייתא. ומכאן אתמשכאן דרגין לתתא עד דסלקין בשמהן לאנהגא עלמא. כל שאר מזלי לית לון פה ולשון והאי אית ליה פה ולשון כלילן כחדא ועל דא אורייתא (יהושע א' 8) והגית בו יומם ולילה כתיב, יומם לקבל לשון, לילה לקבל פה, וכלא כליל כחדא ובכלא סליק תאומים. ועל רזא דא כתיב (בראשית כ"ה: 24) והנה תומים בבטנה. אי תימא דבגין תרווייהו קאמר לאו הכי דהא עשו לא סליק ברזא דא אלא בגין יעקב קאמר ושבתא דא דהוה במעהא דההיא צדקת קא משבח קרא, ובגין דהוה תמן ההוא רשע אסתליק מתמן א' וכלא רזא חדא. יעקב נטיל ברזא דיליה תרין ירחין ניסן ואייר ואתכליל איהו ברזא דסיון דאיהו תאומים. עשו נטיל ברזא דיליה תרין ירחין תמוז ואב, ואיהו לא אשתכח ואתאביד [p. 424] דהא אלול לאו דיליה הוא ואפילו אב אלא ט' יום אינון דיליה ולא יתיר ואתאביד ולא אשתכח ולא איהו ברזא דתאומים אלא אתפרשא לחודיה וסטא לסטרא אחרא באפיסה ושממון כד"א (תהלים ט' 7) האויב תמו חרבות לנצח וגו'. ובגין דיעקב איהו תאומים אתיהיב אורייתא לבנוי בחדש תאומים, ואורייתא ברזא דתאומים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, בחדש תליתאי לעם תליתאי בדרגין תליתאי תורה תליתאי חומש נביאים וכתובים וכלא חד.

בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים. פרשתא דא בהאי קרא אוקימנא לה לעילא. תאני רבי חייא בההוא זמנא דמטו ישראל לטורא דסיני כניש להו קב"ה לזרעינאן ואשגח בכלהו ולא אשכח בכלהו זרעא דישראל פסלו אלא כלהו זרעא דקשוט כלהו בני קשוט. ביה זמנא אמר קב"ה למשה השתא אנא בעי למיהב אורייתא לישראל משיך להו ברחימותא דאבהן ברחימותא [p. 425] דרחימנא להו ובאתוון דעבדית להו ואתיב מלין אלין. אמר ר' יוסי אמר ר' יהודה כך אמר קב"ה למשה במלה דא הוי לי שליחא מהימנא לאמשכא לישראל אבתראי.

ומשה עלה אל האלהים וגו'. ומשה עלה אל האלהים, לאתרא דפרישן גדפוי דשכינתא כד"א (שם י"ח: 10) ויט שמים וירד וגו'. ומשה עלה. ר' יהודה פתח (משלי ל': 4) מי עלה שמים וירד מי אסף רוח בחפניו מי צרר מים בשמלה מי הקים כל אפסי ארץ מה שמו ומה שם בנו כי תדע.

תאנא אמר ר' יהודה כל זמנא דגלופי מלכא עלאה מתישרן באתרייהו עלמין כלהו
בחידו וכל עובדין מתישרן בקיומייהו. מאי כל עובדין מתישרן בקיומייהו, כד"א (שמות
ל"ד: 10) את מעשה יי' כי נורא הוא. מאי כי נורא הוא.

אמר ר' אלעזר שלימו דכלא כד"א (דברים י': 17) האל הגדול הגבור והנורא. מאי [עט
ע"א] והנורא, כד"א (בראשית כ"ה: 27) ויעקב איש תם, כתרגומו גבר שלים, שלים מכלא, כך
כל עובדין דקב"ה שלימין בשלימו בקיומא שלים.

[p. 426] תניא רבי יוסי אומר יומא חד הוה קאימנא קמיה דר' יהודה סבא שאילנא
קמיה האי דכתיב (שם כ"ח: 17) ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה, מאי קא חמא דקאמר
דאיהו נורא.

אמר לי חמא שלימו דמהימנותא קדישא דהוה שכיח בההוא אתר כגוונא דלעילא ובכל
אתר דהוי שלימותא שכיח אקרי נורא.

אמינא ליה אי הכי אמאי תרגומו דחילו ולא שלים.

אמר לי לית דחילו אלא באתר דהוי שלימותא שכיח דכתיב (תהלים ל"ד: 10) יראו את
יי' קדושו כי אין מחסור ליראיו, משמע דקאמר כי אין מחסור ובאתר דלית מחסור שלימותא
שכיח.

תאנא (משלי ל': 4) מי עלה שמים. אמר ר' יוסי דא הוא משה דכתיב ומשה עלה אל
האלהים. מי אסף רוח בחפניו, דא אהרן דכתיב (ויקרא ט"ז: 12) ומלא חפניו קטרת סמים
דקה. מי צרר מים בשמלה, דא אליהו דכתיב (מלכים א' י"ז: 1) אם יהיה השנים האלה טל
ומטר כי אם לפי דברי. [p. 427] מי הקים כל אפסי ארץ, דא הוא אברהם דכתיב ביה (בראשית
ב': 4) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא באברהם.

הוא תני האי והוא אמר מי עלה שמים, דא קב"ה דכתיב ביה (תהלים מ"ז: 6) עלה
אלהים בתרועה. מי אסף רוח בחפניו, דא קב"ה דכתיב ביה (איוב י"ב: 10) אשר בידו נפש כל חי
ורוח כל בשר איש. מי צרר מים בשמלה, דא קב"ה דכתיב ביה (שם כ"ו: 8) צורך מים בעביו. מי
הקים כל אפסי ארץ, דא קב"ה דכתיב ביה (בראשית ב': 4) ביום עשות יי' אלהים ארץ ושמים.
תו אמר מי עלה שמים וגו', אלין ארבע קטירי עלמא, אש רוח מים ועפר.

אמר ר' ייסא אתחזון מלוי דר' יוסי דלא מתקיימא בהו.

[p. 428] כד מטו מלין אלין לגביה דר' שמעון אנח ידוי ברישיה דר' יוסי וברכיה, אמר

שפיר קא אמרת והכי הוא. אמר ליה מנא לך.

א"ל הכי אוליפנא מאבא דהוה אמר משמוי דרב המנונא סבא.

יומא חד הוה יתיב ר' שמעון בתרעא דצפורי, אמר ליה ר' ייסא האי דאמר ר' יוסי מי עלה שמים וירד וגו', זמנא חדא אמר דא משה, לבתר אמר דא קב"ה, לבתר אמר אלין ד' קטירין אש רוח מים ועפר, וחמינא ליה למר דברכיה. אמר ליה ודאי שפיר קא אמר והכי הוא וכלא חד מלה וכלהו מלי אתקיימו בקב"ה וכלא בחד מתקלא סלקא.

אתרגיש ר' ייסא במלוי דר' שמעון, אמר האי הכי הוא והא אוליפנא מקמיה דמר זמנא אחרא אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא באברהם דכתיב (תהלים פ"ט: 3) כי אמרתי עולם חסד יבנה, אבל כלא שפיר. [p. 429] סופא דקרא מאי קא מיירי דכתיב (משלי ל': 4) מה שמו ומה שם בנו כי תדע. מה שמו תינח, אלא מה שם בנו מהו. אמר ליה רזא דמלה הא אוליפנא לר' אלעזר ברי. אמר ליה לימא לי מר דהא בחלמי שאילנא קמיה דמר האי מלה ואמר לי ואנשינא לה. אמר ליה אי אימא תדכר. אמר ליה ודאי דהא יומא אהדרנא.

אי"ל רזא דמלא היינו דכתיב (שמות ד': 22) בני בכורי ישראל, וכתיב (ישעיה מ"ט: 3) ישראל אשר בך אתפאר, והוא ברזא עלאה והיינו אקרי בנו. אמר ינוח דעתיה דמר דהא רזא דא ידענא. אדהכי לא אדכר ר' ייסא חלש דעתיה אזל לביתיה אדמוך, אחזיאו ליה בחלמיה חד ספרא דאגדתא דהוה כתיב ביה חכמה ותפארת במקדשו. אתער אזל לגבי דר' שמעון נשק ידוי אמר הכי חמינא בחלמא, זמנא אחרא חמינא חד [עט ע"ב] ספרא דאגדתא דאחזיאו קמאי והוא כתיב ביה חכמה לעילא, תפארת לתתא, במקדשו לגבייהו, והכי אשכחנא בפומאי. [p. 430] אי"ל ר' שמעון עד כען רביא את למיעל בין מחצדי חקלא, והא כלא אחזיאו לך והכי הוא דכתיב מה שמו ומה שם בנו כי תדע, חכמה שמו תפארת בנו.

תאנא ומשה עלה אל האלהים. זכאה חולקיה דמשה דזכי ליקרא דא דאורייתא אסהיד בגיניה כד.

תאני ר' יהודה ת"ח מה בין משה לשאר בני עלמא. שאר בני עלמא כד סלקין סלקין לעתרא סלקין לרבו סלקין למלכו, אבל משה כד סליק מה כתיב ביה, ומשה עלה אל האלהים זכאה חולקיה.

ר' יוסי אמר מכאן אמרו חברייא בא ליטהר מסייעין אותו דכתיב ומשה עלה אל האלהים. מה כתיב, ויקרא אלי יי, דמאן דבעי לקרבא מקרבין ליה.

ויקרא אליו יי' מן ההר לאמר וגו'. ר' יצחק פתח (תהלים ס"ה: 5) אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך. זכאה חולקיה דבר נש דקב"ה אתרעי ביה וקריב ליה למשרייה בגו היכלא קדישא דכל מאן דאיהו אתרעי ביה לפולחניה רשים הוא מרשימין דלעילא למנדע דהא הוא [p. 431] אתבחר מקמי קדישא עלאה למשרי מדורו, וכל מאן דאשתכח ביה ההוא רשימא אעבר בכל תרעין דלעילא ולית דימחי בידוי.

ר' יהודה אמר זכאה חולקיה דמשה דעליה כתיב אשרי תבחר ותקרב, וכתיב ביה (שמות כ"ד: 2) ונגש משה לבדו אל יי' והם לא יגשו.

ויקרא אליו יי' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב, אלין נוקבי, ותגיד לבני ישראל, אלין דוכרנין.

ר' שמעון אמר כה תאמר, כד"א (במדבר ו': 23) כה תברכו, (תהלים קמ"ה: 10) וחסידך יברוכה, יברכו כה.

כה תאמר לבית יעקב, באמירה והיינו מסטרא דדינא. ותגיד לבני ישראל, כד"א (דברים ד': 13) ויגד לכם את בריתו, (שם כ"ו: 3) הגדתי היום ליי' אלהיך. לבני ישראל, דוכרנין דאתו מסטרא דרחמי.

[p. 432] א"ר יצחק הואיל ואתינא להאי מה הוא הגדתי היום ליי' אלהיך, ליי' אלהינו מבעי ליה.

אמר ר' שמעון וכי האי בלחודוי הוא והא כתיב (שם ח': 7) כי יי' אלהיך מביאך אל ארץ טובה, (שם ז': 16) אשר יי' אלהיך נותן לך, (שם ד': 24) כי יי' אלהיך אש אוכלה הוא וכלהו הכי. אלא הכי תנינן כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה. מאי טעמא, משום דזרעא קדישא לארעא קדישא סלקא ושכינתא באתרא יתבא והאי בהאי תליא. ומשה לא קאמר אלהיך אלא לאינן דהו זמינן למיעאל לארעא קדישא ולקבלא אפי שכינתא, ומה דלא אמר אלהינו דהא משה לא זכה למיעאל לארעא ובגיני כך אלהיך ודאי בכל אתר משום דאינן הו זמינן למיעאל תמן.

[p. 433] אבל הכא כתיב (שם כ"ו: 3) ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום ליי' אלהיך, והא אינן בארעא שריין, מ"ט אלהיך ולא אלהינו. אלא אינן בעיין לאחזאה ולאודאה דבגיני חסד עלאה זכאן לכל האי ושריין בארעא ועאלו להווא אתר ועבד עמהון כל אינן טבין ובגיני כך הו אמרין מלין אלין לכהן ולא לבר נש אחרא דכתיב הגדתי היום ליי' אלהיך, הכי הוא ודאי משום דאתי מסטרא דחסד.

כה תאמר לבית יעקב, בהווא אתר דאתחזי להו. ותגיד לבני ישראל, באתר שלים דאתחזי להו, דהא יעקב וישראל תרין דרגין אסתלקו ובדרגא חד סלקין אלא ישראל שלימותא

דכלא [פ ע"א] אקרי. ותגיד לבני ישראל, לאחזאה חכמתא ולאשתעי ברוח חכמתא טיבו וקשוט דעבד לון קב"ה דכתיב ויגד לכם את בריתו.

תניא אמר ר' יוסי זמנא חדא הוינא אזיל בארחא והוה ר' חייא ברי עמי. עד דהוינא אזלין אשכחנא חד גבר דהוה לקיט בחקלא עשבין לאסוותא, קריבנא גבוי אמינא ליה בר נש קוטרא דקוטרי דעשבין למה. [p. 434] לא זקיף רישוי ולא אמר מידי. אהדרנא זמנא אחרא ואמינא האי ולא אמר מידי. אמינא לרבי חייא ברי או האי בר נש אטיס אודנין או שטיא או חכימא. יתיבנא גבוי, לבתר נקיט אינון עשבין ואחיד לון וחפא עליהון טרפי גופנין. אמר לן אנא חמינא דיודאין אתון ויודאין אמרי עלייהו דאינון חכימין, אי לא דחייסנא עלייכו השתא תהוון רחיקין מבני נשא כסגירא דא דרחקין ליה מכלא דהא אנא חמינא דריחא דחד עשבא דהוה קריב גביכון עאל לגופייכו ותהוון רחיקין לתלתא יומין, אלא אכילו אלין תומי ברא ותתסון.

אכלנא מנייהו דהוון שכיחין קמן ואדמכנא ואתקטרנא בזיעא עד עידן סגי, לבתר אתערנא. אמר לן ההוא גברא השתא אלהכון עמכון דאשכחתון לי דהא אסוותא דגופיכון על ידי אשתלים.

עד דהוינא אזלין אמר לן כל בר נש בעי לאשתעי בבר נש אחרא כפום ארחוי דהא לנוקבי כפום ארחוי לגברי כפום ארחוי לגברא דגברי כפום ארחוי. אמינא לרבי חייא ברי היינו דכתיב כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל.

אמר לן חמיתון דלא זקיפנא רישאי ולא אשתעינא בהדייכו משום דאנא חכימא בעשבין מכל בני דרא ואוליפנא מאבא ארחוי דכל עשבין דבהון קשוט ואנא בכל שתא מדוראי בינייהו. והאי עשבא דחמיתון דחפינא ליה בטרפי דגופנין אלין, בביתאי אית אתר חד והוא לסטר צפון ובההוא אתר [p. 435] נעיץ חד ריחיא ומעינא דההוא ריחיא נפיק חד גבר בתרין רישין וחרבא שליפא בידיה ובכל יומא קא מצער לן ואנא לקיטנא האי עשבא, וזילו אבתראי ותחמון חיליה דהאי עשבא ומה די אלהא עלאה גלי בעלמא ולית מאן דידע ארחוי בכלא עינין ולבא. אזילנא אבתריה, עד דהוינא אזלי בארחא מאיך לחד נוקבא בעפרא ושווי מההוא עשבא לנוקבא, נפק חד חויה ורישא דיליה סגי, נטל חד סודרא וקטיר ליה כחד גדיא. דחילנא, אמר לן זילו אבתראי.

עד דמטינא לביתיה חמינא ההוא אתר בחשוכא בתר חד כותלא. נטל חד שרגא ודליק דליקא סחרניה דההוא אתר דריחיא. אמר לן ממה דתתמון לא תדחלון ולא תשתעון מידי. אדהכי שרי חויה מקטרוי וכתש בקיסטא מההוא עשבא ושווי ברישיה דחויא, עאל חויה בההוא

עינא דרחייה ושמענא קלא דכל אתר מזדעזעא. בעינא למיפק, אחיד בידנא ההוא גברא אמר לא תדחלון קריבו גבאי.

אדהכי נפק חויה שתית דמא, נקט ההוא גברא מההוא עשבא ושוי ברישיה כבקדמיתא. עאל בההוא עינא דרחיא, לשעתא זעירא חמינא דנפק מההוא עינא חד גברא בתרין רישין וחויא שרייא סחרניה דקדלוי. עאל בההוא עינא דרחיא ונפק תלת זמני והוה אמר זקיטא זקיטא ווי לאימיה דלההוא אתר אוביל ליה.

אדהכי אתעקר ריחיא מאתריה ונפקו גברא וחויא ונפלו ומיתו תרווייהו, ואנן דחילו סגי אסחר לן. אמר לן ההוא גברא דא הוא חילא דעשבא דאנא לקיטנא קמיכו, ובגיני כך לא אשתעינא בהדייכו ולא זקיפנא רישאי בשעתא דקריבתון גבאי. אמר לן אילו [פ ע"ב] ידעין בני נשא כל מה דנטע קב"ה בארעא וכל מה דישתכח בעלמא ישתמודעון חילא דמאריהון בחכמתא סגיאה, אבל לא [p. 436] טמיר קב"ה חכמתא דא מבני נשא אלא בגין דלא יסטון מארחוי ולא אתרחיצו בההוא חכמתא וינשון ליה.

כד אתינא ואמינא מלי קמיה דר' שמעון אמר ודאי חכימא איהו. ות"ח לית עשבא ועשבא דאתייליד בארעא דלא הו ביה חכמתא סגיאה וחיליה בשמיא סגיא. ת"ח מן אזובא דבכל אתר דבעי קב"ה לדכאה לבר נש באזובא מתדכי. מ"ט, משום דיתער חיליה דלעילא דאתפקדא עלוי דהא ההוא חילא דאתפקדא עלוי כד אתער מבערא רוח מסאבא ואתדכי בר נש. ועלך אמינא בריך רחמנא דשזבך.

אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים. מאיעל כנפי נשרים. א"ר יהודה ברחמי דכתיב (דברים ל"ב: 11) כנשר יעיר קנו וגו', והיינו רזא דאמר ר' שמעון (משלי ל': 19) דרך הנשר בשמים. מאי בשמים, ברחמי. מה נשר אשתכח ברחמי על בנוי ודינא לגבי אחרנין כך קב"ה אשתכח על ישראל ברחמי ודינא לגבי שאר עמין. [p. 437] ר' אלעזר הוה אזיל מקפוטקיא ללוד והוה אזיל ר' יוסי ור' חייא עמיה, קמו בנהורא כד נהיר יממא והוה אזלי. אמר ר' חייא חמינא האי קרא דכתיב (יחזקאל א': 10) ופני אריה אל הימין לארבעתן ופני שור מהשמאל לארבעתן ופני נשר לארבעתן. הא אריה בימינא שור משמאלא נשר באן דוכתיה.

אמר ר' אלעזר באתרא דיעקב שריא. מ"ט, משום דנשר בכלא אשתכח רחמי לבנוי ודינא לגבי אחרנין, כך קב"ה אוביל לון לישראל ברחמי ובדינא לגבי אחרנין דכתיב ואשא אתכם על כנפי נשרים, וכתיב כנשר יעיר קנו.

מנלן דנשר רחמי אקרי, דכתיב דרך הנשר בשמים, בשמים ממש. ובגיני כך אריה לימינא, שור לשמאלא, נשר בינייהו ואחיד לון. אדם כליל כלהו וכלא אתכלילו ביה דכתיב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה.

[p. 438] ויהי ביום השלישי וגו'. ר' אבא פתח (שיר ח': 8) אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה. אחות לנו קטנה, דא כנסת ישראל דאתקרי אחות לקב"ה. ושדים אין לה, היינו דתנינן בשעתא דאתקריבו ישראל לטורא דסיני לא הוּן בהון זכיינן ועובדין טבאן לאגנא עלייהו דכתיב ושדים אין לה דהא אינון תקונא ושפירו דאתתא, ולית שפירו דאתתא אלא אינון.

מה נעשה לאחותנו, מה יתעבד מינה בשעתא דיתגלי קב"ה בטורא דסיני למללא בפתגמי אורייתא ויתפרח נשמתהון מנייהו.

אמר ר' יוסי בההוא שעתא דקריבו ישראל לטורא דסיני בההוא ליליא נגהי תלתא יומין דלא אזדווגו לאנתו, אתו מלאכין עלאין וקבילו לישראל באחוותא, אינון מלאכין לעילא וישראל מלאכין לתתא, אינון מקדשי שמא עלאה לעילא וישראל מקדשי שמא עלאה לתתא, ואתעטרו ישראל בשבעין כתרין בההוא ליליא ומלאכי עלאי הוּן אמרי אחות לנו קטנה ושדים אין לה, דלית בהו זכוון ועובדין טבין. מה נעשה לאחותנו, מה יקר ורבו נעביד לאחתנא ביומא דקב"ה יגלי לה אורייתא.

[p. 439] ויהי ביום השלישי, כתיב היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה, והיינו ביום השלישי.

ר' שמעון אמר בשעתא דקב"ה בעא לאתגלאה [פא ע"א] בטורא דסיני קרא לכל פמלייא דיליה אמר לון השתא ישראל רביין דלא ידעין נימוסין ואנא בעי לאתגלי עלייהו, אי אתגלי עלייהו בחילא דגבורה לא יכלין למסבל, אלא אתגלי עלייהו ברחמי ויקבלון נימוסי הה"ד ויהי ביום השלישי, ביום השלישי ודאי דאיהו רחמי. מנלן, דכתיב (תהלים י"ח: 10) ויט שמים וירד, ובהאי אתגלי קב"ה לישראל, אקדים להו רחמי בקדמיתא ולבתר אתייהיב להו אורייתא מסטרא דגבורה. ביום השלישי, דהכי אתחזי להו דבגיני כך ישראל אקרין.

בהיות הבקר, דכתיב (שמואל ב' כ"ג: 4) בקר לא עבות, הא אי הוה עבות קדרותא [p. 440] אשתכח ולא אתגלייא חסד. ואימתי אתגלייא חסד, כד"א (בראשית מ"ד: 3) הבקר אור, דכד נהיר צפרא חסד אשתכח בעלמא ודינין מתעברן, ובזמנא דלא נהיר בקר דינין עד כען לא מתעברן דכתיב (איוב ל"ח: 7) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים. כיון דאתעברן אינון

ככביא ונהירו שמייא בה שעתא כתיב בקר לא עבות וחסד אתער בעלמא תתאה. בההיא שעתא כתיב בהיות הבקר, וכיון דמתערא בקר לא אשתכחו משמע דכתיב בהיות הבקר.

אמר ר' יוסי בהיות הבקר שארי קב"ה לאתגלאה בטורא דסיני. תאנא בהיות הבקר, כד אתער זכותיה דאברהם דכתיב ביה (בראשית י"ט: 27) וישכם אברהם בבקר.

וייה קלת וברקים. אמר רבי אבא קלת כתיב חסר, תרין קלין דאהדרו לחד דא דנפקא

מן דא רוחא ממיא ומיא מרוחא. תאנא תרין דאינון חד וחד כללא דכליל לתרין.

[p. 441] אמר רבי יוסי קלת חד דאיהי רברבא תקיפא דלא פסקת לעלמין דתניא בארבע

תקופין בשתא קלא אתפסקת וכדין דינין מתערין בעלמא והאי קלא דכליל שאר קלין לא פסיק לעלמין ולא אתעבר מקיומא שלים ותוקפא דיליה. האי קלא דקליא, קלא דכליל שאר קלין.

אמר ר' יהודה לית קלא אלא מסטרא דרוחא ומיא, וקלא עביד קלא ואתכליל דא בדא

וכתיב קלת.

וברקים. א"ר יוסי היינו דכתיב (תהלים קל"ה: 7) ברקים למטר עשה, שלהובא בעטרי

קטירא דרחמי בחיבתא דלא שקיע.

תנא אמר ר' יהודה בסטר גבורה אורייתא אתייהיב.

אמר רבי יוסי אי הכי בסטר שמאלא הוי.

אמר ליה אתהדר לימינא דכתיב (דברים ל"ג: 2) מימינו אש דת למנו, וכתיב (שמות

ט"ו: 6) ימינך יי נאדרי בכח, אשכחן שמאלא דאתחזר לימינא וימינא לשמאלא, הא גבורה לשמאלא.

[p. 442] וענן כבד על ההר. עננא תקיף דשקיע באתריה דלא נטיל.

וקל שפר חזק מאד, מגו דא עננא תקיף הוה נפיק ההוא קלא כד"א (דברים ה': 20) וייה

כשמעכם את הקול מתוך החשך.

אמר רבי יהודה תלת חשוכי הוו דכתיב חשך ענן וערפל, וההוא קלא הוה נפיק פנימאה

מכלהו.

אמר רבי יוסי פנימאה דכלא הוי דביה כתיב קול גדול ולא יסף.

אמר ר' אבא כתיב וכל העם ראים את הקולת. ראים, שמעים מבעי ליה. אלא הכי תנינן

אינון קלין הוו מתגלפי בההוא חשוכא ועננא וקבלא ומתחזיין בהו כמה דאתחזי גופא וחמאן

מה דחמאן ושמעין מה דשמעין מגו ההוא חשוכא וקבלא ועננא, ומגו ההוא חיזו דהוו חמאן

הוו נהירין בנהירו עלאה וידעין מה דלא ידעין דרין בתראין דאתו בתרייהו, וכלהו הוו חמאן

אפין באפין הה"ד (שם: 4) פנים בפנים דבר יי נגו.

[p. 443] ומאן הוּו חמאן. תאני רבי יוסי נהירו דאינון קלן דלא הוה קול דלא נהיר
בנהירו דמסתכלין ביה כל גניזין וכל טמירין וכל דרין דייתון עד מלכא משיחא ובגיני כד וכל
העם ראים את הקולת, [פא ע"ב] ראיה ממש.
אמר רבי אלעזר וכל העם ראים, ראים את הקולת, כמה דאמינא דחמו מנהירו דאינון
קלן מה דלא חמו דרין בתראין אחרנין.
את הקולת, כד"א (ישעיה ו': 1) ואראה את יי', ואראה יי' לא כתיב אלא את יי'. אוף
הכא וכל העם ראים הקולת לא נאמר אלא את הקולת. כגוונא דא את השמים ואת הארץ, דהא
אתין דאורייתא לאסתכלא בחכמתא אתייהבו, (שמות כ': 12) כבד את אביך ואת אמך, (משלי
ג': 9) כבד את יי' מהונך, וכלהו לאתכללא מלה אחרא. אוף הכא את הקולת, מה דנפיק מנייהו
דביה חמאן [p. 444] ומסתכלן בחכמתא סגיאיה וכל רישי עמין ודרין בתראין דייתון לעלמא.
ואת הלפידים, בקדמיתא ברקים והשתא לפידים, כלא חד אבל מדאתתקנו בתקונו
לאתחזאה אקרונ הכי.
ואת קול השופר. תאני רבי יצחק כתיב (תהלים ס"ב: 12) אחת דבר אלהים שתיים זו
שמעתי, כד"א אנכי ולא יהיה לך.
ר' יהודה אומר קול השופר למה, אלא ההוא קול דאקרי ביה שופר דכתיב (ויקרא
כ"ה: 9) והעברת שופר תרועה בחדש השביעי [p. 445] בעשור לחדש ביום הכפורים, בדא אתברי
שופר.
א"ר יוסי מה שופר אפיק קלא ורוחא ומיא אוף הכא כלא כליל בהאי ומדא נפקין קלין
אחרנין.
א"ר אלעזר קול נפיק משופר דמשמע דשופר חד וקול נפיק מניה ושופר בקיומיה שכיח
ובגיני כד כתיב קול השופר.
רבי יהודה אמר הכי קול השופר, השפר כתיב חסר כד"א (דניאל ו': 2) שפר קדם דריוש,
(שם ד': 24) מלכי ישפר עלך, (שם ג': 32) שפר קדמי להחויא.
רבי שמעון אמר קול השופר, אתרא דקלא נפיק מניה אקרי שופר.
תו אמר רבי שמעון ת"ח קול השופר היינו דכתיב (דברים ח': 3) כי על כל מוצא פי יי'
יחיה האדם. מאי מוצא פי יי', דא קול השופר ודא רב מכלהו ותקיפא מכלהו דכתיב וקול שפר
חזק מאד, ועל כל שאר קלין לא אתמר חזק מאד.
[p. 446] אמר ר' שמעון בהאי קול השופר תלי כלא וכתבי קול גדול, (מלכים א' י"ט: 12)
קול דממה דקה, בנהירו דהוא דק וזכין יתיר מכלא.

דממה, מהו דממה. אמר ר' שמעון דבעי ב"נ למשתק מניה ולמחסס פומיה כד"א
(תהלים ל"ט: 2) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום.
וירא העם וינעו, דחמו מה דחמו. וינעו, כד"א (ישעיה ו': 4) וינעו אמות הספים מקול
הקורא.

תאנא מה כתיב ביה ביחזקאל כד חמא גבורן נימוסי קב"ה, דכתיב (יחזקאל א': 4)
וארא והנה רוח סערה באה וגו'. רוח סערה אמאי.
[p. 447] א"ר יוסי לתברא ארבע מלכוון.
א"ר יהודה רוחא רבא דאתער בנימוסי גבורה דלעילא.
באה מן הצפון, מצפון לא כתיב אלא מן הצפון, ההוא דאשתמודע לעילא ההוא דטמיר
וגניז לעילא.

ענן גדול ואש מתלקחת, דהוה אחיד ביה ולא אחיד, אחיד בסטרוי לאתערא דינא דתנין
תלת זמנין ביומא ינקא ההוא דינא קשיא בקרדיטי גליפין מסטרא דגבורה הה"ד ואש
מתלקחת בגין לאתערא בעלמין. ומה מבסס ליה, ההוא דכתיב ביה ונגה לו סביב, ההוא זיהרא
דאסחר ליה מכל סטרוי מבסס ליה ותקין ליה בגין דלא להוי דינא קשיא וייכלון בני עלמא
למסבל.

[p. 448] (שם) ומתוכה כעין החשמל. ומתוכה, ומגווה. כעין החשמל. מאי חשמל, א"ר
יהודה א"ר חייא חיות אש ממללות.

תאנא א"ר יוסי חשמל מה דהוא לבא לאשא דכתיב מתוך האש, מגו אשא דאיהי לגו
באשא. חשמל דאיהו בתר ארבע דרגין דכתיב רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו [פב
ע"א] סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש, ההוא דכתיב ביה ואש מתלקחת.
תניא רבי יוסי בר רבי יהודה אמר חמו ישראל הכא מה דלא חמא יחזקאל וכלהו
אדבקו בחכמתא עלאה יקירא. חמשה דרגין דקלין חמו ישראל בטורא דסיני, ובחמשה דרגין
אלין אתייהיב אורייתא. דרגא חמישאה הוא דכתיב קול השופר. יחזקאל לקבליהון חמא
חמשה דרגין דאינון לבר מאלין דאינון רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב ועין
החשמל.

[p. 449] אמר רבי אלעזר בישראל כתיב (דברים ה': 4) פנים בפנים דבר יי' עמכם בהר,
ביחזקאל כתיב כעין, ודמות, כמאן דחמי בתר כותלין סגיאין, כמאן דחמי בר נש בתר כותלא.

אמר רבי יהודה מה דחמו ישראל לא חמא נביאה אחרא, כ"ש מה דחמא משה דלא חמא נביאה אחרא כ"ש בר נש אחרא. זכאה חולקיה דכתיב ביה (שמות ל"ד: 28) ויהי שם עם יי', ולא בחיזו אחרא כמה דכתיב (במדבר י"ב: 8) ומראה ולא בחידות.
אמר רבי יוסי ת"ח (יחזקאל א': 3) היה היה, נבואה לשעתא היתה.
[p. 450] ר' יהודה אומר לקיומא הוא דאתא דאצטריך למהוי בגיניהון דישראל לאשתמודעא דלא שביק לון קב"ה ובכל אתר דמתפזרין ישראל עמהון הוא שריא.
אמר רבי אלעזר היה היה דחמא ולא חמא דקאים באינון מלין ולא קאים, אבל ישראל מה כתיב בהו, וכל העם ראים את הקולת, כל חד וחד חמא כדקא חזי ליה דתניא כל חד וחד הוו קיימין שורין תחומין תחומין וכדקא אתחזי להו חמו כל חד וחד.
אמר ר' שמעון רישי דעמא בלחודייהו רישי דשבטין בלחודייהו נוקבי בלחודייהו ה' דרגין לימינא וה' דרגין לשמאלא הה"ד (דברים כ"ט: 9) אתם נצבים היום כלכם לפני יי' אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל, הא ה' דרגין לימינא. (שם: 10) טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחטב עציך עד שאב מימך, הא ה' לשמאלא כלא אתתקן כגוונא דלעילא. לקבליהון ירתו ישראל אחסנת עלמין עשר אמירן דבהו תליין כל פקודין וכל זכוון וכל ירותת אחסנא דאינון חולקא טבא דישראל.
[p. 451] תאנא בההיא שעתא דקב"ה אתגלי בטורא דסיני הוו חמאן כל ישראל כמאן דחמי נהורא בעשישתא ומההוא נהורא הוה חמי כל חד וחד מה דלא חמא יחזקאל נביאה. מ"ט, משום דאינון קלין עלאין אתגליאו בחד דכתיב וכל העם רואם את הקולת, אבל ביחזקאל שכינתא אתגלי ברתוכוי ולא יתיר והוה חמי כמאן דחמי בתר כותלין סגיין.
אמר רבי יהודה זכאה דרא דכתיב ביה וירד יי' לעיני כל העם על הר סיני. ת"ח כתיב (דברים ל"ג: 2) מימינו אש דת למו, מימינא אתגלי מה דאתגלי. מה בין האי להאי.
[p. 452] אמר ר' יוסי הכא בסיני רישא וגופא דמלכא דכתיב (שמואל ב' כ"ב: 10) ויט שמים וירד, ובאתר דאית רישא אית גופא, אבל ביחזקאל כתיב (יחזקאל א': 3) ותהי עליו שם יד יי', דאתגלי ידא ולא גופא. ותנין אפי' בידא יד יי' עלאה יד יי' תתאה.
ת"ח נפתחו השמים ואראה מראות אלהים, מראת כתיב לאחזאה דבגין שכינתא קאמר דהא ואראה מראת חסר, מראה חד.
אמר ר' ייסא וכי שכינתא לאו כלא.
אמר רבי יוסי לא דמי רישא דמלכא לרגלוי דמלכא אע"ג דכלא הוי בגופא דמלכא.
[p. 453] ת"ח בישעיהו כתיב (ישעיהו ו': 1) ואראה את יי', ביחזקאל כתיב ואראה מראת אלהים, הכא את התם מראת, מה דחמא דא חמא דא. זכאה חולקיה דמשה דלא הוי נביאה

מהימנא שלימא כוותיה. ואראה את יי', את דייקא, ואראה מראת אלהים, מראת דייקא,
ובדרגא חד הוו. אי [פב ע"ב] הכי אמאי לא פריש ישעיה כולי האי.
אמר רבי יוסי דא כליל דא פריש. מאי טעמא פריש כולי האי יחזקאל, כלא אצטריך
בגיניהון דישראל דינדעון חביבותא דחביב להו קב"ה דשכינתיה ורתיכוי אתיין לדיירא עמהון
בגלותא.

א"ר חייא בארץ כשדים והא כתיב (ישעיה כ"ג: 13) הן ארץ כשדים זה העם לא היה,
אמאי אתגלי שכינתא תמן. אי תימא בגיניהון דישראל הוה טב דתשרי שכינתא בגווייהו ולא
אתגלייא, אלא הכי תאנא אי לאו דאתגלייא לא הוו ידעין. והא דאתגלייא מה כתיב, על נהר
כבר, על מייא באתר דלא יסתאב ולא שריא מסאבותא וההוא נהרא הוה חד מארבע נהרין
דנפקין מגנתא דעדן דכתיב על נהר כבר, מאי כבר, דכבר [p. 454] הוה מאתרא דשכינתא שריא
עלוי, וכתיב ותהי עליו שם יד יי', שם ולא באתר אחרא.

אמר רבי חייא כתיב ומתוכה דמות ארבע חיות וזה מראהן דמות אדם להנה. תאנא
ברזא עלאה ארבע חיוון אית דאינהו לגו בגו היכלא קדישא ואינון קדמאי עתיקין מעתיקא
קדישא כללא דשמא עלאה, ויחזקאל חמא דמות מרתיכין עלאין דהוא חמא מאתר דלא נהיר
כל כך.

תאנא כגוונא דלעילא אית לתתא מינייהו, וכן בכלהו עלמין כלהו אחידן דא בדא. ואי
תימא לעילא יתיר דחמא, תנינן משה חמא באספקלריא דנהרא וכלהו נביאי לא חמו אלא מגו
אספקלריא דלא נהרא דכתיב ואראה מראת אלהים, וכתיב (במדבר י"ב: 6-8) אם יהיה נביאכם
יי' במראה אליו אתודע וגו' לא כן עבדי משה וגו' פה אל פה אדבר בו.

[p. 455] א"ר יוסי ת"יח דנביאין כלהו לגביה בנוקבי לגבי דכר דכתיב פה אל פה אדבר בו
ומראה, ולשאר נביאין יי' במראה אליו אתודע, במראה ולא מראה, כ"ש יחזקאל דאפילו
מראה לא כתיב ביה אלא מראת חסרא, וכ"ש דכתיב במשה ולא בחידות אלא כל מלה על
בורייה. זכאה איהו דרא דנביאה דא שרי בגווייהו.

א"ר יוסי ברבי יהודה אפין באפין חמו ישראל זיו יקרא דמלכיהון ולא הון בהון סומין
וחגרין וקטיעין. סומין משמע דכתיב וכל העם רואים, חגרין דכתיב ויתיצבו בתחתית ההר,
קטיעין דכתיב נעשה ונשמע, ולזמנא דאתי כתיב (ישעיה ל"ה: 6) אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון
אלם.

[p. 456] וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר. רבי חייא פתח (תהלים ק"ו: 2) מי
ימלל גבורות יי' ישמיע כל תהלתו. בכמה ארחין אורייתא אסהיד בבר נש דלא יחוב קמי

מאריה, בכמה ארחין יהיב ליה עיטא דלא יסטי מארחוי לימינא ולשמאלא, בכמה ארחין יהיב ליה עיטא היך יתוב קמי מאריה וימחול ליה, דתנן שית מאה ותלת עשר זיני עיטא יהיב אורייתא לבר נש למהוי שלים במאריה בגין דמאריה בעא לאוטבא ליה בעלמא הדין ובעלמא דאתי, ויתיר בעלמא דאתי דהא תנינן כל מה דקב"ה אשלים ליה לבר נש מאינון טבאן דזכי בהו לעלמא דאתי אשתלים בהו. מאי טעמא, משום דעלמא דאתי דקב"ה הוי.

ואי תימא דהאי עלמא לאו דידיה הוא, אלא הכי תנינן האי עלמא לקבלי עלמא דאתי לא הוי אלא כפרוזדא דסיקלא לגבי טרקלין, בגין כך עלמא דאתי [p. 457] דקב"ה הוי, וכד זכי ההוא זכאה בדידיה זכי, דתניא (דברים י': 9) על כן לא היה ללוי חלק ונחלה וגו'. מ"ט, בגין די"ה הוא נחלתו. זכאה חולקיה דמאן דזכי לאחסנא עלאה דא, זכי בעלמא דא ובביתא דהאי עלמא, כך בעלמא דאתי ובביתא קדישא דכתיב (ישעיה נ"ו: 5) ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם, על אחת כמה וכמה. [פג ע"א] זכאה חולקיה דמאן דמדוריה עם מלכא בביתיה.

ר' שמעון אמר זכאה חולקיה דההוא זכאה דזכי להאי דכתיב (ישעיה נ"ח: 14) אז תתענג על יי, עם יי לא כתיב אלא על יי. מאיעל יי, אתר דעלאין ותתאין אתמשכן ותאבין לההוא אתר דכתיב (תהלים קכ"א: 1) מאין יבא עזרי, וכתיב (דניאל ז': 13) ועד עתיק יומין מטא וקדמוהי הקרבוהי. ותיאובתא וענוגא לאסתכלא בההוא זיוא דזיוא דנפקא ואתמשכן מניה כל אינון כתרין.

[p. 458] תו א"ר שמעון תנינן בהאי קרא אז תתענג על יי סופיה דקרא מה כתיב, והרכבתיך על במותי ארץ, על ההוא אתר דאקרי ארץ לעילא וההוא אתר דאקרי על ארץ היינו שמים והיינו דכתיב על יי.

אמר ר' אבא אז תשב לא כתיב אלא אז תתענג על יי, היינו שמים דכתיב (תהלים נ"ז: 12) רומה על השמים אלהים. והרכבתיך על במותי ארץ, היינו ארץ החיים משמע על במותי לאכללא ציון וירושלים דאקרון במתי דהיינו שמים דלעילא וארץ דלעילא. ומלה דאמר ר' שמעון הכי הוא וכלא חד דכתיב ועד עתיק יומין מטא וגו' וכל הני מילין לאתר חד סלקין. אמר ר' אבא לר' שמעון לימא מר האי קרא כוליה ובמאי אוקימנא ליה אז תתענג על יי [p. 459] והרכבתיך על במותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך.

אמר ליה כלא אתמר דתפנוקא ועדונא על יי כתיב דכתיב ועד עתיק יומין וגו'. על במותי ארץ, כמה דאתמר.

והאכלתיך נחלת יעקב אביך, כמה דכתיב (בראשית כ"ז: 28) ויתן לך האלהים מטל השמים, והיינו נחלת יעקב, וברכתא דבריד יצחק ליעקב על האי שמים קאמר, וברכיה

בברכתא דזמינין בנוי דיעקב לאחיא בההוא טלא דכתיב ויתן לך ולא לאחרא. מטל השמים, דביה זמינין מתיא לאחיא לזמנא דאתי דנפיק מעתיקא לזעירא דאנפין ושרייה בהאי שמים. [p. 460] אסתכל ר' אבא אמר השתא אשתמע כלא ואשתכח דברכתא דיצחק עלאה ממאי דחשיבנא.

תאנא (תהלים ק"ו: 2) מי ימלל גבורות יי'. מהוימלל, ידבר מבעי ליה. אמר ר' חייא כד"א (דברים כ"ג: 26) וקטפת מלילות בידך. גבורות יי', דסגיאין אינון ומגבורה חד נפקין. ותאנא גבורה חד עלאה עטרא דעטרין מתעטרא ונפקין מיניה חמשין תרעין מנהון ימינא ומנהון שמאלא וכל חד וחד גבורה אתקרי וכל חד וחד מתעטרא בקרדיטי גליפין זהירין וכלהו אקרון גבורות יי'.

אמר רבי חייא גבורת כתיב חסר דהא כלהו בדא כלילן. ישמיע כל תהלתו, דא הוא שכינתא זיו יקריה דקב"ה דכתיב ותהלתו מלאה הארץ. [p. 461] אמר ר' שמעון כתיב (בראשית ב' : 11-10) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, שם האחד פישון וגו', הא אלין בשמהן אקרון והני ארבע מההוא נהר דנפיק אתמשכן. מה שמיה דההוא נהר דנפיק, יובל שמיה דכתיב (ירמיה י"ז : 8) ועל יובל ישלח שרשיו, וכתיב ולא ימיש מעשות פרי. מאי טעמא לא ימיש, משום דעל יובל ישלח שרשיו, ועל דא כתיב (ישעיה נ"ח : 11) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, ובגין כך כתיב יוצא, יוצא ואינו פוסק.

תאנא א"ר שמעון כתיב וידבר אלהים. וידבר, בגין לאכרזא מילין דתאנא בשעתא דקב"ה אתגלי ושאר לילא עלאין ותתאין אתחלחו ונפקי נשמתהון דישראל. ותאנא ההוא מלה הוה טאס מעילא לתתא ומתגלפא בארבע רוחי עלמא וסלקא ונחתא. כד סלקא אשתאבא בטורי דאפרסמונא [פג ע"ב] דכיא ואשתאבא בההוא טלא דלעילא ואסחר בסחרניהון דישראל ותבת בהון נשמתיהו ואסחר ומתגלפא באתריה בלוחי אבנא וכן כל מלה ומלה. [p. 462] אמר רבי שמעון כל מלה ומלה הוה מליא בכל אינון טעמין בכל אינון מלין גזרין אגרין ועונשין רזין וסתרין כאסקופא דאיהו מליא מכלא. ובשעתא דנפיק ההוא מלה אתחזי חד, וכד הוה מתגלפא באתרוי אתחזון בההוא מלה שבעין ענפין דסלקין בגוה וחמשין כתרין חסר חד מהאי גיסא וחמשין חסר חד מהאי גיסא, כפטישא דא בזמנא דאיהו בטש בטנא כד"א (ירמיה כ"ג : 29) וכפטיש יפוצץ סלע. והוה חמאן ישראל עינא בעינא והוה חדאן, וכלהו [p. 463] דרין בתראין כלהו אזדמנו לתמן וכלהו קבילו אורייתא בטורא דסיני דכתיב

(דברים כ"ט: 14) כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום ואת אשר איננו פה עמנו היום, וכלהו כל חד וחד כדקא חזי ליה וכלהו חמאן ומקבלין מלין.

אלהים, גבורה.

את, דאתכליל בימינא כמה דתנינן (בראשית א': 1) את השמים, דאיהו ימינא, ואת הארץ, דאיהו שמאלא דכתיב (ישעיה מ"ח: 13) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים. וימיני, דא הוא את.

כל, לאתכללא שאר כתרין.

הדברים, מתקשרן דא בדא.

[p. 464] האלה, כל אינון טעמין כל אינון רזין כל אינון סתרין אגרין ועונשין.

לאמר, למהוי ירותא לכלא דכתיב (דברים ל"ג: 4) תורה צוה לנו משה מורשה.

ואי תימא לגלאה מה דלא אצטרין לכל ב"נ, כתיב אנכי יי' אלהיך, כמה דאנא טמירא

וסתים כך יהון מלין אלין טמירין וסתימין בלבך.

ד"א וידבר אלהים חד. את כל הדברים האלה לאמר, הא חמשה אחרנין.

ר' יהודה אמר וידבר אלהים, גבורה. את, ימינא. כל, דא ודא.

אמר ר' יצחק כל, לאתכללא אברהם דכתיב (בראשית כ"ד: 1) ויי' ברך את אברהם בכל.

הדברים לאתכללא שאר כתרין דאתכסיין.

האלה, אינון דאתגליין דכתיב וכל העם ראים את הקולת.

לאמר, דא הוא דכתיב (משלי י"ב: 4) אשת חיל עטרת בעלה, וכתיב (ירמיה ג': 1) לאמר

הן ישלח איש את אשתו.

[p. 465] אמר ר' יצחק אמאי אתיהיבת אורייתא באשא וחשוכא דכתיב (דברים ד': 11)

וההר בוער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל, דכל מאן דאשתדל באורייתא אשתזיב מאשא

אחרא ומחשוכא דמחשכין שאר עמין לישראל דבזכותיה דאברהם אשתזיבו ישראל מאשא

דגיהנם כדתניא אמר ליה קב"ה לאברהם כל זמנא דבניך ישתדלון באורייתא ישתזבון מאלין

ואי לא הא נורא דגיהנם דשלטא בהו וישתעבדון ביני עממיא.

א"ל בתרי קטורי לא מזדקפן מלין אלא אי ניחא קמך ישתזבון מנורא דגיהנם

וישתעבדון ביני עממיא עד דיתובון גבך.

אמר ליה יאות הוא ודאי הה"ד (דברים ל"ב: 30) אם לא כי צורם מכרם. מאן הוא

צורם, דא אברהם דכתיב (ישעיה נ"א: 1) הביטו אל צור חצבתם. ויי' הסגירם, דא קב"ה

דאסתכם על ידוי.

[p. 466] אמר ר' יהודה מיומא דנפקו ישראל ממצרים עד יומא דאתיהיב אורייתא
חמשין יומין הו, מ"ט. אמר ר' יהודה משום אינון שני יובלא דכתיב (ויקרא כ"ה:10) וקדשתם
את שנת החמשים שנה.

תאנא א"ר שמעון הווא יובלא אפיק לון לישראל ממצרים, ואי תימא דיובלא ממש,
אלא מסטרא דיובלא הוה ומסטרא דיובלא אתער דינא על מצראי ובגיני כך חמשין יומין אלן
דיובלא הו.

תאנא לקביל דא חמשין זמנין אתמר ואדכר באורייתא נמוסין דמצרים וכלהו שבחי.
אשר [פד ע"א] הוצאתיך, (דברים ד':37) ויוציאך, (שמות י"ג:9) כי ביד חזקה הוציאך,
וכלהו זמני חמשין אינון ולא יתיר משום דכלא ביובלא אתעטר ומסטרא דיובלא אתא כלא.
ובגיני כך אורייתא דאתי בגבורה אתעטר בימינא דכתיב (דברים ל"ג:2) מימינו אש דת למנו.
[p. 467] ותניא חמשא קלין הו, וכלהו אתחזיאו בהו ואתכלילו בהו ואתעטרו בדא.
אמר ר' שמעון בהווא זמנא דקבילו ישראל אורייתא יובלא דא אתעטר בעטרוי לקב"ה
כמלכא דאתעטר בגו חיליה דכתיב (שיר ג':11) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה
שעטרה לו אמו. מאן אמו, דא יובלא, ויובלא אתעטר בחדוה בשלימו דכתיב (תהלים קי"ג:9)
אם הבנים שמחה. מאן אם הבנים שמחה. א"ר שמעון דא יובלא.

א"ר יהודה ע"ד כתיב (משלי כ"ג:25) ישמח אביך ואמך וגו'. [p. 468] א"ר יהודה כמה
דאוקמוה חברייא דכתיב (ויקרא י"ח:7) ערות אביך וערות אמך לא תגלה, ווי למאן דגלי
ערייתהון.

תאנא א"ר יצחק בשעתא דאתגלי קב"ה על טורא דסיני אזדעזע טורא, ובשעתא דסיני
אזדעזע כל שאר טורי עלמא אזדעזעו והו סלקין ונחתין עד דאושיט קב"ה ידוי עליהו
ואתישבו וקלא נפקא ומכרזא (תהלים קי"ד:5-6) מה לך היים כי תנוס ההרים תרקדו כאלים.
ואינון תבאן ואמרין מלפני אדון חולי ארץ.

אמר ר' יצחק מלפני אדון חולי ארץ, דא אימא דכתיב אם הבנים שמחה. מלפני אלוה
יעקב, דא הווא דכתיב (שמות ד':22) בני בכורי ישראל. ועל האי כתיב בעטרה שעטרה לו אמו,
ומהו בעטרה. א"ר יצחק כמה דכתיב (שמואל א' כ"ג:26) ושאול ואנשיו עוטרין אל דוד,
דמתעטר בחוורא בסומקא בירוקא בכל גוונין דכלהו כלילן ביה ואסתחרן ביה.
[p. 469] אמר ר' יהודה מאי עטרה, דכתיב (ישעיה מ"ט:3) ישראל אשר בכך אתפאר,
וכתיב (שם ס':7) ובית תפארתי אפאר.

אמר ר' יצחק אורייתא אתיהיבת באשא אוכמא ע"ג אשא חוורא לאכללא ימינא
בשמאלא ושמאלא דאתחזר ימינא דכתיב מימינו אש דת למנו.

א"ר אבא בשעתא דתננא דסיני הוה נפיק סליק ומתעטר ההוא תננא כאתכלא דא וסליק ונחית וכל ריחין ובוסמין דבגנתא דעדן הוה סליק ההוא תננא בחיזו דחוור ואוכם וסומק הה"ד (שיר ג': 6) מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל.
ההוא תננא מאן הוה. אמר ר' יצחק שכינתא דאתגלי תמן כמא דכתיב (שיר שם) מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן.
אמר ר' יהודה למה לך כולי האי, הא קרא שלים הוא דכתיב והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו יי' באש [p. 470] ויעל עשנו כעשן הכבשן. זכאה עמא דחמאן דא וידעין דא.
א"ר חייא כד אתגליפו אתוון בלוחי אבנא הוו מתחזיין בתרי סטרין מסטרא דא ומסטרא דא, ולוחין מאבן סנפירינון הוו ואתגליפו ואתחפיין באשא חוורא ואתוון הוו מאשא אוכמא ומתגלפן בתרי סטרין מסטרא דא ומסטרא דא.
אמר ר' אבא לוחין הוו בעינייהו ואתוון הוו טאסין ומתחזיין בתרין אשין אשא חוורא ואשא אוכמא לאתחזאה כחדא ימינא ושמאלא דכתיב (משלי ג': 16) ארץ ימים בימינה בשמאלה וגו'. והא כתיב מימינו אש דת למו, אלא מסטרא דגבורה הוה ואתכלילת בימינא ובגין כך אשא חוורא ואשא אוכמא.
תאנא כתיב (שמות ל"ב: 16) והלחת מעשה אלהים המה. א"ר יהודה והלחת, חד, תרי הוו ומתחזיין חד ועשר אמירן מתגלפי בהו חמש כלילן בחמש למהוי כלא ימינא, מעשה אלהים המה ודאי.
[p. 471] רבי יצחק אמר של סנפירינון הוו [פד ע"ב] ותרין הוו ואבנין הוו סתימאן, נשיב קב"ה ברוחא ואתפשטו ואתגליפו תרין לוחין.
ר' יהודה אמר כעין סנפירינון הוו משמע דכתיב מעשה אלהים המה.
אמר ליה אי הכי סנפירינון דא דהוא אבנא טבא יקירא משאר אבנין לאו עובדא דקב"ה אינון.
א"ל במאי אוקימנא מעשה אלהים המה, המה דייקא.
א"ל ת"יח כתיב והלחת מעשה אלהים, והלחת כתיב ולא והאבנים.
אמר ר' שמעון כלא הוא אבל אלין תרי לוחי עד לא אתברי עלמא הוו ואסתלקו מערב שבת ועבד לון קב"ה ועובדוי הוו. ממה אתעבידו. תאנא מההוא טלא עלאה דנגיד מעתיקא קדישא, וכד נגיד ואתמשך לחקל תפוחין קדישין נטל קב"ה תרין כפורי מנייהו ואגלידו ואתעבידו תרין אבנין יקירין, נשב בהו ואתפשטו תרין לוחין הה"ד מעשה אלהים המה.
[p. 472] והמכתב מכתב אלהים הוא, כמה דכתיב (דברים ט': 10) כתובים באצבע אלהים. תאנא אצבע אלהים, ההוא אצבע סליק לעשרה כד"א אצבע אלהים היא, וכל אצבע

ואצבע סליק לעשרה עד דיתעביד ידא שלימתא דכתיב (שמות י"ד: 31) וירא ישראל את היד הגדולה.

אמר ר' יהודה חרות על הלחת, נקיבין הוּו אבנין ואתחזיאו לתרין סטרין. חרות, גלופא דגליפין.

אמר ר' אבא מהאי סטרא אתחזי סטרא אחרא ואתקרי מהכא מה דכתיב בסטרא אחרא.

רבי אלעזר אמר בנס הוּו כתיבין דכל בני נשא הוּו אמרין וסהדין דהא מכתב אלהים הוּו ודאי דהא כל בני עלמא לא יכלין למנדע לון כמה דהוּו. לדעתייהו דאינון דאמרין נקיבין הוּו מי כתיב חרות בלחת, על הלחת כתיב. אלא הכי תאנא חמשא קלין אינון לימינא וחמשא לשמאלא ואינון דשמאלא כלילין בימינא [p. 473] ומן ימינא אתחזון אינון דשמאלא והכא כלא איהו ימינא ואתכלילין אלין באלין, מאן דהוּו בסטרא דא חמי לסטרא אחרא וקרי לון לאינון אתוון. תנינן שמאלא אתחזר ימינא דכתיב מימינו אש דת למו, ובגין כך מכתב אלהים הוּו ודאי.

הא כיצד, מאן דהוּו בסטרא דא הוּו קרי אנכי יי אלהיך, ומאלין אתוון הוּו חמי וקרי לא תרצח. הוּו קרי לא יהיה לך אלהים אחרים, והוּו חמי וקרי לא תנאף. הוּו קרי לא תשא את שם יי אלהיך, והוּו חמי וקרי לא תגנב, וכן לכלהו וכלא מסטרא דא וכדן מסטרא אחרא וכלהו כלילין דא בדא כהאי גוונא הה"ד (שם ל"ב: 16) מכתב אלהים הוּו, מכתב אלהים ודאי.

וירד משה אל העם ויאמר אליהם, ולא כתיב מאי קאמר. א"ר יצחק ת"ח ארחא דעלמא הוּו כד אתי חדוותא לבר נש או כד אתי צערא ולא ידע מניה לא יכיל למסבל דהא לבא אתפרח לשעתא, וכד ידע מניה קאים בקיומיה ויכיל למסבל. כל שכן הכא דהא משה אמר לון כל מה דהוּו לבתר ואתקיף לבייהו במלין ולא יכלי למסבל, כ"ש אי לא אמר לון מידי, ובגין כך ויאמר אליהם בקדמיתא ואתקיף לבייהו, ולבתי וידבר אלהים, ועם כל דא לא יכילו [p. 474] למסבל דהא תנינן אמר ר' יהודה אמר ר' חייא אמר ר' יוסי כד שמעו מלה דקב"ה אתפרח נשמתיהו וסלקא נשמתיהו דישראל עד כורסי יקרא דיליה לאתדבקה תמן. אמרה אורייתא קמי קב"ה וכי למגנא הוינא מתרי אלפי שנין עד לא אתברי עלמא, למגנא אית בי (ויקרא כ': 2) איש [פה ע"א] איש מבני ישראל, (שמות ל': 31) ואל בני ישראל תדבר, (ויקרא כ"ה: 55) כי לי בני ישראל עבדים, אן אינון בני ישראל. בה שעתא אהדרת אורייתא נשמתא לכל חד וחד מישראל, אורייתא אתקיפת ואחידת בהו בנשמתיהו לאהדרא להו לישראל הה"ד (תהלים י"ט: 8) תורת יי תמימה משיבת נפש, משיבת נפש ממש.

תאנא כתיב (ד"ה אי כ"ט: 23) וישב שלמה על כסא י"י למלך, כמה דכתיב (מלכים א' י" 19) שש מעלות לכסא. ר' אבא אמר דקיימא סיהרא באשלמותא דתנינן ביומוי דשלמה קיימא סיהרא באשלמותא. אימתי באשלמותא, דקיימא בחמשה עשר כמה דתנינן אברהם יצחק יעקב יהודה פרץ חצרון רם עמינדב נחשון שלמון בועז עובד ישי דוד שלמה. כיון דאתא שלמה קיימא סיהרא באשלמותא הה"ד וישב שלמה על כסא י"י למלך.

[p. 475] ביומוי דצדקיהו קיימא סיהרא בפגימותא כד"א (ישעיה י"ג: 10) וירח לא יגיה אורו, ותנינן ביומוי דצדקיהו אתפגים סיהרא ואתחשכו אנפיהון דישראל. פוק וחשוב, רחבעם אביה אסא יהושפט יהורם אחזיה יהואש אמציה עוזיהו יותם אחז יחזקיהו מנשה אמון יאשיהו צדקיהו, וכד אתא צדקיהו אתפגים סיהרא וקיימא על פגימותא דכתיב (ירמיה נ"ב: 11) ואת עיני צדקיהו עור. ביה זמנא (איכה ב' 1) השליך משמים ארץ, אתעברת מקמי שמים ואתרחקת מניה ואתחשכא האי ארץ כלומר דקיימא סיהרא בפגימותא.

ותאנא בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני שארי לאנהרא דכתיב (שמואל ב' כ"ב: 10) ויט שמים וירד. מהו וירד, דקריב שמשא לגבי סיהרא ושרי לאנהרא סיהרא דכתיב (במדבר ב' 3) דגל מחנה יהודה מזרחה. בטורא דסיני אתמנא יהודה רופינוס במלכותא דכתיב (הושע י"ב: 1) ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן. מאיועם קדושים נאמן, כד אמר קב"ה לישראל ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, נאמן הוה יהודה לקבלא מלכותא ושארי סיהרא לאנהרא.

[p. 476] אנכי י"י אלהיך. ר' אלעזר פתח (משלי א' 8) שמע בני מוסר אביך, דא קב"ה. ואל תטוש תורת אמך, דא כנסת ישראל.

ר' יהודה אמר מוסר אביך, דא הוא חכמה. ואל תטוש תורת אמך, דא בינה. ר' יצחק אמר דא ודא חדא נינהו דתנינן אורייתא מחכמה דלעילא נפקת. ר' יוסי אמר מבינה נפקת דכתיב להבין אמרי בינה, וכתיב ואל תטוש תורת אמך.

[p. 477] אמר ר' יהודה אורייתא מחכמה ובינה אתכלילת דכתיב שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך.

ר' אבא אמר בכלא אתכלילת, כיון דבאלין תרין אתכלילת אתכלילת בכלא, בחסד בדינא וברחמי, בכלהו שלימותא דאצטריך מלה. אי מלכא ומטרוניתא מסתכמין כלא מסתכמין, באתר דאלין משתכחין כלא משתכחין.

ר' יוסי אמר אנכי י"י אלהיך. אנכי, דא שכינתא כמה דכתיב (בראשית מ"ו: 4) אנכי ארד עמך מצרימה.

י"י אלהיך, דא כנסת ישראל דכתיב ואל תטוש תורת אמוך.
ר' יצחק אמר אנכי, דא שכינתא ופסקא טעמא כד"א (שם כ"ז: 19) אנכי עשו בכורך.
י"י אלהיך, כמה דכתיב (דברים ד': 36) מן השמים השמיעך את קולו, וכתוב אתם
ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם, מן השמים ממש דא קב"ה.
[p. 478] אשר, אתר דכלא מאשרין ליה. [פה ע"ב]
הוצאתיך מארץ מצרים, דא יובלא כמא דתניא מסטרא דיובלא נפקו ישראל ממצרים,
ובגין כך חמשין זמנין אדכר באורייתא יציאת מצרים חמשין יומין לקבלא אורייתא חמשין
שנין לחירו דעבדין.
מבית עבדים, כמה דכתיב (שמות י"ב: 29) הכה כל בכור בארץ מצרים, ותנין אלן
כתרין תתאין דאתרחיצו בהו מצראי. כמה דאית ביתא לעילא אית ביתא לתתא, ביתא קדישא
לעילא דכתיב (משלי כ"ד: 3) בחכמה יבנה בית, ביתא תתאה לתתא דלא קדישא דכתיב מבית
עבדים.

תאנא בשעתא דאתמר אנכי כל פקודי אורייתא דמתאחדן בסטרא דא כלהו הוו כלילן
בהאי מלה, כמה דתנין כל פקודי אורייתא מתאחדן בגופא דמלכא, מנהון ברישא דמלכא
ומנהון בגופא ומנהון בידי דמלכא ומנהון ברגלוי, ולית דנפיק מן גופא דמלכא לבר. [p. 479]
ובגין כך מאן דפשע בפקודי אורייתא כמאן דפשע בגופא דמלכא כמה דכתיב (ישעיה ס"ו: 24)
ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי, בי ממש. ווי לחייביא דעברין על פתגמי אורייתא ולא
ידעין מאי קא עבדין, דאמר ר' שמעון ההוא אתר דאיהו חב לגביה ההוא אתר ממש גלי חוביה.
בקב"ה חב קב"ה גלי חוביה דכתיב (איוב כ': 27) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו.
תניא שמים גליין חוביה דבר נש ובשעתא דאיהו גלי חוביה ארץ עביד דינא בבר נש
דכתיב וארץ מתקוממה לו, למעבד ביה דינא.
אמר ר' יוסי תנינא אימא ובנין בשלימו אשתכחו דכתיב (תהלים קי"ג: 9) אם הבנים
שמחה.

אנכי, כמה דתנין בת היתה לאברהם היא שכינתא ודא בת.
[p. 480] י"י אלהיך, דכתיב (שמות ד': 22) בני בכורי ישראל, וכתוב (משלי ג': 18) עץ חיים
היא למחזיקים בה, הא בן.
אשר הוצאתיך מארץ מצרים, דכתיב (ויקרא כ"ה: 12) יובל היא קדש תהיה לכם, וכתוב
(תהלים קי"ג: 9) אם הבנים שמחה, וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרוור, הא אימא
ובנין. אי אימא יתבא יתבין בנין ועלמין כלהו בשלימותא, מתעברא אימא כלהו מתעברן

מדוכתייהו וכתיב (דברים כ"ב: 6) לא תקח האם על הבנים, ותנינן לא יעביד בר נש חובי לתתא בגין דאתעבר אימא מעל בנין.

אמר ר' יצחק כלא קב"ה כלא הוא, כלא חד, ומלין אלין למחצדי חקלא אתגליין. זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי.

[p. 481] תאנא אמר ר' אלעזר כתיב בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, וכתיב (בראשית ב': 2) ביום עשות יי' אלהים ארץ ושמים. במאי אוקימנא הני קראי, הא תנינן דתרווייהו כחדא אתבריאו, מלמד שנטה הקב"ה קו ימינו וברא את השמים ונטה קו שמאלו וברא את הארץ, בקדמיתא את השמים ואת הארץ, ולבתר ארץ ושמים.

תאנא כתיב (הושע ב': 23) ביום ההוא אענה נאם יי' אענה את השמים והם יענו את הארץ. אענה את השמים, שמים ממש דכתיב (ישעיה ס"ו: 1) השמים כסאי. והם יענו את הארץ, הארץ ממש דכתיב והארץ הדום רגלי. שמים שמים עלאין וארץ ארץ עלאה, ותנא כד אתתקן שמים דא בתיקונוי אתתקן לקבלא דהאי ארץ ותיאובתיה לקבלה בחד דרגא דאקרי צדיק כמה דכתיב (משלי י': 25) וצדיק יסוד עולם, ואתדבק בהאי ארץ. ומרישא דמלכא עד ההוא אתר דשארי האי צדיק אתי חד נהרא [פ"ע"א] קדישא משחא דרבות ואטיל בסגיאות תיאובתא בהאי ארץ קדישא ונטיל כלא האי ארץ, ולבתר מהאי ארץ אתון כלא עילאי ותתאי, כדכורא דא כד תיאובתיה לאתדבקה בנוקבא ואפיק זרעא [p. 482] דרבות מרישא דמוחא בההוא אמה ואטיל בנוקבא ומניה מתעברא, אשתכח דכלהו שיפי דגופא כלהו מתדבקו בנוקבא ונוקבא אחיד כלא. כדוגמא דא תנינן כל דאשלים לעשרה קדמאי דבי כנישתא נוטל אגר כלהו. ר' יוסי אמר לקבלא דכלהו.

ר' יצחק אמר כתיב (תהלים י"ח: 10) ויט שמים וירד, וכתיב וירד יי' על הר סיני. תאנא ויט שמים וירד, לאן נחת. אי תימא דנחת לסיני על הר סיני כתיב ולא כתיב בהר סיני. אלא ויט שמים וירד, לאן נחת.

אמר ר' יוסי אמר ר' יהודה אמר ר' חייא נחית בדרגוי מדרגא לדרגא ומכתרא לכתרא עד דאתדבק בהאי ארץ וכדין אתנהיר סיהרא וקיימא באשלמותא הה"ד ויט [p. 483] שמים וירד, וכדין כתיב על הר סיני. מה קיימא על הר סיני, הוי אימא דא שכנינתא.

ר' אבא אמר מהכא (שמות י"ט: 18) מפני אשר ירד עליו יי' באש, וכתיב (דברים ד': 24) כי יי' אלהיך אש אוכלה הוא, וכתיב (בראשית י"ט: 20) ויי' המטיר על סדום וג' ויי' המטיר,

דא ארץ. ומאן אתר נטיל האי, סופיה דקרא מוכח דכתיב מאת יי' מן השמים, מן השמים ממש.

רבי חייא אמר מהכא וידבר אלהים את כל. כל, כללא דכלא דהא בהא תליא כלא.

לא יהיה לך אלהים אחרים. רבי יצחק אמר לאפקא שכינתא. על פני, לאפקא אנפי מלכא דבהו אתחזי מלכא קדישא ואינון שמייה והוא אינון. הוא שמייה דכתיב (ישעיה מ"ב: 8) אני יי' הוא שמי, הוא ושמייה חד, בריך הוא לעלם ולעלמי עלמיה.

[p. 484] תאני רבי שמעון זכאין אינון ישראל דקב"ה קרא לון אדם דכתיב (יחזקאל ל"ד: 31) ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם, (ויקרא א': 2) אדם כי יקריב מכם קרבן ליי'. מאי טעמא קרא לון אדם, משום דכתיב (דברים ד': 4) ואתם הדבקים ביי' אלהיכם, אתם ולא שאר עמין ובגין כך אדם אתם, אתם קרויים אדם ואין שאר עמין קרויים אדם. דתניא אמר ר' שמעון כיון דבר ישראל אתגזר עאל בברית דגזר קב"ה באברהם דכתיב (בראשית כ"ד: 1) ויי' ברכ את אברהם בכל, וכתוב (מיכה ז': 20) חסד לאברהם, ושאר למיעאל בהאי אדם. כיון דזכה לקיימא פקודי אורייתא עאל ביה בהאי אדם ואתדבק בגופא דמלכא ואקרי אדם, וזרעא דישראל אקרון אדם.

[p. 485] ת"ח כתיב ביה בישמעאל (בראשית ט"ז: 12) והוא יהיה פרא אדם, ולא אדם משום דאתגזר ושירותא דאדם הוה ביה דכתיב (שם י"ז: 25) וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמולו את בשר ערלתו. כיון דאתגזר עאל בהאי שירותא דאקרי כל הה"ד (שם ט"ז: 12) והוא יהיה פרא אדם, ולא אדם, ידו בכל, ידו בכל ודאי ולא יתיר בגין דלא קיים פקודי אורייתא, שירותא הוה ביה בגין דאתגזר ולא אשתלים בפקודי אורייתא. אבל זרעא דישראל דאשתלימו בכלא אקרון אדם, אדם ממש וכתוב (דברים ל"ב: 9) כי חלק יי' עמו יעקב חבל נחלתו. א"ר יוסי כל פרצופין שארי בר מפרצופא דאדם.

ר' יצחק אמר כד אתעביד אתחזי דגליפא גו גלופין באשלמותא.

[p. 486] א"ר יהודה היינו דאמרי קוטרוי בזיקא בטפסא שכיחי.

רבי יהודה הוה אזיל מקפוטקיא ללוד למחמי לרבי שמעון דהוה תמן והוה רבי חזקיה אזיל עמיה. אמר רבי יהודה לר' חזקיה הא דתנינן קמיה דר' שמעון והוא יהיה [פו ע"ב] פרא אדם ודאי כך הוא ודא הוא ברירא דמלה. סופיה דקרא מהו דכתיב על פני כל אחיו ישכון. אמר ליה לא שמענא ולא אימא דהא אוליפנא (דברים ד': 44) וזאת התורה אשר שם משה, אשר שם משה אתה יכול לומר, דלא שם משה אי אתה יכול לומר.

פתח ר' יהודה ודרש (שם ל': 20) כי היא חייך וארך ימיך. מאן דזכי באורייתא [p. 487] ולא אתפרש מינה זכי לתרי חייך חד בעלמא דין וחד בעלמא דאתי דכתיב חייך תרי, וכל מאן דאתפרש מאורייתא כמאן דאתפרש מחיי, ומאן דפריש מר' שמעון כאילו פריש מכלא. ומה בהאי קרא דאיהו פתח פתחא לא יכילנא למיעאל בה, פתגמי אורייתא דסתימין על אחת כמה וכמה. ווי לדרא דר' שמעון בן יוחאי אסתליק מניה דכד הוינן קמיה דר' שמעון מבועאן דלבא פתיחי לכל עיבר וכלא מתגליא וכד אתפרשנא מניה לא ידענא מידי וכל מבועין סתימין. אמר ר' חזקיה היינו דכתיב (במדבר י"א: 25) ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים, כבוצינא דא דנהרין מניה כמה בוצינן והוא בקיומיה שכיח, כך ר' שמעון בן יוחאי מארי דבוצינן הוא נהיר לכלא ונהורא לא אעדי מניה ואשתכח בקיומיה. אזלו עד דמטו לגביה. כד מטו גביה אשכחוהו דהוה יתיב ולעי באורייתא והוה אמר (תהלים ק"ב: 1) תפלה לעני כי יעטף ולפני יי ישפוך שיחו, כל צלותא דישראל צלותא, וצלותא דעני עלאה מכלהו. מאי טעמא, משום דהאי סלקא עד כורסי יקרא דמלכא ואתעטר ברישיה וקב"ה משתבח בהיא צלותא, ודא תפלה לעני, תפלה דא אקרי תפלה. [p. 488] כי יעטף, עטופא דא לאו עטופא דכסו דהא לית ליה, אלא כתיב הכא כי יעטף, וכתוב התם (איכה ב': 19) העטופים ברעב.

ולפני יי ישפך שיחו, דיקבל קמי מאריה ודא ניחא ליה קמי קב"ה משום דעלמא מתקיימא ביה כד לא אשתכחו שאר קיימי עלמא בעלמא. ווי למאן דהווא מסכנא יקבל עלוהי למאריה משום דמסכנא קריב למלכא יתיר מכלהו דכתיב (שמות כ"ב: 26) והיה כי יצעק אלי ושמעתי, ולשאר בני עלמא זמנין דשמע זמנין דלא שמע. מ"ט, משום דדיוריה דמלכא בהני מאני תבירי דכתיב (ישעיה נ"ז: 15) ואת דכא ושפל רוח, וכתוב (תהלים ל"ד: 19) קרוב יי לנשברי לב, (שם נ"א: 19) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה. מכאן תנינן מאן דנזיף במסכנא נזיף בשכינתא דכתיב ואת דכא ושפל רוח, וכתוב (משלי כ"ב: 23) כי יי יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש. אפטרופוסא דלהון תקיפא ושליטא על כלא דלא אצטריד לסהדי ולא לדיינא אחרא ולא נטיל משכוניה כשאר דייניא. ומה משכונא נטיל, נשמתייה דבר נש דכתיב וקבע את קובעיהם נפש.

[p. 489] תו אמר תפלה לעני, בכל אתר דאקרי תפלה מלה עלאה היא דהא סלקא לאתר דקב"ה אחיד תפלה דרישא דאינון תפלין דמלכא אנת להו. ר' שמעון אסחר רישיה וחמא לר' יהודה ור' חזקיה דמטו גביה. בתר דסיים אסתכל בהו. אמר להו סימא הוה לכו ואתאביד מנייכו. אמרו ליה ודאי דפתחא עלאה פתח מר ולא יכילנא למיעאל ביה.

אמר מאי הוא.

אמרו ליה (בראשית ט"ז: 12) והוא יהיה פרא אדם, וסופיה דקרא בעינא למנדע דכתיב ועל פני כל אחיו ישכון, דהא ברירא דכוליה קרא ידענא והאי לא ידענא דסופיה דקרא לא אתחזי כרישא.

[p. 490] אמר לון חייכון כלא חד מלה הוא ובחד דרגא סלקא. תאנא כמה פנים לפנים אית ליה לקב"ה, פנים דנהרין פנים דלא נהרין, פנים עלאין פנים תתאין, פנים [פז ע"א] רחיקין פנים קריבין, פנים דלגו פנים דלבר, פנים דימינא פנים דשמאלא.

ת"ח זכאין אינון ישראל קמי קב"ה דאחידן באנפין עלאין דמלכא באינון פנים דהוא ושמיה אחידן בהו ואינון הוא ושמיה, ושאר עמין אחידן באינון פנים רחיקין באינון פנים תתאין, ובגיני כך אינון רחיקין מגופא דמלכא דהא חמינא כל אינון דמצרים קריבוי דישמעאל כמה אחין וקריבין הוו ליה וכלהו הוו באנפין תתאין באינון פנים רחיקין, ובגיניה דאברהם כד אתגזר ישמעאל זכה דשוי מדורא דחולקיה באתר דשלטא על כל אינון פנים רחיקין ותתאין על כל אינון פנים דשאר עמין הה"ד על פני כל אחיו ישכון, כלומר ישוי מדור חולקיה לעילא מכלהו דכתיב ידו בכל, דשלטא על כל שאר פנים דלתתא, ובגין כך על פני כל אחיו ודאי דלא זכו כוותיה.

אתו ר' יהודה ור' חזקיה ונשקו ידוי. א"ר יהודה היינו דאמינא חמרא בדורדיא ונביעא דבירא בקטרא דקורא אתעטר. ווי לעלמא כד יסתלק מר מניה, ווי לדרא דאתערע בההוא זמנא. זכאה דרא דאשתמודען ליה למר, זכאה דרא דאיהו שרי בגויה.

[p. 491] אמר רבי חזקיה הא תנינן גיורא כד אתגזר אקרי גר צדק ולא יתיר והכא אמר מר ידו בכל.

אמר ר' שמעון כלא אתקשר בחד, אבל גיורא תנינן, שאני ישמעאל דלאו גיורא הוא, בריה דאברהם בריה דקדישא הוא וכתיב ביה בישמעאל (בראשית י"ז: 20) הנה ברכתי אותך, וכתיב התם (שם כ"ד: 1) ויי ברכ את אברהם בכל, ועל כך כתיב ידו בכל. ובגין כך על פני כל אחיו ישכון, דאי שאר קריבוי אתגזרו אתקרון גר צדק ולא יתיר והוא יתיר ועלאה מכלהו, כ"ש דלא אתגזרו וקיימין באינון אפין רחיקין באינון אפין תתאין, ואיהו מדוריה לעילא מכל פנים דידהו ומכל פנים דשאר עמין הה"ד על פני כל אחיו ישכון. א"ר יהודה קב"ה בגין כך אכריז ואמר לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, דדא הוא דיליה.

לא תעשה לך פסל וכל תמונה, הא אתמר ואמר רבי יוסי כל פרצופין שרי בר מפרצופא דאדם דהא האי פרצופא שליטא בכלא.

[p. 492] ד"א לא תעשה לך פסל וכל תמונה. רבי יצחק פתח (קהלת ה' 5) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא על פתגמי אורייתא, כמה אית ליה לאזדהרא דלא יטעי בהו ולא יפיק מאורייתא מה דלא ידע ולא קביל מרביה דכל מאן דאמר במלי דאורייתא מה דלא ידע ולא קביל מרביה עליה כתיב לא תעשה לך פסל וכל תמונה, וקב"ה זמין לאתפרעא מניה בעלמא דאתי בזמנא דנשמתיה בעיא למיעאל לדוכתא דדחין לה לבר ותשתצי מההוא אתר דצריך בצרורא דחיי שאר נשמתין. רבי יהודה אומר כמא דתנינן מהכא (שם) למה יקצף האלהים על קולך, דא היא נשמתיה דבר נש.

אמר רבי חייא כתיב כי אנכי יי אלהיך אל קנא. מ"ט, משום דקני לשמיה בכלא. אי בגין פרצופין מקני לשמיה משום דמשקר בשמיה, אי משום אורייתא תנינן אורייתא כלא שמא קדישא היא דלית לך מלה באורייתא דלא כליל בשמיה קדישא. ובגיני כך בעי לאזדהרא בגין דלא יטעי בשמיה ולא ישקר ביה ומאן דמשקר במלכא לא עאלין ליה בפלטרוי דמלכא וישתצי מעלמא דאתי.

[p. 493] אמר רבי אבא כתיב הכא לא תעשה לך פסל, וכתוב התם [פז ע"ב] (שמות ל"ד: 1) פסל לך שני לחת אבנים, כלומר לא תעשה לך פסל, לא תעבד לך אורייתא אחרא דלא ידעת ולא אמר לך רבך. מאי טעמא, כי אנכי יי אלהיך אל קנא, אנא הוא דזמין לאתפרעא מינך בעלמא דאתי בשעתא דנשמתא בעיא למיעאל קמיה. כמה זמינן לשקרא בה ולאעלא לה בגיהנם.

תניא אמר ר' יצחק לא תעשה לך פסל וכל תמונה, דבעי בר נש דלא לשקרא בשמא דקב"ה דקשרא קדמאה דאתקשרו ישראל בקב"ה כד אתגזרו ודא הוא קדמאה דכלא למיעאל בברית דאברהם דהוא קשרא דשכינתא ובעי בר נש דלא לשקרא בהאי ברית דמאן דמשקר בהאי ברית משקר בקב"ה. מאי שקרא הוא, דלא ייעול האי ברית ברשותא אחרא כמא דכתיב (מלאכי ב' 11) ובעל בת אל נכר.

[p. 494] ר' יהודה אמר מהכא (הושע ה' 7) ביי בגדו כי בנים זרים ילדו. מאן דמשקר בהאי ברית משקר בקב"ה משום דהאי ברית בקב"ה אחידא וכתיב לא תעשה לך פסל וכל תמונה וגוי לא תשתחוה להם ולא תעבדם.

ר' אלעזר הוה אזיל בארחה והוה ר' חייא עמיה. אמר ר' חייא כתיב (דברים כ"א: 18) וראית בשביה אשת יפת תאר וגו'. מאי טעמא והא כתיב לא תתחתן במ. אמר ליה בעוד דברשותיהו קיימי. ות"ח לית לך אנתו בשאר עמין כשרה כדקא חזי, דתנינן אמאי אסמיק פרשתא דא לבן סורר ומורה, אלא בודאי מאן דנסיב האי אתתא בן סורר ומורה ירית מינה. מאי טעמא, משום [p. 495] דקשיא למעבר מינה זוהמא וכל שכן ההיא דאתנסיבת בקדמיתא דדינא בדינא אתדבק ואשתאבת בה וקשיא זוהמא למעבר מינה, והיינו דאמר משה בנשי מדין (במדבר ל"א: 17) וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו. זכאה חולקיה דההוא בר נש דירית אחסנתא דא ונטיר לה דבההוא אחסנא קדישא אתדבק בר נש בקב"ה כל שכן אי זכי בפקודי אורייתא דהא פשיט מלכא ימיניה לקבליה ואתדבק בגופא קדישא, ועל כן כתיב בהו בישראל (דברים ד': 4) ואתם הדבקים ביי' אלהיכם, וכתוב (שם י"ד: 1) בנים אתם ליי', בנים אתם ממש דכתיב (שמות ד': 22) בני בכורי ישראל, וכתוב (ישעיה מ"ט: 3) ישראל אשר בכ אתפאר.

לא תשא את שם יי' אלהיך לשוא. ר' שמעון פתח (מלכים ב' ד': 2) ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית. אמר לה אלישע כלום אית לך על מה דתשרי ברכה דקב"ה דתנינן אסיר ליה לבר נש לברכא על פתורא ריקניא. מ"ט, משום דברכתא דלעילא לא שריא בריקניא ובגיני כך בעי בר נש לסדרא על פתוריה חד נהמא או יתיר לברכא עלוי, ואי לא יכיל בעי לשיירא מההוא מזונא דאכל על מה דיברך, ולא ישתכח דברך בריקניא. [p. 496] כיון דאמרה אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן, אמר ודאי הא ברכתא שלימתא בהאי דכתיב (קהלת ז': 1) טוב שם משמן טוב, דשמא קדישא משמן נפקא לאדלקא בוצינין קדישין. מאי שמן דא, כמא דכתיב (בראשית ב': 10) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ר' יצחק אמר כמא דכתיב (תהלים קל"ג: 2) כשמן הטוב על הראש וגו'.

ר' אלעזר אמר אלן טורי דאפרסמונא דכיא. אמר ר' שמעון טוב שם, כמה טבא שמא עלאה דבוצינין קדישין דכלהו נהרין משמן טוב כמה דאמינא. מכאן תנינן אסיר ליה לבר נש לאדכרא שמיה דקב"ה בריקניא וכל מאן דאדכר שמא דקב"ה בריקניא טב ליה דלא אתברי.

[p. 497] ר' אלעזר אמר לא אצטריך למדכר שמא קדישא אלא בתר מלה [פח ע"א]

דהא שמא קדישא לא אדכר באורייתא אלא בתר תרין מלין דכתיב בראשית ברא אלהים.

רבי שמעון אמר לא אדכר שמא קדישא אלא על עולם שלם דכתיב (בראשית ב' 4) ביום עשות יי' אלהים ארץ ושמים. מכאן דלא לאדכרא שמא קדישא בריקניא וכתיב לא תשא את שם יי' אלהיך לשוא.

ותנינן אמר רבי יוסי מהו ברכה, שמא קדישא בגין דמיניה אשתכח ברכתא לכל עלמא וברכתא לא אשתכח על אתר ריקניא ולא שרייא עלוי הה"ד לא תשא את שם יי' אלהיך לשוא.

זכור את יום השבת לקדשו. רבי יצחק אמר כתיב (שם 3) ויברך אלהים את יום השביעי, וכתיב (שמות ט"ז: 26) ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו. כיון דלא משתכחי ביה מזוני מה ברכתא אשתכח ביה. אלא הכי תאנא כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין. ותאנא אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה, משום [p. 498] דההוא יומא מתברכאן מיניה כל שיתא יומין עלאין וכל חד וחד יהיב מזוניה לתתא כל חד ביומוי מההוא ברכה דמתברכא ביומא שביעאה. ובגיני כך מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא בעי לסדרא פתוריה בליליא דשבתא בגין דיתברך פתוריה כל אינון שיתא יומין דהא בההוא זמנא אזדמן ברכה לאתברכא כל שיתא יומין דשבתא וברכתא לא אשתכח בפתורא ריקניא, ועל כך בעי לסדרא פתוריה בליליא דשבתא בנהמא ובמזוני.

רבי יצחק אמר אפילו ביומא דשבתא נמי.

רבי יהודה אמר בעי לאתענגא בהאי יומא ולמיכל תלת סעודתי בשבתא בגין דשתכח

שבעא וענוגא בהאי יומא בעלמא.

רבי אבא אמר לאזדווגא באינון יומין דלעילא דמתברכאן מהאי יומא, והאי יומא מליא

רישיה דזעיר אנפין מטלא דנחית מעתיקא קדישא סתימא דכלא ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין תלת זמני מכד עייל שבתא בגין דיתברכון כלהו כחדא, ובעי בר נש לאתענגא תלת זמנין אלן דהא תליא מהימנותא דלעילא בעתיקא קדישא ובזעיר אפין ובחקלא דתפוחין ובעי בר נש לאתענגא בהו ולמחדי בהו, ומאן דגרע סעודתא מנייהו אחזי פגימותא לעילא ועונשיה דההוא בר נש סגי. בגיני כך בעי לסדרא פתוריה תלת זמני מכד עייל שבתא ולא ישתכח פתוריה ריקניא ותשרי ברכתא עליה כל שאר יומי דשבתא ובהאי מלה אחזי ותלי מהימנותא לעילא.

[p. 499] רבי שמעון אמר האי מאן דאשלים תלת סעודתי בשבתא קלא נפיק ומכרזא

עליה (ישעיה נ"ח: 14) אז תתענג על יי', דא סעודתא חדא לקבל עתיקא קדישא דכל קדישין.

והרכבתיך על במתי ארץ, דא סעודתא אחרא לקבל חקלא דתפוחין קדישין. והאכלתיך נחלת

יעקב אביך, דא הוא שלימו דאשתלים בזעיר אפין. לקבליה בעי לאשלמא סעודתי ובעי

לאתענגא בכלהו סעודתי ולמחדי בכל חד וחד משום דאיהו מהימנותא שלימתא, ועל כד שבתא אתיקר מכל שאר זמנין וחגיין משום דכלא ביה אשתכח ולא אשתכח הכי בכלהו זמני וחגי.

אמר רבי חייא בג"כ משום דאשתכח כלא ביה אידכר תלת זמנין דכתיב (בראשית א' 2-3) ויכל אלהים ביום השביעי, וישבות ביום השביעי, ויברך אלהים את יום השביעי.

רבי אבא כד הוה יתיב בסעודתא דשבתא הוה חדי בכל חד וחד והוה אמר דא היא סעודתא קדישא דעתיקא קדישא סתימא דכלא. בסעודתא אחרא הוה אמר דא היא סעודתא דקב"ה, [p. 500] וכן בכלהו סעודתי והוה חדי בכל חד וחד. כד הוה [פח ע"ב] אשלים סעודתי אמר אשלימו סעודתי דמהימנותא.

רבי שמעון הכי הוה אמר אתקינן סעודתא דמהימנותא, אתקינן סעודתא דמלכא. כד הוה יתיב הוה מכרזי עליה אז תתענג על יי והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך.

אמר רבי אלעזר לאבוי אלין סעודתי היך מתתקנן. אמר ליה ליליא דשבתא כתיב והרכבתיך על במתי ארץ, ביה בליליא מתברכא מטרוניתא וכלהו חקל תפוחין ומתברכא פתוריה דבר נש ונשמתא אתוספת וההוא ליליא חדוותא דמטרוניתא הוי, ובעי בר נש למחדי בחדוותא ולמיכל סעודתא דמטרוניתא. ביומא דשבתא בסעודתא תניינא כתיב (ישעיה נ"ח: 14) אז תתענג על יי, על יי ודאי, דההיא שעתא אתגליא עתיקא קדישא וכלהו עלמין בחדוותא ושלימו וחדוותא דעתיקא עבדינן, וסעודתא דיליה הוא ודאי. [p. 501] בסעודתא תליתאה דשבתא כתיב והאכלתיך נחלת יעקב אביך, דא היא סעודתא דזעיר אפין דהוי בשלימותא וכלהו שיתא יומין מההוא שלימו מתברכין, ובעי בר נש למחדי בסעודתיה ולאשלמא אלין סעודתי דאינון סעודתי מהימנותא שלימתא דזרעא קדישא דישראל די מהימנותא עלאה דא דילהון ולא דשאר עמין, ובגיני כד אמר (שמות ל"א: 17) ביני ובין בני ישראל.

ת"ח בסעודתי אלין אשתמודען ישראל דאינון בני מלכא דאינון מהיכלא דמלכא דאינון בני מהימנותא ומאן דפגים חד סעודתא מנייהו אחזי פגימותא לעילא ואחזי גרמיה דלאו מבני מלכא הוא דלאו מבני היכלא דמלכא הוא דלאו מזרעא קדישא דישראל הוא ויהבין עליה חומרא דתלת מלין דינא דגיהנם וכו'.

ות"ח בכלהו שאר זמנין וחגיין בעי בר נש ליחדי ולמחדי למסכני, ואי הוא חדי בלחודוי ולא יהיב למסכני עונשיה סגי דהא בלחודוי חדי ולא יהיב חדו לאחרא, עליה כתיב (מלאכי ב' 3) וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם. ואילו בשבת אי איהו חדי אע"ג דלא יהיב לאחרי לא יהבין עליה עונשא כשאר זמנין וחגיין דכתיב פרש חגיכם, פרש חגיכם קאמר ולא שבתכם,

וכתיב (ישעיה א': 14) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי, ואילו שבת לא קאמר, ובגיני כך כתיב ביני ובין בני ישראל.

[p. 502] ומשום דכל מהימנותא אשתכח בשבתא יהבין ליה לבר נש נשמתא אחרא נשמתא עלאה נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי, ובגיני כך אקרי שבת. מהו שבת, שמא דקב"ה שמא דהוא שלים מכל סטרוי. אמר רבי יוסי ודאי כך הוא. ווי ליה לבר נש דלא אשלים חדוותא דמלכא קדישא. ומאן חדוותא דיליה, אלן תלת סעודתי מהימנותא סעודתי דאברהם יצחק ויעקב כלילן בהו וכלהו חדו על חדו מהימנותא שלימתא מכל סטרוי. תאנא בהדין יומא מתעטרי אבהן וכל בנין ינקין מה דלא כן בכל שאר חגין וזמנין. בהאי יומא נייחין חייביא דגיהנם, בהדין יומא כל דינין אתכפיין ולא מתערין בעלמא. בהדין יומא אורייתא מתעטרא בעטרין שלימין, בהדין יומא חדוותא ותפנוקא אשתמע במאתן וחמשין עלמין.

ת"ח בכל שיתא יומי דשבתא כד מטא שעתא דצלותא דמנחה דינא תקיפא שלטא וכל דינין מתערין, ביומא דשבתא כד [p. 503] מטא עדן צלותא דמנחה רעוא דרעוין אשתכח ועתיקא קדישא גלי רצון דיליה וכל דינין אתכפיין ומשתכח רעותא וחדוותא בכלא. ובהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא בגין למנדע דלא דינא אסתלק וההוא שעתא [פט ע"א] ברצון דעתיקא קדישא נפק נשמתיה ואיטמר ביה ובגין כך (דברים ל"ד: 6) ולא ידע איש את קברתו כתיב. מה עתיקא קדישא טמירא מכל טמירין ולא ידעין עלאין ותתאין, אוף הכא האי נשמתא דאתטמר בהאי רצון דאתגליא בצלותא דמנחה דשבתא כתיב ולא ידע איש את קברתו והוא טמיר מכל טמירין דעלמא ודינא לא שלטא ביה, זכאה חולקיה דמשה. תאנא בהאי יומא דאורייתא מתעטרא ביה מתעטרא בכלא בכל אינון פקודין בכל אינון גזרין ועונשין בשבעין דנהורא דזהרין מכל סטרא וסטרא. מאן חמי ענפין דנפקין מכל ענפא וענפא, חמשא קיימין בגו אילנא כלהו ענפין בהו אחידן. מאן חמי אינון תרעין דמפתחן בכל סטר וסטרא כלהו מזדהרין ונהרין בההוא נהורא דנפיק ולא פסק. קל כרוזא נפיק אתערו קדישי עליונין אתערו עמא קדישא דאתבחר לעילא ותתא, אתערו חדוותא לקדמות מאריכון, אתערו [p. 504] בחדוותא שלימתא. אזדמנו בתלת חדוון בתלת אבהן, אזדמנו לקדמות מהימנותא דחדווא דכל חדוותא. זכאה חולקכון ישראל קדישין בעלמא דין ובעלמא דאתי, דא הוא ירותא לכוון מכל שאר עמין, ועל דא כתיב ביני ובין בני ישראל.

אמר ר' יהודה ודאי כתיב זכור את יום השבת לקדשו, וכתוב (ויקרא י"ט: 8) קדושים

תהיו כי קדוש אני יי', וכתוב (ישעיה נ"ח: 13) וקראת לשבת ענג לקדוש יי' מכובד.

תאנא בהאי יומא כל נשמתהון דצדיקייא מתעדנין בתפנוקי עתיקא קדישא סתימא דכל

סתימין, ורוחא חדא מענוגא דא מתפשטא בכלהו עלמין וסלקא ונחתא ומתפשטא לכלהו בני

קדישי לכלהו נטורי אורייתא ונייחין בנייחא שלים ומתנשי מכלהו כל רוגזין כל דינין כל

פולחנין קשין הה"ד (שם י"ד: 3) ביום הניח יי' לך מעצבך ומרגוזך ומן העבודה הקשה. בגיני כך

שקיל שבתא לקביל אורייתא, וכל דנטיר שבת כאילו נטיר אורייתא כלה, וכתוב (שם נ"ו: 2)

אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה כל שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע,

אשתמע דמאן דנטיר שבת כמאן דנטיר אורייתא כלה.

ר' יודאי שאיל ליה לר' שמעון יומא חד דאערע עמיה בארחא, אמר ליה ר' הא כתיב

בפרשתא דא דשבת דאמר [p. 505] ישעיה (שם 5: 4) כה אמר יי' לסריסים אשר ישמרו את

שבתותי וגו' ונתתי להם בביתי ובחומותי וגו'. מאי קא מיירי.

א"ל קפוטקאה בחמרד קטריה בטיפסא ונחית דמלה דאורייתא בעי צחותא, או אפכיה

לאחורד וזיל אבתראי ותכוון לבך.

א"ל בגיניה דמר עבידנא ארחא ובתריה דמר אסתכל בשכינתא.

[p. 506] א"ל ת"יח מלה דא הא אוקמוה חברייא ולא פרישו מלה. כה אמר יי' לסריסים.

מאן סריסים, אלין אינון חברייא דמשתדלי באורייתא ומסרסי גרמייהו כל שיתא יומין

ובליליא דשבתא מזרזי גרמייהו בזווגא דלהון משום דידיעי רזא עלאה דשעתא דמטרוניתא

אזדווגת למלכא. ואינון חברייא דידיעין רזא דא מכוונין לבייהו למהימנותא דמאריהון

ומתברכאן באיבא דמעיהון בההיא ליליא ודא הוא דכתיב אשר ישמרו, כד"א (בראשית

ל"ז: 11) ואביו שמר את הדבר. ואקרון סריסים ודאי בגין לחכאה לשבתא לאשכחא רעוא

דמאריהון דכתיב ובחרו באשר חפצתי סתם. מאי באשר חפצתי, זווגא דמטרוניתא. ומחזיקים

בברייתי, כלא חד בברייתי סתם. זכאה חולקיה דמאן דאתקדש בקדושא דא וידע רזא דא.

[p. 507] ת"יח כתיב ששת ימים תעבד ועשית כל [פט ע"ב] מלאכתך ויום השביעי שבת

ליי' אלהיך וגו'. כל מלאכתך, באינון שיתא יומי עבידתייהו דכל בני נשא ובגיני כך לא מזדווגי

חברייא בר בזמנא דלא אשתכח מעבידתייהו דבני נשא אלא עבידתיה דקב"ה. ומאי עבידתיה,

זווגא דמטרוניתא. ובגיני כך חברייא מתקדשי בקדושה דמאריהון ומכווני לבייהו ונפקי בני

מעלי, בני דלא סטאן לימינא ולשמאלא, בנין דמלכא ומטרוניתא, ובגיני כך רזא דמלה כתיב

(דברים י"ד: 1) בנים אתם ליי' אלהיכם ודאי, דאלין אקרון בנין ליה, בנין למלכא ולמטרוניתא.

והא דעתייהו דחברייא דידעין רזא דא בדא מתדבקן, ובגין כך אקרון בנין לקב"ה והני אינון דעלמא מתקיימא בגיניהון, וכד סליק עלמא בדינא אסתכל קב"ה באלין בנוי ומרחם עלמא. ועל דא כתיב (ירמיה ב' :21) כלה זרע אמת, זרע אמת ודאי. מהו אמת, עזקא קדישא שלימתא כד"א (מיכה ז' :20) תתן אמת ליעקב, אמת דא קב"ה וכלא חד, ובגיני כך זרע אמת ודאי. אמר ליה ר' יודאי בריך רחמנא דשדרני הכא, בריך רחמנא דהא מלה דא שמענא מפומך.

בכה רבי יודאי. אמר ליה ר' שמעון אמאי קא בכית. [p. 508] אמר ליה בכינא דאמינא דווי לאינון בני עלמא דארחיהון כבעירי ולא ידעי ולא מסתכלי דטב לון דלא אתבריאוו. ווי לעלמא כד יפוק מר מניה דמאן יכיל לגלאה רזין ומאן ינדע לון ומאן יסתכל בארחי אורייתא.

אמר ליה חייך לית עלמא אלא אינון חברייא דמשתדלי באורייתא וידעין סתימי אורייתא. ודאי בקשוט גזרו חברייא על עמא דארעא דמחבלין ארחייהו ולא ידעין בין ימינא לשמאלא דהא אינון כבעירי דיאות למעבד בהו דינא אפילו ביום הכפורים, ועל בנייהו כתיב (הושע ב' :6) כי בני זנונים המה, בני זנונים ודאי. אמר ליה ר' האי קרא בעי לאתיישבא בארחוי, כתיב (ישעיה נ"ו :5) ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו. אתן להם מבעי ליה, מהו אתן לו. אמר ליה ת"יח ונתתי להם בביתי. מהו ביתי, כד"א (במדבר י"ב :7) בכל ביתי נאמן הוא, שמא דקב"ה אקרי בית.

ובחומותי, כד"א (ישעיה ס"ב :6) על חומותיך ירושלם הפקדתי שומרים. [p. 509] יד ושם, כלומר דישלפון נשמתין קדישין מדוכתא דא, וההוא יד חולק באשלמותא טב מליא מבנין ומבנן. שם עולם אתן לו, לההוא חולק שלים. אשר לא יכרת, לדרי דרין. דבר אחר אתן לו, לההוא דידע רזא דמלה ויתכוון במה דבעי לכוונא. תו אמר ר' שמעון כתיב (שמות ל"ה :3) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. מאי טעמא, בגין דלא יתחזי דינא בהאי יומא. ואי תימא הא לגבוה סלקא, בכל מושבותיכם קאמר ולא לגבוה, וההוא דסלקא לגבוה לאכפיא לדינא אחרא סלקא, דתנין אית אשא אכלא אשא, ואשא דמדבחה אכלא אשא אחרא. ובגיני כך אתגליא עתיקא קדישא בהאי יומא מכל שאר יומין, ובזמנא דאתגליא עתיקא לא אתחזי דינא כלל וכל עלאין ותתאין משתכחין בחדוותא שלימתא ודינא לא שלטא.

[p. 510] תאנא כתיב (שמות ל"א: 17) כי ששת ימים עשה יי' את השמים ואת הארץ, ששת ימים ולא בששת והני יומין קדישין עלאין אקרון יומי דשמא קדישא אתכליל בהו ואינון אתכלילן ביה. זכאה חולקהון דישראל מכל שאר עמון, עליהו כתיב (דברים ד': 4) ואתם הדבקים ביי' אלהיכם חיים כולכם היום. [צ ע"א]

כבד את אביך ואת אמך. רבי חייא פתח (בראשית ב': 10) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ונהר, דא נביעו דמבועא דנפק תדיר ולא פסק ומנהרא דמבועא דא מתשקיא כל גנתא, וההוא נהרא דמבועא קדישא אקרי אב. מאי טעמא, משום דאיהו נביעא למתזנא לגנתא. רבי אבא אמר עדן ממש אקרי אב משום דהאי עדן משתכח מההוא אתר דאקרי אין ובגיני כך אקרי אב, והא אוקימנא מאתר דשאר ל' לאתמשכא כלא אקרי אתה כד"א (ישעיה ס"ג: 16) כי אתה אבינו.

ר' אלעזר אמר כבד את אביך, דא קב"ה. ואת [p. 511] אמך, דא כנסת ישראל. את אביך, את דייקא לאכללא שכינתא.

רבי יהודה אמר כבד את אביך סתם, ואת אמך סתם דהא כלא הוא במניינא. את, לרבות כל מה דלעילא ותתא.

רבי יוסי אמר האי דאמר רבי אבא מאתר דשאר ל' לאתמשכא כלא שפיר דהא אוליפנא ההוא דטמירא ולא אית ביה שירותא קרינן הוא, מאתר דשירותא אשתכח קרינן אתה ואקרי אב, וכלא חד בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמיא אמן.

[p. 512] רבי חזקיה אמר ודאי כלא חד. כבד את אביך, דא קב"ה. ואת אמך, דא כנסת ישראל, והא תנינן א"ר שמעון כתיב (דברים י"ד: 1) בניס אתם ליי' אלהיכם, ההוא אתר דאקרון בניס, ובגיני כך סתימא דמלה את אביך ואת אמך, לאכללא כלא דלעילא ותתא. ר' יצחק אמר לאכללא ביה רביה דהוא עייל ליה לעלמא דאתי.

אמר רבי יהודה בכללא דקב"ה הוי.

בהני חמש כליל כלא, בהני חמש אמירן אתגליפו חמש אחרנין ודאי חמש גו חמש. הא כיצד. אנכי יי' אלהיך לקבללא תרצח דתנינן אמר ר' יצחק אמר רבי יהודה תרין אלין בכללא חדא אתכלילן דמאן דקטל אזעב דמותא וצלמא דמאריה דכתיב (בראשית ט': 6) כי בצלם אלהים עשה את האדם, וכתיב (יחזקאל א': 26) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם.

[p. 513] אמר ר' חייא כתיב (בראשית ט': 6) שפך דם האדם באדם דמו ישפך וגו' . שפך
דם האדם, מאן דאושיד דמא כאלו אזעיר דמותא וצלמא דלעילא כלומר לא אזער דמותא דא
אלא דמותא אחרא משמע דכתיב שפך דם האדם באדם, באדם מטי האי פגימותא מההוא
דמא דאושיד. מאי טעמא, כי בצלם אלהים עשה את האדם, ובגין כך האי בהאי תליא.
לא יהיה לך וגו' לקביל לא תנאף, דהא משקר בשמא דקב"ה דאתרשים ביה בבר נש,
ובדא כמה וכמה חובין וגזרין ועונשין תליין, ומאן דמשקר בהאי משקר ביה במלכא דכתיב
(הושע ה': 7) ביי בגדו כי בנים זרים ילדו, וכתיב לא תשתחוה להם ולא תעבדם, והאי בהאי
תליא.

לא תשא וגו' לקבליה לא תגנב, וכתיב (משלי כ"ט: 24) חולק עם גנב שונא נפשו אלה
ישמע ולא יגיד, ודאי האי בהאי תליא דהא גנבא לדא אזדמן לאומאה בשקרא, מאן דעביד דא
עביד דא.

זכור את יום השבת לקבליה לא תענה ברעך עד שקר, דאמר ר' יוסי שבת [p. 514]
סהדותא אקרי ובעי בר נש לשהדא דכתיב כי ששת ימים עשה יי' וגו', ושבת כללא דכלא. ואמר
ר' יוסי מאי דכתיב (מיכה ז': 20) תתן אמת ליעקב, כד"א (שמות ל"א: 16) ושמרו בני ישראל את
השבת, ומאן דאסהיד שקרא משקר בשבת דהיא סהדותא דקשוט ומאן דמשקר בשבת משקר
באורייתא כלא. בגיני כך האי בהאי תליא.

כבד את אביך לקביל לא תחמד אשת רעך. ואמר ר' יצחק כבד את אביך, אביך ממש,
דהא מאן דחמיד אתתא ואוליד בר אוקיר ההוא בר לאחרא דלא [צ ע"ב] אבוי. וכתיב כבד
את אביך וגו', לא תחמד בית רעך שדהו, וכתיב הכא על האדמה אשר יי' אלהיך נותן לך, ההוא
דיהיב לך יהא דילך ולא תחמד אחרא. ודאי האי בהאי תליא.
ואלין חמש קדמאי כלילן חמש אחרנין, ובגיני כך (דברים ל"ג: 2) מימינו אש דת למו,
דכלא אתעביד ימין ועל דא בחמשה קלין אורייתא אתיהיב.

[p. 515] אמר ר' יהודה כלהו הוו חמש גו חמש, לקבליהון חמשה חומשי תורה.
תאני ר' אלעזר באלין עשר אמירן אתגליפו כל פקודי אורייתא גזרין ועונשין, דכיא
מסאבא, ענפין ושרשין, אילנין נטיעין, שמיא וארעא, ימא ותהומי, דהא אורייתא שמא דקב"ה
הוי. מה שמא דקב"ה אתגליף בעשר אמירן, אוף אורייתא אתגליף בעשר אמירן, ואלין עשר
אמירן אינון שמא דקב"ה ואורייתא כלא שמא חד הוי שמא קדישא ממש. זכאה חולקיה דמאן
דזכי ביה. מאן דזכי באורייתא זכי ביה בשמא דקב"ה ממש.

[p. 516] אמר ר' ייסא אמר בקב"ה ממש זכי דהא הוא ושמיה חד הוא בריך שמיה לעלם
ולעלמי עלמיה.

לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב. אמר ר' יוסי מ"ט, משום דכתיב (חגי ב' 8) לי הכסף ולי הזהב, אע"ג דלי הכסף ולי הזהב לא תעשון אתי, כלומר אותי. [p. 517] אמר ר' יצחק כתיב (ירמיה י' 6) מאין כמוך יי' גדול אתה וגדול שמך בגבורה. גדול אתה וגדול שמך, היינו לי הכסף. בגבורה, היינו ולי הזהב. אלין תרין גוונין לא מתחזיין ולא מתפארין בר כד אינון גליפין באתר חד. באן אתר אתגליפו, כד"א (ישעיה מ"ט: 3) ישראל אשר בכ אתפאר.

ר' יהודה פתח (שם ס"א: 10) שוש אשיש ביי' תגל נפשי באלהי וגו'. זכאה חולקהון דישראל מכל שאר עמין דחדוותא ותפנוקא דלהון בקב"ה דכתיב שוש אשיש ביי'. כיון דאמר ביי' אמאי כתיב באלהי. אלא הכי אמרו ישראל אי ברחמי אתא עלנא שוש אשיש ביי', אי בדינא תגל נפשי באלהי. מ"ט, משום דאלין ביה אתגליפו דכתיב (שם) כי הלבישני בגדי ישע. מהו בגדי ישע, גוונין דאתגליפו לאסתכלא ביה כד"א (ש"ב כ"ב: 42) ישעו אל יי', ישע אסתכלותא. מאן דבעי לאסתכלא בגוונין בי יסתכל. מאי טעמא, משום דכתיב (ישעיה ס"א: 10) מעיל צדקה יעטני, צדקה ממש דגוונין ביה אתגליפו. [p. 518] כחתן יכהן פאר, הא גוונא חד. וככלה תעדה כליה, הא גוונא אחרא. וכד גוונין מתחברן ביה שעתא אתחזיין וכלהו תאיבין לאחזאה ולאסתכלא ביה. ר' יוסי אמר שוש אשיש ביי', תרין חדוון ברחמי. תגל נפשי באלהי, הא חדווא חדא בדינא.

אמר ר' יהודה בכלא חדוה על חדוה, וחדוה דציון זמין קב"ה לאחדאה לישראל בחדוותא יתיר מכלא דכתיב (שם ל"ה: 10) ופדויי יי' ישובון ובאו ציון ברנה, הא חד. ושמחת עולם על ראשם, תרי. ששון ושמחה ישיגו הא ארבע, לקבלהון דארבע זמנין דאתפזרו ישראל בניני עממיא וכדין כתיב (שם י"ב: 4) ואמרתם ביום ההוא הודו ליי' קראו בשמו וגו'.

וידבר אלהים את כל הדברים האלה. כל הדברים, כללא דא הוא כללא דכללא כללא דלעילא ותתא.

אנכי, רזא דעלמא עלאה ברזא דשמא קדישא יה"ו. [p. 519] אנכי, אתגליא ואגניז. אתגליא ברזא קדישא דכרסייא דסיהרא קיימא בשלימו כחדא כד שמשא שלטא וסיהרא אתנהירת ולית לה שבחא בר שבחא [צא ע"א] דנהורא דנהיר עלה.

אנכי, באשלמות רזין דשלימו דכורסייא לתתא ואסתלקו חיון קדישין ואיהי אתתקנת בתקונהא, וכד איהי שפירא בחיזו ובעלה אתי לגבה כדין אקרי אנכי.

אנכי, רזא דכלא כחדא בכללא דכל אתוון בשבילי אורייתא דנפקי מגו רזא עלאה. ביה תליין רזין עלאין ותתאין.

אנכי, רזא למיהב אגר טב לצדיקיא דקא מחכאן ונטרי פקודי אורייתא. בהאי אית לון בטחונא כדקא חזי לעלמא דאתי וסימניך (בראשית מ"א: 44) אני פרעה.

[p. 520] אנכי ולא יהיה לך אתמר ברזא דאורייתא ודא איהו זכור ושמור.

אנכי, רזא סתימאה וגניז בכל אינון דרגין דעלמא עלאה בכללא חדא וכיון דאתמר אנכי אתחבר כלא כחדא ברזא חדא.

אנכי, רזא דתרין כרסוון, אני כ' דכורסייא אחרא.

[p. 521] אנכי, דקא אתדכי מקדשא ונוכראה לא אתקרב בהדיה ומקדשא נהיר בלחודוי דהא אתבטל בההוא שעתא יצר הרע מעלמא וקב"ה אסתלק ביקריה בלחודוי וכדין אתמר אנכי יי' אלהיך, רזא שלים בשמא קדישא.

א' רזא ליחדא שמא קדישא בדרגוי למהוי חד בגין דיהא ו'.
ני רזא למדחל קב"ה ולמנדע דאית דין ואית דין ואית אגר טב לצדיקייא ופורען לרשיעיא בגין דרזא דיליה ה' תתאה.

כ' לקדשא שמא קדישא בכל יומא לאתקדשא גו דרגין קדישין ולצלאה צלותא לגביה בכל זמנא לאסתלקא כתרא עלאה רזא [p. 522] דכורסייא עלאה אע"ג חיוון עלאין כדקא יאות ורזא דיליה ה' עלאה.

י' לאשתדלא באורייתא יממא ולילי ולמגזר גזירו ברזא לתמניא יומין ולקדשא בכרא ולאנחא תפילין וציצית ומזוזה, ולממסר נפשיה לגבי קב"ה ולאתדבקה ביה.

אלין אינון תריסר פקודין עלאין דכלילן רל"ו פקודין אחרנין דאינון ברזא דאנכי כללא דזכור, ואת דא לא אתחלף באתר דא בגין דאיהי י' רזא עלאה כללא דאורייתא, ובאלין תריסר אית תריסר מכלין דרחמי דתליין מנייהו וחד דשלטא למהוי תליסר.

[p. 523] לא יהיה לך, רזא דשמור בתלת מאה ושתין וחמש פקודי אורייתא.

ל' רזא דלא למיהב יקר ורבו לאלהא אחרא.

ל' מגדלא דפרחא וסלקא באוירא דלא יסטי לבא למבני לה כמה דאית רזא דבוני מגדל לאלהא אחרא.

ל' דלא למפני בדיוקנא דע"ז דלא להרהרא אבתרה דלא לאסגדא ולא לאכפיא גרמיה לאלהא אחרא.

א' דלא לחלפא יחודא דמריה בגין טעוון אחרנין.
א' דלא להרהרא דאית אלהא אחרא בר מניה.
א' דלא למסטי בתר בידין וזכורו ברזא דדיוקנא דאדם ולא בדיוקנא אחרא.
א' דלא למשאל מן מתייא ולא למעבד חרשין.
א' דלא יומי בפומי בשמא דאלהא אחרא.
[p. 524] הַא הכא תריסר אחרנין דאינון פקודי שמור , ובאלין תריסר תליין תלת מאה וחמשיין ותלת פקודי דשמור אחרנין דכלילן באלין תריסר, ורזא דא אנכי .

א"ר שמעון תו תנינן אנכי , כללא דעילא ותתא, כללא דעלאין ותתאין, כללא דחיון קדישין דכלילן ביה, כלא הוא ברזא דאנכי .
לא יהיה לך , לתתא רזא דתריסר חיון תתאין.
לא תעשה לך פסל, פסלו מההוא אתר עלאה ההוא אתר קדישא. פסל, פסולת דקדושא דאיהו רזא דטעוא אחרא, ורזא דא כד"א (יחזקאל א' 4): רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול.
וכל תמונה, הה"ד (שם) ואש מתלקחת.

[p. 525] כי אנכי יי' אלהיך , בגין לאתערא לבא לגבי עילא ולא לנחתא לתתא ולא למקרב לתרע ביתה.
אל קנא, דקנאה הוא בההוא אתר ורזא דא (משלי ל': 21) תחת שלש רגזה ארץ , ואיהו לא תעשה לך חד, פסל תרין, וכל תמונה תלת, וארץ דא על דא [צא ע"ב] אתרגשת.
פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים, אילנא חדא דאינציב חד ותרין זמנין ותלת זמנין וארבע זמנין ואתפקד על חובבי קדמאי. אב ובן שלישי ורביעי חד הוא כד לא מתתקן ולא חייש לאתתקנא, וכן בהפוכא דא לאילנא דאיהו אתתקן כדקא חזי וקאים על קיומיה.

לא תשא, רזא דא הא אוקמוה חבריאי, בגין [p. 526] דקב"ה כד שתל עלמא אטבע גו תהומי צרורא חדא חקיקא בשמא דא ואטבע ליה גו תהומא, וכד מיא בעאן לסלקא חמאן רזא דשמא קדישא חקיקא על ההוא צרורא ותייבין ומשתקעין ומתהדרין לאחורא, ושמא דא קיימא עד יומא גו תהומא. ובשעתא דאומן בני נשא על קשוט בקיומא דקשוט ההוא צרורא סלקא ומקבלא ההוא אומאה ואהדר ואתקיים על תהומא ועלמא אתקיים, וההוא אומאה דקשוט קיים עלמא. ובשעתא דאומו בני נשא אומאה דשקרא ההוא צרורא סלקא לקבלא לה ואיהי דשקרא, כדין ההוא צרורא דהוה סליק תב לאחורא ומיאיא אזלין ושאטן, ואתוון דההוא

צרורא פרחן גו תהומי ואתבדרן ובעאן מיא לסלקא לחפייא עלמא ולאהדרא כמלקדמין, עד דאזמין קב"ה לחד ממנא יעזריאל די ממנא על שבעין מפתחן ברזא דשמא קדישא ועאל לגבי ההוא צרורא וחקיק ביה אתוון כמלקדמין וכדין אתקיים עלמא ואתהדרו מיא לדוכתייהו. ועל דא כתיבלא תשא את שם יי' אלהיך לשוא. [צב ע"א]

זכור את יום השבת לקדשו, דא איהו רזא דברית קדישא, ובגין דבהאי ברית קיימין כל מקורין דשייפי גופא ואיהו כלל כלא, כגוונא דא שבת איהו כללא דאורייתא וכל רזין דאורייתא ביה תליין, וקיומא דשבת [p. 527] כקיומא דכל אורייתא, מאן דנטיר שבת כאילו נטיר אורייתא כלה. [צב ע"ב]

זכור, רזא דדכורא איהו, רזא דדכורא דנקיט כל שייפי דעלמא עלאה. את יום השבת, לאסגאה מעלי שבתא דאיהו לילה ודא איהו את. לקדשו, דאצטריך קדושא מגו עמא קדישא ולאטעטרא בהו כדקא חזי. זכור, אתר דלית ליה שכחה ולא קיימא ביה שכחה דהא לית שכחה באתר דברית עלאה, וכ"ש לעילא. ולתתא אית שכחה אתר דאצטריך לאדכרא, ועל דא כתיב (תהלים ק"ט: 14) יזכר עון אבותינו, ואית תמן ממנן דאדכרן זכין דבר נש וחובוי. ולית שכחה קמי כרסייא קדישא, מה דאיהו קמיה. ומאן איהו קמיה, זכור, וכ"ש לעילא בגין דכלא רזא דדכורא איהו ותמן אתגליף רזא דשמא קדישא יה"ו. [p. 528] ולתתא אצטריך לאתקדשא, ובמה אתקדש, בזכור דהא מניה נטיל כל קדושין וכל ברכאן, ודא כד מתעטרא מעלי שבתא על עמא קדישא כדקא יאות בצלותין ובעותין ובסדורא דחדוה. ואי תימא זכור לא אצטריך לאתקדשא אע"ג דמניה נפקין כל קדושין דעלמא לאו הכי, דהא דא אצטריך לאתקדשא ביממא ודא אצטריך לאתקדשא בליליא, וכל קדושין נטלין לון ישראל לבתר ואתקדשן בקדושי דקב"ה. [צג ע"א]

כבד את אביך ואת אמך, בכל זיני יקר למחדי לון בעובדין דכשראן כד"א (משלי כ"ג: 24) גיל יגיל אבי צדיק ודא איהו יקרא דאבוי ואמיה. כבד את אביך, כד"א כבד את יי' מהונך. מהונך, מממונך. מהונך, מחנך, בחדוה דנגונא למחדי לבא דהא דא חדוה דלבא. כגוונא דא נגונא דכל עלמא עובדין דכשראן דההוא ברא חדי לבא דאבוה ואמיה.

[p. 529] מהונך, מממונך לכל מה דאצטריכו. כגוונא דבר נש אוקיר לקב"ה הכי אצטריך לאבא ואמא בגין דשותפותא חדא אית לון בקב"ה עליה. כמא דאצטריך למדחל לקב"ה הכי אצטריך למדחל לאבוה ולאמיה ולאוקיר לון כחדא בכל זיני יקר.

למען יאריכון ימיד, בגין דאית יומין לעילא דתליין בהו חיי בר נש בהאי עלמא, ואוקימנא על אינון יומין דבר נש בההוא עלמא לעילא וכלהו קיימין קמי קב"ה ובהו אשתמודען חיי בר נש.

על האדמה אשר יי' אלהיך נתן לך, אבטחותא לאתהנא באספקלריא דנהרא, ורזא דא על האדמה, דא אספקלריא דנהרא, באינון יומין עלאין דנהרין מגו מבועא דכלא.

מאי שנא באלין תרין פקודי אורייתא דכתיב בהו למען יאריכון ימיד, בדא ובשלוח הקן. אלא תרין פקודין אלין כלהו תליין לעילא. אבא ואמא רזא דזכור ושמור כחדא ובגיני כך כתיב למען יאריכון ימיד. [p. 530] ובשלוח הקן דכתיב (שם כ"ב: 7) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, רזא דעלמא עלאה דלא אתייהיב ביה רשו לאסתכלא ואצטריך לשלח מגו שאלתא ואסתכלותא ביה. ואת הבנים תקח לך, דכתיב (שם ד': 32) כי שאל נא לימים ראשונים וגו' מקצה השמים ועד קצה השמים, אבל לעילא מקצה השמים שלח תשלח מרעיוניך למשאל.

[p. 531] ובדא כתיב למען ייטב לך והארכת ימים, למען איטב לך לא כתיב אלא למען ייטב לך, ויאריכון ימיד לא כתיב אלא והארכת ימים. למען ייטב לך, ההוא אתר דאוטיב לכלא ואיהו עלמא סתים וגניזו. והארכת [צג ע"ב] ימים, כמה דכתיב תקח לך, ברשותיה דבר נש איהו.

ואי אזדמן ליה עובדא ויכוון ביה זכאה איהו, ואע"ג דלא מכוין ביה זכאה איהו דעביד פקודא דמריה. אבל לא אתחשיב מאן דעביד רעותא לשמה ויכוין ביה ברעותא באסתכלותא ביקרא דמריה כמאן דלא ידע למסבר סברא דהא ברעותא תליא מלה לשמה, ובעובדא דלתתא לשמה אסתלק עובדא לעילא ואתתקן כדקא יאות. כגוונא דא בעובדא דגופא אתתקן עובדא דנפשא בההוא רעותא דהא קב"ה לבא בעי ורעותא דבר נש. ואפילו הכי אי לאו תמן רעותא דאיהו עקרא דכלא, על דא צלי דוד ואמר (תהלים צ': 17) ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו', דהא לית כל בר נש חכים לשואה רעותא ולבא לתקנא כלא ויעביד עובדא דמצוה, על דא צלי צלותא דא. ומעשה ידינו כוננה עלינו. מאי כוננה עלינו, כוננה ואתקין תקונך לעילא כדקא יאות. עלינו, אע"ג דלית אנן ידעין לשואה רעותא אלא עובדא בלחודוי. [p. 532] מעשה ידינו כוננהו. למאן, לההוא דרגא דאצטריך לאתתקנא, כוננהו בחבורא חדא באבהן למהוי מתתקנא עמהון בהאי עובדא כדקא יאות.

לא תרצח, לא תנאף, לא תגנב. לא, פסקא טעמא בהני תלתא כלא. ואי לא דפסקא טעמא לא הוה תקונא לעלמין ויהא אסיר לן לקטלא נפש בעלמא אע"ג דעבר על אורייתא, אבל במה דפסקא טעמא אסיר ושרי.
לא תנאף. אי לאו דפסקא טעמא אסיר אפילו לאולדא או למחדי באתתיה חדוה דמצוה, ומאי דפסקא טעמא אסיר ושרי.

לא תגנב. אי לאו דפסקא טעמא הוה אסיר אפילו למגנב דעתא דרביה באורייתא או [p. 533] דעתא דחכם לאסתכלא ביה, או דיינא דדאין דינא לפום טענה דאצטריך ליה למגנב דעתא דרמאה ולמגנב דעתא דתרווייהו לאפקא דינא לנהורא, ובמה דפסקא טעמא אסיר ושרי.
לא תענה ברעך עד שקר. הכא לא פסק טעמא בגין דאסיר הוא כלל כלל. ובכל מילי דאורייתא קב"ה שוי רזין עלאין ואולין לבני נשא ארחא לאתתקנא בה ולמהך בה כד"א (ישעיה מ"ח: 17) אני יי' אלהיך מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך.
אוף הכי לא תחמד, לא פסק כלל. ואי תימא אפי' חמודא דאורייתא אסיר כיון דלא פסקא טעמא. ת"ח בכלהו עבדא אורייתא כלל ובהא עבד פרט בית רעך שדהו ועבדו וגו' בכל מילי דעלמא, אבל אורייתא איהי חמודות תדיר שעשועים גנזי דחיי ארכא דיומין בעלמא דין ובעלמא דאתי.

[p. 534] הני עשר אמירן דאורייתא אינון כללא דכל פקודי אורייתא, כללא דעילא ותתא, כללא דכל עשר אמירן דבראשית. אלן אתחקקו על לוחי אבנין וכל גזין דהוו בהו אתחזון לעיניהון דכלא למנדע ולאסתכלא ברזא דתרי"ג פקודין דאורייתא דכלילן בהו. כלא אתחזי לעינין, כלא איהו בסכלתנו לאסתכלא בלבא דישראל כלהו, וכלא הוה נהיר לעינייהו בההיא שעתא, כל רזין דאורייתא וכל רזין עלאין ותתאין לא אַתעדו מינייהו בגין דהוו [צד ע"א] חמאן עינא בעינא זיו יקרא דמריהון, מה דלא הוה כההוא יומא מיומא דאתברי עלמא דקב"ה אתגלי ביקריה על טורא דסיני.

ואי תימא הא תנינן דחמאת שפחה על ימא מה דלא חמא יחזקאל נביאה, יכול כההוא יומא דקאימו ישראל על טורא דסיני. לאו הכי, בגין דההוא יומא דקאימו ישראל על טורא דסיני אעבר זוהמא מנייהו וכל גופין הוו מצחצחן בצחצוחא דמלאכין עלאין כד מתלבשן בלבושי מצחצחן למעבד שליחותא דמריהון, ובההוא מלבושא מצחצחא עאלין לאשא ולא דחלין כגוונא [p. 535] דההוא מלאכא דמנוח כד אתחזי ליה ועאל בשלהובא וסליק לשמיא דכתיב (שופטים י"ג: 20) ויעל מלאך יי' בלהב המזבח וגו'. וכד אעבר מינייהו ההוא זוהמא אשתארו ישראל גופין מצחצחן בלא טנופא כלל ונשמתין לגו כזוהרא דרקיעא לקבלא נהורא. הכי הוו ישראל דהוו חמאן ומסתכלן גו יקרא דמריהון מה דלא הוה הכי על ימא דלא אתעבר

זוהמא מנייהו בההוא זמנא, והכא בסיני דפסקא זוהמא מגופא אפילו עוברין דבמעיי אמהון הוו
חמאן ומסתכלן ביקרא דמריהון וכלהו קבילו כל חד וחד כדקא חזי ליה.
וההוא יומא הוה חדוה קמי קב"ה יתיר מיומא דאתברי עלמא בגין דיומא דאתברי
עלמא לא הוה בקיומא עד דיקבלון ישראל אורייתא דכתיב (ירמיה ל"ג: 25) אם לא בריתי יומם
ולילה חקות שמים וארץ לא שמתני. כיון דקבילו ישראל אורייתא על טורא דסיני כדין [p. 536]
אתבסם עלמא ואתקיימו שמיא וארעא וקב"ה אשתמודע עילא ותתא ואסתלק ביקריה על
כלא, ועל ההוא יומא כתיב (תהלים צ"ג: 1) י"י מלך גאות לבש לבש י"י עז התאזר, ואין עז אלא
תורה דכתיב (שם כ"ט: 11) י"י עז לעמו יתן י"י יברך את עמו בשלום.